

**Akademia
Pedagogiki
Specjalnej**
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

**Ocena programowa
Profil ogólnoakademicki
Raport samooceny kierunku *pedagogika specjalna***

**Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie**

Nazwa ocenianego kierunku studiów: PEDAGOGIKA SPECJALNA

1. Poziom/y studiów: STUDIA JEDNOLITE MAGISTERSKIE

2. Forma/y studiów: STACJONARNE, NIESTACJONARNE

3. Nazwa dyscypliny, do której został przyporządkowany kierunek: PEDAGOGIKA

Nazwa dyscypliny wiodącej	Punkty ECTS	
	liczba	%
Pedagogika	327 (za wyjątkiem WWR - 331)	100

Na studiach prowadzone jest kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela

TAK NIE

W przypadku zaznaczenia opcji TAK, proszę wskazać rodzaj zawodu nauczyciela, w zakresie którego prowadzone jest kształcenie (można zaznaczyć więcej niż jedną opcję):

- nauczyciel przedmiotu¹
- nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych¹
- nauczyciel praktycznej nauki zawodu¹
- nauczyciel prowadzący zajęcia (w zależności od realizowanej specjalności): zajęcia rewalidacyjne, zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze, zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, zajęcia profilaktyczne.¹
- nauczyciel psycholog
- nauczyciel przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej
- nauczyciel pedagog specjalny
- nauczyciel logopeda
- nauczyciel prowadzący zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka

¹ Nazwy dyscyplin należy podać zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (Dz. U. 2018 poz. 1818).

¹ Należy podać nazwę przedmiotu/zawodu/zajęć

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów

Efekty uczenia się dla programu kierunku *pedagogika specjalna* studiów jednolitych magisterskich, obowiązującego od roku akademickiego 2019/2020 określone zostały w Uchwale Senatu nr 171/2019, stanowią podstawę programów studiów i przyjętych uchwałą nr 199/2019 Senatu APS z dnia 24 września 2019 r. (dla cykli rozpoczynających studia w latach 2019/20; 2020/21 i 21/22) oraz Uchwałą nr 445/2022 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 września 2022 roku (dla cykli rozpoczynających studia 22/23 i 23/24). Efekty uczenia się uwzględniają wszystkie efekty standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

EFEKTY UCZENIA

Odniesienie do uniwersalnej charakterystyki poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji

EFEKTY UCZENIA SIĘ		
Odniesienie do uniwersalnej charakterystyki poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji		
Absolwent/ka kierunku <i>pedagogika specjalna</i>		Symbol efektu z PRK
zna i rozumie:	- w pogłębiony sposób fakty, teorie, metody oraz złożone zależności między nimi, także w powiązaniu z innymi dziedzinami, stanowiące podstawę projektowania i podejmowania zróżnicowanych działań w zakresie pedagogiki specjalnej,- różnorodne złożone uwarunkowania i aksjologiczny kontekst w pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,	P7S_W
potrafi:	- wykonywać zadania oraz formułować i rozwiązywać problemy dotyczące działań: edukacyjnych, opiekuńczych, wychowawczych, resocjalizacyjnych, terapeutycznych i wspierających, z wykorzystaniem nowej wiedzy, także z innych dziedzin,- samodzielnie planować własne uczenie się przez całe życie i ukierunkowywać innych w tym zakresie,- komunikować się ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców, odpowiednio uzasadniać stanowiska,	P7S_U
jest gotów do:	- tworzenia i rozwijania wzorów właściwego postępowania w pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz poza środowiskiem pracy,- podejmowania inicjatyw zawodowych, krytycznej oceny siebie oraz zespołów i organizacji, w których uczestniczy; przewodzenia grupie i ponoszenia odpowiedzialności za nią	P7S_K

Efekty uczenia się dla kierunku

EFEKTY UCZENIA SIĘ DLA KIERUNKU			
Symbol efektu kierunkowego	EFEKTY KIERUNKOWE	Symbol efektu z PRK	Symbol efektu ze standardu*
Absolwent/ka kierunku <i>pedagogika specjalna</i>			
WIEDZA (zna i rozumie)			
K_W01	Główne tendencje w rozwoju dyscyplin naukowych, do których przyporządkowana jest pedagogika specjalna, jej miejsce w systemie nauk, przedmiotowe i metodologiczne powiązanie z naukami humanistycznymi, społecznymi i medycznymi, a także subdyscypliny pedagogiki specjalnej oraz usystematyzowaną terminologię stosowaną w ich zakresie	P7S_WG	B.2.W1. B.2.W2. B.2.W3. B.2.W4. C.2.W1. C.2.W4. C.2.W5. C.3.W1. C.3.W2. C.3.W4. C.4.W3. C.4.W4. D.1.W1. D.1.W3. D.4.W1.
K_W02	Rozszerzone filozoficzne, psychologiczne i społeczne koncepcje człowieka stanowiące teoretyczne podstawy rehabilitacji, edukacji, terapii i resocjalizacji	P7S_WG	B.1.W1. B.1.W2. B.1.W3. B.2.W6. B.2.W9. C.2.W2. C.2.W3. C.2.W5. C.3.W4. C.4.W4. D.4.W3. D.4.W5. D.4.W9. D.4.W10.
K_W03	W pogłębionym stopniu proces prawidłowego i zaburzonego rozwoju człowieka (w aspekcie biologicznym, psychologicznym i społecznym), wynikające z niego specjalne potrzeby uczestników złożonego procesu edukacji, rehabilitacji, terapii i resocjalizacji	P7S_WG	B.1.W2. B.2.W9. B.2.W10. C.2.W1. C.2.W4. C.3.W4. C.3.W5. C.4.W1. C.4.W2. C.4.W5. C.4.W6.

EFEKTY UCZENIA SIĘ DLA KIERUNKU			
Symbol efektu kierunkowego	EFEKTY KIERUNKOWE	Symbol efektu z PRK	Symbol efektu ze standardu*
			D.1.W5. D.4.W11.
K_W04	Rozbudowane metody diagnozowania specjalnych potrzeb edukacyjnych	P7S_WG	B.2.W13. C.2.W1. C.2.W5. C.6.W1. C.6.W2. C.6.W3. C.6.W4. C.6.W5. C.6.W6. D.2.W1.
K_W05	Współczesne podejścia do problemów uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (podmiotowość, autonomia, samostanowienie, jakość życia) i wynikające z nich nowe formy edukacji, w tym integracyjna i włączająca	P7S_WG	C.4.W7. D.1.W1. D.1.W3. D.1.W4.
K_W06	W pogłębionym stopniu koncepcje socjalizacji, wychowania, nauczania-uczenia się, rehabilitacji, terapii i resocjalizacji osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz różnorodne uwarunkowania skuteczności podejmowanych oddziaływań	P7S_WG	B.1.W4. B.2.W4. B.2.W10. B.2.W11. C.4.W3. C.4.W4. C.5.W1. C.5.W2. C.5.W3. D.1.W2. D.4.W1. D.4.W4. D.4.W8. D.5.W1. D.5.W2. D.5.W3. D.5.W4. D.5.W5.
K_W07	W pogłębionym stopniu strukturę i funkcje systemu kształcenia specjalnego w kontekście kształcenia powszechnego	P7S_WG	B.2.W7. C.4.W2. C.4.W7. C.4.W8. D.1.W7. D.1.W8. D.4.W2. D.4.W6. D.5.W6.

EFEKTY UCZENIA SIĘ DLA KIERUNKU			
Symbol efektu kierunkowego	EFEKTY KIERUNKOWE	Symbol efektu z PRK	Symbol efektu ze standardu*
K_W08	Merytoryczne i metodyczne podstawy prowadzenia zajęć z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (zgodnie z wybraną specjalnością)	P7S_WG	B.2.W5. B.2.W7. B.2.W8. B.2.W9. B.2.W13 D.1.W8. D.3.W1. D.3.W2. D.3.W3. D.3.W4. D.4.W12. D.4.W13.
K_W09	Metodyczne i organizacyjne założenia dotyczące kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie integracyjnym i włączającym, w tym modele współpracy pedagogów specjalnych z nauczycielami, specjalistami, rodzicami, modele indywidualizacji lekcji, efektywne strategie nauczania oraz zasady uniwersalnego prowadzenia zajęć	P7S_WG	B.2.W3. B.2.W9. B.2.W12 C.3.W5. C.5.W3. D.2.W2. D.3.W5. D.3.W6. D.3.W7. D.3.W8. D.4.W7. D.5.W6. D.5.W7. D.5.W8.
K_W10	Założenia metodologiczne projektowania i prowadzenia badań w pedagogice specjalnej ze szczególnym uwzględnieniem metod badań stosowanych w naukach społecznych; rozumie postulat wieloparadygmatyczności; zna zasady i normy etyczne związane z realizacją badań w pedagogice specjalnej	P7S_WG	
K_W11	W pogłębionym stopniu ekonomiczne, prawne i etyczne podstawy oddziaływań rehabilitacyjnych, edukacyjnych i terapeutycznych	P7S_WK	C.3.W3. C.3.W5. D.1.W4. D.1.W6.
K_W12	Podstawy funkcjonowania i patologie aparatu mowy oraz zasady efektywnego posługiwania się narządem głosu	P7S_WG	
K_W13	Zasady dotyczące stosowania pierwszej pomocy przedmedycznej	P7S_WG	
K_W14	Normy związane z kulturą języka polskiego (i wybranych języków obcych)	P7S_WK	
K_W15	Zasady bezpieczeństwa i higieny pracy	P7S_WK	
K_W16	Fundamentalne dylematy współczesnej cywilizacji	P7S_WK	B.2.W3.

EFEKTY UCZENIA SIĘ DLA KIERUNKU			
Symbol efektu kierunkowego	EFEKTY KIERUNKOWE	Symbol efektu z PRK	Symbol efektu ze standardu*
K_W17	Zasady dotyczące ochrony i zarządzania własnością intelektualną i prawem autorskim	P7S_WK	
K_W18	Mechanizmy tworzenia i rozwoju indywidualnej przedsiębiorczości w ujęciu przedmiotowym (aktywne działanie w sferze gospodarczej) i podmiotowym (cechy osobowe warunkujące aktywność gospodarczą)	P7S_WK	
K_W19	Zasady i normy etyczne obowiązujące w zakresie rehabilitacji, edukacji, terapii i resocjalizacji	P7S_WK	
UMIĘTNOŚCI (potrafi:)			
K_U01	Identyfikować i interpretować złożone zjawiska i problemy społeczne ukazując ich powiązania z różnymi obszarami pedagogiki specjalnej i innych nauk społecznych oraz humanistycznych i medycznych	P7S_UW	C.3.U1. C.4.U1. C.4.U2. D.1.U1. D.5.U5.
K_U02	Wykorzystywać na podstawowym poziomie wiedzę psychologiczną i na poziomie rozszerzonym wiedzę pedagogiczną oraz pozyskiwać dane do analizowania złożonych i nietypowych procesów i zjawisk w obszarze edukacji, rehabilitacji, terapii i resocjalizacji; właściwie dobierać źródła wiedzy, dokonywać ich oceny, krytycznej analizy, syntezy, twórczej interpretacji i prezentacji	P7S_UW	B.1.U1. B.1.U2. B.1.U5. B.2.U1. C.2.U1. C.2.U2. C.2.U3. C.2.U4. C.3.U2. C.3.U3. D.1.U2. D.4.U1.
K_U03	Dokonywać pogłębionej diagnozy i oceniania złożonych sytuacji rehabilitacyjnych, edukacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych	P7S_UW	B.2.U1. C.3.U1. C.3.U4. C.3.U5. C.6.U1. C.6.U2. C.6.U3. D.2.U1. D.2.U2. D.2.U3. D.2.U4. D.4.U2. D.4.U5. D.4.U6. D.4.U7.
K_U04	Wykorzystywać aktualne koncepcje psychologiczne i pedagogiczne w planowaniu, realizacji i ewaluacji procesu	P7S_UW	B.1.U6. B.1.U7. B.2.U1.

EFEKTY UCZENIA SIĘ DLA KIERUNKU			
Symbol efektu kierunkowego	EFEKTY KIERUNKOWE	Symbol efektu z PRK	Symbol efektu ze standardu*
	wychowania i nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi		C.3.U1. C.3.U2. C.3.U6. C.6.U4. D.1.U3.
K_U05	Projektować i przeprowadzać zajęcia rehabilitacyjne, edukacyjne, terapeutyczne i resocjalizacyjne, dokonywać ewaluacji realizowanych zajęć, generować niestandardowe rozwiązania konkretnych problemów	P7S_UW	B.1.U4. B.2.U3. B.2.U4. C.4.U4. C.5.U1. D.4.U8. D.4.U9. D.4.U10.
K_U06	Prowadzić zajęcia w grupie zróżnicowanej, indywidualizować zadania, dostosowywać metody i treści do potrzeb i możliwości uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wykorzystywać zasady i metody indywidualnego projektowania zajęć; wdrażać efektywne programy zwiększające umiejętności poznawcze i kompetencje społeczne uczniów oraz programy poprawiające integrację rówieśniczą uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	P7S_UW	C.5.U2. D.3.U1. D.3.U2. D.3.U3. D.3.U4. D.4.U1. D.4.U2. D.4.U3. D.4.U4. D.5.U4.
K_U07	Konstruować proste projekty badawcze, w tym rozróżniać orientacje w metodologii badań, formułować problemy i hipotezy badawcze, dobierać adekwatne metody i techniki badawcze, konstruować narzędzia badawcze, opracowywać, prezentować i interpretować wyniki badań, wyciągać wnioski, wskazywać kierunki dalszych badań, dokonywać twórczej prezentacji wyników badań w obrębie pedagogiki specjalnej; współpracować z członkami zespołów badawczych na różnych etapach projektowania i realizacji badań	P7S_UW	
K_U08	Komunikować się ze specjalistami i osobami spoza środowiska pedagogicznego z uwzględnieniem obowiązujących norm językowych, przy pomocy różnych technik i kanałów komunikacyjnych; czynnie uczestniczyć w debatach dotyczących złożonych zagadnień związanych z pedagogiką specjalną, precyzyjnie prezentować własne opinie i stanowiska, wątpliwości i sugestie, dokonywać oceny innych stanowisk	P7S_UK	B.1.U3. D.5.U1. D.5.U2. D.5.U3.
K_U09	Posługiwać się językiem obcym zgodnie z wymaganiami określonymi dla poziomu B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego ze szczególnym uwzględnieniem terminologii z zakresu pedagogiki specjalnej	P7S_UK	

EFEKTY UCZENIA SIĘ DLA KIERUNKU			
Symbol efektu kierunkowego	EFEKTY KIERUNKOWE	Symbol efektu z PRK	Symbol efektu ze standardu*
K_U10	Pracować w zespole, pełniąc różne role, podejmować i wyznaczać zadania, współpracować z innymi specjalistami i uczestnikami procesu rehabilitacji, edukacji, terapii i resocjalizacji; kierować pracą zespołu, podejmować w nim wiodącą rolę, w tym: planować, organizować i monitorować realizację złożonych zespołowych działań pedagogicznych	P7S_UO	B.2.U7. C.5.U3.
K_U11	Analizować własne działania pedagogiczne, dydaktyczne, wychowawcze, opiekuńcze i rehabilitacyjne, wskazywać obszary wymagające modyfikacji, eksperymentowania i wdrażania działań innowacyjnych; samodzielnie planować i realizować program własnego rozwoju osobowego i zawodowego, a także inspirować uczestników procesów pedagogicznych do planowania i realizowania własnego rozwoju i uczenia się przez całe życie	P7S_UU	B.1.U8. B.1.U9. B.2.U5. B.2.U6. C.4.U3.
K_U12	Udzielać pierwszej pomocy przedmedycznej w nagłych przypadkach	P7S_UW	
K_U13	Efektywnie korzystać z głosu	P7S_UK	
K_U14	Poprawnie posługiwać się językiem polskim oraz poprawnie i adekwatnie do wieku uczniów posługiwać się specjalistyczną terminologią	P7S_UK	
KOMPETENCJE SPOŁECZNE (jest gotów/owa do:)			
K_K01	Doceniania tradycji i dorobku badań naukowych w zakresie pedagogiki specjalnej oraz ich kontynuacji i poszerzania o nowe obszary i procedury badawcze; krytycznej oceny wiedzy i umiejętności własnych oraz innych specjalistów, kreatywnego korzystania z wiedzy naukowej w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych, zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności zsamodzielnym rozwiązywaniem problemów	P7S_KK	B.2.K3. B.2.K4. C.2.K1. C.3.K3. C.3.K4. C.4.K2. C.5.K3. D.1.K1.
K_K02	Podejmowania odpowiedzialności i wypełniania zobowiązań społecznych, w tym: - (K_K02a) szanowania kultury języka polskiego - (K_K02b) komunikowania się i współpracy z otoczeniem oraz aktywnego uczestnictwa w grupach i organizacjach realizujących działania edukacyjne, rehabilitacyjne i terapeutyczne; budowania relacji opartej na wzajemnym zaufaniu między wszystkimi uczestnikami procesu kształcenia, w tym rodzicami i opiekunami uczniów, włączania ich w działania sprzyjające efektywnemu nauczaniu; porozumiewania się z osobami pochodzącymi z różnych środowisk, będącymi w różnej kondycji emocjonalnej, rozwiązywania konfliktów przez dialog	P7S_KO	B.2.K4. C.3.K1. C.6.K2. C.6.K3. D.1.K2. D.5.K1. D.5.K2. D.5.K3. D.5.K4.

EFEKTY UCZENIA SIĘ DLA KIERUNKU			
Symbol efektu kierunkowego	EFEKTY KIERUNKOWE	Symbol efektu z PRK	Symbol efektu ze standardu*
	i tworzenie dobrej atmosfery dla komunikacji w klasie szkolnej i poza nią - (K_K02c) świadomego podejmowania zobowiązań społecznych związanych z realizacją zadań zawodowych pedagoga specjalnego - (K_K02d) podejmowania trudu i wykazywania się aktywnością wytrwałością w realizacji indywidualnych i zespołowych zadań zawodowych wynikających z roli pedagoga specjalnego - (K_K02e) inspirowania i organizowania działalności innych ludzi na rzecz środowiska społecznego osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi - (K_K02f) myślenia i działania w sposób przedsiębiorczy - (K_K02g) rozpoznawania specyfiki środowiska lokalnego i podejmowania współpracy na rzecz dobra uczniów i tego środowiska		
K_K03	Odpowiedzialnego pełnienia roli zawodowej związanej z działalnością rehabilitacyjną, edukacyjną, terapeutyczną i resocjalizacyjną, w tym: - (K_K03a) wrażliwości na problemy z obszaru pedagogiki specjalnej, prezentowania właściwej postawy wobec osób z niepełnosprawnością oraz alternatywnych sposobów komunikowania się z nimi - (K_K03b) przyjęcia odpowiedzialności za podejmowane decyzje, prowadzone działania i ich skutki - (K_K03c) posługiwania się uniwersalnymi zasadami i normami etycznymi w swojej działalności i kierowania się szacunkiem dla każdego człowieka - (K_K03d) wykazywania cech refleksyjnego praktyka, świadomego znaczenia profesjonalizmu w pracy zawodowej - (K_K03e) dostrzegania potrzeby samodoskonalenia się - (K_K03f) podtrzymywania etosu zawodu - (K_K03g) świadomego podejmowania działań nad rozwijaniem dorobku naukowo-badawczego pedagogiki specjalnej oraz poszerzania go o nowe obszary i procedury badawcze - (K_K03h) działania na rzecz poprawy jakości pracy szkoły i placówek oświatowych	P7S_KR	B.1.K1. B.1.K2. B.2.K1. B.2.K2. C.2.K2. C.3.K1. C.3.K2. C.4.K1. C.5.K1. C.5.K2. C.6.K1. C.6.K3. D.2.K1. D.2.K2. D.3.K1. D.4.K1. D.4.K2.

* dla kierunków realizujących obowiązujący standard kształcenia

Skład zespołu przygotowującego raport samooceny

Imię i nazwisko	Tytuł lub stopień naukowy/stanowisko/funkcja pełniona w uczelni
Ewa Kulesza	dr hab./profesor APS/dyrektor Instytutu Pedagogiki Specjalnej
Iwona Konieczna	dr/adiunkt badawczo-dydaktyczny /wicedyrektor Instytutu Pedagogiki Specjalnej
Joanna Głodkowska	profesor dr hab./profesor
Dorota Jankowska	doktor/adiunkt badawczo-dydaktyczny /dyrektor studiów
Ewa Bilka	doktor/adiunkt badawczo-dydaktyczny /dyrektor studiów
Marta Pągowska	doktor/adiunkt badawczo-dydaktyczny
Radosław Piotrowicz	doktor/adiunkt badawczo-dydaktyczny
Anna Staniaszek	pracownik administracyjny

Spis treści

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów	3
Skład zespołu przygotowującego raport samooceny	11
Prezentacja uczelni	13
Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim	14
Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się	14
Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się	29
Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie	74
Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry	84
Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie	139
Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku	147
Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku	161
Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia	170
Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach	187
Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów	188
Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów	197

Prezentacja uczelni

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie jest to Uczelnia o stuletniej tradycji, powstała z inicjatywy i dzięki staraniom Marii Grzegorzewskiej w 1922 roku, kiedy to Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podjęło decyzję o połączeniu Państwowego Seminarium Pedagogiki Specjalnej oraz Instytutu Fonetycznego im. Jana Sierzyńskiego, powołując Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej (PIPS).

Misją Akademii jest przygotowanie specjalistów wykonujących zawody zaufania publicznego, w duchu poszanowania godności człowieka – niezależnie od stopnia jego sprawności, z troską o przestrzeganie praw człowieka, zrozumienia i akceptacji dla odmienności, traktowania niepełnosprawności jako niezbywalnego elementu ludzkiej kondycji oraz włączania osób z niepełnosprawnościami jako równoprawnych obywateli w życie społeczeństwa.

Obecnie na wszystkich kierunkach APS, na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, studiuje ponad 4500 studentów. Uczelnia prowadzi także wiele studiów podyplomowych, w tym kwalifikacyjnych. W ramach programu Erasmus+ APS utrzymuje kontakty z 48 uczelniami zagranicznymi. Jednostki Uczelni aktywnie uczestniczą w realizacji przedsięwzięć badawczych z obszarów takich jak pedagogika i pedagogika specjalna, a także psychologia, filozofia, socjologia, sztuka. Spośród pięciu zgłoszonych przez Uczelnię dyscyplin w ostatniej parametryzacji 1 dyscyplina sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki otrzymała kategorię A, trzy dyscypliny: pedagogika, psychologia i filozofia kategorię B+ oraz socjologia kategorię B.

Intencją Akademii jest wykształcenie świątłych i twórczych profesjonalistów, dbających zarówno o rozwijanie własnej osobowości, zamiłowań naukowych i zawodowych umiejętności praktycznych, jak i troszczących się o wszechstronny rozwój osób i środowisk, na rzecz których będą pracować. Jako ośrodek akademicki APS ma ambicje wzbogacania swego potencjału badawczego i dydaktycznego, rozwijania nurtów badań podstawowych i aplikacyjnych oraz doskonalenia warsztatu dydaktycznego. Uczelnia pełni również służebną rolę wobec środowiska lokalnego, poszerzając systematycznie wachlarz usług edukacyjnych i terapeutycznych, oferowanych zarówno przez nauczycieli akademickich, jak i studentów – wolontariuszy. Akademia aspiruje do roli centrum wymiany myśli i idei w zakresie nauk społecznych, zorientowanych na profesjonalne wspieranie ludzi z różnego rodzaju trudnościami, wynikającymi ze stanu zdrowia i sytuacji społecznej.

Do października 2019 roku jednostką prowadzącą kierunek *pedagogika specjalna* pozostawał Wydział Nauk Pedagogicznych, w skład którego wchodził Instytut Pedagogiki Specjalnej. Reformy w szkolnictwie wyższym zdecydowały o zmianach strukturalnych w Akademii i rezygnacji z funkcjonowania wydziałów. Jednostką prowadzącą studia stała się Uczelnia, a merytoryczny nadzór nad studiami na kierunku *pedagogika specjalna* zaczął sprawować Instytut Pedagogiki Specjalnej. W IPS jest zatrudnionych na pełnym etacie 48 pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych, w tym 44, którzy zadeklarowali wyłącznie dyscyplinę pedagogika jako obszar swoich badań.

Od 2021 r. w Instytucie funkcjonuje jedna katedra i pięć zakładów: Katedra Interdyscyplinarnych Studiów nad Niepełnosprawnością, Zakład Edukacji i Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Zakład Psychopedagogiki Resocjalizacyjnej, Zakład Surdopedagogiki, Zakład Terapii Pedagogicznej i Zakład Tyflopädagogiki. W strukturze IPS znajduje się także Gabinet Metodyczny oraz Poradnia dla Dzieci ze Sprzężoną Niepełnosprawnością (obecnie znajduje się w fazie renowacji).

Misją Instytutu Pedagogiki Specjalnej jest „przygotowanie pedagogów specjalnych, nauczycieli i innych specjalistów pracujących na rzecz osób wymagających wsparcia w duchu poszanowania ich ludzkich i obywatelskich praw, zrozumienia i akceptacji dla odmienności, traktowania niepełnosprawności jako niezbywalnego elementu ludzkiej kondycji oraz włączania osób z niepełnosprawnością w życie społeczeństwa na zasadzie równoprawnych obywateli” (Strategia Rozwoju IPS 2021–2030).

Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu ogólnoakademickim

Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się

1.1. Koncepcja kształcenia oraz jej związek z misją i strategią Uczelni

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej jest jedyną w Polsce uczelnią, w której pedagogika specjalna jako obszar poznania naukowego i kierunek studiów stanowi podstawową wartość, eksponowaną w misji Uczelni i wyznaczającą profile zainteresowań badawczych także dla innych rozwijanych dziś w jej murach dyscyplin. Stanowi o tożsamości naukowo-badawczej Akademii i tym samym decyduje o unikalności studiów na kierunku *pedagogika specjalna*.

Kształcenie na kierunku *pedagogika specjalna* wyraźnie odwołuje się do humanistycznych ideałów Patronki Uczelni Marii Grzegorzewskiej – twórczyni pedagogiki specjalnej w Polsce. Wynika z bogatej tradycji i dorobku pedagogiki specjalnej, której rozwój w Polsce datuje się od powstania Uczelni w 1922 roku (wówczas Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej).

Kształcenie ma charakter ogólnoakademicki, akcentujący konieczność opanowania interdyscyplinarnej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do posługiwania się podstawowymi ujęciami teoretycznymi i podejmowania działań badawczych w celu diagnozowania, interpretowania i prognozowania różnych kontekstów działalności rehabilitacyjnej, edukacyjnej, terapeutycznej i resocjalizacyjnej. Opiera się na aktualnym stanie wiedzy w zakresie pedagogiki specjalnej i jej interdyscyplinarnych powiązań, a także z wymaganiami określonymi we właściwych regulacjach prawnych (ogólnopolskich i uczelnianych), w tym zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 28 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz Rozporządzeniem Ministra Nauki i szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.

Kształcenie na kierunku *pedagogika specjalna* jest wynikiem pogłębionych analiz wzorców i doświadczeń międzynarodowych w zakresie pedagogiki specjalnej i poszczególnych jej subdyscyplin, stanowiących wynik rozwijanej współpracy naukowej z zagranicznymi ośrodkami akademickimi i centrami badawczymi oraz rezultatem badań i wymiany naukowej z polskimi uczelniami, jak też efektem budowanych przez dziesięciolecia kontaktów ze środowiskiem edukacji specjalnej, integracyjnej i włączającej. Należy podkreślić, że zbudowana w ten sposób przestrzeń badawcza oraz znajomość problemów i potrzeb edukacyjnych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych środowiska społecznego, zadecydowała o bogatej i unikatowej w skali kraju ofercie edukacyjnej, obejmującej wszystkie specjalności uznawane za klasyczne dla pedagogiki specjalnej, a także specjalności unikatowe jak np. edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflopädagogika).

Koncepcja kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* jest zgodna z misją i strategią Uczelni – stawania się wiodącym ośrodkiem akademickim, kształcącym profesjonalistów – jak czytamy w misji „specjalistów pracujących na rzecz osób wymagających wsparcia w duchu poszanowania ich ludzkich i obywatelskich praw, zrozumienia i akceptacji dla odmienności, traktowania niepełnosprawności jako niezbywalnego elementu ludzkiej kondycji oraz włączania osób niepełnosprawnych w życie społeczeństwa na zasadzie równoprawnych obywateli”. Studenci kierunku pedagogika specjalna, zgodnie z misją uczelni, są przygotowywani do pracy z osobami i grupami społecznymi wymagającymi wsparcia, w poczuciu tolerancji i poszanowania praw i wolności osobistych drugiego człowieka. Poza wiedzą merytoryczną wyposażeni są w kompetencje niezbędne we wszystkich zawodach pomocowych oraz predyspozycje umożliwiające im wykonywanie tych zawodów. Kształcenie odbywa się w duchu sprzeciwu wobec wszystkich form dyskryminacji oraz w duchu wartości zawartych w skrócie APS, odczytywanym jako „akceptacja”, „partycypacja” i „solidarność społeczna”.

Koncepcja studiów na kierunku *pedagogika specjalna* wyrasta więc z jednej strony ze wspomnianej historii i klimatu Uczelni oraz realizowanej przez nią misji czynnego angażowania się

w życie społeczne, pomocy słabszym i defaworyzowanym, a z drugiej wynika z aktualnego potencjału naukowego uczelni i doświadczeń bycia ośrodkiem wiodącym w obszarze kształcenia profesjonalistów w kontakcie z człowiekiem (w każdej fazie jego rozwoju), wymagającym profesjonalnego wsparcia w odkrywaniu własnego potencjału, pokonywaniu różnorodnych trudności. Pozostaje ona zgodna z regulacjami prawnymi obowiązującymi zarówno w polskim systemie prawnym, jak i w wewnętrznym prawie uczelni.

W koncepcji kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* należy podkreślić następujące cechy:

- 1) wynika ona z aktualnej interdyscyplinarnej wiedzy o człowieku i jego prawidłowym i zaburzonym rozwoju, będącej wynikiem osiągnięć nauk społecznych, humanistycznych i medycznych;
- 2) odwołuje się do niezbywalnego prawa każdego człowieka do wolności, decydowania o swoim rozwoju, o możliwości dokonywania wyborów i kreowania swojego życia, w tym akcentuje takie wartości, jak samostanowienie, autonomia, samorealizacja, integracja i inkluzja społeczna;
- 3) odwołuje się do społecznego etosu pomocy i wsparcia osób z niepełnosprawnością, w którym immanentną wartością jest świadomość bezwarunkowej przynależności społecznej każdego człowieka, także przez stwarzanie warunków normalizacji życia w społeczeństwie;
- 4) obejmuje problematykę rehabilitacji, edukacji, terapii, resocjalizacji w odniesieniu do osób z różnymi zaburzeniami i problemami rozwojowymi od narodzin do późnej dorosłości;
- 5) wynika z ogólnoakademickiego profilu kształcenia, który zapewnia zdobycie interdyscyplinarnej wiedzy z obszaru nauk społecznych, humanistycznych i medycznych oraz umiejętności i kompetencji społecznych, niezbędnych do rozpoznawania i diagnozowania potrzeb i problemów człowieka oraz formułowania rekomendacji dla tworzenia adekwatnych strategii pomocowych i systemów wsparcia;
- 6) akcentuje ściśle powiązanie między prowadzonymi badaniami naukowymi a dydaktyką, ugruntowując miejsce pedagogiki specjalnej w innych naukach społecznych i podejmując nie tylko edukacyjne, ale także społeczno-kulturowe zagadnienia;
- 7) zapewnia wykształcenie ogólnoakademickie; absolwent kierunku zdolny jest do całościowego oglądu zjawisk i problemów społecznych oraz rozpoznawania, analizowania i interpretowania ustawicznie zmieniającej się rzeczywistości w kontekście rehabilitacji, edukacji, terapii i resocjalizacji;
- 8) stwarza studentom warunki do rozwijania ich kreatywności i dokonywania wyborów, co pozwala na indywidualny rozwój i osiągnięcia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych;
- 9) sprzyja kształtowaniu przekonania absolwentów o sensie, wartości i potrzebie podejmowania działań rehabilitacyjnych, edukacyjnych, terapeutycznych, resocjalizacyjnych, absolwentów otwartych na świat i kreatywnie zaangażowanych w poszukiwanie optymalnych rozwiązań w działalności badawczej i praktycznej;
- 10) uwzględnia założenia pedagogiki szkoły wyższej jako nauki podejmującej zagadnienia kształcenia na poziomie wyższym, polityki i strategii edukacyjnej.

Studia na kierunku *pedagogika specjalna* realizują strategię rozwoju Uczelni deklarującej swój akademicki charakter oraz komplementarność wszystkich subdyscyplin pedagogiki specjalnej. Zapewnią wykształcenie twórczych pedagogów specjalnych, profesjonalnie przygotowanych do zadań zawodowych, dbających o rozwijanie własnej osobowości i zainteresowań naukowych oraz ustawiczne doskonalenie umiejętności praktycznych. Zgodnie z misją i strategią rozwoju Uczelni, zapewniają wysoką jakość merytoryczną kształcenia i profesjonalne przygotowanie zgodnie z wybranym profilem specjalnościowym. Istotnymi cechami kształcenia, wynikającymi zarówno z misji Uczelni, jak i strategii jej rozwoju, jest otwarcie kierunku na nowe osiągnięcia w zakresie nauk społecznych oraz humanistycznych i medycznych, a także na umiędzynarodowienie kształcenia będące wynikiem istniejącej i intensywnie rozwijanej współpracy z zagranicznymi ośrodkami akademickimi, badawczymi. Sformułowana koncepcja kształcenia jest wynikiem pogłębionych analiz wzorców i doświadczeń międzynarodowych i krajowych w zakresie pedagogiki specjalnej i poszczególnych specjalności.

1.2 Realizowane specjalności na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych:

Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną – specjalność przygotowuje do prowadzenia zajęć z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim oraz z niepełnosprawnością sprzężoną z współwystępującą niepełnosprawnością intelektualną. Studenci uzyskują wiedzę i umiejętności w zakresie m.in.: wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością, wieloprofilowej terapii oraz metodyki kształcenia specjalnego i rehabilitacji. Potrafią przeciwdziałać marginalizacji osób z niepełnosprawnością intelektualną, przedstawiać ich potrzeby, możliwości i ograniczenia. Specjalność ta daje przygotowanie do pracy w charakterze nauczyciela pedagoga specjalnego w zakresie edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim w przedszkolach i szkołach specjalnych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi, pedagoga specjalnego prowadzącego zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, pedagoga specjalnego – terapeutę w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, rehabilitacyjnych i ośrodkach rehabilitacyjnych. Ponadto, specjalność ta daje przygotowanie do pracy w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.

Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu – specjalność przygotowuje do prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą ze spektrum autyzmu. Studenci uzyskują wiedzę i umiejętności w zakresie m.in.: medycznych i psychologicznych podstaw zaburzeń specyfiki funkcjonowania poznawczego, emocjonalnego i społecznego dzieci i młodzieży ze spektrum autyzmu, metod terapii autyzmu, diagnozy funkcjonalnej oraz konstruowania i realizacji indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych. Specjalność przygotowuje do pracy w charakterze nauczyciela specjalisty prowadzącego zajęcia z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w przedszkolach ogólnodostępnych, przedszkolach specjalnych i innych formach wychowania przedszkolnego, szkołach podstawowych ogólnodostępnych, szkołach podstawowych specjalnych, szkołach integracyjnych i szkołach z oddziałami integracyjnymi oraz nauczyciela współorganizującego proces kształcenia (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, placówkach integracyjnych, placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz placówkach realizujących edukację włączającą. Studenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, placówkach integracyjnych, placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz placówkach realizujących edukację włączającą.

Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika) – specjalność przygotowuje do prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą z wadą słuchu. Studenci uzyskują wiedzę i umiejętności w zakresie m.in.: audiologii i technicznych środków korekcyjnych, psychologii dziecka z wadą słuchu, surdologopedii, polskiego języka migowego (PJM) oraz metodyki kształcenia specjalnego i rehabilitacji słuchu i mowy. Potrafią przeciwdziałać marginalizacji osób niesłyszących/głuchych, słabosłyszących, przedstawiać ich potrzeby, możliwości i ograniczenia. Po ukończeniu studiów studenci będą mogli uzyskać zatrudnienie na stanowisku: pedagoga specjalnego prowadzącego zajęcia z zakresu rewalidacji indywidualnej osób z niepełnosprawnością słuchu w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych i innych, ośrodkach wczesnego wspomaganie rozwoju; specjalisty surdopedagoga w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych dla dzieci niesłyszących i słabosłyszących, specjalistycznych poradniach dla dzieci i młodzieży z uszkodzonym narządem słuchu oraz poradniach wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, placówkach integracyjnych, placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz placówkach realizujących edukację włączającą.

Terapia pedagogiczna – specjalność przygotowuje do pracy z osobami (uczniami) z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się (dysleksją, dysgrafią, dysortografią i dyskalkulią). Studenci zdobywają wiedzę na temat uwarunkowań specyficznych trudności w uczeniu się oraz umiejętność diagnozowania specyficznych trudności edukacyjnych, opracowywania i realizowania indywidualnych programów terapeutycznych. Po ukończeniu studiów będą przygotowani do pracy w charakterze nauczyciela specjalisty terapii pedagogicznej na stanowisku nauczyciela prowadzącego zajęcia specjalistyczne tj. zajęcia korekcyjno-kompensacyjne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym w przedszkolach, szkołach, poradniach psychologiczno-pedagogicznych i innych placówkach realizujących pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego, wspomagającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.

Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflopädagogika) – specjalność przygotowuje do pracy z osobami słabowidzącymi i niewidomymi w różnym wieku (od okresu wczesnodziecięcego po dorosłość). Studenci będą posiadać kompetencje w zakresie diagnozowania specjalnych potrzeb edukacyjnych i rehabilitacyjnych osób z dysfunkcją wzroku, przeprowadzania funkcjonalnej oceny wzroku dzieci i dorosłych oraz opracowywania i realizacji programów wspomagających rozwój tej grupy osób (dostosowanie materiałów dydaktycznych i przestrzeni, prowadzenie rehabilitacji wzroku, dobór i wykorzystanie technologii wspomagających, nauczanie orientacji przestrzennej i samodzielnego przemieszczania się osób niewidomych i słabowidzących, wsparcie w wykonywaniu czynności życia codziennego). Po ukończeniu studiów studenci będą przygotowani do pracy w charakterze: pedagoga specjalnego prowadzącego zajęcia z zakresu rewalidacji indywidualnej osób z niepełnosprawnością wzroku w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych i innych, ośrodkach wczesnego wspomaganie rozwoju; rehabilitanta wzroku w placówkach oświatowych i pozaoświatowych (fundacje, stowarzyszenia); nauczyciela orientacji przestrzennej w placówkach oświatowych i pozaoświatowych; nauczyciela pisma Braille’a w placówkach oświatowych i pozaoświatowych. Ponadto, będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka – specjalność przygotowuje do prowadzenia zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, pozwala uzyskać kompetencje w zakresie profilaktyki, wieloprofilowej diagnozy, rehabilitacji oraz wspomaganie rozwoju dzieci zagrożonych niepełnosprawnością lub z zaburzeniami rozwojowymi, w tym m. in. z dysfunkcją wzroku, słuchu, ruchu, opóźnieniem rozwoju psychoruchowego i zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Specjalność daje przygotowanie pedagogiczne do pracy w charakterze terapeuty – pedagoga specjalnego w zespołach wczesnego wspomaganie, placówkach wczesnej interwencji oraz w zakresie opieki nad małym dzieckiem (żłobki, centra wsparcia rodziny). Studenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz placówkach realizujących edukację włączającą.

Logopedia – specjalność pozwala zdobyć wiedzę w zakresie pedagogicznych, psychologicznych, medycznych i lingwistycznych podstaw dziedziny zajmującej się zaburzeniami w językowym porozumiewaniu się, poznać normy rozwoju mowy, rozpoznać nieprawidłowości w tym zakresie oraz realizować profilaktykę logopedyczną. Studenci zdobędą wiedzę na temat różnych form patologii mowy (uwzględniając wiedzę dotyczącą zaburzeń wymowy) oraz stanów opóźnionego rozwoju mowy, opanują umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia logopedycznych badań przesiewowych, diagnozy i terapii dzieci z zaburzeniami wymowy (dyslali) oraz zajęć mających na celu likwidowanie trudności w czytaniu i pisaniu (pozostających w związku z zaburzeniami mowy), zdobędą wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia diagnozy i terapii osób z zaburzeniami w komunikacji językowej

pochodzenia mózgowego (np. z dyzartrią, afazją, spektrum autyzmu oraz z zaburzeniami sprzężonymi), obwodowego (np. zaburzeń będących skutkiem uszkodzeń narządu słuchu lub zmian w narządzie głosu) oraz środowiskowego. Zdobędą więc kwalifikacje z zakresu diagnozowania logopedycznego, programowania terapii oraz jej realizacji u osób z poważnymi zaburzeniami w komunikacji językowej o różnorodnej etiologii i patomechanizmie oraz otrzymają wstępne przygotowanie do prowadzenia wczesnej interwencji logopedycznej. Będą posiadać umiejętności przeprowadzania diagnozy różnicowej. Poznają także sposoby rozpoznawania dysfagii (zaburzeń w połykaniu) i postępowania terapeutycznego w tych przypadkach, czyli problematykę włączoną w zakres kompetencji logopedy w krajach Unii Europejskiej. Zostaną przygotowani do usprawniania osób w różnym wieku – od noworodkowego po wiek starczy. Będą posiadać umiejętności współpracy w tym zakresie z innymi specjalistami: lekarzami, psychologami, fizjoterapeutami, itp. Po ukończeniu studiów absolwenci posiadać będą przygotowanie do zajmowania stanowiska logopedy w placówkach oświatowych: w przedszkolach, także specjalnych, szkołach podstawowych i ponadpodstawowych, także specjalnych oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym specjalistycznych. Absolwenci mogą być również zatrudnieni w resorcie służby zdrowia po ukończeniu studiów podyplomowych specjalizacyjnych w zakresie neurologopedii albo surdologopedii. Mogą również podjąć pracę w instytucjach dydaktyczno-badawczych, zajmujących się upowszechnianiem i rozwijaniem wiedzy logopedycznej oraz w radiu, telewizji i w ośrodkach kultury. Logopedia jako nauka stanowi odrębną, teoretyczną i praktyczną dyscyplinę wiedzy, stąd w ogólnopolskim środowisku logopedycznym powstała potrzeba kształcenia logopedów na oddzielnym kierunku. W Akademii logopedia na mocy uchwały Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej nr 204/2021 z dnia 30 czerwca 2021 r. począwszy od roku akademickiego 2021/2022 stała się odrębnym kierunkiem.

Pedagogika resocjalizacyjna – specjalność daje przygotowanie do pracy z osobami nieprzystosowanymi społecznie i zagrożonymi nieprzystosowaniem społecznym zarówno w instytucjach zamkniętych, jak i środowisku otwartym. Studenci są przygotowani do pracy w charakterze nauczyciela wychowawcy w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych, młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, do pracy w sądzie w charakterze kuratorów sądowych, w placówkach wsparcia dziennego, świetlicach środowiskowych, ogniskach wychowawczych, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, w strukturach pomocy społecznej jako koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, jako pedagodzy ulicy i pedagodzy rodzinni oraz w policji i zakładach karnych.

Pedagogika resocjalizacyjna począwszy od roku akademickiego 2022/2023 stała się w Akademii odrębnym kierunkiem studiów. Uchwałą nr 446/2022 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 września 2022 r. w sprawie zmiany Uchwały nr 328/2022 z dnia 16 marca 2022 r. został zatwierdzony program studiów na kierunku pedagogika resocjalizacyjna o profilu ogólnoakademickim.

1.3 Związek koncepcji kształcenia z prowadzoną działalnością naukową

Jak zaznaczono w par. 1.1 koncepcja kształcenia została wypracowana w trakcie rozwijanej w Akademii działalności naukowej o długoletnich tradycjach, sięgających początków pedagogiki specjalnej w Polsce. Prowadzone badania naukowe w Uczelni nie tylko inicjowały w przeszłości narodziny tej subdyscypliny, ale wciąż stanowią o jej rozwoju, zarazem przyczyniając się do poszerzania wiedzy pedagogicznej o nowe wątki. Rozwijają też dyskurs naukowy w obszarach nauk współpracujących z pedagogiką i pedagogiką specjalną: w tym w obszarze psychologii (głównie klinicznej) czy też socjologii, nakierowanej na badanie społecznych aspektów funkcjonowania osób z niepełnosprawnością.

Badania naukowe w Akademii są ściśle związane z prowadzoną działalnością dydaktyczną i decydują o kształcie koncepcji kształcenia. O tym, że obszary zainteresowań naukowych pracowników zaangażowanych w prowadzenie studiów na kierunku *pedagogika specjalna* pokrywają się z obszarami ich aktywności związanej z koncepcją kształcenia, dobitnie świadczy dokonana przy opisie kryterium 4 charakterystyka aktywności publikacyjnej kadry. W kontekście samej koncepcji kształcenia należy

również podkreślić, że wyrasta ona z zasady akademickiej jedności procesu kształcenia i prowadzonych badań i tę zasadę wyraża.

Do ważnych obszarów badań prowadzonych w Akademii, decydujących o formie koncepcji kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna*, należą:

- zagadnienia teoretycznych podstaw wychowania i filozofii wychowania: pedagogiczne implementacje wybranych problemów myśli egzystencjalnej; filozofia wychowania w świetle dyskursu fenomenologicznego, egzystencjalnego, hermeneutycznego; transgresyjny wymiar egzystencji i edukacji; takt pedagogiczny;
- zagadnienia historii wychowania: historia myśli o wychowaniu i koncepcji wychowawczych; historia szkolnictwa specjalnego i opieki nad dzieckiem, w tym niepełnosprawnym;
- zagadnienia uwarunkowań psychologicznych rozwoju człowieka, w tym globalnych i fragmentarycznych deficytów, zaburzeń, zakłóceń rozwoju;
- zagadnienia uwarunkowań społecznych i kulturowych oraz prawnych edukacji: problemy socjologii edukacji; zmiany społeczne a przemiany edukacyjne; socjalizacja i edukacja międzykulturowa; prawo oświatowe;
- zagadnienia dydaktyki i wczesnej edukacji: dydaktyka wzajemnego uczenia się – konstruktywizm w praktyce edukacyjnej; kultura i klimat instytucji oświatowych; edukacja dla zrównoważonego rozwoju; nowe technologie w edukacji; wspomaganie rozwoju uzdolnień matematycznych i technicznych w edukacji elementarnej; wspomaganie rozwoju psychoruchowego i wychowania małych dzieci; praca z dziećmi z opóźnieniami neurorozwojowymi;
- zagadnienia organizacji systemu wsparcia osób ze zróżnicowanymi potrzebami.

W tej szerokiej perspektywie, gwarantującej wielostronny ogląd problematyki edukacyjnej i stanowiącej mocny grunt dla kształcenia specjalistycznego pedagogów specjalnych, prowadzone są badania związane ze specyfiką kierunku i specjalności. Ich realizatorami są przede wszystkim pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej.

W ramach katedry i zakładów prowadzone są badania w zakresie:

- Katedra Interdyscyplinarnych Studiów nad Niepełnosprawnością: disability studies, personalistyczne ujęcie fenomenu niepełnosprawności w opracowanym zagadnieniu autorstwo własnego życia osoby z niepełnosprawnością – konstrukt teoretyczny, poczucie godności, system wartości, poczucie samotności, jakość życia, podmiotowość, autonomia osób z niepełnosprawnościami i osób z chorobami przewlekłymi, funkcjonowanie i wsparcie osób z rzadkimi chorobami genetycznymi, prawa osób z niepełnosprawnościami, rehabilitacja społeczno-zawodowa i zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami, edukacja włączająca, stygmatyzacja i wykluczenie społeczne, sytuacja psychospołeczna rodziców dzieci z niepełnosprawnością;
- Zakład Tyflopedagogiki: funkcjonalna ocena wzroku i wspomaganie rozwoju widzenia małych dzieci słabowidzących (0-6 lat), specyfika funkcjonowania wzrokowego i poznawczego dzieci z mózgowym uszkodzeniem widzenia, rozwijanie orientacji przestrzennej i umiejętności samodzielnego poruszania się małych dzieci z dysfunkcją wzroku, wczesne wspomaganie rozwoju dzieci z dysfunkcją wzroku, w tym dzieci z niepełnosprawnością sprzężoną, rozwój percepcji wzrokowej u dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, wpływ niepełnosprawności wzroku na realizację zadań rozwojowych w cyklu całościowym, psychologiczne aspekty utraty wzroku w dorosłości, zdrowie psychiczne osób niewidomych i słabowidzących, metodyka nauczania pisma Braille’a, specyfika czytania dotykowego, percepcja dotykowa, system punktowy Louisa Braille’a, wykorzystanie edukacyjnych technologii wspomagających w edukacji i komunikacji osób z niepełnosprawnością wzroku;
- Zakład Terapii Pedagogicznej: poczucie koherencji uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, wsparcie społeczne uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, funkcjonowanie psychomotoryczne uczniów z niepełnosprawnością wzroku, wspomaganie

rozwoju dzieci z niepełnosprawnością intelektualną i zespołami genetycznymi, macierzyństwo, pedagogika prenatalna;

- Zakład Edukacji i Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną: rozpoznawanie możliwości i ograniczeń osób z niepełnosprawnością intelektualną i z niepełnosprawnością sprzężoną oraz ich rehabilitacja, komunikacja osób z niepełnosprawnością intelektualną – diagnoza i wspieranie rozwoju, wspieranie nauczycieli w wypełnianiu zadań wynikających z kształcenia uczniów z niepełnosprawnością w placówkach integracyjnych i ogólnodostępnych, macierzyństwo, ojcostwo, self-adwokatura osób z niepełnosprawnością intelektualną, wczesna interwencja – wczesne wspomaganie rozwoju dziecka (diagnoza – wspomaganie rozwoju dziecka, ocena systemu wsparcia przez rodziców), zaburzenia ze spektrum autyzmu, w tym w szczególności: komunikacja dzieci z autyzmem, dojrzewanie i wczesna dorosłość kobiet z autyzmem i zespołem Aspergera;
- Zakład Surdopedagogiki: metody rewalidacji dziecka z wadą słuchu w wieku przedszkolnym i szkolnym, jakość wczesnej opieki nad dzieckiem z wadą słuchu i jego rodziną, rodzina dziecka obciążonego wadą słuchu i system jej wsparcia, jakość życia dorosłych osób z uszkodzonym narządem słuchu w przestrzeni publicznej, specyficzne trudności w uczeniu się matematyki dzieci z wadą słuchu, kompetencje komunikacyjne dzieci i młodzieży z wadą słuchu, kognitywne i metakognitywne uwarunkowania czytania dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, programowanie języka, kompetencja językowa, komunikacyjna i kulturowa a funkcjonowanie dydaktyczne i społeczne uczniów z uszkodzeniami słuchu w aspekcie lingwistyki kognitywnej, rehabilitacja osób korzystających z systemu implantu ślimakowego, dzieci z zaburzeniami przetwarzania słuchowego, zagadnienie treningów słuchowych przeznaczonych dla osób doświadczających zaburzeń słuchu, kompetencje komunikacyjne (w tym pragmatyczne) dzieci implantowanych przed pierwszym rokiem życia;
- Zakład Psychopedagogiki Resocjalizacyjnej: psychospołeczne korelaty zachowań naruszających normy społeczne, diagnoza środowisk wysokiego ryzyka przestępczości, ofiary agresji interpersonalnej, uwarunkowania podatności wiktymologicznej ofiar agresji, wyznaczniki adaptacji jednostki do sytuacji trudnych i traumatycznych, terapia uzależnień, punitywność, oddziaływania resocjalizacyjne w placówkach dla nieletnich, środowiskowe uwarunkowania zachowań dewiacyjnych, przestępczość kobiet, funkcjonowanie kobiet w izolacji penitencjarnej, profilaktyka przestępczości, diagnoza i uwarunkowania nieprzystosowania społecznego, system wsparcia osób doświadczających przemocy w rodzinie, metodyka pracy i efektywność oddziaływań kuratorów sądowych, socjoterapia w pracy z dziećmi i młodzieżą, funkcjonowanie psychospołeczne małoletnich w sytuacji rozpadu rodziny.
- Realizowane badania przekładają się na działalność publikacyjną oraz aktywność konferencyjną i popularyzatorską pracowników Akademii (omówione szeroko w kryterium 4).

Wskazane kierunki badań decydują o włączaniu do programu studiów nowych treści, zapewniając, że proces kształcenia będzie opierał się o wciąż aktualizowaną wiedzę. I tak np. w obszarze kształcenia kierunkowego uznano potrzebę obowiązkowego włączenia treści z zakresu studiów nad niepełnosprawnością (disability studies), łączących osiągnięcia z różnych dyscyplin wiedzy w celu skutecznej edukacji, rehabilitacji i wsparcia osób z niepełnosprawnościami. W oparciu o współczesną wiedzę i wyniki prowadzonych badań uznano także za istotne, aby do programu kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* wprowadzić takie przedmioty jak: podstawy pisma Braille'a i przewodnika osób niewidomych, podstawy języka migowego, wprowadzenie do komunikacji alternatywnej i wspomagającej, autorstwo własnego życia osoby z niepełnosprawnością czy projektowanie działań na rzecz środowisk społecznych i ochrony przyrody.

1.4 Zgodność koncepcji kształcenia z potrzebami otoczenia społeczno-gospodarczego oraz rynku pracy, rola i znaczenie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie opracowania koncepcji kształcenia i jej doskonalenia

Misja Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej (pierwotnie: Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej) wyrosła z silnej potrzeby należytego wspierania osób z niepełnosprawnościami. Tak, jak ponad 100 lat temu patronka Akademii Maria Grzegorzewska wychodziła naprzeciw potrzebom społecznym, tak Uczelnia wsłuchuje się dzisiaj w potrzeby swoich interesariuszy.

Wczytując się w rekomendacje krajowe i międzynarodowe, takie jak: Konwencja Praw Osób z Niepełnosprawnościami (Dz.U. 2012 poz. 1169), Konwencja o Prawach Dziecka (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526), Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 1997 Nr 123 poz. 776), Ustawa o pomocy społecznej (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593), a także uważnie śledząc standardy kształcenia nauczycieli, programy kształcenia dostosowywane są tak, by wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabywane przez naszych studentów w pełni odpowiadały zapotrzebowaniu społecznemu.

Program kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* jest rezultatem długoletniej współpracy i konsultacji teoretyków, praktyków, przedstawicieli środowiska osób z niepełnosprawnościami (self-adwokatów) oraz Pełnomocnika Rektora ds. osób z niepełnosprawnościami. Programy są modyfikowane tak, aby odpowiadały zapotrzebowaniu rynku pracy. Pracownicy Instytutu odbywają regularnie spotkania z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, pozostają w stałym kontakcie z pracownikami placówek, w których realizowane są praktyki studenckie. W 2017 roku zorganizowano w Akademii konferencję „Praktyczne przygotowanie absolwentów – szansą na dobrą pracę”, która była okazją do wymiany doświadczeń pomiędzy kadrą akademicką, przedstawicielami placówek, w których studenci realizują praktyki oraz instytucjami odpowiedzialnymi za rekrutację lub pośredniczenie w zatrudnieniu (Urzędy Pracy). Ważny głos przy modyfikowaniu programów kształcenia mają też studenci, którzy mogą zgłaszać swoje propozycje zmian. Dobrą do tego okazją był realizowany w Akademii program „Mistrzowie Dydaktyki. Wdrożenie tutoringów”, który był szansą na indywidualizację procesu kształcenia studentów i był odpowiedzią na ich potrzebę pracy „jeden na jeden” z wykładowcą.

Pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej realizują projekty badawcze i badawczo-wdrożeniowe, w ramach których współpracują z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Wśród nich można wskazać następujące projekty:

- „Opracowanie i pilotaż standardów w zakresie organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wspierania rodziny (WWRiWR)” na zlecenie MEiN;
- Projekt innowacyjno-wdrożeniowy w zakresie oceny funkcjonalnej polegający na badaniu i opracowaniu modelowych rozwiązań na rzecz świadczonego lokalnie międzysektorowego wsparcia dla dzieci, uczniów i rodzin na podstawie metodyki oceny funkcjonalnej z wykorzystaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia – ICF (2022-2023, w trakcie realizacji);
- Projekt „Trening orientacji przestrzennej dla osób niewidomych i słabowidzących (TOPON)” realizowany w ramach Osi Priorytetowej IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, 4.3 Współpraca ponadnarodowa Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 określony we wniosku o dofinansowanie projektu nr POWR.04.03.00-00-0072/20. (1.06.2021 – 30.11.2023);
- Centrum Koordynujące w ramach projektu: „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” (2023) Ośrodek Rozwoju Edukacji nr POWR.02.10.00-IP.02-00-002/19.

Na uwagę zasługuje przedmiot *projekt badawczy specjalnościowy*, realizowany na kierunku *pedagogika specjalna*. W jego ramach studenci wybierają ważny dla nich problem społeczny (najczęściej powiązany ze specjalnością), dokonują jego konceptualizacji oraz prowadzą badania

w środowisku pod kierunkiem nauczyciela akademickiego. Wyniki badań są przedstawiane partnerom zewnętrznym i stanowią podstawę dla wymiany informacji i doświadczeń oraz zbliżenia uczelni ze środowiskiem społecznym. Na specjalności edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną realizowany jest dodatkowo przedmiot *społeczny projekt specjalnościowy*. Ideą tych zajęć jest współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym oraz stworzenie studentom możliwości prowadzenia badań naukowych osadzonych w praktyce. Dzięki takim zajęciom studenci poznają warsztat pracy pedagoga specjalnego, różne instytucje i organizacje, co niejednokrotnie owocuje późniejszymi stażami, wolontariatami, a nawet zatrudnieniem. Duży nacisk położony jest także na umiejętność pracy z rodziną – studenci specjalności edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika) realizują przedmiot *współpraca z rodzicami i formy wsparcia rodziny*, studenci edukacji i terapii osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu – przedmiot *współpraca z rodziną uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu*, studenci terapii pedagogicznej przedmiot *współpraca z rodziną dziecka z grupy ryzyka i ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się*, a studenci wczesnego wspomagania rozwoju dziecka – przedmiot *metodyka wspierania rodziny dziecka*.

1.5 Sylwetki absolwenta, przewidywane miejsca zatrudnienia absolwentów

Kierunek *pedagogika specjalna*, realizowany w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, koncentruje się na człowieku w każdej fazie jego rozwoju. Nacisk położony jest na jednostki wymagające profesjonalnego wsparcia w odkrywaniu własnego potencjału, pokonywaniu różnorodnych trudności. Absolwent tego kierunku posiada wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne z dyscypliny pedagogika oraz dyscyplin pokrewnych na 7 poziomie Polskiej Ramy Kwalifikacji z uwzględnieniem wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych odnoszących się do wybranej przez niego specjalności. Absolwenci tego kierunku znają teorię, metody oddziaływań, złożone zależności między różnymi zmiennymi, co jest podstawą skutecznego działania, rozumieją także różnorodne uwarunkowania i aksjologiczny kontekst pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Studenci kończący kierunek *pedagogika specjalna* potrafią realizować zadania edukacyjne, opiekuńcze, wychowawcze, resocjalizacyjne, terapeutyczne i wspierające, z wykorzystaniem najnowszej wiedzy, osiągnąć różnych dyscyplin; potrafią przy tym samodzielnie planować własne uczenie się i doskonalenie zawodowe. Podczas studiów kształtowane są umiejętności komunikowania się z różnymi kręgami odbiorców, podejmowania inicjatyw zawodowych czy przewodzenia grupom i ponoszenia odpowiedzialności za nią.

Kształcenie na kierunku *pedagogika specjalna* przygotowuje do wykonywania zawodu nauczyciela i obejmuje przygotowanie merytoryczne i przygotowanie pedagogiczne (psychologiczno-pedagogiczne i przygotowanie dydaktyczne). Oprócz kompetencji zawodowych duży nacisk w programach nauczania położony jest na tak zwane kompetencje miękkie oraz biegłe opanowanie specjalistycznego języka obcego (najczęściej angielskiego) na poziomie minimum B2+, pozwalające także podjąć pracę w środowisku międzynarodowym.

Miejsca zatrudnienia absolwentów *pedagogiki specjalnej*, ze względu na ich bardzo dużą różnorodność, zostały pogrupowane i zaprezentowane w Tabeli 1.

Tabela 1 Miejsce zatrudnienia absolwentów kierunku pedagogika specjalna

Typy instytucji, w których pracować mogą absolwenci kierunku <i>pedagogika specjalna</i>	Instytucje stanowiące główne miejsca zatrudnienia	Specjalności dające kwalifikacje do pracy we wskazanych instytucjach (w zależności od ukończonej specjalności)
Szkoly i przedszkola specjalne	Podstawowe szkoly specjalne: - dla uczniow z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym; - dla uczniow z lekką niepełnosprawnością intelektualną, niesłyszących lub słabosłyszących, niewidomych lub słabowidzących na I etapie nauczania (w klasach I-III)	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu; - Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflop pedagogika); - Logopedia.
	Przedszkola specjalne dla dzieci: - z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, - niesłyszących lub słabosłyszących, dla dzieci niewidomych lub słabowidzących	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu; - Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka; - Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflop pedagogika); - Logopedia.
Szkoly i przedszkola ogólnodostępne i integracyjne	Szkoly podstawowe ogólnodostępne i integracyjne (w tym klasy integracyjne)	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu; - Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflop pedagogika); - Terapia pedagogiczna; - Logopedia.
	Przedszkola ogólnodostępne oraz integracyjne (w tym oddziały integracyjne)	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu; - Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka; - Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflop pedagogika); - Terapia pedagogiczna;

Typy instytucji, w których pracować mogą absolwenci kierunku <i>pedagogika specjalna</i>	Instytucje stanowiące główne miejsca zatrudnienia	Specjalności dające kwalifikacje do pracy we wskazanych instytucjach (w zależności od ukończonej specjalności)
		- Logopedia.
Placówki opieki, wychowania i rehabilitacji	Ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci z niepełnosprawnością wzroku, słuchu.	- Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflop pedagogika); - Terapia pedagogiczna; - Logopedia.
	Placówki lecznicze i terapeutyczno-wychowawcze	- Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka; - Terapia pedagogiczna; - Logopedia.
	Ośrodki rehabilitacyjno-edukacyjno-wychowawcze	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną
	Internaty dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną, dzieci niewidomych i słabo widzących, niesłyszących i słabo słyszących	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflop pedagogika).
	Ośrodki wczesnej interwencji	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu; - Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka; - Terapia pedagogiczna; - Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflop pedagogika).
Poradnie psychologiczno-pedagogiczne i specjalistyczne	Poradnie psychologiczno-pedagogiczne	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu; - Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka; - Terapia pedagogiczna.
	Poradnie specjalistyczne	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu; - Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka; - Terapia pedagogiczna; - Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflop pedagogika).

Typy instytucji, w których pracować mogą absolwenci kierunku <i>pedagogika specjalna</i>	Instytucje stanowiące główne miejsca zatrudnienia	Specjalności dające kwalifikacje do pracy we wskazanych instytucjach (w zależności od ukończonej specjalności)
Placówki opieki i wychowania	Placówki opiekuńczo-wychowawcze	- Pedagogika resocjalizacyjna; - Terapia pedagogiczna; - Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka.
	Świetlice szkolne	- Pedagogika resocjalizacyjna
	Świetlice środowiskowe, ogniska wychowawcze	- Pedagogika resocjalizacyjna; - Terapia pedagogiczna.
	Kluby malucha, żłobki	- Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka
Placówki resocjalizacyjne i sądy	Placówki resocjalizacyjne; penitencjarne; zakłady karne, poprawcze, schroniska dla nieletnich, młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii	- Pedagogika resocjalizacyjna
	Sądy (kurator sądowy)	- Pedagogika resocjalizacyjna
	Instytucje pomocy społecznej, placówki wsparcia dziennego, instytucje struktur rodzinnej pieczy zastępczej, pedagog rodzinny, pedagog ulicy	- Pedagogika resocjalizacyjna
Agencje samorządowe oraz organizacje pozarządowe	Struktury pomocy społecznej jako koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, pedagog rodzinny, pedagog ulicy	- Pedagogika resocjalizacyjna
	Stowarzyszenia i fundacje działające na rzecz osób z niepełnosprawnością	- Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; - Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu; - Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka; - Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika); - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflopädagogika); - Logopedia.

1.6 Cechy wyróżniające koncepcję kształcenia

Koncepcję kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej wyróżniają następujące cechy:

1) Kompleksowość

Koncepcja zawiera bogatą ofertę kształcenia, obejmującą wszystkie specjalności klasyczne i specjalności nowe, a także unikatowe. Wszystkie specjalności mają charakter nauczycielski, dając absolwentom kwalifikacje umożliwiające podejmowanie zatrudnienia w wielu typach placówek oświatowych, rehabilitacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych.

2) Nowatorstwo

Pedagogika specjalna w APS odpowiada na wyzwania edukacyjne związane ze zmianami w systemie oświaty oraz z aktualnymi osiągnięciami w naukach społecznych, humanistycznych i medycznych. Warto wspomnieć, że w Akademii realizowane są wszystkie specjalności *pedagogiki specjalnej*. Systematycznie modyfikowane są programy ze względu na potrzeby społeczne oraz zmiany w zapisach prawnych nadających kwalifikacje zawodowe absolwentom pedagogiki specjalnej. Od roku 2003 na kierunku *pedagogika specjalna* nieprzerwanie realizowana jest specjalność terapia pedagogiczna, która w czasie wprowadzania była unikatowa w Polsce. Obecnie wyłącznie w Akademii realizowana jest edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflopädagogika). W poszukiwaniu koncepcji kształcenia na specjalności korzystano między innymi z wzorców brytyjskich – kształcenia specjalistów w zakresie „specific learning disorders” do prowadzenia indywidualnych zajęć z uczniami ze specyficznymi trudnościami edukacyjnymi. Rozwiązania polskie zbliżone są więc w tym zakresie do rozwiązań innych państw.

Ponadto koncepcja kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* uwzględnia współczesne tendencje rozwojowe pedagogiki specjalnej (m.in. disability studies, nurt emancypacyjny, pedagogikę krytyczną), eksponujące potrzebę namysłu nad różnorodnością stylów ludzkiego funkcjonowania, nad zakresem rozumienia pojęcia normy i przełożeniem tejże refleksji na praktykę edukacyjną, terapeutyczną, rehabilitacyjną i włączającą. Specyfiką kształcenia studentów pedagogiki specjalnej w Akademii było i jest uwzględnienie perspektywy osób z niepełnosprawnościami i ich biograficznych doświadczeń.

3) Aktualność

W związku z potrzebami społecznymi, a także zmianami regulacji prawnych w systemie oświaty i potrzebą przygotowania profesjonalistów do złożonych zadań edukacyjnych, rehabilitacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych, systematycznym modyfikacjom poddawane są programy kształcenia w zakresie poszczególnych specjalności. Wprowadzana jest tematyka poszerzająca wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne studentów zgodnie z nowymi osiągnięciami w obszarze nauk społecznych, humanistycznych i medycznych.

Dążąc do systematycznego wzbogacania oferty kształcenia, a także odpowiadając na zapotrzebowanie społeczne i rynku pracy, corocznie podejmowane są działania modyfikujące zarówno ofertę, jak i limity przyjęć na poszczególne specjalności.

Programy i plany kształcenia są regularnie aktualizowane. Program kierunku *pedagogika specjalna* został zatwierdzony uchwałą Senatu nr 199/2019 z dnia 24 września 2019 r. Modyfikacja w zakresie realizacji przyjętej koncepcji nastąpiła w roku 2022 (uchwała nr 445/2022 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 marca 28 września 2022 r.). Niewielka modyfikacja programu pozwoliła udoskonalić proces realizacji efektów uczenia się. Nie zmieniła ona wprawdzie w sposób znaczący przyjętej koncepcji kształcenia, ale wyszła naprzeciw potrzebom studentów (m.in. wprowadziła zajęcia w formie tutoringu) i potrzebom otoczenia społecznego, a także wyszła naprzeciw realizacji zapisów aktów prawnych.

4) Unikatowość

W APS realizowane są specjalności unikatowe w skali kraju (np.: *edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflopädagogika)*). Żadna inna uczelnia w Polsce nie proponuje kształcenia w zakresie tej subdyscypliny. Absolwenci tej specjalności przygotowani są do pracy diagnostycznej i terapeutycznej z osobami w różnym wieku, w tym także osobami słabowidzącymi

ze sprzężoną niepełnosprawnością, co ściśle odpowiada aktualnym zmianom zachodzącym w populacji osób z niepełnosprawnością wzroku (utrzymująca się tendencja wzrostu liczby osób niewidomych i słabowidzących z dodatkowymi trudnościami). W opracowaniu koncepcji kształcenia korzystano ze wzorców podobnych programów w takich krajach, jak USA i Szwecja.

5) Umiędzynarodowienie

Pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej współpracują z licznymi ośrodkami akademickimi, co wpływa na doskonalenie koncepcji kształcenia oraz powiązań między nauką a dydaktyką tak w zakresie koncepcji kształcenia na kierunku, jak i w ramach poszczególnych specjalności. Koncepcja kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* jest wynikiem współpracy z międzynarodowymi autorytetami w tej dziedzinie, a głównie z prof. Dine. L. Ryndak z Uniwersytetu Florydy i dr Derek Reed z Uniwersytetu Północnej Florydy w ramach ich pobytów jako profesorów wizytujących w APS. Współpracujemy z wiodącymi ośrodkami zagranicznymi na całym świecie, w tym m.in. w Kanadzie, na Cyprze, Republice Dominikana, w Stanach Zjednoczonych, Japonii, Izraelu, Indonezji, Niemczech, Włoszech, Węgrzech czy Kazahstanie i Ukrainie. Zakres porozumień z ramienia uczelni przedstawiono na stronie internetowej Uczelni: (<http://www.aps.edu.pl/university/international-agreements/>).

6) Współpraca ze środowiskiem

Modyfikacja i aktualizacja koncepcji kształcenia na poszczególnych specjalnościach w ramach kierunku *pedagogika specjalna* jest efektem współpracy ze środowiskiem zaangażowanym w działania edukacyjne, rehabilitacyjne, terapeutyczne, resocjalizacyjne. Wychodzi również naprzeciw potrzebom studentów poszukujących możliwości zdobywania istotnych na rynku pracy kwalifikacji. W ten sposób powstała między innymi koncepcja łączenia kompetencji z zakresu pedagogiki specjalnej (edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną, edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika), terapia pedagogiczna, pedagogika resocjalizacyjna) z kompetencjami pedagogicznymi (edukacja wczesnoszkolna, edukacja przedszkolna, pedagogika opiekuńczo-wychowawcza).

We współpracy ze środowiskiem zewnętrznym (specjalistami, praktykami) podejmowane są działania w zakresie podwyższania jakości kształcenia (np. współudział w zajęciach dydaktycznych, realizacja praktyk zawodowych, tworzenie i modyfikacja programów specjalności), a także w zakresie opiniowania skuteczności praktycznego przygotowania studentów do pełnienia ról zawodowych. Współpraca ta umożliwia tworzenie aktualnych programów odpowiadających wymaganiom interesariuszy zewnętrznych.

Realizowana jest aktywna współpraca ze środowiskiem związanym z rehabilitacją, edukacją, terapią i resocjalizacją. W tym obszarze aktywności poszczególne specjalności między innymi: (1) realizują cykle szkoleń, warsztatów dla nauczycieli, rehabilitantów, terapeutów, wychowawców penitencjarnych, (2) prowadzą liczne konsultacje dotyczące programów edukacyjno-terapeutycznych, programów resocjalizacyjnych, podręczników szkolnych i książek metodycznych, (3) prowadzą eksperckie konsultacje on-line dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością, (4) uczestniczą w realizacji projektów, np. kompleksowego wsparcia rodzin z dzieckiem z niepełnosprawnością, (5) realizują programy wdrożeniowe.

1.7 Kluczowe kierunkowe efekty uczenia się, ich związek z koncepcją, poziomem oraz profilem studiów

Pedagogika specjalna obejmuje przedmiotem swoich badań i praktyk wychowanie, kształcenie i rehabilitację osób z niepełnosprawnością we wszystkich fazach ich życia. Łączy w sobie podejście humanistyczne skoncentrowane na człowieku, w szczególności człowieku z niepełnosprawnością, jego wychowaniu, edukacji i rehabilitacji oraz społeczne aspekty środowiska wychowawczego, systemów i instytucji opieki, wychowania, edukacji i rehabilitacji. Zainteresowanie pedagogiki specjalnej obejmuje także społeczno-kulturowe problemy funkcjonowania osób z niepełnosprawnością w społeczeństwie, ich udziału w kulturze, problematykę integracji, inkluzji i normalizacji, co umiejscawia ją zarówno w humanistyce, jak i w obszarze nauk społecznych.

Efekty uczenia się dla programu kierunku *pedagogika specjalna* studiów jednolitych magisterskich, obowiązującego od roku akademickiego 2019/2020 określone zostały w Uchwale Senatu nr 171/2019 i stanowią podstawę programów studiów i przyjętych uchwałą nr 199/2019 Senatu APS z dnia 24 września 2019 r. (dla cykli rozpoczynających studia w latach 2019/20; 2020/21 i 21/22) oraz Uchwałą nr 445/2022 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 września 2022 r. (dla cykli rozpoczynających studia 22/23 i 23/24). Efekty uczenia się uwzględniają wszystkie efekty standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Nauki i szkolnictwa Wyższego 2019 r. z dnia 25 lipca w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Efekty uczenia się, zakładane dla ocenianego kierunku studiów, uwzględniają w szczególności zdobywanie przez studentów pogłębionej wiedzy, umiejętności badawczych i kompetencji społecznych, niezbędnych w działalności badawczej, a także na rynku pracy.

W procesie kształcenia pedagogów specjalnych w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, w zakresie wiedzy zwraca się szczególną uwagę przede wszystkim na: główne tendencje w rozwoju dyscyplin naukowych, do których przyporządkowana jest pedagogika specjalna, na jej miejsce w systemie nauk, przedmiotowe i metodologiczne powiązanie z naukami humanistycznymi, społecznymi i medycznymi, a także subdyscypliny pedagogiki specjalnej; terminologię; rozszerzone filozoficzne, psychologiczne i społeczne koncepcje człowieka stanowiące teoretyczne podstawy rehabilitacji, edukacji, terapii i resocjalizacji; proces prawidłowego i zaburzonego rozwoju człowieka, wynikające z niego specjalne potrzeby uczestników złożonego procesu edukacji, rehabilitacji, terapii i resocjalizacji; rozbudowane metody diagnozowania specjalnych potrzeb edukacyjnych; współczesne podejścia do problemów uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (podmiotowość, autonomia, samostanowienie, jakość życia) i wynikające z nich nowe formy edukacji, w tym integracyjna i włączająca; koncepcje socjalizacji, wychowania, nauczania-uczenia się, rehabilitacji, terapii i resocjalizacji osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz różnorodne uwarunkowania skuteczności podejmowanych oddziaływań; strukturę i funkcje systemu kształcenia specjalnego w kontekście kształcenia powszechnego; merytoryczne i metodyczne podstawy prowadzenia zajęć z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; metodyczne i organizacyjne założenia dotyczące kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie integracyjnym i włączającym, w tym modele współpracy pedagogów specjalnych z nauczycielami, specjalistami, rodzicami, modele indywidualizacji lekcji, efektywne strategie nauczania oraz zasady uniwersalnego prowadzenia zajęć; założenia metodologiczne projektowania i prowadzenia badań w pedagogice specjalnej ze szczególnym uwzględnieniem metod badań stosowanych w naukach społecznych; ekonomiczne, prawne i etyczne podstawy oddziaływań rehabilitacyjnych, edukacyjnych i terapeutycznych; zasady i normy etyczne obowiązujące w zakresie rehabilitacji, edukacji, terapii i resocjalizacji.

W procesie kształcenia pedagogów specjalnych kluczowe jest osiągnięcie przez studentów następujących umiejętności: identyfikowanie i interpretacja złożonych zjawisk i problemów społecznych; wykorzystywanie wiedzy (pedagogicznej i psychologicznej) do analizowania złożonych i nietypowych procesów i zjawisk w obszarze edukacji, rehabilitacji, terapii i resocjalizacji; dokonywanie pogłębionej diagnozy i ocena złożonych sytuacji rehabilitacyjnych, edukacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych; wykorzystywanie aktualnych koncepcji pedagogicznych i psychologicznych w planowaniu, realizacji i ewaluacji procesu wychowania i nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; projektowanie i prowadzenie zajęć rehabilitacyjnych, edukacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych; prowadzenie zajęć w grupie zróżnicowanej, indywidualizowanie zadań, dostosowywanie metod i treści do potrzeb i możliwości uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wykorzystywanie zasad i metod indywidualnego projektowania zajęć; wdrażanie efektywnych programów zwiększających umiejętności poznawcze i kompetencje społeczne uczniów oraz programów poprawiających integrację rówieśniczą uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; konstruowanie prostych projektów badawczych; komunikowanie się ze specjalistami i osobami spoza środowiska pedagogicznego; praca

w zespole, pełniąc różne funkcje i zadania; samodzielne planowanie i realizowanie programu własnego rozwoju osobowego i zawodowego.

W zakresie kompetencji społecznych zwraca się uwagę na docenianie przez studentów tradycji i dorobku badań naukowych w zakresie pedagogiki specjalnej oraz ich kontynuacji i poszerzania o nowe obszary i procedury badawcze; krytyczną ocenę wiedzy i umiejętności własnych oraz innych specjalistów, kreatywne korzystanie z wiedzy naukowej w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych, zasięganie opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązywaniem problemów. W toku studiów rozwija się u studentów gotowość do podejmowania odpowiedzialności i wypełniania zobowiązań społecznych oraz odpowiedzialnego pełnienia roli zawodowej związanej z działalnością rehabilitacyjną, edukacyjną, terapeutyczną i resocjalizacyjną.

Efekty uczenia się, zakładane dla kierunku, odpowiadają wymogom profilu ogólnoakademickiego, określonego przez Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 listopada 2018 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomach 6-8 Polskiej Ramy Kwalifikacji (Dz. U. z 2018 r. poz. 2218) oraz zostały sformułowane w sposób zrozumiały i umożliwiający weryfikację ich osiągnięcia.

Podstawy prawne uwzględnione w konstruowaniu efektów uczenia się:

- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478);
- Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. z 2021 r. poz. 661);
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, Załącznik nr 3 do Rozporządzenia, określający standard kształcenia przygotowujący do wykonywania zawodu pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka (Dz. U. 2019, poz. 1450);
- Statut Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 maja 2019 r., którego tekst jednolity stanowi załącznik do Uchwały nr 216/2021 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 czerwca 2021 r.;
- Uchwała nr 201/2021 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 czerwca 2021 w sprawie wytycznych do projektowania programów studiów na studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych magisterskich.

Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się

2.1 Dobór treści kształcenia i powiązanie ich z kierunkowymi efektami uczenia i dyscypliną wiodącą: pedagogika

2.1.1 Program studiów na kierunku pedagogika specjalna i jego zawartość treściowa

Program studiów dla kierunku *pedagogika specjalna*, studia jednolite magisterskie, obowiązujący dla cyklu rozpoczynającego się od roku akademickiego 2019/2020, został zatwierdzony Uchwałą nr 199/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 września 2019 roku. Doświadczenia w jego realizacji, w tym zbierane informacje zwrotne od interesariuszy wewnętrznych (kadry prowadzącej zajęcia oraz studentów), wskazały na potrzebę wyeksponowania nakładu pracy studentów dla realizacji obowiązkowych treści i zadań, które warunkują osiągnięcie efektów uczenia się. Zdecydowały o dokonaniu ponownej analizy programu i wprowadzeniu korekt doskonalących. Uchwałą nr 445/2022 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 września 2022 roku w sprawie programu jednolitych studiów magisterskich na kierunku *pedagogika specjalna* o profilu ogólnoakademickim, zatwierdzono modyfikacje i w wersji skorygowanej uchwalony program pozostaje obowiązkowym dla cyklu rozpoczętego w roku 2022/23 i następnych.

Należy podkreślić, że program studiów umożliwia studentom osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów uczenia się określonych w Polskiej Ramie Kwalifikacji – poziom 7 i uzyskiwanie

kompetencji właściwych dla tego poziomu. Treści programowe obejmują pełny zakres treści programowych zawartych w standardzie kształcenia, określonym w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, a ściśle Załącznika nr 3 do tegoż Rozporządzenia, określającego standard kształcenia przygotowujący do wykonywania zawodu pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (Dz. U. 2019, poz. 1450). Priorytetowym celem realizowanego programu studiów jest przygotowanie przyszłych pedagogów specjalnych do podjęcia roli zawodowej w złożonej i zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej. Osiągnięcie wskazanego celu wymaga wyposażenia studentów w wiedzę, umiejętności praktyczne i kompetencje społeczne możliwie wszechstronne, które pozwolą absolwentom na: (1) funkcjonowanie w różnych miejscach pracy (m.in. przedszkola i szkoły zróżnicowane pod względem poziomu edukacji oraz formy organizacyjnej kształcenia, poradnie psychologiczno-pedagogiczne); (2) efektywne realizowanie złożonych zadań zawodowych (diagnostycznych, dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych, rewalidacyjnych, terapeutycznych, resocjalizacyjnych, socjoterapeutycznych, a także związanych z udzielaniem uczniom, rodzicom i nauczycielom form pomocy psychologiczno-pedagogicznej); (3) planowanie, dostosowywanie lub wdrażanie skutecznych rozwiązań dydaktycznych i metodycznych odpowiadających zróżnicowanym potrzebom edukacyjnym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; (4) planowanie, dostosowywanie i wdrażanie skutecznych rozwiązań w obszarze wsparcia, rehabilitacji i terapii dorosłych osób z niepełnosprawnościami; (5) skuteczną komunikację ze wszystkimi uczestnikami procesu edukacji, rehabilitacji, terapii, wsparcia; (6) prezentowanie właściwych postaw wobec osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, a także podejmowanie działań ukierunkowanych na zmianę postaw społecznych; (7) twórcze analizowanie złożonej i zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej z wykorzystaniem własnego warsztatu badawczego; (8) poszukiwanie nowych rozwiązań w obszarze realizowanych zadań zawodowych także z wykorzystaniem dorobku i doświadczeń innych krajów. Przygotowanie studentów do realizacji tak złożonej roli zawodowej wymaga wyposażenia ich w odpowiednią wiedzę teoretyczną, odnoszącą się zarówno do samej pedagogiki specjalnej i jej subdyscyplin, pedagogiki ogólnej, jako dziedziny wiodącej, jak również dyscyplin współpracujących z pedagogiką i pedagogiką specjalną, tj. filozofii, etyki, socjologii, prawa, psychologii i medycyny. Kluczowe jest wyposażenie studentów w wszechstronne kompetencje i umiejętności dydaktyczno-metodyczne. Przygotowanie obejmujące wymienione wyżej obszary było podstawą i celem zamierzeniem prezentowanego programu studiów.

2.1.2 Struktura programu studiów, w tym liczba semestrów, liczba godzin zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich i szacowany nakład pracy studentów mierzony liczbą punktów ECTS (w kontekście całości programu oraz z podziałem na bloki przedmiotowe)

Jednolite studia magisterskie na kierunku *pedagogika specjalna* trwają 5 lat (10 semestrów) i pozwalają uzyskać 327 punktów ECTS (331 punktów ECTS na specjalności wczesne wspomaganie rozwoju dziecka) w trakcie 3135 godzin (studia stacjonarne) i 2092 godzin (studia niestacjonarne). Studia kończą się egzaminem dyplomowym i uzyskaniem tytułu zawodowego magistra. Program studiów jest analogiczny na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w zakresie zakładanych efektów uczenia się, treści programowych oraz układu modułów przedmiotowych. Studenci studiów niestacjonarnych nie realizują jedynie zajęć z wychowania fizycznego. Na studiach niestacjonarnych, w porównaniu ze studiami stacjonarnymi, realizowana jest mniejsza liczba godzin kontaktowych z prowadzącym; zajęcia odbywają się podczas zjazdów weekendowych.

Tym samym program studiów w zakresie harmonogramu (planu studiów), w tym liczby semestrów, liczba godzin zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i szacowany nakład pracy studentów mierzony liczbą punktów ECTS spełnia z naddatkiem standard kształcenia przygotowujący do wykonywania zawodu pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (Dz. U. 2019, poz. 1450).

Program studiów obejmuje: a) przedmioty fundamentalne realizowane przez wszystkich studentów w kolejnych latach nauki, b) przedmioty specjalnościowe realizowane od III roku studiów, c) praktyki zawodowe (łącznie 330 godzin, od I do V roku studiów) oraz d) blok zajęć fakultatywnych wybieranych przez studentów z corocznie przygotowywanej oferty (w tym konwersatoria w języku obcym).

a) blok przedmiotów fundamentalnych (wspólnych dla całego kierunku)

Przedmioty fundamentalne realizowane są w całym cyklu kształcenia i pozwalają uzyskać 241 punktów ECTS w trakcie 2265 godzin na studiach stacjonarnych i 1551 na studiach niestacjonarnych. Wiodącą rolę odgrywają w I i II roku studiów (1350 godz. na studiach stacjonarnych i 888 godz. na studiach niestacjonarnych), a od III roku realizowane są w mniejszej liczbie godzin ustępując miejsca przedmiotom specjalnościowym (III rok: 375 godz. studia stacjonarne i 252 godz. studia niestacjonarne; IV rok: 330 godz. studia stacjonarne i 255 godz. studia niestacjonarne; V rok: 210 godz. studia stacjonarne i 156 godz. studia niestacjonarne). Przedmioty te realizują treści ogólne, odnoszące się do podstaw kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna*; dyscypliny wiodącej – pedagogiki oraz dziedzin współpracujących: filozofii, etyki, prawa, medycyny, psychologii. Stanowią podbudowę teoretyczną dla treści kształcenia, które są systematycznie poszerzane w kolejnych latach studiów w module przedmiotów kierunkowych, a następnie w bloku przedmiotów specjalnościowych. Treści ogólne realizowane w bloku przedmiotów fundamentalnych sprzyjają lepszemu i pełniejszemu rozumieniu zagadnień i problemów szczegółowych z obszaru pedagogiki specjalnej i jej subdyscyplin.

W module kształcenia ogólnego bloku przedmiotów fundamentalnych studenci realizują treści z zakresu: współczesnych nurtów filozofii oraz filozofii z elementami logiki, etyki oraz etyki zawodu, wybranych zagadnień prawa oraz praw człowieka. W zakresie przedmiotów fundamentalnych uzyskują ogólne przygotowanie pedagogiczne oraz psychologiczne (pedagogika ogólna, teoria wychowania, pedagogika społeczna, dydaktyka, pedeutologia, kierunki pedagogiki współczesnej, podstawy psychologii, psychologia rozwoju). W module ogólnego przygotowania w zakresie psychologiczno-pedagogicznym student realizuje praktykę asystencką (30 godz.), która jest pierwszą możliwością wykorzystania i integrowania wiedzy teoretycznej w celu analizowania i interpretowania sytuacji i zdarzeń pedagogicznych w przedszkolu, szkole lub placówce, w której jest realizowana praktyka.

W module kształcenia kierunkowego bloku zajęć fundamentalnych, wspólnych dla wszystkich specjalności, zgodnie ze standardem kształcenia przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka program studiów obejmuje: przygotowanie merytoryczne i metodyczne w zakresie edukacji elementarnej (blok zajęć wykładowych: podstawy genetyki, podstawy anatomii, podstawy neurologii, podstawy psychiatrii, studia nad niepełnosprawnością, prawo oświatowe i podstawy prawne pracy pedagoga specjalnego, podstawy metodyki kształcenia przedszkolnego i wczesnoszkolnego, blok zajęć ćwiczeniowych: metodyka wychowania fizycznego, metodyka edukacji polonistycznej, metodyka edukacji matematycznej, metodyka edukacji społecznej, metodyka edukacji przyrodniczej, metodyka edukacji plastycznej, metodyka edukacji technicznej, metodyka edukacji informatycznej, metodyka edukacji muzycznej, nowoczesne technologie w oddziaływaniach pedagogicznych, podstawy pisma Braille'a i przewodnika osób niewidomych, podstawy języka migowego, wprowadzenie do komunikacji alternatywnej i wspomagającej oraz blok zajęć rozwijających umiejętności uczenia się i projektowania działań w formie ćwiczeń: rozwijanie umiejętności uczenia się, projektowanie działań na rzecz środowisk społecznych i ochrony przyrody, współczesna recepcja tekstów pedagogicznych); przygotowanie psychologiczne do pracy z dziećmi i młodzieżą z potrzebą kształcenia specjalnego (psychologia rozwoju dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, psychologia kliniczna dzieci i młodzieży); przygotowanie pedagogiczne do pracy z dziećmi i młodzieżą z potrzebą kształcenia specjalnego (historia kształcenia specjalnego; pedagogika specjalna, subdyscypliny pedagogiki specjalnej, rodzina dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, systemy wsparcia osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, doradztwo zawodowe dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi); przygotowanie pedagogiczne do pracy z dorosłymi osobami z niepełnosprawnościami (andragogika specjalna, rehabilitacja

zawodowa osób dorosłych z niepełnosprawnością, rehabilitacja społeczna osób dorosłych z niepełnosprawnością); przygotowanie dydaktyczno-diagnostyczne (dydaktyka specjalna, diagnostyka w pedagogice specjalnej). Moduł kształcenia kierunkowego obejmuje realizację praktyki asystenckiej w przedszkolu (30 godz.) oraz szkole (30 godz.) przewidzianych do realizacji na II roku studiów. Szczegółowe informacje dotyczące organizacji praktyk, miejsc odbywania praktyk i instytucji współpracujących znajdują się w dalszym opisie kryterium.

W grupie przedmiotów wspólnych (fundamentalnych) przewidzianych w większości dla III i IV roku studenci uzyskują przygotowanie w zakresie edukacji włączającej. Treści w ramach modułu edukacji włączającej obejmują: teorię edukacji integracyjnej i włączającej (teorie wykluczenia społecznego, podstawy organizacji edukacji integracyjnej i włączającej, a także kompetencje pedagoga specjalnego), diagnozę specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów oraz konstruowanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, metodykę pracy w grupach zróżnicowanych (z uczniem z niepełnosprawnością intelektualną, zaburzeniami ze spektrum autyzmu, niepełnosprawnością wzroku, z wadami słuchu, z zaburzeniami komunikacji, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się), programy wychowawcze w edukacji integracyjnej i włączającej (problematyka zachowań ryzykowanych wśród dzieci i młodzieży, zasady konstruowania programów wychowawczo-profilaktycznych, szkoła jako środowisko wychowawcze) oraz organizację edukacji integracyjnej i włączającej (kultura organizacyjna szkoły i jej diagnozowanie, komunikacja w szkole). Możliwością dokonania autorefleksji nad poziomem posiadanej wiedzy w obszarze edukacji integracyjnej i włączającej oraz umiejętności i kompetencji nabytych w trakcie studiów jest dla studentów praktyka zawodowa o charakterze asystencko-pedagogicznym, która obejmuje 120 godz. (40 godz. w przedszkolu, 80 godz. w szkole).

W bloku zajęć fundamentalnych przewidzianych w planie studiów dla I i II roku studenci uczestniczą w lektoratach językowych obejmujących 4 semestry, łącznie 120 godz. Lektoraty pogłębiają znajomość struktur gramatycznych, wzbogacają słownictwo, rozwijają kompetencje komunikacyjne. Prowadzą do osiągnięcia kompetencji językowych na poziomie B2+. Kompetencje językowe studentów są doskonalone poprzez realizację fakultetów obcojęzycznych (konwersatorium) przewidzianym w planie studiów dla IV roku w wymiarze 30 godz. Studenci z corocznej oferty konwersatorium w języku obcym mają możliwość wyboru zajęć poprzez rejestrację żetonową w systemie USOS. W roku akademickim 2022/2023 w ofercie zajęć do wyboru znalazły się między innymi następujące tematy, przedstawiane przez profesorów wizytujących, reprezentantów ośrodków akademickich spoza Polski: Holocaust History and its Significance in Education for Peace (Moshe Shner); Diversity Forum (Moshe Shner); Family-Kindergarten Partnership (Adriana Višnjić-Jevtić); Family-School Partnership Childhood, Society & Social Cohesion (Adriana Višnjić-Jevtić); Childhood, Society & Social Cohesion (Monika Bartoszewicz); Human Rights (Monika Bartoszewicz); Children, Media and Technology (Camile Brandt); Social Inclusion in the Classroom (Camile Brandt); Современное состояние образования и типостроения новой школы (Larysa Lukjanowa).

W bloku przedmiotów fundamentalnych przewidzianych w planie studiów dla III-V roku studiów znajdują się przedmioty przygotowujące do prowadzenia działalności badawczej. W trakcie III roku studiów jest to: metodologia badań jakościowych (30 godz.), metodologia badań ilościowych (30 godz.), statystyka (30 godz.) oraz warsztaty pisarstwa naukowego (15 godz.). Przedmioty te mają na celu przygotowanie studentów do realizacji własnych projektów badawczych realizowanych w trakcie seminarium magisterskiego na IV i V roku studiów, którego zwieńczeniem jest obrona pracy dyplomowej i uzyskanie tytułu magistra. W trakcie realizowanego programu studiów studenci są zapoznawani z wynikami współczesnych badań, w tym również prowadzonych przez pracowników Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Informacje na temat działalności badawczej pracowników IPS zawiera załącznik E.

W bloku przedmiotów fundamentalnych znajdują się także treści sprzyjające przygotowaniu warsztatu pracy pedagoga specjalnego (warsztaty umiejętności interpersonalnych, emisja głosu, kultura języka). Do przedmiotów fundamentalnych zaliczono również grupę zajęć ogólnych niezwiązanych ściśle z pedagogiką specjalną, ale ważnych dla pedagogów specjalnych i nauczycieli.

Obejmuje ona zajęcia z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy (analiza potencjalnych zagrożeń dla życia i zdrowia, ochrona przed występującymi zagrożeniami oraz zasady postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń, w tym sposoby udzielania pierwszej pomocy), technologii informacyjnej (zaawansowane metody wyszukiwania informacji w sieci Internet, programy biurowe i aplikacje internetowe i ich praktyczne wykorzystywanie do prezentacji wyników badań oraz tworzenia własnego instrumentarium metodycznego), przedsiębiorczości, jak również zajęcia z wychowania fizycznego. Wszystkich studentów obowiązują praktyczne zajęcia z pierwszej pomocy przedmedycznej, w ramach których uczą się udzielania pomocy osobom poszkodowanym.

Ten z konieczności pobieżny przegląd treści dotyczący przedmiotów wspólnych dla wszystkich specjalności wskazuje na spójność z wymaganiami standardu kształcenia dla nauczycieli i pełną realizację treści określonych w standardzie A. kształceniem ogólnym, B. przygotowaniem psychologiczno-pedagogicznym, C. kształceniem kierunkowym oraz D. edukacją włączającą.

b) blok przedmiotów specjalnościowych

Przedmioty specjalnościowe (na studiach stacjonarnych - 870 godzin, 86 punktów ECTS; na studiach niestacjonarnych – 541 godzin, 86 punktów ECTS) pozwalają studentom zdobyć zaawansowaną wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne w zakresie wybranej przez nich specjalności (edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną, edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową, edukacja i terapia osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu, terapia pedagogiczna, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową, a w programie dla cykli sprzed 2022/23 r. także: logopedii i pedagogiki resocjalizacyjnej). W ramach przedmiotów specjalnościowych studenci uzyskują wiedzę specjalistyczną stanowiącą podstawę teoretyczną wybranej specjalności oraz rozwijają umiejętności i kompetencje ważne dla właściwej realizacji przyszłych ról zawodowych. Uzyskują w ramach wybranej specjalności przygotowanie merytoryczne oraz przygotowanie dydaktyczno-metodyczne. Integralną częścią bloku przedmiotów specjalnościowych są praktyki zawodowe, podczas których studenci poznają potencjalne miejsca pracy i specyfikę ról zawodowych. Na studiach V-letnich magisterskich – zgodnie ze standardem kształcenia przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka – praktyki obejmują łącznie 120 godz.

Udział zajęć związanych z prowadzoną na uczelni działalnością naukową (z dyscypliną pedagogika) wynosi 60% (197 punktów ECTS) ogólnej liczby punktów ECTS koniecznych do ukończenia studiów. Do zajęć tych zalicza się między innymi: metodologia badań pedagogicznych jakościowych, metodologia badań pedagogicznych ilościowych, statystyka, warsztaty pisarstwa naukowego, współczesna recepcja tekstów pedagogicznych, seminarium dyplomowe 1, 2, 3, 4, filozofia z elementami logiki, współczesne nurty filozofii, pedagogika ogólna, teoria wychowania, pedagogika społeczna, kierunki pedagogiki współczesnej, socjologia wychowania, studia nad niepełnosprawnością, autorstwo własnego życia osoby z niepełnosprawnością, pedagogika specjalna, subdyscypliny pedagogiki specjalnej, andragogika specjalna, dydaktyka specjalna, diagnostyka w pedagogice specjalnej, teorie wykluczenia społecznego, podstawy edukacji integracyjnej i włączającej, zachowania ryzykowne dzieci i młodzieży, szkoła jako środowisko wychowawcze. Szczegółowy wykaz zajęć związanych z prowadzoną w uczelni działalnością naukową w dyscyplinie, do której przyporządkowany jest kierunek studiów, zamieszczony jest w Załączniku nr 1, Tabela 4.

Dokonany przegląd wskazuje, że na każdej z objętych programem specjalności realizowane są treści z poszczególnych zakresów pedagogiki specjalnej przewidzianych w standardzie w Bloku E. Szczegółowe zestawienie grup zajęć oraz wymaganej liczby godzin i punktów ECTS określonych w standardzie kształcenia przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka z rzeczywistymi blokami (modułami) zajęć, godzinami i punktami ECTS przewidzianymi w programie i planie studiów dla kierunku przedstawia Tabela 2.

Tabela 2 Zestawienie grup zajęć oraz wymaganej liczby godzin i punktów ECTS określonych w standardzie kształcenia przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomagania

Grupy zajęć, w ramach których osiąga się szczegółowe efekty uczenia się	Zajęcia	Wymagane		Moduły (bloki) zajęć przewidziane w programie i planie studiów	Rzeczywiste	
		Liczba godzin	Liczba punktów ECTS		Liczba godzin S/N	Liczba punktów ECTS
A. Kształcenie ogólne	A.1.*	90	12	Moduł kształcenia ogólnego – przedmioty fundamentalne	375/243 ²	23
B. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne	B.1.	90	12	Ogólne przygotowanie psychologiczne	90/ 54	12
	B.2.	90	12	Ogólne przygotowanie pedagogiczne	180/96	13
	B.3.	30	3	Praktyka asystencka	30/30	3
C. Kształcenie kierunkowe	C.1.	400	50	Moduł kształcenia kierunkowego: Przygotowanie merytoryczne – zgodnie z opisem efektów kształcenia dla realizowanego kierunku	465/318	50
	C.2.	90	12	Przygotowanie psychologiczne do pracy z dziećmi i młodzieżą z potrzebą kształcenia specjalnego	90/57	12
	C.3.	90	12	Przygotowanie pedagogiczne do pracy z dziećmi i młodzieżą z potrzebą kształcenia specjalnego	180/114	12
	C.4.	90	12	Przygotowanie pedagogiczne do pracy z dorosłymi osobami z niepełnosprawnością	90/57	12
	C.5.	30	8	Dydaktyka specjalna	60/39	8
	C.6.	30	8	Diagnostyka w pedagogice specjalnej	60/39	8
	C.7.	30	8	Praktyka asystencka w przedszkolu, Praktyka asystencka w szkole	60/60	8
D. Edukacja włączająca	D.1.	60	8	Teoria edukacji integracyjnej i włączającej	60/42	8

² Zgodnie ze standardem kształcenia przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia WWR program studiów może określać dla studiów realizowanych w formie niestacjonarnej mniejszą liczbę godzin zajęć, jeśli zapewnia osiągnięcie takich samych efektów uczenia się jak na studiach stacjonarnych.

Grupy zajęć, w ramach których osiąga się szczegółowe efekty uczenia się	Zajęcia	Wymagane		Moduły (bloki) zajęć przewidziane w programie i planie studiów	Rzeczywiste	
		Liczba godzin	Liczba punktów ECTS		Liczba godzin S/N	Liczba punktów ECTS
	D.2.	90	12	Diagnoza specjalnych potrzeb edukacyjnych i opracowanie indywidualnych programów	90/69	12
	D.3.	120	12	Metodyka kształcenia uczniów w grupach zróżnicowanych	120/96	12
	D.4.	60	6	Programy wychowawcze w edukacji integracyjnej i włączającej	60/30	6
	D.5.	60	6	Organizacja edukacji włączającej	60/30	6
	D.6.	120	4	Praktyka asystencko-pedagogiczna w przedszkolu, Praktyka asystencko-pedagogiczna w szkole	120/120	4
E. Przygotowanie w poszczególnych zakresach pedagogiki specjalnej	E.1.	400	50	Przygotowanie merytoryczne w ramach specjalności: ERI ERAO SUR TYF TP WWR	435/286 555/370 495/352 435/292 555/346 585/354	50
	E.2.	240	30	Moduł dydaktyczno-metodyczny: ERI ERAO SUR TYF TP WWR	435/255 315/171 375/189 435/249 315/195 285/187	30
	E.3.	120	4	Praktyki: asystencko-pedagogiczna; Praktyka pedagogiczna	120 WWR: 160	6
F. Wsparcie warsztatu pracy pedagoga specjalnego	F.1.	15	1	Emisja głosu	15/15	1
	F.2.	30	2	Kultura języka	30/30	2
	F.3.	15	1	Pierwsza pomoc przedmedyczna	15/12	1
	F.4.	30	2	Technologia informacyjna	30/15	2

Grupy zajęć, w ramach których osiąga się szczegółowe efekty uczenia się	Zajęcia	Wymagane		Moduły (bloki) zajęć przewidziane w programie i planie studiów	Rzeczywiste	
		Liczba godzin	Liczba punktów ECTS		Liczba godzin S/N	Liczba punktów ECTS
G. Metodologia badań naukowych	G	120	13	Metodologia badań pedagogicznych jakościowych, Metodologia badań pedagogicznych ilościowych, Statystyka, Warsztaty pisarstwa naukowego, Seminarium dyplomowe magisterskie	225/195	29
Rzazem		2360	300	Razem	3135/2092	327
*A.1. W zakresie filozofii, nauk socjologicznych i innych dyscyplin naukowych w dziedzinach nauk humanistycznych i nauk społecznych; B.1. Ogólne przygotowanie psychologiczne; B.2. Ogólne przygotowanie pedagogiczne; B.3. Praktyki zawodowe; C.1. Przygotowanie merytoryczne; C.2. Przygotowanie psychologiczne do pracy z dziećmi i uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; C.3. Przygotowanie pedagogiczne do pracy z dziećmi i uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; C.4. Przygotowanie pedagogiczne do pracy z osobami dorosłymi z niepełnosprawnościami; C.5. Dydaktyka specjalna; C.6. Diagnostyka w pedagogice specjalnej; C.7. Praktyki zawodowe; D.1. Teorie edukacji integracyjnej i włączającej; D.2. Diagnoza specjalnych potrzeb edukacyjnych, planowanie, realizacja i monitoring działań wspierających; D.3. Metodyka kształcenia w grupach zróżnicowanych; D.4. Programy wychowawcze w edukacji integracyjnej i włączającej; D.5. Organizacja edukacji włączającej; D.6. Praktyki zawodowe; E.1. Przygotowanie merytoryczne; E.2. Przygotowanie dydaktyczno-metodyczne; E.3. Praktyki zawodowe F.1. Emisja głosu; F.2. Kultura języka; F.3. Pierwsza pomoc; F.4. Technologie informacyjno-komunikacyjne; G. Metodologia badań naukowych. *ERI - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną; SUR - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową; ERAo - Edukacja i terapia osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu; TP - Terapia pedagogiczna; WWR - Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka; TYF - Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową.						

Analiza porównawcza przedstawiona w Tabeli 1. wskazuje, że program studiów w zakresie harmonogramu (planu studiów), liczby godzin zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i szacowany nakład pracy studentów mierzony liczbą punktów ECTS spełnia z nadkładem standard kształcenia przygotowujący do wykonywania zawodu pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (Dz. U. 2019, poz. 1450).

Podsumowując należy zauważyć, że w programie realizację standardu połączono z treściami płynącymi z najnowszej wiedzy oraz badań prowadzonych przez pracowników Uczelni oraz doświadczeń w kształceniu pedagogów specjalnych i znajomości problemów środowiska społecznego, w sposób gwarantujący formalno-prawną jego poprawność przy zachowaniu unikatowej dla Uczelni specyfiki myślenia o kształceniu pedagogów specjalnych.

Dobór treści kształcenia i ich powiązanie z kierunkowymi efektami uczenia się

Poniżej zaprezentowano bardziej szczegółowy opis treści programowych realizowanych w bloku przedmiotów fundamentalnych oraz przedmiotów specjalnościowych z ich odniesieniem do kierunkowych efektów uczenia się

Dobór treści kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* jest zgodny z zakładanymi efektami kształcenia i uwzględnia aktualny stan wiedzy z pedagogiki, pedagogiki specjalnej i jej subdyscyplin oraz dyscyplin pokrewnych z obszaru nauk humanistycznych i społecznych. Poniżej zaprezentowano bardziej szczegółowy opis treści programowych realizowanych w bloku przedmiotów fundamentalnych oraz przedmiotów specjalnościowych z ich odniesieniem do kierunkowych efektów uczenia.

Zajęcia fundamentalne i ich treściowa zawartość w powiązaniu z kierunkowymi efektami uczenia się

Najważniejsze grupy przedmiotów kształcących w zakresie fundamentalnym, które odnoszą się do zakładanych efektów kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* to:

- 1) Przedmioty, które rozwijają wiedzę o pedagogice specjalnej i jej miejscu w systemie nauk, subdyscyplinach pedagogiki specjalnej, jej przedmiotowych i metodologicznych powiązaniach z naukami humanistycznymi, społecznymi i medycznymi, a także budują usystematyzowaną terminologię stosowaną w ich zakresie. Pozwalają wyposażyć studentów w umiejętności niezbędne do identyfikowania i interpretowania złożonych zjawisk i problemów w obszarze edukacji, rehabilitacji, terapii i wsparcia osób z niepełnosprawnościami ukazując ich powiązania z różnymi obszarami pedagogiki specjalnej i z innych nauk społecznych oraz humanistycznych i medycznych. Studenci na poziomie rozszerzonym zostają zapoznani z filozoficznymi, psychologicznymi i społecznymi koncepcjami człowieka stanowiącymi teoretyczne podstawy rehabilitacji, edukacji, terapii i resocjalizacji (m.in.: historia kształcenia specjalnego, pedagogika specjalna, subdyscypliny pedagogiki specjalnej, filozofia z elementami logiki, współczesne nurty filozofii, podstawy psychologii, psychologia rozwoju, pedagogika ogólna, teoria wychowania, historia wychowania, socjologia wychowania, pedagogika społeczna, dydaktyka, kierunki pedagogiki współczesnej, podstawy anatomii, podstawy genetyki, podstawy neurologii, podstawy psychiatrii, studia nad niepełnosprawnością, autorstwo własnego życia osoby z niepełnosprawnością). Studenci uzyskują także wiedzę o ekonomicznych, prawnych i etycznych podstawach oddziaływań rehabilitacyjnych, edukacyjnych i terapeutycznych (prawa człowieka, prawo oświatowe i podstawy prawne pracy pedagoga specjalnego, etyka, etyka zawodu);
- 2) Przedmioty rozwijające wiedzę, umiejętności i kompetencje w zakresie wykorzystania aktualnych koncepcji psychologicznych i pedagogicznych w planowaniu, realizacji i ewaluacji procesu wychowania i nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (m.in. psychologia rozwoju dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, psychologia kliniczna dzieci i młodzieży, dydaktyka specjalna) oraz rozwijające umiejętności metodyczne: podstawy metodyki kształcenia przedszkolnego i wczesnoszkolnego, metodyka wychowania fizycznego, metodyka edukacji polonistycznej, metodyka edukacji matematycznej, metodyka edukacji społecznej wprowadzenie do komunikacji alternatywnej i wspomagającej, metodyka edukacji przyrodniczej, metodyka edukacji plastycznej, metodyka edukacji technicznej, metodyka edukacji informatycznej, metodyka edukacji muzycznej, nowoczesne technologie w oddziaływaniach pedagogicznych, doradztwo zawodowe dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi);
- 3) Przedmioty rozwijające wiedzę i umiejętności związane ze stosowaniem rozbudowanych metod diagnozowania specjalnych potrzeb edukacyjnych to między innymi diagnostyka w pedagogice specjalnej oraz diagnoza specjalnych potrzeb edukacyjnych. Przedmioty te rozwijają umiejętności studentów w zakresie dokonywania pogłębionej diagnozy i oceniania złożonych sytuacji rehabilitacyjnych, edukacyjnych, terapeutycznych;
- 4) Przedmioty rozwijające wiedzę o problemach uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (podmiotowość, autonomia, samostanowienie, jakość życia) i wynikających z nich nowych formach edukacji, w tym integracyjnej i włączającej oraz jej miejscu w powszechnym systemie kształcenia, m.in. znajomość modeli współpracy pedagogów specjalnych z nauczycielami, specjalistami, rodzicami, modeli indywidualizacji lekcji, efektywnych strategii nauczania oraz zasad uniwersalnego prowadzenia zajęć (podstawy edukacji integracyjnej i włączającej, organizacja edukacji integracyjnej i włączającej, szkoła jako środowisko wychowawcze, teorie wykluczenia społecznego, kultura organizacyjna szkoły i jej diagnozowanie, komunikacja w szkole), a także rozwijające umiejętności metodyczne i organizacyjne do pracy w grupach zróżnicowanych (konstruowanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, konstruowanie programów wychowawczych i profilaktycznych, metodyka kształcenia uczniów w grupach zróżnicowanych, metodyka kształcenia uczniów z niepełnosprawnością intelektualną, metodyka kształcenia uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, metodyka kształcenia uczniów z niepełnosprawnością wzroku, metodyka kształcenia uczniów z wadami słuchu, metodyka

kształcenia uczniów z zaburzeniami komunikacji, metodyka kształcenia uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu, kompetencje pedagoga specjalnego – tutoring rozwojowy;

- 5) Przedmioty rozwijające wiedzę i umiejętności w zakresie konstruowania projektów badawczych, w tym rozróżniania orientacji w metodologii badań, formułowania problemów i hipotez badawczych, dobierania adekwatnych metod i technik badawczych, konstruowania narzędzi badawczych, opracowywania, prezentowania i interpretowania wyników badań, wyciągania wniosków, wskazywania kierunków dalszych badań, dokonywania twórczej prezentacji wyników badań w obrębie pedagogiki specjalnej oraz współpracy z członkami zespołów badawczych na różnych etapach projektowania i realizacji badań to między innymi: metodologia badań jakościowych (30 godz.), metodologia badań ilościowych (30 godz.), statystyka (30 godz.) oraz warsztaty pisarstwa naukowego (15 godz.) – realizowane na III roku studiów. Przedmioty te mają przygotować studentów do realizacji własnych projektów badawczych prowadzonych w ramach seminarium dyplomowego. Seminarium dyplomowe przewidziane jest w planie studiów dla IV i V roku studiów w wymiarze 120 godzin. Innym miejscem sprzyjającym kształtowaniu umiejętności naukowych są studenckie koła naukowe działające przy Instytucie Pedagogiki Specjalnej (Koło naukowe Disability Studies, Koło Naukowe Terapii Pedagogicznej, Koło Naukowe Wczesnego Wspomagania Rozwoju „PROGRESSUS”, Koło Edukacji i Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną IDEM). W ramach kół studenci – ze wsparciem opiekunów będących pracownikami Instytutu – zajmują się badaniami naukowymi, prezentują wyniki tych badań w postaci referatów i posterów na ogólnopolskich spotkaniach kół naukowych;
- 6) Przedmioty rozwijające kompetencje i umiejętności w zakresie posługiwania się językiem obcym zgodne z wymaganiami określonymi dla poziomu B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego ze szczególnym uwzględnieniem terminologii z zakresu pedagogiki specjalnej (język obcy-1; język obcy-2; język obcy-3; język obcy-4; problemy współczesnej edukacji – konwersatorium w języku obcym – 1 (do wyboru); problemy współczesnej edukacji – konwersatorium w języku obcym – 2 (do wyboru).

Przykładowe zestawienie treści kształcenia realizowanych w ramach wyszczególnionych grup przedmiotów kształcących w zakresie fundamentalnym z kierunkowymi efektami uczenia się prezentuje Tabela 3.

Tabela 3 Przykładowe powiązania realizowanych treści kształcenia z efektami uczenia się – przedmioty fundamentalne

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty fundamentalne
K_W01 Student zna i rozumie główne tendencje w rozwoju dyscyplin naukowych, do których przyporządkowana jest pedagogika specjalna, jej miejsce w systemie nauk, przedmiotowe i metodologiczne powiązanie z naukami humanistycznymi, społecznymi i medycznymi, a także subdyscypliny pedagogiki specjalnej oraz usystematyzowaną	Pojęcia, cele, zadania, zasady i zakres pedagogiki specjalnej. Opieka i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością i niedostosowaniem społecznym w ujęciu historycznym. Tradycyjne i współczesne tendencje w pedagogice specjalnej w zakresie rehabilitacji osób z niepełnosprawnością i chorobą przewlekłą.	Pedagogika specjalna
	Charakterystyka subdyscyplin pedagogiki (surdopedagogika, tyflop pedagogika, edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną, pedagogika resocjalizacyjna, pedagogika korekcyjna (terapia pedagogiczna), pedagogika leczniczo-terapeutyczna), ich specyfikę oraz przemiany związane z rozwojem wiedzy o osobach z niepełnosprawnością, o osobach niedostosowanych społecznie. Terminologia związana z subdyscyplinami pedagogiki specjalnej (systematyzacja terminologii).	Subdyscypliny pedagogiki specjalnej

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty fundamentalne
terminologię stosowaną w ich zakresie.	Miejsce pedagogiki ogólnej w strukturze pedagogiki. Uzasadnienie dyscyplinarności naukowej. Subdyscypliny pedagogiki. Umocowanie pedagogiki wśród nauk społecznych i humanistycznych.	Pedagogika ogólna
	Podstawowe pojęcia pedagogiczne: wychowanie, kształcenie, edukacja, samowychowanie. Podstawowe teorie pedagogiczne, teorie, nurty i kierunki pedagogiczne, konteksty normatywne, personalistyczne i społeczne w pedagogice, pedagogika autorytarna i nieautorytarna.	Teoria wychowania
	Rodowód pedagogiki społecznej, kształtowanie się tożsamości pedagogiki. Podstawowe pojęcia pedagogiki społecznej: środowisko, przestrzeń, miejsce i nie-miejsce, kapitał ludzki, kulturowy, społeczny, intelektualny, społeczeństwo wiedzy, edukacja a globalizacja, edukacja i kultura a zrównoważony rozwój, rozwój społeczny i jego mierniki (HDI).	Pedagogika społeczna
	Różnicowanie się pedagogiki i sposoby jej uprawiania: różnicowanie się teoretyczne pedagogiki na początku XX w.; rozróżnienie pedagogiki i pedagogii. Relacja pomiędzy teorią i praktyką. Sposoby uprawiania pedagogiki: pedagogika teoretyczna, stosowana (prakseologiczna), normatywna. Podstawowe paradygmaty pedagogiki współczesnej: analityczno-empiryczny, humanistyczno-filozoficzny, krytyczny. Kategorie metodologiczne: opis, rozumienie, wyjaśnianie, interpretacja krytyczna.	Kierunki pedagogiki współczesnej
	Współczesne ujęcia definicyjne i klasyfikacje niepełnosprawności i rehabilitacji. Psychologiczne konsekwencje różnych rodzajów niepełnosprawności oraz choroby przewlekłej. Problemy życiowe i możliwości rozwojowe dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością oraz z chorobą przewlekłą. Psychologiczne mechanizmy postrzegania własnej niepełnosprawności i choroby. Niepełnosprawność i choroba przewlekła a obraz siebie i postrzeganie społeczne dzieci i młodzieży. Procesy stereotypizacji, stygmatyzacji i automarginalizacji. Psychospołeczna adaptacja do życia z niepełnosprawnością i chorobą przewlekłą – zmiany rozwojowe, istota i uwarunkowania satysfakcjonującej jakości życia.	Psychologia rozwoju dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
K_W09 Student zna i rozumie metodyczne i organizacyjne założenia dotyczące kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie integracyjnym	Systemy kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Polsce i na świecie. Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Pedagogika specjalna
	Koncepcje i systemy dydaktyczne kształcenia specjalnego. Wzorce edukacyjne w odniesieniu do grupy osób ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi a dydaktyka specjalna.	Dydaktyka specjalna

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty fundamentalne
i włączającym, w tym modele współpracy pedagogów specjalnych z nauczycielami, specjalistami, rodzicami, modele indywidualizacji lekcji, efektywne strategie nauczania oraz zasady uniwersalnego prowadzenia zajęć.	Edukacja włączająca, integracyjna i ogólnodostępna – wyjaśnienie pojęć. Teoretyczne podstawy edukacji włączającej. Koncepcja wspólnych i swoistych potrzeb uczniów i jej konsekwencje dla procesu edukacji. Geneza edukacji włączającej w Polsce i na świecie. Prawny wymiar edukacji włączającej. Międzynarodowe akty prawne związane z problematyką inkluzji społecznej, w tym edukacyjnej. Polskie podstawy prawne działań włączających. System edukacji włączającej w Polsce. Typy szkół i ich charakterystyka.	Podstawy edukacji integracyjnej i włączającej
	Specyfika pracy w grupie zróżnicowanej. Indywidualizacja nauczania w grupach włączających. Modele nauczania indywidualizującego. Uniwersalne projektowanie zajęć. Pojęcie i zasady uniwersalnego projektowania zajęć. Motywowanie ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i bazowanie na jego zainteresowaniach. Rozwijanie ciekawości, aktywności i samodzielności. Kształtowanie motywacji do uczenia się. Metody nauczania. Metody aktywizujące. Metoda projektów. Formy organizacyjne pracy na lekcji. Praca zbiorowa, grupowa, indywidualna. Konwencjonalne i niekonwencjonalne metody nauczania i ich adaptacja do zróżnicowanych potrzeb uczniów. Stosowanie alternatywnych sposobów uczenia się i elastycznego nauczania.	Metodyka kształcenia uczniów w grupach zróżnicowanych
K_U06 Student potrafi prowadzić zajęcia w grupie zróżnicowanej, indywidualizować zadania, dostosowywać metody i treści do potrzeb i możliwości uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz wykorzystywać zasady i metody indywidualnego projektowania zajęć; wdrażać efektywne programy zwiększające umiejętności poznawcze i kompetencje społeczne uczniów oraz programy poprawiające integrację rówieśniczą uczniów ze specjalnymi	Metody nauczania. Metody aktywizujące. Metoda projektów. Praca badawcza ucznia. Różne formy organizacyjne pracy na lekcji. Praca zbiorowa, grupowa, indywidualna. Tutoring uczniowski w klasach włączających – istota, efektywność i modele tutoringu uczniowskiego. Modele nauczania w małych grupach w klasach włączających. Kontrola postępów i ocenianie w klasach włączających. Specyfika pracy z uczniami w grupach zróżnicowanych (konwencjonalne i niekonwencjonalne metody nauczania i ich adaptacja do zróżnicowanych potrzeb uczniów, stosowanie alternatywnych sposobów uczenia się i elastycznego nauczania, odkrywanie i rozwijanie predyspozycji i uzdolnień uczniów, rola nowych technologii w dostosowaniu nauczania do potrzeb uczniów, środki dydaktyczne: podręczniki, pomoce dydaktyczne – dobór, adaptacja do potrzeb ucznia, opracowywanie materiałów dydaktycznych zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania zajęć, projektowanie przestrzeni klasy szkolnej, dostosowanie treści i form sprawdzianów dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi).	Metodyka kształcenia uczniów w grupach zróżnicowanych

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty fundamentalne
potrzebami edukacyjnymi.	Dostosowanie warunków edukacji do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów z niepełnosprawnością intelektualną. Dostosowanie zajęć pod względem organizacyjnym, metodycznym i terapeutycznym. Projektowanie zajęć z uczniem z niepełnosprawnością intelektualną w grupie zróżnicowanej. Wprowadzenie w problematykę metod, form i środków dydaktycznych wykorzystywanych w pracy z uczniem.	Metodyka kształcenia uczniów z niepełnosprawnością intelektualną
	Dostosowanie warunków edukacji do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (ASD). Dostosowanie zajęć pod względem organizacyjnym, metodycznym i terapeutycznym. Specyfika planowania pracy wychowawczo-dydaktycznej na każdym etapie edukacyjnym. Cele i zadania edukacji. Wprowadzenie w problematykę metod, form i środków dydaktycznych wykorzystywanych w pracy z uczniem ze spektrum autyzmu.	Metodyka kształcenia uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu
	Dostosowanie warunków edukacji do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów z zaburzeniami wzroku. Dostosowanie zajęć pod względem organizacyjnym, metodycznym i terapeutycznym do potrzeb ucznia z zaburzeniami wzroku. Specyfika planowania pracy wychowawczo-dydaktycznej na każdym etapie edukacyjnym. Cele i zadania edukacji dzieci i uczniów z zaburzeniami wzroku. Wprowadzenie w problematykę metod, form i środków dydaktycznych wykorzystywanych w pracy z uczniem z niepełnosprawnością wzroku.	Metodyka kształcenia uczniów z niepełnosprawnością wzroku
	Dostosowanie warunków edukacji do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów z zaburzeniami słuchu. Dostosowanie zajęć pod względem organizacyjnym, metodycznym i terapeutycznym do potrzeb ucznia z wadą słuchu. Specyfika planowania pracy wychowawczo-dydaktycznej na każdym etapie edukacyjnym. Cele i zadania edukacji dzieci i uczniów z zaburzeniami słuchu. Wprowadzenie w problematykę metod, form i środków dydaktycznych wykorzystywanych w pracy z uczniem z zaburzeniami słuchu.	Metodyka kształcenia uczniów z wadami słuchu
	Dostosowanie warunków edukacji do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów z zaburzeniami komunikacji. Dostosowanie zajęć pod względem organizacyjnym, metodycznym i terapeutycznym do potrzeb ucznia z zaburzeniami komunikacji. Specyfika planowania pracy wychowawczo-dydaktycznej na każdym etapie edukacyjnym. Cele i zadania edukacji dzieci i uczniów z zaburzeniami komunikacji. Wprowadzenie w problematykę metod, form i środków dydaktycznych wykorzystywanych w pracy z uczniem z zaburzeniami komunikacji.	Metodyka kształcenia uczniów z zaburzeniami komunikacji

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty fundamentalne
	Dostosowanie warunków edukacji do specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Dostosowanie zajęć pod względem organizacyjnym, metodycznym i terapeutycznym do potrzeb ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Specyfika planowania pracy wychowawczo-dydaktycznej na każdym etapie edukacyjnym. Cele i zadania edukacji uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Metody, formy i środki dydaktyczne wykorzystywane w pracy z uczniem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.	Metodyka kształcenia uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się
K_U07 Student potrafi konstruować proste projekty badawcze, w tym rozróżniać orientacje w metodologii badań, formułować problemy i hipotezy badawcze, dobierać adekwatne metody i techniki badawcze, konstruować narzędzia badawcze, opracowywać, prezentować i interpretować wyniki badań, wyciągać wnioski, wskazywać kierunki dalszych badań, dokonywać twórczej prezentacji wyników badań w obrębie pedagogiki specjalnej; współpracować z członkami zespołów badawczych na różnych etapach projektowania i realizacji badań.	Zasady projektowania badań jakościowych w pedagogice specjalnej. Przesłanki teoretyczne wyboru strategii analizy danych w metodologii jakościowej. Zagadnienia metodologiczne związane z prowadzeniem badań jakościowych, analiza hermeneutyczna, strukturalna i metodologia teorii ugruntowanej. Budowa kwestionariusza wywiadu. Zasady prowadzenia wywiadów indywidualnych i grupowych. Swobodne metody zbierania danych, metody etnograficzne i analiza danych wizualnych. Metody analizy narracji. Metody analizy danych archiwalnych. Przetwarzanie danych jakościowych, kategoryzacja i kodowanie. Wnioski z badań. Konstruowanie i prezentacja raportów z badań. Zalety i wady badań jakościowych. Ilościowe badania w pedagogice specjalnej. Badania triangulacyjne. Zasady projektowania badań ilościowych w pedagogice specjalnej. Konceptualizacja i operacjonalizacja w badaniach ilościowych: pojęcia i definicje oraz zmienne i wskaźniki. Rodzaje i zasady doboru prób badawczych w badaniach ilościowych. Pomiar w badaniach ilościowych: trafność i rzetelność pomiaru. Narzędzia pomiarowe w badaniach ilościowych: indeksy i skale. Skale ilościowe – konstruowanie; budowa kwestionariusza ankiety. Rodzaje pytań kwestionariuszowych, błędy w formułowaniu pytań kwestionariuszowych. Kodowanie danych ilościowych. Analiza danych ilościowych. Konstruowanie raportów z badań ilościowych. Prezentacja wyników badań ilościowych. Populacja, próba, strategia badań prostych wyczerpujących i reprezentatywnych, próba reprezentatywna: losowa, systematyczna i celowa, próba tendencyjna, sposoby pobierania próby reprezentatywnej: losowanie proste i warstwowe. Podstawowe metody opisu statystycznego.	Metodologia badań jakościowych Metodologia badań ilościowych Statystyka

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty fundamentalne
	Zasady redagowania i edycji tekstów o charakterze naukowym. Prawa autorskie, źródła darmowych zasobów internetowych. Analiza stylu i języka tekstów naukowych. Zasady prawidłowego przygotowania artykułu naukowego. Zasady przygotowania recenzji.	Warsztaty pisarstwa naukowego
	Etapy postępowania badawczego. Podstawowe pojęcia metodologiczne: cel badań, przedmiot badań, problemy, hipotezy, zmienne, wskaźniki, metody, techniki i narzędzia badań. Formułowanie zakresu problematyki badawczej oraz tematu badań. Analiza, selekcja i kategoryzacja zagadnień teoretycznych i terminologii związanej z tematyką pracy. Opracowanie bibliografii z zastosowaniem standardów edytorskich.	Seminarium dyplomowe – 1
	Metody, techniki i narzędzia badawcze odpowiednie dla rodzaju prowadzonych badań. Metodologiczne założenia badań własnych: przedmiot i cel badań, problemy i hipotezy badawcze, zmienne i wskaźniki. Dobór metod, technik i narzędzi badań. Kryteria doboru próby badawczej. Metody analizy ilościowych i jakościowych danych empirycznych.	Seminarium dyplomowe – 2
	Realizacja projektu badawczego zgodnie z przyjętymi założeniami metodologicznymi oraz zgodnie z zasadami etyki badań. Analiza i interpretacja wyników badań zgodnie z przyjętą orientacją metodologiczną i w świetle literatury przedmiotu.	Seminarium dyplomowe – 3
	Analiza i interpretacja wyników badań zgodnie z przyjętą orientacją metodologiczną i w świetle literatury przedmiotu. Prezentacja wyników badań własnych (tekst, tabele, wykresy). Redagowanie poszczególnych części pracy dyplomowej zgodnie z przyjętymi dla prac magisterskich standardami.	Seminarium dyplomowe – 4
K_K02c Student jest gotów do podejmowania odpowiedzialności i wypełniania zobowiązań społecznych, w tym: świadomego podejmowania zobowiązań społecznych związanych z realizacją zadań zawodowych pedagoga specjalnego.	Działania na rzecz społeczności lokalnej. Działania na rzecz ochrony środowiska. Wprowadzenie w problematykę pracy metodą projektów. Praca nad projektem związanym z działalnością na rzecz środowisk lokalnych lub ochrony środowiska.	Projektowanie działań na rzecz środowisk społecznych i ochrony przyrody
K_K03c Student jest gotów do odpowiedzialnego pełnienia roli zawodowej związanej z działalnością rehabilitacyjną, edukacyjną, terapeutyczną	Kształcenie umiejętności praktycznego wykorzystania kodeksów etycznych: kodeksy etyki zawodowej, kodeksy a wartości/aksjologiczne podstawy kodeksów, rola i funkcje kodeksów etyki zawodowej, przykłady kodeksów etyki zawodowej. Przygotowanie studentów do aktywnego uczestnictwa we współczesnych dyskusjach na temat etyki zawodowej. Etos, wzór osobowy i łączenie różnych wartości: godność,	Etyka zawodu

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty fundamentalne
i resocjalizacyjną, w tym: posługiwania się uniwersalnymi zasadami i normami etycznymi w swojej działalności i kierowania się szacunkiem dla każdego człowieka.	odpowiedzialność, tolerancja, prywatność, sprawiedliwość, solidarność międzyludzka, miłość bliźniego, ład społeczny, skuteczność działania, sumienność, uczciwość, samodoskonalenie i rozwój zawodowy, lojalność, hierarchia wartości. Rozwijanie poczucia moralnych zobowiązań, jakie stawia praktyka zawodowa w różnych zawodach.	
	Etyka nauczycielska. Odpowiedzialność prawna opiekuna, nauczyciela i wychowawcy. Uczenie się w miejscu pracy. Takt pedagogiczny w pracy nauczyciela. Ujęcia interpretacyjne z komentarzem oraz przejawy taktu: poszanowanie godności ucznia, unikanie konfliktów, docenianie podmiotowości, rola wyrozumiałości pedagogicznej. Problem nietaktu pedagogicznego i jego konsekwencje.	Pedeutologia

Zajęcia specjalnościowe i ich treściowa zawartość w powiązaniu z kierunkowymi efektami uczenia się

Nadrzędne cele kształcenia realizowane w bloku zajęć specjalnościowych wynikające z przyjętych na kierunku efektów kształcenia odnoszą się do: (1) rozwijania wiedzy studentów o merytorycznych i metodycznych podstawach prowadzenia zajęć z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (zgodnie z wybraną specjalnością), (2) znajomości rozbudowanych metod diagnozowania specjalnych potrzeb edukacyjnych, (3) rozwijania umiejętności i kompetencji w zakresie dokonywania pogłębionej diagnozy i oceniania złożonych sytuacji rehabilitacyjnych, edukacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych, (4) projektowania i przeprowadzania zajęć edukacyjnych, terapeutycznych, rehabilitacyjnych i resocjalizacyjnych, dokonywania ewaluacji realizowanych zajęć, generowania niestandardowych rozwiązań konkretnych problemów. Cele te realizowane są w ramach dwóch modułów: modułu przygotowania merytorycznego w ramach specjalności oraz dydaktyczno-metodycznego. Przykładowe zestawienie treści kształcenia w zakresie bloku zajęć specjalnościowych z kierunkowymi efektami uczenia się przedstawia Tabela 4, która zamieszczona jest po opisie przewidzianych planem studiów przedmiotów.

- 1) Specjalność Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną jest tak zaprojektowana, żeby absolwent uzyskał wiedzę, umiejętności i kompetencje niezbędne w pracy z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim. Dostarcza pogłębionej i uporządkowanej wiedzy o medycznych, prawnych, pedagogicznych i psychologicznych podstawach edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi. Studenci poznają metody pracy edukacyjno-terapeutycznej oraz metody komunikacji alternatywnej i wspomagającej (metody edukacyjno-terapeutyczne w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną – 45 godzin ćwiczeń, komunikacja alternatywna i wspomagająca w edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną – 30 godzin ćwiczeń). Studenci uczą się specjalistycznej diagnozy (ocena funkcjonalna – 45 godzin ćwiczeń) oraz planowania pracy z dzieckiem/ucznikiem z niepełnosprawnością intelektualną (konstruowanie indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych – 45 godzin ćwiczeń). Uzyskują rozbudowane kompetencje dydaktyczno-metodyczne do pracy z dziećmi/młodzieżą z różnym stopniem niepełnosprawności intelektualnej, na różnych etapach kształcenia i rodzajach zajęć (metodyka kształcenia i wychowania uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w edukacji wczesnoszkolnej, metodyka kształcenia i wychowania uczniów z umiarkowaną i znaczną

niepełnosprawnością intelektualną w szkołach podstawowych, metodyka kształcenia i wychowania dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w przedszkolu specjalnym, metodyka kształcenia i wychowania uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną na II i III etapie edukacyjnym, metodyka kształcenia i wychowania uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną w szkołach przysposabiających do pracy, metodyka zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, rewalidacja indywidualna, metodyka zajęć pozalekcyjnych, wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży z mózgowym porażeniem dziecięcym).

- 2) Specjalność Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową dostarcza pogłębionej i uporządkowanej wiedzy o merytorycznych podstawach edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością słuchową (historyczne i współczesne zagadnienia surdopedagogiki, podstawy audiologii i nowoczesne sposoby protezowania, nauka o języku, fonetyka i ortofonia, podstawy logopedii, surdologopedia, psychologiczne podstawy rozwoju dziecka z wadą słuchu, stymulacja operacyjnego rozumowania dziecka z wadą słuchu, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka z wadą słuchu). Studenci uczą się diagnozy funkcjonalnej dziecka z wadą słuchu oraz diagnozy centralnych zaburzeń przetwarzania słuchowego. Absolwent specjalności posiada rozbudowane kompetencje i umiejętności w zakresie planowania, prowadzenia i ewaluacji zajęć z dzieckiem słabosłyszącym i niesłyszącym na różnych etapach kształcenia oraz formach zajęć (metodyka wychowania przedszkolnego dziecka z wadą słuchu, metodyka wychowania dziecka z wadą słuchu w internacie, metodyka edukacji wczesnoszkolnej uczniów słabosłyszących, metodyka pracy korekcyjno-kompensacyjnej z dzieckiem z wadą słuchu, metodyka edukacji wczesnoszkolnej uczniów niesłyszących, metodyka pracy z osobami zaopatrzonymi w implant ślimakowy, metodyka rehabilitacji dziecka ze sprzężoną niepełnosprawnością). Absolwent potrafi posługiwać się polskim językiem migowym, który rozwija i doskonali w trakcie 150 godzin ćwiczeń.
- 3) Specjalność Edukacja i terapia osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu dostarcza pogłębionej i uporządkowanej wiedzy o psychologicznych, pedagogicznych, medycznych i prawnych podstawach edukacji i terapii osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu. Studenci uczą się prowadzenia diagnozy funkcjonalnej osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu (45 godzin ćwiczeń) oraz konstruowania programów edukacyjno-terapeutycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych osób z ASD (45 godzin ćwiczeń). Studenci poznają rozbudowane metody edukacji i terapii osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu (metody terapii dyrektywnej osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu, metody terapii niedyrektywnej osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu, metody wspomagające terapię i edukację osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu, wybrane metody i techniki terapii zachowań trudnych, trening umiejętności społecznych w terapii osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu, stymulacja zmysłów i integracja sensoryczna). Uzyskują wiedzę w zakresie psychospołecznej sytuacji dorosłych osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu oraz współpracy z rodziną. Uzyskują rozbudowane kompetencje dydaktyczno-metodyczne do pracy z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi osobami z zaburzeniem ze spektrum autyzmu oraz zaburzeniem ze spektrum autyzmu i współwystępującą niepełnosprawnością intelektualną na różnych etapach kształcenia i rodzajach zajęć (metodyka wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, metodyka kształcenia i wychowania dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w przedszkolu, metodyka kształcenia i wychowania uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu – 1, metodyka kształcenia i wychowania uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu – 2, metodyka zajęć rewalidacyjnych z uczniem z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, metodyka zajęć rewalidacyjnych z uczniem z zaburzeniami ze spektrum autyzmu – 2, metodyka wspierania osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w dorosłym życiu).
- 4) Specjalność Terapia pedagogiczna dostarcza pogłębionej i uporządkowanej wiedzy o merytorycznych podstawach terapii pedagogicznej ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się (teoretyczne podstawy terapii pedagogicznej, prawne podstawy organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, logopedyczne aspekty trudności szkolnych, neuropsychologiczne aspekty funkcjonowania ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, funkcjonowanie psychospołeczne ucznia

ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się). Studenci uczą się specjalistycznej diagnozy obejmującej: diagnozę dziecka i ucznia z zaburzeniami zachowania i emocji (30 godzin), diagnozę ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się czytania i pisania (60 godzin), diagnozę ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki (60 godzin), diagnozę dziecka z grupy ryzyka specyficznych trudności w uczeniu się (15 godzin), diagnozę umiejętności społecznych dzieci i młodzieży. Uczą się konstruowania programów i planów korekcyjno-kompensacyjnych. Poznają również różnorodne metody i formy terapii oraz uczą się ich zastosowania w terapii pedagogicznej (terapia trudności wychowawczych, terapia dziecka z zaburzeniami zachowania i emocji, terapia ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, działania profilaktyczne w terapii pedagogicznej, edukacja matematyczna metodą M. Montessori). Uzyskują wiedzę i umiejętności w zakresie wspierania dorosłych osób z dysleksją oraz współpracy z rodziną dziecka z grupy ryzyka oraz ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Absolwent specjalności posiada rozbudowane kompetencje i umiejętności dydaktyczno-metodyczne (metody pracy z dzieckiem z grupy ryzyka specyficznych trudności w uczeniu się, metody pracy z uczniem ze specyficznymi trudnościami w czytaniu i pisaniu, metodyka zajęć korekcyjno-kompensacyjnych (szkoła i poradnia), metody wspomagające pracę z uczniem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, metody pracy z uczniem ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki, metody pracy z dzieckiem i z uczniem z zaburzeniami zachowania i emocji, metody pracy z grupą – TUS, warsztaty umiejętności społecznych uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się).

- 5) Specjalność Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka dostarcza pogłębionej i uporządkowanej wiedzy o medycznych (pediatryczna opieka nad małym dzieckiem, neuropsychologia kliniczna małego dziecka, genetyczne zespoły zaburzeń rozwojowych małego dziecka, neurologiczne zaburzenia rozwojowe małego dziecka, psychiatria dziecięca, fizjoterapia pediatryczna, anatomia, fizjologia i patologia układu wzrokowego) oraz psychologiczno-pedagogicznych podstawach wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i wczesnej interwencji terapeutycznej (modele i standardy wczesnego wspomagania rozwoju i wczesnej interwencji, psychologiczno-pedagogiczne uwarunkowania rozwoju małego dziecka w procesie uczenia się, psycholingwistyka rozwojowa – kształtowanie mowy i języka dzieci, rozwój kompetencji kluczowych w zakresie czytania i pisania, psychopedagogiczne podstawy rozwoju małego dziecka z wadą słuchu). Studenci uczą się specjalistycznej diagnozy – oceny funkcjonalnej małego dziecka oraz w wieku przedszkolnym (60 godzin ćwiczeń), funkcjonalnej oceny wzroku i usprawniania widzenia dzieci słabowidzących (30 godzin ćwiczeń), oceny funkcjonalnej dziecka z wadą słuchu (30 godzin ćwiczeń). Absolwent specjalności zna i potrafi wykorzystać w swojej pracy metody stosowane we wczesnej interwencji logopedycznej, wczesnym wspomaganiu dziecka z zaburzeniami neurorozwojowymi, metody neurofizjologiczne oraz techniki pielęgnacji w rehabilitacji dziecięcej, niewerbalne metody komunikacji. Jest również wyposażony w rozbudowane umiejętności dydaktyczno-metodyczne w zakresie: metodyki wspomagania rozwoju dziecka w codziennych aktywnościach (RBM); metodyki wspomagania rozwoju dziecka w środowisku pozarodzinnym; metodyki zabawy – programów wspomagania rozwoju dziecka małego i w wieku przedszkolnym, metodyki zajęć muzyczno-ruchowych i logorytmiki, metodyki pracy środowiskowej, metodyki wspierania rodziny dziecka, metodyki pracy w zespole WWR – trening interpersonalny, trening umiejętności wychowawczych, metodyki zajęć stymulacyjno-kompensacyjnych z dzieckiem z wadą słuchu, metodyki oceny i wspomagania rozwoju dzieci niewidomych i słabowidzących w wieku przedszkolnym.
- 6) Specjalność Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową dostarcza pogłębionej i uporządkowanej wiedzy o podstawach edukacji i terapii osób z niepełnosprawnością wzrokową (Tyflopädagogika, tyflopsychologia, podstawy okulistyki, następstwa funkcjonalne schorzeń układu wzrokowego) oraz metodach pracy z osobami z niepełnosprawnością wzroku (podstawy nauczania orientacji przestrzennej osób z niepełnosprawnością wzroku, metody usprawniania widzenia, technologie wspomagające w edukacji i rehabilitacji osób niewidomych i słabowidzących, adaptacja przestrzeni publicznej i materiałów do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku). Studenci nabywają kompetencje i umiejętności w zakresie:

funkcjonalnej oceny widzenia (30 godzin ćwiczeń), oceny widzenia dla potrzeb orientacji przestrzennej i przemieszczania się osób słabowidzących (15 godzin ćwiczeń) oraz funkcjonalnej ocena widzenia u osób z niepełnosprawnością sprzężoną (15 godzin ćwiczeń). Absolwenci specjalności posiadają rozbudowane kompetencje i umiejętności dydaktyczno-metodyczne do pracy z dziećmi, młodzieżą i dorosłymi osobami z niepełnosprawnością wzrokową w różnym wieku i na różnych etapach kształcenia (metodyka edukacji przedszkolnej dzieci z niepełnosprawnością wzroku, metodyka nauczania w edukacji wczesnoszkolnej uczniów słabowidzących, metodyka nauczania w edukacji wczesnoszkolnej uczniów niewidomych, metodyka pracy z osobami niewidomymi i słabowidzącymi z niepełnosprawnością sprzężoną, metodyka pracy indywidualnej z uczniem niewidomym i słabowidzącym, metodyka czynności życia codziennego osób z niepełnosprawnością wzroku). Są wyposażeni w umiejętności i kompetencje obejmujące nauczanie orientacji przestrzennej i samodzielnego poruszania się (metodyka nauczania orientacji przestrzennej i samodzielnego przemieszczania się osób z niepełnosprawnością wzroku – umiejętności podstawowe, metodyka nauczania orientacji przestrzennej i samodzielnego przemieszczania się osób z niepełnosprawnością wzroku – umiejętności kluczowe, metodyka nauczania orientacji przestrzennej i samodzielnego przemieszczania się osób z niepełnosprawnością wzroku – umiejętności zaawansowane, metodyka nauczania orientacji przestrzennej małych dzieci z niepełnosprawnością wzroku oraz nauczanie pisma Braille’a (metodyka nauczania pisma Braille’a, metodyka nauczania zaawansowanej notacji brajlowskiej).

Tabela 4 Przykładowe powiązania realizowanych treści kształcenia z efektami uczenia się – przedmioty specjalnościowe

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
K_W03 Student zna w pogłębionym stopniu proces prawidłowego i zaburzonego rozwoju człowieka (w aspekcie biologicznym, psychologicznym i społecznym), wynikające z niego specjalne potrzeby uczestników złożonego procesu edukacji, rehabilitacji, terapii i resocjalizacji.	Niepełnosprawność intelektualna, niepełnosprawności sprzężone a zaburzenia genetyczne. Narzędzia do monitorowania stanu zdrowia dzieci. Wybrane badania laboratoryjne, radiograficzne służące ocenie dziecka z niepełnosprawnością intelektualną. Etiologia niepełnosprawności intelektualnej. Niepełnosprawność intelektualna w medycznych klasyfikacjach (ICD, DSM, ICF).	Medyczne podstawy edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną
	Potrzeby i zadania rozwojowe osób z niepełnosprawnością intelektualną w różnych okresach życia. Koncepcje, modele i definicje niepełnosprawności intelektualnej.	Pedagogiczne podstawy edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną
	Psychologiczna charakterystyka osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim. Przebieg procesów poznawczych u osób z niepełnosprawnością intelektualną: uwaga, pamięć, myślenie. Psychologiczne podstawy terapii osób z niepełnosprawnością intelektualną. Kryteria definiowania niepełnosprawności intelektualnej w psychologii klinicznej.	Psychologiczne podstawy edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną
	Charakterystyka uszkodzeń narządu słuchu ze względu na miejsce, czas i stopień uszkodzenia narządu słuchu. Przyczyny uszkodzenia narządu słuchu. Grupa wysokiego ryzyka dla wady słuchu.	Podstawy audiologii pedagogicznej i nowoczesne sposoby protezowania
	Struktura i funkcje półkul mózgowych, płatów mózgowych i konsekwencje ich uszkodzenia, plastyczność neurorozwojowa w rozwoju małego dziecka. Neuropsychologiczne następstwa dysfunkcji mózgu: np. agnozja, apraksja, amnezja, afazja.	Neuropsychologia kliniczna małego dziecka

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
	Problematyka asymetrii funkcjonalnej półkul mózgowych. Mózgowe podłoże procesów językowych. Patogeneza i neuropsychologiczna diagnostyka afazji. Definicja afazji. Osiowe objawy afazji. Klasyfikacja afazji. Zmienność objawów i stopień nasilenie afazji. Proces diagnozy i terapii. Mózgowe podłoże dysleksji, kierunki diagnozy i terapii. Neurobiologiczne podłoże zaburzeń neurorozwojowych: ADHD, autyzm, niepełnosprawność intelektualna.	
	Funkcjonowanie OUN a specyficzne trudności w uczeniu się (m.in. sieci neuronalne, asymetria półkulowa, bloki funkcjonalne; rola płatów mózgowych w regulacji zachowań; podstawowe koncepcje neuropsychologiczne. Rozwój poszczególnych zmysłów (budowa, funkcje, współdziałanie) i ich wpływ na funkcjonowanie oraz uczenie się ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Neuropsychologiczne aspekty funkcjonowania ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się
	Rozwój prawidłowy a rozwój zakłócony – czynniki warunkujące rozwój dziecka oraz programy wczesnej stymulacji (czynniki rozwoju i środowisko wychowawcze małego dziecka), w tym system przywiązań w cyklu życia oraz w kontekście trudności w uczeniu się. Zaburzenia rozwojowe – opóźnienie rozwoju – niepełnosprawność: etiologia, typy, rodzaje. Niepełnosprawność kliniczna – niepełnosprawność funkcjonalna małego dziecka. Rozpoznanie kliniczne a zaburzeniu funkcjonowania małego dziecka – sygnały ostrzegawcze.	Psychologiczno-pedagogiczne uwarunkowania rozwoju małego dziecka w procesie uczenia się
	Specyfika rozwoju poznawczego, emocjonalnego oraz społecznego dzieci słabosłyszących i niesłyszących oraz ze sprzężoną niepełnosprawnością słuchową. Procesy poznawcze a deprywacyjny wpływ głuchoty. Kształtowanie się osobowości dziecka z uszkodzonym słuchem. Rozwój społeczny dzieci z uszkodzonym słuchem. Rozwój emocjonalny dzieci z uszkodzonym słuchem. Funkcjonowanie dziecka z uszkodzonym słuchem w rodzinie (słyszących i niesłyszących rodziców).	Psychologiczne podstawy rozwoju dziecka z wadą słuchu
	Charakterystyka psychologiczna osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w różnych okresach rozwojowych. Specyfika funkcjonowanie poznawczego, emocjonalnego i społecznego, mowa, język i komunikacja osób z ASD w różnych okresach rozwojowych. Podstawy neuropsychologii. ASD i inne zaburzenia neurorozwojowe – afazja, mózgowie porażenie dziecięce, ADHD. Autyzm a niepełnosprawność intelektualna. Psychologiczne koncepcje autyzmu: teoria umysłu, funkcji wykonawczych i centralnej koherencji.	Psychologiczne podstawy edukacji i terapii osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu
	Anatomia i fizjologia układu nerwowego w kontekście deficytów i nieprawidłowości rozwojowych w spektrum autyzmu. Podstawy psychiatrii i psychopatologii. Podstawy neurologii. Zaburzenia ze spektrum autyzmu a zaburzenia genetyczne i niepełnosprawności sprzężone	Psychologiczne podstawy edukacji i terapii osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
	(np. stwardnienie guzowate, fenylketonuria, wrodzony zespół różyczkowy, zespół kruchego chromosomu X, infekcje wirusowe, zespół de Lange’a, zespół Williamsa, zespół Noonana, afazja padaczkowa (zespół Landau-Kleffnera), nieprawidłowości przemiany puryny, nieprawidłowości wchłaniania jelitowego – glutenu i in.).	
K_W04 Student zna i rozumie rozbudowane metody diagnozowania specjalnych potrzeb edukacyjnych.	Metody i narzędzia wykorzystywane w ocenie funkcjonalnej dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. Rola zespołu specjalistów i innych osób wspierających w procesie rozpoznawania poziomu funkcjonowania dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną.	Ocena funkcjonalna
	Określanie możliwości umysłowych dzieci i młodzieży stanowiących bazę dla wychowania społecznego. Sposoby oceny rozwoju społecznego dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. Wybrane narzędzia diagnostyczne sfery społeczno-emocjonalnej uczniów.	Diagnoza umiejętności społecznych dzieci i młodzieży
	Prezentacja narzędzia diagnozy specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu stosowanego w wybranych obszarach funkcjonowania: komunikacja i kontakty międzyludzkie, procesy myślowe i przyswajanie informacji, zachowanie i rozwój społeczny, rozwój zmysłów i/lub rozwój fizyczny (m.in. arkusze obserwacji; VB-MAPP – Ocena osiągnięcia kamieni milowych rozwoju i planowanie terapii; Profil Psychoedukacyjny PEP–R; Profil Psychoedukacyjny dla młodzieży i dorosłych (AAPEP); KORP – Karta Oceny Rozwoju Psychoruchowego Dziecka; LUM – Lista Umiejętności Ucznia; Kwestionariusz do Oceny Funkcjonalnej Zachowań Niepożądanych. J. Kozłowski; wybrane formularze i listy kontrolne (badania przesiewowe dla nauczycieli) pod kątem zaburzeń sensorycznych u dziecka – J. Koomar, C. Kornowicz i in.).	Diagnoza funkcjonalna osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu
	Miejsce ICD i ICF w procesie wspomagania rozwoju dziecka i wsparcia rodziny. Praktyczne zastosowanie ICF i ICD w ocenie funkcjonalnej dziecka i planowaniu wsparcia terapeutycznego i środowiskowego. Teoretyczne podstawy oceny funkcjonalnej, pojęcie, cele i cechy oceny funkcjonalnej, zasady konstruowania narzędzi diagnostycznych do oceny funkcjonalnej – arkusze obserwacji, zadania diagnostyczne.	Ocena funkcjonalna rozwoju małego dziecka oraz w wieku przedszkolnym
	Teoretyczne podstawy diagnozy funkcjonalnej. Metody i narzędzia wykorzystywane w procesie diagnozy funkcjonalnej dziecka z wadą słuchu. Rola zespołu specjalistów i innych osób wspierających w procesie rozpoznawania poziomu funkcjonowania dziecka z wadą słuchu.	Diagnoza funkcjonalna dziecka z wadą słuchu
	Podstawowe narzędzia diagnostyczne: narzędzia standaryzowane, projektowane: kwestionariusz wywiadu, arkusz obserwacji dziecka, adolescenta o zaburzonym rozwoju behawioralnym.	Diagnoza dziecka i ucznia z zaburzeniami zachowania i emocji

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
K_W08 Student zna i rozumie merytoryczne i metodyczne podstawy prowadzenia zajęć z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Charakterystyka wybranych metod edukacyjno-terapeutycznych w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim. Zasady doboru metod edukacyjno-terapeutycznych w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim	Metody edukacyjno-terapeutyczne w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną
	Cele, treści kształcenia i wychowania uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną na I etapie edukacyjnym. Zasady kształcenia uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną na I etapie edukacyjnym.	Metodyka kształcenia i wychowania uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w edukacji wczesnoszkolnej
	Rodzaje technicznych środków wspomagających słyszenie. Metody pracy z dzieckiem z wadą słuchu, organizacja pracy rewalidacyjnej, cele, metody, formy, środki dydaktyczne. Metody pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością słuchową. Organizacja pracy rehabilitacyjnej – cele, metody, formy, środki dydaktyczne. Metody wspomagania rozwoju dziecka z niepełnosprawnością słuchową.	Metodyka zajęć stymulacyjno-kompensacyjnych z dzieckiem z wadą słuchu
	Wprowadzenie w zagadnienia terapii niedyrektywnej osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu: założenia, cele, zasady prowadzenia terapii. Metody psychologiczno-pedagogiczne stosowane w terapii osób z ASD, a praktyka oparta na dowodach (evidence-based practice). Prezentacja modeli niedyrektywnych.	Metody terapii niedyrektywnej osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu
	Wprowadzenie w zagadnienia terapii dyrektywnej osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Metody psychologiczno-pedagogiczne stosowane w terapii autyzmu a praktyka oparta na dowodach (evidence-based practice). Stosowana Analiza Zachowania: założenia terapeutyczne; wyjaśnienie terminologii; cele terapii behawioralnej; techniki uczenia nowych zachowań (metoda wyodrębnionych prób, uczenie sytuacyjne, łańcuchy zachowań); dokumentacja procesu terapeutycznego. SAZ w uczeniu nowych umiejętności poznawczych, społeczno-emocjonalnych oraz zachowań komunikacyjnych.	Metody terapii dyrektywnej osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu
	Analiza programu nauczania oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych. Rola i miejsce poszczególnych przedmiotów w procesie edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w szkole podstawowej.	Metodyka kształcenia i wychowania uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną w szkołach podstawowych
	Wprowadzenie w problematykę zachowań trudnych: kryteria oceny trudnego zachowania, rodzaje zachowań trudnych, funkcje zachowań trudnych, przyczyny zachowań trudnych. Założenia modelu A-B-C w pracy nad trudnymi zachowaniami osób z ASD.	Wybrane metody i techniki terapii zachowań trudnych

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
	Metody wspomagania rozwoju psychoruchowego małego dziecka z wadą słuchu (Metoda ruchu rozwijającego W. Sherborne, Metoda kinezylogii edukacyjnej P. Dennisona, Metoda dobrego startu M. Bogdanowicz). Metody wspomagania słuchu i mowy. Wychowanie słuchowe.	Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka z wadą słuchu
	Podstawa programowa wychowania przedszkolnego i Program Wychowania Przedszkolnego dzieci z uszkodzonym narządem słuchu. Specjalne potrzeby edukacyjne dzieci z wadą słuchu na poziomie wychowania przedszkolnego. Orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Realizacja celów rewalidacyjnych w przedszkolu specjalnym, integracyjnym, ogólnodostępnym.	Metodyka wychowania przedszkolnego dziecka z wadą słuchu
	Podstawa programowa kształcenia ogólnego – dostosowanie treści programowych do możliwości ucznia słabosłyszącego. Dostosowanie metod dydaktycznych, form pracy i środków dydaktycznych do specyficznych potrzeb ucznia z wadą słuchu. Cele rewalidacyjne realizowane w klasach I-III dla uczniów słabosłyszących. Strategie realizacji programu nauczania zintegrowanego w edukacji wczesnoszkolnej z uwzględnieniem specyfiki postępowania metodycznego związanej z metodami rozwijania mowy dźwiękowej, kompetencji językowej i komunikacyjnej ucznia słabosłyszącego: metoda ustno-słuchowa; fonogesty – jako metoda wspomagająca proces prawidłowej artykulacji i odczytywania mowy z ust.	Metodyka edukacji wczesnoszkolnej uczniów słabosłyszących
K_U03 Student potrafi dokonywać pogłębionej diagnozy i oceniania złożonych sytuacji rehabilitacyjnych, edukacyjnych, terapeutycznych i resocjalizacyjnych.	Konstruowanie arkuszy obserwacyjnych, serii zadań diagnostycznych dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim. Zaplanowanie wywiadu z rodzicami dziecka z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim. Projektowanie arkuszy monitorujących postępy ucznia z lekką, umiarkowaną lub znaczną niepełnosprawnością intelektualną z wykorzystaniem odpowiedniej podstawy programowej. Interpretacja wyników rozpoznania i formułowanie wniosków do edukacji i rehabilitacji/terapii dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim.	Ocena funkcjonalna
	Diagnoza dysleksji rozwojowej – metod, technik i narzędzi badawczych (wywiad z rodzicami/opiekunami dziecka pod kątem występowania symptomów specyficznych trudności w uczeniu się, obserwacja dziecka podczas przeprowadzania diagnozy, analiza wytworów dziecka pod kątem występowania błędów charakterystycznych dla zaburzeń funkcji percepcyjno-motorycznych, wykorzystywane w diagnozie specyficznych trudności w uczeniu się oraz ich przyczyn próby zawarte w standaryzowanych i niestandaryzowanych narzędziach do diagnozy specyficznych trudności w uczeniu się). Omówienie wybranych narzędzi	Diagnoza ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się czytania i pisania (szkoła i poradnia)

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
	stosowanych w pedagogicznym postępowaniu diagnostycznym trudności w czytaniu i pisaniu prowadzonym na terenie szkoły. Omówienie stosowanych w praktyce poradni narzędzi do diagnozy specyficznych trudności w uczeniu się.	
	Sposoby oceny rozwoju społecznego dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym. Wybrane narzędzia diagnostyczne sfery społeczno-emocjonalnej uczniów. Tworzenie opisu funkcjonowania dziecka skoncentrowanego na rozwoju i umiejętnościach społeczno-emocjonalnych.	Diagnoza umiejętności społecznych dzieci i młodzieży
	Projektowanie zadań diagnostycznych do oceny poziomu funkcjonowania ucznia w wybranej sferze. Sposoby oceny postępów w rehabilitacji dziecka z wadą słuchu. Zasady interpretacji wyników rozpoznania i formułowanie wniosków do edukacji i rehabilitacji/terapii.	Diagnoza funkcjonalna dziecka z wadą słuchu
	Diagnoza funkcjonalna uczniów z zaburzeniami ze spektrum autyzmu: analiza informacji uzyskanych w wywiadach z rodzicami, terapeutami, nauczycielami; analiza dokumentacji dziecka/ucznia oraz diagnoza specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w poszczególnych obszarach funkcjonowania warunkujących ich specjalne potrzeby edukacyjne. Diagnoza psychopedagogiczna uczniów z ASD – profile funkcjonalne. Określenie mocnych i słabych stron funkcjonowania ucznia – interpretacja wyników diagnozy służąca określeniu specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów.	Diagnoza funkcjonalna osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu
K_U05 Student potrafi projektować i przeprowadzać zajęcia rehabilitacyjne, edukacyjne, terapeutyczne i resocjalizacyjne, dokonywać ewaluacji realizowanych zajęć, generować niestandardowe rozwiązania konkretnych problemów.	Praktyczne zastosowanie wybranych metod edukacyjno-terapeutycznych w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim. Aranżacja przestrzeni dla osób z niepełnosprawnością intelektualną przy zastosowaniu wybranych metod edukacyjno-terapeutycznych. Stymulacja rozwoju osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim przy zastosowaniu wybranych metod edukacyjno-terapeutycznych.	Metody edukacyjno-terapeutyczne w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną
	Sposoby i techniki przemieszczania się osób z niepełnosprawnością wzroku. Techniki poruszania się z przewodnikiem. Podstawowe umiejętności z zakresu orientowania się w przestrzeni. Podstawowe informacje dotyczące białych lasek wykorzystywanych przez osoby z niepełnosprawnością wzroku.	Podstawy nauczania orientacji przestrzennej osób z niepełnosprawnością wzroku
	Przykładowe, zaawansowane metody, narzędzia, środki dydaktyczne wykorzystywane w pracy z dzieckiem z niepełnosprawnością wzroku w wybranych, obszarach jego funkcjonowania. Zaprojektowanie i przeprowadzenie zajęć rewalidacji indywidualnej z uczniem niewidomym i słabo widzącym. Zaprojektowanie i wykonanie pomocy dydaktycznej ułatwiającej realizację celu rewalidacyjnego w pracy z uczniem niewidomym i słabo widzącym. Analiza i modyfikacja	Metodyka pracy indywidualnej z uczniem niewidomym i słabowidzącym

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
	IPET-ów uczniów niewidomych i słabowidzących pod kątem potrzeb wynikających z niepełnosprawności wzroku. Rozwiązania dotyczące wyrównywania szans edukacyjnych uczniów niewidomych i słabowidzących ze szczególnym uwzględnieniem procedur organizowania i przeprowadzania egzaminów ogólnopolskich.	
	Ocena otoczenia pod kątem potrzeb dorosłych osób niewidomych, przygotowanie rekomendacji do adaptacji Zasady brajlowskiej adaptacji materiałów dydaktycznych dla uczniów klas starszych i dorosłych osób niewidomych. Analiza rozwiązań adaptacyjnych w brajlu; samodzielne wykonanie adaptacji: formatowanie tekstów, konstruowanie krzyżówek, diagramów, wzorów półstrukturalnych i strukturalnych, planów, schematów itp. Zasady adaptacji materiałów dydaktycznych dla uczniów klas starszych i dorosłych osób słabowidzących. Analiza rozwiązań adaptacyjnych dla osób słabowidzących; wykonanie adaptacji stron z podręcznika.	Adaptacja przestrzeni publicznej i materiałów do potrzeb osób z niepełnosprawnością wzroku
	Cele, treści kształcenia i wychowania uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną na I etapie edukacyjnym. Zasady kształcenia uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną na I etapie edukacyjnym. Podstawa programowa, programy kształcenia w klasach początkowych: cele i struktura treści edukacji elementarnej, kryteria doboru treści kształcenia, kryteria analizy wartości podręcznika dla ucznia i jego przydatności dydaktycznej. Plany nauczania w klasach I-III szkoły podstawowej dla uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną.	Metodyka kształcenia i wychowania uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną w edukacji wczesnoszkolnej
	Zasady opracowywania programów zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w czytaniu, pisaniu i liczeniu na podstawie wyników diagnozy. Zasady opracowywania indywidualnych i grupowych scenariuszy zajęć korekcyjno-kompensacyjnych dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w czytaniu, pisaniu i liczeniu zgodnych z założeniami programu terapii. Programowanie jednostki metodycznej – konstruowania scenariuszy zajęć.	Metodyka zajęć korekcyjno-kompensacyjnych (szkoła i poradnia)
	Strategie organizowania zajęć z wykorzystaniem różnych form edukacji uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, w tym z dodatkowymi sprzężonymi zaburzeniami na II i III etapie edukacyjnym. Metodyczne aspekty błędów wychowawczych oraz współpracy z rodzicami uczniów z niepełnosprawnością intelektualną na II i III etapie edukacyjnym.	Metodyka kształcenia i wychowania uczniów z lekką niepełnosprawnością intelektualną na II i III etapie edukacyjnym

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
	Sposoby i możliwości dostosowania procesu edukacyjno-terapeutycznego do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną w szkole podstawowej. Sposoby i możliwości zastosowania środków informatycznych w edukacji i rehabilitacji uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną w szkole podstawowej. Specjalistyczne metody rozwijania kompetencji osobistych, komunikacyjnych i społecznych uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną w szkole podstawowej. Zasady organizowania przestrzeni szkolnej uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną.	Metodyka kształcenia i wychowania uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną w szkołach podstawowych
	Podstawowe reguły prowadzenia zajęć treningowych (podczas zajęć grupowych i indywidualnych). Zasady tworzenia celów i zasad treningów umiejętności społecznych. Organizacja grup zajęciowych (sposoby wyboru dzieci do grup, miejsce zajęć, wielkość grupy). Procedury nauczania kształtowania umiejętności społecznych według koncepcji A.P. Goldsteina oraz etapy metody Skillstreamingu (modelowanie, odgrywanie ról, informacja zwrotna, generalizacja umiejętności). Wykorzystanie treningu umiejętności w pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych.	Podstawowe założenia treningu umiejętności społecznych
	Programowanie pracy z dzieckiem; przygotowanie do terapii, organizacja środowiska terapeutycznego; struktura otoczenia. Trudności terapeutyczne w zakresie uczenia nowych zachowań; generalizacja umiejętności. Plany aktywności dla dzieci z autyzmem. Uczenie samodzielności. Włączenie środowiska rodzinnego i terapeutycznego/edukacyjnego w planowanie i przebieg terapii.	Metody terapii niedyrektywnej osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu
	Funkcjonalna i behawioralna ocena zachowań trudnych na potrzeby planowania działań terapeutycznych. Kwestionariusz Oceny Funkcjonalnej Zachowań Trudnych J. Kozłowskiego. Radzenie sobie z zachowaniami trudnymi: metody i techniki pracy z trudnymi zachowaniami. Kryteria oceny i ewaluacji efektywności pracy nad trudnymi zachowaniami. Dokumentowanie przebiegu terapii. Włączenie środowiska szkolnego/przedszkolnego i rodzinnego w przebieg terapii. Planowanie interwencji terapeutycznej – studium przypadku.	Wybrane metody i techniki terapii zachowań trudnych
	Zasady wyznaczania kierunków działań diagnostyczno-terapeutycznych. Zasady programowania jednostki metodycznej – konstruowanie scenariuszy zajęć. Program zajęć rewalidacyjnych – projektowanie w oparciu o diagnozę i opis indywidualnego przypadku ucznia z ASD i niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym.	Metodyka zajęć rewalidacyjnych z uczniem z zaburzeniem ze spektrum autyzmu

Efekty uczenia się dla kierunku	Przykładowe treści kształcenia	Przedmioty specjalnościowe
	Tok metodycznego postępowania podczas opracowywania zagadnień związanych ze specyfiką potrzeb rozwojowych ucznia słabosłyszącego: metody nauki czytania; nauka czytania i pisania w klasie I; założenia metodyczne wprowadzenie nowej litery; doskonalenie nauki czytania w klasie II i III; ćwiczenia gramatyczne; ćwiczenia słownikowo-frazeologiczne; ćwiczenia stylistyczne (wypowiedzi ustne i pisemne); czytanie ze zrozumieniem – metodyczne kroki opracowywania tekstu czytanki; kształtowanie pojęcia liczby. Umiejętności praktyczne w programie matematyki klasy I-III w szkole dla dzieci słabosłyszących.	Metodyka edukacji wczesnoszkolnej uczniów słabosłyszących
	Cele i zadania zabaw realizowanych z dziećmi z wadą słuchu w przedszkolu z punktu widzenia ich potrzeb rozwojowych i rewalidacyjnych. Metody pracy z dzieckiem z wadą słuchu w przedszkolu specjalnym i integracyjnym (słuchowo-werbalne, dwujęzyczne z wykorzystaniem PJM). Globalne czytanie w wychowaniu dzieci z wadą słuchu. Kształtowanie orientacji przestrzennej u dzieci z wadą słuchu w wieku przedszkolnym. Przygotowanie dziecka z wadą słuchu do nauki czytania i pisania.	Metodyka wychowania przedszkolnego dziecka z wadą słuchu
K_K03 Student jest gotów do odpowiedzialnego pełnienia roli zawodowej związanej z działalnością rehabilitacyjną, edukacyjną, terapeutyczną i resocjalizacyjną.	Konfrontowanie nabywanej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Kształtowanie postaw i cech osobowych niezbędnych w pracy pedagoga specjalnego. Weryfikacja przez studenta jego zainteresowań pedagogiczno-terapeutycznych i motywacji do pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.	Praktyka asystencko-pedagogiczna w szkole podstawowej dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim w klasach 1-3
	Zajęcia prowadzone są w formie warsztatowej, w trakcie której student tworzy swój indywidualny warsztat pracy. Warsztat diagnostyczny (przygotowanie teczki narzędzie diagnozy dziecka/ucznia z zaburzeniami ze spektrum autyzmu). Warsztat metodyczno-terapeutyczny (dostosowanie warunków edukacji do specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia z zaburzeniami ze spektrum autyzmu). Warsztat poradniczy (przygotowanie poradnika dla rodziców dziecka/ucznia z zaburzeniami ze spektrum autyzmu).	Warsztat pracy pedagoga specjalnego pracującego z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami ze spektrum autyzmu
	Kompetencje psychopedagogiczne specjalisty terapii pedagogicznej. Postawy nauczycieli wobec ucznia ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Wielowymiarowość pracy w zespole terapeutycznym.	Warsztat terapeuty pedagogicznego

Wszystkie realizowane specjalności w ramach bloku zajęć specjalnościowych realizują na IV roku studiów projekt badawczy specjalnościowy w wymiarze 30 godzin zajęć ćwiczeniowych/warsztatowych (wyjątek stanowi specjalność edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną – 60 godzin). W trakcie zajęć studenci uzyskują wiedzę o podziale zadań związanych z grupowym projektem badawczym, odpowiedzialność za realizację badań zespołowych, obszarach badań w zakresie studiowanej specjalności oraz etyce pracy zespołowej podczas realizacji projektu badawczego. Poznają możliwości oraz ograniczenia zastosowania metodologii jakościowej i ilościowej w badaniach z zakresu danej specjalności oraz możliwości łączenia perspektyw jakościowej i ilościowej w badaniach specjalnościowych. Rozwijają umiejętności

i kompetencje badawcze poprzez opracowanie i realizację projektu badawczego: przygotowanie koncepcji metodologicznej badań, opracowanie narzędzi badawczych, przeprowadzenie badań, opracowanie i prezentację wyników badań – podział zadań i współodpowiedzialność za realizację projektu badawczego.

Integralną częścią bloku przedmiotów specjalnościowych są praktyki zawodowe, podczas których studenci poznają potencjalne miejsca pracy i specyfikę ról zawodowych. Na studiach V-letnich magisterskich – zgodnie ze standardem kształcenia przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka praktyki obejmują łącznie 120 godzin i mają charakter asystencko-pedagogiczny lub pedagogiczny.

Sylabusy z informacjami na temat treści programowych pozwalających uzyskać zakładane efekty uczenia się są elementem programu studiów na kierunku *pedagogika specjalna*. Zgodnie z Zarządzeniem nr 138/2021 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 2 lutego 2021 r. w sprawie sylabusu obowiązującego w Akademii, podstawowe treści kształcenia (opisane w programie studiów) realizowane przez przedmiot umieszczone są w systemie USOS w podstawowych informacjach o przedmiocie (niezależnie od cyklu kształcenia). Treści te ulegają rozszerzeniu i ukonkretnieniu w informacjach o zajęciach w cyklu kształcenia, które zawierają między innymi opis szczegółowych treści programowych realizowanych przez przedmiot.

2.2 Harmonogram realizacji programu studiów, formy zajęć i ich organizacja

2.2.1. Harmonogram programu studiów

Przedmioty fundamentalne (wspólne dla wszystkich studentów) realizowane są od I do V roku studiów, w zmieniającej się proporcji. Wypełniają pierwsze 5 semestrów, w kolejnych semestrach są zastępowane zajęciami specjalnościowymi. Przedmioty specjalnościowe rozpoczynają się w semestrze letnim III roku i stanowią przeważającą część programu studiów na IV i V roku. Studenci wybierają jedną z sześciu specjalności w I roku studiów. Przy większej liczbie chętnych niż miejsc na danej specjalności decyduje kolejność rejestracji żetonowej w systemie USOS.

Poszczególne przedmioty dydaktyczne w bloku zajęć fundamentalnych mają charakter wykładów i ćwiczeń (ocenianych łącznie), bądź tylko wykładów lub tylko ćwiczeń, konwersatoriów, warsztatów. W bloku zajęć specjalnościowych przedmioty realizowane są w formie wykładów i ćwiczeń (ocenianych łącznie), lub tylko ćwiczeń, warsztatów, lub wykładów, ćwiczeń i warsztatów (ocenianych łącznie), lub ćwiczeń i warsztatów (ocenianych łącznie). Wykłady służą przekazywaniu wiedzy, mogą być planowane wyłącznie dla nauczycieli z tytułem profesora oraz stopniem doktora habilitowanego lub doktora. Ćwiczenia i warsztaty, oprócz przekazywania wiedzy, mają na celu kształtowanie umiejętności oraz kompetencji praktycznych i społecznych.

Szczegółowy harmonogram realizacji programu studiów z uwzględnieniem formy zajęć oraz nakładu pracy studenta liczonego liczbą punktów ECTS na studiach stacjonarnych przedstawia Tabela 5.

Tabela 5 Harmonogram realizacji programu studiów z uwzględnieniem formy zajęć oraz nakładu pracy studenta liczonego liczbą punktów ECTS – studia stacjonarne

Forma zajęć	Rok studiów					Razem liczba godzin/ECTS
	I	II	III	IV	V	
	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	
Blok zajęć fundamentalnych (wspólnych)						
WYK.	210/20	15/2	30/4	60/8	30/3	345/37
ĆW.	210/10	300/27	210/21	195/15	60/16	975/89
WYK./ĆW.	120/150/25	105/165/36	45/90/13	30/15/3	45/60/12	345/480/89
WAR.	75/5	-	-	30/4	15/2	120/11
Blok zajęć specjalnościowych						
Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		45/6	-	-	45/6
ĆW.			120/7	240/25	150/15	510/47
WYK./ĆW.			30/30/8	15/30/3	-	45/60/11
WYK./ĆW./WAR.			15/45/15/5	-	15/45/15/5	30/90/30/10
WAR.			-	15/1	-	15/1
Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		60/7	15/1	-	75/8
ĆW.			30/3	135/13	195/21	360/37
WYK./ĆW.			30/75/9	75/165/20	15/75/6	120/315/35
Specjalność: Edukacja i terapia osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		60/7	-	-	60/7
ĆW.			30/3	180/13	60/6	270/22
WYK./ĆW.			45/75/11	60/75/15	15/15/3	120/165/29
ĆW./WAR.			-	60/30/8	-	60/30/8
WYK./ĆW./WAR.			-	15/30/15/5	15/30/15/6	30/60/30/11
WAR.			-	-	45/3	45/3
Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		15/1	-	-	15/1
ĆW.			120/12	255/23	270/25	645/60

Forma zajęć	Rok studiów					Razem liczba godzin/ECTS
	I	II	III	IV	V	
	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	
WYK./ĆW.			30/30/6	30/120/10	-	60/150/16
Specjalność: Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		165/15	-	-	165/15
ĆW.			-	285/24	240/26	525/50
WYK./ĆW.			15/15/3	-	-	15/15/3
ĆW./WAR.			-	45/30/6	30/30/5	75/60/11
WAR.			15/1	-	-	15/1
Specjalność: Terapia pedagogiczna						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		75/9	-	-	75/9
ĆW.			60/6	135/12	235/23	430/41
WYK./ĆW.			15/15/3	45/150/14	-	60/165/17
WAR.			30/3	60/5	60/5	150/13
łącznie (dla każdej specjalności)	765/63	585/73	585/63	690/63	510/69	3135/327*

* F – przedmioty fundamentalne; S – przedmioty specjalnościowe; P – Praktyki

* WYK. – zajęcia realizowane tylko w formie wykładu; ĆW. – zajęcia realizowane tylko w formie ćwiczeń; WYK./ĆW. – zajęcia realizowane w formie wykładu i ćwiczeń; WYK./ĆW./WAR. – zajęcia realizowane w formie wykładu, ćwiczeń i warsztatów; ĆW./WAR. – zajęcia realizowane w formie ćwiczeń i wykładów

* Wyjątek stanowi specjalność Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, gdzie student w cyklu kształcenia może uzyskać 331 punktów RCTS

Szczegółowy harmonogram realizacji programu studiów z uwzględnieniem formy zajęć oraz nakładu pracy studenta liczonego liczbą punktów ECTS na studiach niestacjonarnych przedstawia Tabela 6.

Tabela 6 Harmonogram realizacji programu studiów z uwzględnieniem formy zajęć oraz nakładu pracy studenta liczonego liczbą punktów ECTS – studia niestacjonarne

Forma zajęć	Rok studiów					Razem liczba godzin/ECTS
	I	II	III	IV	V	
	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	Liczba godzin/ECTS	
Blok zajęć fundamentalnych (wspólnych)						
WYK.	165/20	15/2	21/4	45/8	21/3	267/37
ĆW.	120/10	195/27	135/21	216/15	60/16	726/89
WYK./ĆW.	66/126/25	57/99/36	33/63/13	12/12/3	18/39/12	186/339/83
WAR.	45/5	-	-	30/4	9/2	84/11

Forma zajęć	Rok studiów					Razem liczba godzin/ ECTS
	I	II	III	IV	V	
	Liczba godzin/ ECTS	Liczba godzin/ ECTS	Liczba godzin/ ECTS	Liczba godzin/ ECTS	Liczba godzin/ ECTS	
Blok zajęć specjalnościowych						
Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		33/6	-	-	45/6
ĆW.			81/7	133/25	117/20	510/52
WYK./ĆW.			21/27/8	12/30/3	12/27/5	45/60/16
WYK./ĆW./WAR.			-	15/30/6/5	-	15/30/6/5
Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		60/7	30/6	-	90/13
ĆW.			15/3	135/17	111/21	261/41
WYK./ĆW.			30/30/9	30/45/11	15/30/6	75/105/26
Specjalność: Edukacja i terapia osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		42/7	-	-	42/7
ĆW.			18/3	112/13	48/9	178/25
WYK./ĆW.			42/39/11	57/66//20	27/30/11	126/135/42
ĆW./WAR.			-	15/9/3	-	15/9/3
WAR.			-	36/3	-	36/3
Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		10/1	-	-	15/1
ĆW.			93/12	237/32	165/29	645/60
WYK./ĆW.			12/24/6	-	-	60/150/16
Specjalność: Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		123/18	-	-	123/18
ĆW.			12/1	198/28	166/27	337/49
ĆW./WAR.			-	18/6/4	12/6/2	30/12/6
Specjalność: Terapia pedagogiczna						
WYK.	Przedmioty realizowane od III roku studiów		45/9	-	-	45/9
ĆW.			40/6	83/12	130/23	253/41
WYK./ĆW.			6/12/3	31/99/14	-	37/111/17
WAR.			15/3	45/5	35/5	95/13
łącznie (dla każdejspecjalności)	504/63	384/73	387/63	462/63	355/69	2092/327*

* F – przedmioty fundamentalne; S – przedmioty specjalnościowe; P – Praktyki

* WYK. – zajęcia realizowane tylko w formie wykładu; ĆW. – zajęcia realizowane tylko w formie ćwiczeń; WYK./ĆW. – zajęcia realizowane w formie wykładu i ćwiczeń; WYK./ĆW./WAR. – zajęcia realizowane w formie wykładu, ćwiczeń i warsztatów; ĆW./WAR. – zajęcia realizowane w formie ćwiczeń i wykładów.

* Wyjątek stanowi specjalność Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, gdzie student w cyklu kształcenia może uzyskać 331 punktów RCTS

Poszczególne formy zajęć kończą się egzaminem, zaliczeniem na ocenę lub zaliczeniem. Forma zaliczenia poszczególnych zajęć dydaktycznych wskazana jest w planie studiów dla poszczególnych roczników (Załącznik nr 2. Wykaz materiałów uzupełniających, Cz. I.). Informacja o formie zaliczenia przedmiotu zamieszczona jest również w sylabusie zajęć dostępnym w systemie USOS.

Zajęcia rozwijające kompetencje językowe rozpoczynają się w I roku studiów i trwają 4 semestry. Na studiach stacjonarnych obejmują 120 godzin lektoratu języka obcego, a na studiach niestacjonarnych 90 godzin. Łączna liczba punktów ECTS, jaką student może uzyskać w ramach lektoratów języka obcego wynosi 8 ECTS. Kompetencje językowe studentów są doskonałe poprzez realizację fakultetów obcojęzycznych (konwersatorium) przewidzianym w planie studiów dla IV roku w wymiarze 30 godz. Harmonogram realizacji zajęć rozwijających kompetencje językowe przedstawia Tabela 7.

Tabela 7 Harmonogram realizacji zajęć rozwijających kompetencje językowe

Przedmiot	Rok studiów/ semestr	Studia w trybie stacjonarnym	Studia w trybie niestacjonarnym	ECTS	Forma zaliczenia
Język obcy-1	I/I	30 godz.	20 godz.	2	Zaliczenie
Język obcy-2	I/II	30 godz.	25 godz.	2	Zaliczenie
Język obcy-2	II/III	30 godz.	20 godz.	2	Zaliczenie
Język obcy-4	II/IV	30 godz.	25 godz.	2	Egzamin
Problemy współczesnej edukacji – konwersatorium w języku obcym – 1	IV/VII	15 godz.	15 godz.	2	Zaliczenie z oceną
Problemy współczesnej edukacji – konwersatorium w języku obcym – 2	IV/VIII	15 godz.	15 godz.	2	Zaliczenie z oceną
łącznie		150 godz.	120 godz.	12	-

Zajęcia rozwijające kompetencje i umiejętności badawcze rozpoczynają się w III roku studiów i trwają 6 semestrów. Na studiach stacjonarnych obejmują 255 godzin zajęć, a na studiach niestacjonarnych 225 godzin. Łączna liczba punktów ECTS, jaką student może uzyskać w ramach lektoratów języka obcego wynosi 32 ECTS. Przedmioty te mają wyłącznie formę ćwiczeń, które kończą się: zaliczeniem lub zaliczeniem z oceną. Harmonogram realizacji zajęć rozwijających kompetencje i umiejętności badawcze wraz z liczbą godzin na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych oraz liczbą punktów ECTS przedstawia Tabela 8.

Tabela 8 Harmonogram realizacji zajęć rozwijających kompetencje i umiejętności badawcze

Nazwa przedmiotu	Wymiar godzin/forma zajęć		Rok studiów/ semestr	ECTS	Forma zaliczenia
	Studia w trybie stacjonarnym	Studia w trybie niestacjonarnym			
Metodologia badań pedagogicznych jakościowych	30 godz./ćwiczenia	21 godz./ćwiczenia	III/V	2	Zaliczenie z oceną
Metodologia badań pedagogicznych ilościowych	30 godz./ćwiczenia	21 godz./ćwiczenia	III/V	2	Zaliczenie z oceną
Statystyka	30 godz./ćwiczenia	21 godz./ćwiczenia	III/VI	2	Zaliczenie z oceną
Warsztaty pisarstwa naukowego	15 godz./ćwiczenia	12 godz./ćwiczenia	III/VI	1	Zaliczenie z oceną
Projekt badawczy specjalnościowy	30 godz./ćwiczenia	30 godz./ćwiczenia	IV/VII	3	Zaliczenie z oceną
Seminarium dyplomowe magisterskie - 1	30 godz./ćwiczenia	30 godz./ćwiczenia	IV/VII	2	Zaliczenie
Seminarium dyplomowe magisterskie - 2	30 godz./ćwiczenia	30 godz./ćwiczenia	IV/VIII	4	Zaliczenie
Seminarium dyplomowe magisterskie - 3	30 godz./ćwiczenia	30 godz./ćwiczenia	V/IX	6	Zaliczenie
Seminarium dyplomowe magisterskie - 4	30 godz./ćwiczenia	30 godz./ćwiczenia	V/X	10	Zaliczenie
łącznie	255 godz./ćwiczenia	225 godz./ćwiczenia	-	32	-

2.2.1 Organizacja realizacji programu studiów i plany zajęć

Decyzję na temat organizacji roku akademickiego podejmuje Rektor APS w corocznych zarządzeniach w sprawie organizacji roku akademickiego. Zarządzenie określa: harmonogram, termin rozpoczęcia i zakończenia zajęć, podział roku akademickiego na semestry z wyszczególnieniem okresu zajęć dydaktycznych i sesji egzaminacyjnej, wakacji i dni wolnych od zajęć dydaktycznych.

Wszystkie zajęcia realizowane na kierunku ujęte są w rozkładach zajęć dla poszczególnych lat, specjalności i grup. Zgodnie z Regulaminem studiów plan zajęć podawany jest do wiadomości studentów poprzez stronę internetową lub system USOS nie później niż tydzień przed rozpoczęciem zajęć dydaktycznych w semestrze zimowym i semestrze letnim. Plany zajęć zatwierdza prorektor właściwy ds. kształcenia. Wymiar godzinowy przedmiotów realizowanych na kierunku jest zróżnicowany dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych. Na studiach stacjonarnych zajęcia realizowane są w wymiarze: 15, 30, 45, 60 godzin. W ramach specjalności edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową zajęcia mają również wymiar 75 godzin. Na studiach niestacjonarnych w porównaniu ze stacjonarnymi poszczególne zajęcia obejmują proporcjonalnie mniejszą liczbę godzin kontaktowych (od 9 do 45 godzin). Przedmioty 15 godzinne na studiach stacjonarnych realizowane są przez połowę semestru (I cykl kształcenia), w kolejnej części zaplanowany jest inny przedmiot (II cykl kształcenia).

Czas trwania zajęć na studiach stacjonarnych wynosi 90 minut. Na studiach niestacjonarnych zajęcia realizowane są w blokach 3 x 45 minut. Wszystkie zajęcia realizowane są w bezpośrednim

kontakcie nauczyciela akademickiego i studentów. Zajęcia na studiach stacjonarnych odbywają się od poniedziałku do piątku w godzinach od 8.00 do 20.00. Harmonogram zajęć na studiach stacjonarnych uwzględnia stałe dni i godziny realizacji seminariów magisterskich, lektoratów oraz zajęć z wychowania fizycznego. Harmonogram zajęć na studiach niestacjonarnych obejmuje terminy zjazdów dostępne na stronie internetowej uczelni. Zajęcia na studiach niestacjonarnych odbywają się w trybie weekendowym w godzinach od 8.00 do 20.00. Harmonogram zajęć uwzględnia stałe terminy realizacji seminariów dyplomowych oraz lektoratów dla poszczególnych roczników.

Zgodnie z Regulaminem studiów prowadzący zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna* zobowiązani są do przedstawienia podczas pierwszych zajęć dydaktycznych sylabusu zajęć (wypełnionego zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 243/2019 z dn. 1 X 2019 r. w sprawie sylabusu obowiązującego w Akademii), a w tym: zasad i warunków ich realizacji, warunków usprawiedliwiania i odrabiania nieobecności, warunków oraz trybu uzyskania zaliczenia lub (oraz) składania egzaminu, treści programowych, literatury obowiązkowej oraz uzupełniającej w ramach realizowanego przedmiotu, metod kształcenia oraz nakładu pracy studenta.

Studenci rejestrują się na zajęciach do wyboru (seminaria dyplomowe, lektoraty, konwersatoria, zajęcia wychowania fizycznego) w systemie USOSweb. Lista wszystkich rejestracji jest dostępna w „Kalendarzu rejestracji” w zakładce aktualności. Studenci dokonują wyboru zajęć w wymiarze 121 punktów ECTS (37% punktów ECTS) koniecznych do ukończenia studiów. Procentowy udział liczby punktów ECTS uzyskanych w ramach zajęć zdalnych wynosi od 12% do 22% łącznej liczby ECTS i nie może przekroczyć w całym cyklu 75 punktów ECTS.

2.2.2 Proporcje zajęć na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych

Łączna liczba godzin zajęć dydaktycznych na studiach stacjonarnych dla wszystkich realizowanych specjalności wynosi 3135 godzin zajęć dydaktycznych oraz 330 godzin praktyk. Łączna liczba godzin zajęć dydaktycznych na studiach niestacjonarnych dla wszystkich realizowanych specjalności wynosi 2092 godzin zajęć dydaktycznych oraz 330 godzin praktyk.

Zarówno przedmioty wspólne (fundamentalne), jak również przedmioty specjalnościowe w większości realizowane są w formie zajęć ćwiczeniowych oraz warsztatowych z wykorzystaniem metod praktycznych/działaniowych i projektowych:

1) Na studiach stacjonarnych – blok przedmiotów wspólnych (fundamentalnych):

wykłady – 600 godzin, ćwiczenia – 1365 godzin, warsztaty/konwersatoria – 120 godzin.

Wszystkie specjalności realizowane są w wymiarze 870 godzin. Zmianie ulegają proporcje zajęć realizowanych w formie wykładów oraz ćwiczeń i warsztatów. Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną – 120 godzin wykładów, 705 godzin w formie ćwiczeń oraz 45 godzin warsztatów. Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową – 195 godzin wykładów oraz 675 godzin w formie ćwiczeń. Specjalność: Edukacja i terapia osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu – 210 godzin wykładów, 555 godzin w formie ćwiczeń oraz 105 godzin warsztatów. Specjalność: Terapia pedagogiczna – 135 godzin wykładów, 585 godzin w formie ćwiczeń oraz 150 godzin warsztatów. Specjalność: Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka – 180 godzin wykładów, 600 godzin w formie ćwiczeń oraz 90 godzin warsztatów. Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową – 75 godzin wykładów oraz 795 godzin w formie ćwiczeń.

2) Na studiach niestacjonarnych – blok przedmiotów wspólnych (fundamentalnych):

wykłady – 483 godziny, ćwiczenia – 975 godzin, warsztaty/konwersatoria – 75 godzin.

Wszystkie specjalności są realizowane w wymiarze 541 godzin. Zmianie ulegają proporcje zajęć realizowanych w formie wykładów oraz ćwiczeń i warsztatów. Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną – 90 godzin wykładów, 445 godzin w formie ćwiczeń oraz 6 godzin warsztatów. Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową – 165 godzin wykładów oraz 376 godzin w formie ćwiczeń. Specjalność: Edukacja i terapia osób z zaburzeniem ze spektrum autyzmu – 168 godzin wykładów, 328 godzin w formie ćwiczeń

oraz 45 godzin warsztatów. Specjalność: Terapia pedagogiczna – 82 godziny wykładów, 364 godziny w formie ćwiczeń oraz 95 godzin warsztatów. Specjalność: Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka – 123 godziny wykładów, 406 godzin w formie ćwiczeń oraz 12 godzin warsztatów. Specjalność: Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową – 22 godziny wykładów oraz 519 godzin w formie ćwiczeń.

2.2.3. Liczebności grup

Zgodnie z Zarządzeniem nr 393/2022 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 września 2022 r. w sprawie liczebności grup studenckich są one zdeterminowane formą zajęć: ćwiczenia – od 16 do 30 osób; warsztaty, konwersatoria, laboratoria – co najmniej 10 osób. W zajęciach z lektoratów języka obcego może uczestniczyć – od 14 do 20 osób, a w zajęciach prowadzonych w języku obcym – co najmniej 10 osób. W obowiązkowych dla studiów stacjonarnych zajęciach z wychowania fizycznego – co najmniej 16 osób. Grupy seminaryjne liczą od 8 do 12 osób. Zajęcia tutoringu grupowego prowadzone są w grupach 8-9 osobowych. Minimalna liczba osób wymagana do utworzenia grupy specjalnościowej to 15 studentów. Liczebność grup specjalnościowych zdeterminowana jest popularnością specjalności wśród studentów. Wykłady realizowane są w grupach od kilkunastu osób (wykłady specjalnościowe) do grup obejmujących studentów całego kierunku (130-160 osobowych w zależności od rocznika) na studiach stacjonarnych oraz ponad 50 osobowych na studiach niestacjonarnych. Powtarzanie przez studentów przedmiotu lub realizacja różnic programowych powoduje zwiększenie liczebności danej grupy.

2.3 Dobór metod kształcenia i ich cechy wyróżniające

2.3.1 Dobór metod kształcenia

Metody kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* mają ścisły związek z efektami uczenia się i treściami kształcenia i są w odpowiedni sposób dobierane. Ich wybór zależy także od charakteru zajęć oraz składu grupy i indywidualnych potrzeb studentów. Do najczęściej stosowanych metod zaliczyć można dla realizacji efektów:

- 1) zdobywania wiedzy: wykład (monograficzny, konwersatoryjny, problemowy), rozmowa kierowana, panel dyskusyjny, prezentacje multimedialne przygotowane przez studentów, sesje plakatowe, quizy;
- 2) osiągnięcia umiejętności: analiza i interpretacja tekstów źródłowych, praca z tekstem (lekturą), prace pisemne, eseje, dyskusja, dialog, prezentacja multimedialna, sesja plakatowa, ćwiczenia warsztatowe, mini eksperymenty, burza mózgów, metoda projektu, wywiad socjologiczny, odgrywanie ról, raporty z wyników badań, analizy studium przypadku;
- 3) rozwoju kompetencji społecznych: dyskusja, dialog, projekt.

Inny podział metod kształcenia wykorzystywany na kierunku *pedagogika specjalna* służący realizacji celów kształcenia to:

- metody podające, które są głównie widoczne podczas wykładów (monograficznego, konwersatoryjnego, problemowego), np. kierunki pedagogiki współczesnej, psychologia rozwojowa, studia nad niepełnosprawnością, diagnoza specjalnych potrzeb edukacyjnych;
- metody aktywizujące są wykorzystywane głównie podczas ćwiczeń, laboratoriów, np. metoda analizy przypadków (np. psychologiczne podstawy edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną, psychologia kliniczna dzieci i młodzieży, wczesne wspomaganie rozwoju dziecka ze spektrum autyzmu); dyskusja (np. metodyka kształcenia i wychowania dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w przedszkolu, metody pracy edukacyjno-terapeutycznej w pracy z osobami z niepełnosprawnością intelektualną); burza mózgów (np. metodyka pracy edukacyjno-terapeutycznej z uczniem z dysfunkcją wzroku); metodyka kształcenia i wychowania uczniów z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną – 2);

- metody praktyczne, m.in. warsztat (np. warsztaty rozwijające kompetencje społeczne, warsztat terapeuty pedagogicznego, warsztaty umiejętności społecznych uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, psychologiczno-pedagogiczne uwarunkowania rozwoju małego dziecka w procesie uczenia się); metoda projektów (np. badawczy projekt specjalnościowy, metodyka kształcenia uczniów z niepełnosprawnością wzroku, konstruowanie programów terapeutycznych dla dzieci, młodzieży i dorosłych osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu); metoda symulacyjna (np. funkcjonalna ocena wzroku i usprawnianie widzenia dzieci słabowidzących); hospitacja instytucji edukacyjnych (np. praca z dzieckiem z zaburzeniami zachowania i emocji – 1); sporządzanie diagnozy na podstawie materiałów filmowych, dokumentacji i analizy wytworów (np. konstruowanie programów i planów korekcyjno-kompensacyjnych);
- metody eksponujące, m.in.: analiza filmu (np. psychologia kliniczna dzieci i młodzieży, podstawy pisma Braille’a i przewodnika osób niewidomych), praca z tekstem (np. metody terapii dyrektywnej osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, rodzina dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi);
- metody problemowe: wykład problemowy, wykład konwersatoryjny (np. logopedyczne aspekty trudności szkolnych), seminarium, gry dydaktyczne (np. dydaktyka specjalna);
- metody wykorzystujące techniki i narzędzia informacyjno-komunikacyjne (np. metodyka edukacji informatycznej, komunikacja alternatywna i wspomagająca osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, komunikacja alternatywna i wspomagająca).

Warto podkreślić, że studenci *pedagogiki specjalnej* zdobywają wiele różnych kompetencji, w tym badawcze. W programie studiów został uwzględniony m.in. taki przedmiot jak projekt badawczy specjalnościowy (w wymiarze 30 godzin). Jest to przedmiot obowiązkowy dla wszystkich specjalności realizowany na IV roku. Jego atrakcyjność i innowacyjność polegają na tym, że studenci w zależności od specjalności sami wybierają temat badawczy, projektują badania zgodnie z zasadami metodologii badań, przeprowadzają je, a następnie analizują wyniki i prezentują na forum grupy. Innym przedmiotem, na którym studenci poszerzają swoje kompetencje badawcze i wykorzystują metody projektowe to m.in. działania profilaktyczne w terapii pedagogicznej (w wymiarze 30 godzin, na specjalności terapia pedagogiczna). Jest to o tyle istotne, że jego głównym celem jest przybliżenie modelowego systemu profilaktyki i pomocy uczniom z dysleksją oraz tworzenie zasad „dobrych praktyk” w profilaktyce dysleksji w pracy terapeuty, nauczyciela, rodzica. Studenci samodzielnie projektują działania podnoszące społeczną świadomość specyficznych trudności w uczeniu się, samodzielnie tworzą projekt „Dnia świadomości dysleksji” i przeprowadzają go w wybranej placówce edukacyjnej.

Na kierunku *pedagogika specjalna* realizowane są również treści zaliczone do modułu kształcenia ogólnego mające na celu m. in zainteresowanie studentów kulturą fizyczną i aktywnością sportową, wdrożenie do systematycznej aktywności fizycznej oraz kształtowanie stałej potrzeby ruchu w dorosłym życiu, zapoznanie z różnymi formami aktywności fizycznej, tj.: sportem, rekreacją, turystyką, rehabilitacją, nauczaniem i doskonaleniem podstawowych elementów technicznych i taktycznych z poszczególnych dyscyplin sportowych. Podczas tych zajęć realizowane są specyficzne dla tego typu zajęć metody aktywizujące i praktyczne.

Studenci również podnoszą swoje kompetencje z zakresu języków obcych. Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych jest jednostką ogólnouczelnianą, odpowiedzialną za realizację lektoratów z języka obcego (angielski, niemiecki, rosyjski i francuski) na poziomach B2 i C1. W ramach lektoratu prowadzone są również zajęcia „English for Psychology and Pedagogy” oraz „English for Special Education”. Studium jest również autoryzowanym Centrum Egzaminacyjnym *Pearson Test of English General*. Studenci dzięki różnym metodom kształcenia, jak np. metody podające, aktywizujące, eksponujące oraz dzięki platformie językowej mogą podnosić swoje kompetencje i realizować zamierzone cele i efekty kształcenia.

2.3.2 Zakres korzystania z metod i technik kształcenia na odległość

Metody i techniki kształcenia na odległość wykorzystywane są do prowadzenia zajęć na platformie e-learningowej. W ten sposób prowadzone może być seminarium online w trybie synchronicznym (platforma MS Teams).

Okres od marca 2020 roku do lutego 2021 roku to czas związany z trudną sytuacją epidemiologiczną kraju wynikającą z ogólnoświatowej pandemii koronawirusa SARS CoV-2. To czas, który przyniósł, a jednocześnie wymusił zmiany w organizacji kształcenia, wykorzystywanych technologiach oraz stosowanych metodach kształcenia, które należało dostosować do tej formy kształcenia.

Wszelkie szczegółowe informacje na temat form i metod zajęć prowadzonych on-line na kierunku *pedagogika specjalna* w semestrze letnim 2019/2020, zimowym 2020/2021 oraz zdalnych form pomiaru efektów uczenia się są dostępne w sylabusach przedmiotowych w systemie USOS APS wraz z linkami do zespołów w aplikacji Teams.

Czas pandemii i prowadzenie zajęć on-line z wykorzystaniem aplikacji MS Teams spowodowało szereg pozytywnych zmian w zakresie cyfrowego funkcjonowania uczelni, wpłynęło na rozwój kompetencji informatycznych nauczycieli akademickich jak i studentów, m.in.:

- 1) Uczelnia ujednoliciła możliwość korzystania z aplikacji internetowych umożliwiających prowadzenie zajęć na odległość, prowadzenie rozmów, odbywanie spotkań itp. Zarekomendowane zostało narzędzie udostępnione w ramach usługi Microsoft, którą dysponuje APS (One Drive do dzielenia się plikami, Teams do pracy grupowej ze studentami, Video i Stream do udostępniania filmów, Forms do tworzenia np. testów sprawdzających wiedzę). Aby móc korzystać z niego należy posiadać konto mailowe APS.
- 2) Wszyscy pracownicy, jak i studenci zostali przeszkoleni w zakresie znajomości MS Teams.
- 3) Ujednolicony został sposób komunikowania się za pośrednictwem poczty e-mail (wszyscy pracownicy – naukowcy, dydaktyczni oraz administracyjni – mają obowiązek korzystania ze służbowej poczty e-mailowej (@aps.edu.pl), taki sam obowiązek dotyczy studentów.

Warto podkreślić, że po pandemii SARS-CoV2i powrocie do trybu stacjonarnej realizacji zajęć dydaktycznych oraz po odwołaniu stanu zagrożenia epidemiologicznego pandemią SARS-CoV-2 zdecydowano (Uchwałą Senatu nr 423/2022 Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie ustalenia szczegółowego wykazu przedmiotów realizowanych zdalnie z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w roku akademickim 2022/2023), że warto niektóre zajęcia dydaktyczne prowadzić z wykorzystaniem platformy e-learningowej MS Teams i w tym celu dokonano wyboru kilku przedmiotów ogólnouczelnianych (przedmioty oznaczono gwiazdkami w programach studiów – zob. Załącznik Uchwała). Taka decyzja jest efektem prowadzenia regularnych, systematycznych badań wewnętrznych APS mających na celu stwierdzić, jakie są najlepsze strategie i rozwiązania dla rozwoju uczelni, jak i podnoszenia jakości kształcenia.

W kolejnym roku stwierdzono, że ograniczona pula przedmiotów jest zbyt sztywnym rozwiązaniem i zdecydowano, że w programach będzie wpisany procent zajęć zdalnych (widełki), a lista konkretnych będzie zatwierdzana przez Senat każdego roku (Uchwałą Senatu nr 598/2023 Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 czerwca 2023 r. w sprawie szczegółowego wykazu przedmiotów realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w roku akademickim 2023/2024).

Zgodnie z Uchwałą Senatu nr 423/2022 Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie ustalenia szczegółowego wykazu przedmiotów realizowanych zdalnie z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w roku akademickim 2022/2023 ustalono, że wybrane przedmioty w roku akademickim 2022/2023 na kierunku *pedagogika specjalna* mogą być prowadzone w formie zdalnej:

- wybrane zagadnienia prawa (1 ECTS) wykład (15 godzin – studia stacjonarne oraz 12 godzin – studia niestacjonarne)

- przedsiębiorczość i rynek pracy (1 ECTS) (15 godzin – studia stacjonarne oraz 12 godzin – studia niestacjonarne),
- teorie wykluczenia społecznego (1 ECTS) (15 godzin – studia stacjonarne oraz 12 godzin – studia niestacjonarne),
- teoria wychowania (1 ECTS) (15 godzin – studia stacjonarne oraz 9 godzin – studia niestacjonarne),
- socjologia wychowania (2 ECTS) (15 godzin – studia stacjonarne oraz 9 godzin – studia niestacjonarne),
- subdyscypliny pedagogiki specjalnej (3 ECTS) (30 godzin – studia stacjonarne oraz 18 godzin – studia niestacjonarne).

Z kolei zgodnie z Uchwałą Senatu nr 598/2023 Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 czerwca 2023 r. w sprawie szczegółowego wykazu przedmiotów realizowanych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w roku akademickim 2023/2024 na studiach V-letnich magisterskich na kierunku pedagogika specjalne zajęcia w trybie zdalnym będą prowadzone z następujących przedmiotów:

- przedsiębiorczość i rynek pracy (1 ECTS) (15 godzin – studia stacjonarne oraz 12 godzin – studia niestacjonarne),
- wybrane zagadnienia prawa (1 ECTS) wykład (15 godzin – studia stacjonarne oraz 12 godzin – studia niestacjonarne),
- teoria wychowania (1 ECTS) (15 godzin – studia stacjonarne oraz 9 godzin – studia niestacjonarne),
- socjologia wychowania (2 ECTS) (15 godzin – studia stacjonarne oraz 9 godzin – studia niestacjonarne),
- Subdyscypliny pedagogiki specjalnej (3 ECTS) (30 godzin – studia stacjonarne oraz 18 – godzin studia niestacjonarne).

Należy podkreślić, że przyjęta procedura wskazywania przedmiotów do realizacji zdalnej, oparta na analizie efektów uczenia się przedmiotu oraz jego specyfiki, predestynujących go do realizacji zdalnej, z jednoczesnym uwzględnieniem kompetencji w zakresie dydaktyki edukacji zdalnej nauczyciela przewidzianego do realizacji przedmiotu w kolejnym roku akademickim, choć organizacyjnie wymagająca uważności i wysiłku, gwarantuje właściwą realizację zajęć zdalnych. Można myśleć o niej jako o dobrej praktyce uczelni w obszarze wykorzystywania nowych technologii w dydaktyce akademickiej.

2.4 Praktyki studenckie

Praktyki zawodowe są szczególnie ważne w zawodzie pedagoga specjalnego. Dzięki nim studenci mają możliwość zdobycia doświadczenia, nowych umiejętności i kompetencji. Poza tym pogłębiają wiedzę, którą przyswoili podczas zajęć dydaktycznych na uczelni. Pozwalają również uzyskać informacje o tym, jakie oczekiwania mają wobec nich jako przyszłych nauczycieli dyrektorzy placówek edukacyjnych oraz jakie będą ich obowiązki.

Praktyki zawodowe w APS na kierunku *pedagogika specjalna* są integralną częścią studiów w ramach programów i podlegają zaliczeniu. W ich trakcie realizowane są efekty kształcenia ściśle określone przez program studiów. Zasady ich odbywania reguluje Załącznik nr 1 do Zarządzenia Rektora APS Nr 512/2023 z dnia 1 października 2023 w sprawie Regulaminu praktyk studenckich w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.

W regulaminie tym zawarte są wszelkie informacje dotyczące sposobów realizacji praktyk. Warunkiem zaliczenia semestru jest zaliczenie praktyk przewidzianych programem studiów. Zaliczenie to wpisuje do USOS opiekun praktyk z ramienia Uczelni. Rodzaj, wymiar i termin praktyk określa plan studiów. Szczegółowe informacje na temat praktyk są umieszczone w Programie praktyk (Sylabus).

Studenci realizują praktyki zgodnie z programem studiów/kształcenia w formie: (1) praktyk ciągłych – realizowanych w kolejnych dniach nauki roku akademickiego, (2) praktyk śródrocznych – realizowanych w dowolnych dniach roku akademickiego. Natomiast nazwy i rodzaje praktyk studenckich dla poszczególnych specjalności zamieszczone są w programach studiów/kształcenia tych specjalności.

Nadzór merytoryczny nad przebiegiem praktyk na wszystkich kierunkach studiów sprawuje prorektor ds. kształcenia, a nadzór nad przebiegiem praktyk realizowanych w całej Uczelni sprawuje uczelniany koordynator praktyk powoływany przez rektora. Uczelniany koordynator praktyk współpracuje z prorektorem ds. kształcenia oraz z innymi osobami, które biorą czynny udział w realizacji praktyk, takimi jak: dyrektor studiów, dyrektor instytutu, kierownik jednostki prowadzącej specjalność, kierownik specjalności, opiekun praktyki z ramienia Uczelni. Z kolei Biuro Spraw Studenckich – Sekcja Praktyk jest odpowiedzialne za kompletowanie dokumentacji praktyk, finansowe rozliczanie praktyk, opracowanie systemu gromadzenia dokumentacji praktyk studenckich oraz ich archiwizowania w APS.

Dokumentacja praktyk zawiera: (1) porozumienie i skierowanie/porozumienie lub skierowanie, których wzór według potrzeb, uzgadnia i opracowuje uczelniany koordynator praktyk; (2) Program praktyk (Sylabus) obejmujący: zakładane cele i efekty uczenia się/kształcenia, zadania praktyki, organizację przebiegu praktyki i zaliczenie praktyki wraz z Kartą praktykanta APS. Program praktyki (Sylabus) i Kartę praktykanta APS uzgadniają i opracowują opiekunowie praktyki z ramienia Uczelni według wzorów podanych w załączniku nr 1 do niniejszego Regulaminu; (3) dokumentację przebiegu praktyk, którą ustala uczelniany opiekun. Opiekun praktyk z ramienia Uczelni wskazuje stosowne załączniki znajdujące się w pakiecie przyjętych w Uczelni – Załącznik nr 2/PR/A-I – lub, gdy uzna to za konieczne, sam opracowuje dodatkowy załącznik. Wskazane formularze należy dołączyć do dokumentacji praktyki dla kierunku i/lub specjalności. Programy praktyk w zależności od specjalności tworzone są zgodnie ze standardem kształcenia.

Dokumentacja praktyk dla danego roku i specjalności jest przekazywana przez uczelnianego opiekuna do Biura Spraw Studenckich – Sekcji Praktyk w wersji WORD, a następnie wprowadzana do systemu USOS, skąd student pobiera ją samodzielnie.

Warto też podkreślić, że warunkiem zaliczenia praktyk jest uzyskanie efektów uczenia się przewidzianych w programie studiów dla kierunku oraz przedłożenie przez studenta stosownej dokumentacji. Student zobowiązany jest do przedstawienia opiekunowi praktyk z ramienia Uczelni Kartę praktykanta APS i inne wymagane dokumenty nie później niż w tydzień od ukończenia praktyk oraz nie później niż na dwa dni przed zamknięciem protokołu zaliczeniowego w USOS. Podstawą zaliczenia praktyki jest akceptacja przez opiekuna praktyki z ramienia Uczelni dokumentów potwierdzających przebieg praktyki, a także rozmowa ze studentem. Zaliczenia wpisuje do USOS opiekun praktyk z ramienia Uczelni.

Jeżeli praktyka nie została zaliczona, student jest zobowiązany do powtórzenia praktyki w kolejnym roku akademickim, po uzyskaniu zgody na warunkowe zaliczenie semestru. W uzasadnionych przypadkach dyrektor studiów może, na wniosek studenta, przesunąć termin realizacji praktyki na inny semestr lub rok studiów niż przewiduje to plan studiów. Ostateczny termin zaliczenia praktyki upływa na koniec semestru, w którym praktyka jest przewidziana.

Po dokonaniu zaliczenia praktyk opiekun praktyki z ramienia Uczelni oddaje studentowi Kartę praktykanta APS, a do Biura Spraw Studenckich – Sekcji Praktyk przekazuje swoje sprawozdanie. Pozostałą dokumentację przebiegu praktyk przechowuje do końca następnego roku akademickiego, a po tym okresie może oddać ją studentowi, jeśli student wystąpi z takim wnioskiem. Dokumentacja nieodebrana przez studentów ulega zniszczeniu.

W kwestiach spornych dotyczących zaliczenia praktyki student może odwoływać się od decyzji opiekuna praktyk z ramienia Uczelni do uczelnianego koordynatora praktyk.

W ramach kierunku *pedagogika specjalna* (studia V-letnie magisterskie) studenci zobowiązani są do odbycia praktyk asystenckich, asystencko-pedagogicznych i pedagogicznych, które różnią się liczbą godzin w zależności od roku studiów i specjalności. Celem praktyki asystenckiej/praktyki wprowadzającej jest zdobycie przez studenta wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych

określonych dla danego kierunku studiów. Praktyka obejmuje obserwację i uczestnictwo w różnych formach działań realizowanych w ramach instytucji i zakładów pracy. Celem praktyki asystencko-dyplomowej/praktyki specjalistycznej jest pozyskanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych określonych dla danego kierunku studiów i specjalności, umożliwiających wdrożenie studentów do przyszłej pracy zawodowej oraz pełnienia obowiązków z nią związanych. Praktyka obejmuje obserwację, uczestnictwo, organizację i prowadzenie, pod nadzorem opiekuna, różnych form działań. Natomiast celem praktyki dyplomowej jest zdobycie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych określonych dla danego kierunku studiów i powiązanych z przygotowaniem pracy dyplomowej. Zarówno na studiach stacjonarnych, jak i niestacjonarnych liczba godzin praktyk jest taka sama. Łączna liczba godzin praktyk na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych to 330.

W module kształcenia ogólnego bloku przedmiotów fundamentalnych wszyscy studenci I roku na kierunku *pedagogika specjalna* zobowiązani są do odbycia praktyki asystenckiej w wymiarze 30 godzin. Jest to praktyka ciągła, która może zostać zrealizowana w przedszkolu lub szkole ogólnodostępnej lub integracyjnej. Celem praktyki jest kształcenie kompetencji praktycznych studentów w zakresie działań pedagogicznych umożliwiających nabywanie doświadczeń związanych z funkcjonowaniem systemu oświaty i wychowania oraz specyfiki placówek edukacyjnych (ogólnodostępnych, integracyjnych). Podczas tej praktyki Studenci uczą się obserwacji i uczestniczą w różnych formach działalności dydaktyczno-wychowawczych, realizowanych przez nauczycieli, wychowawców, pedagogów w placówkach edukacyjnych. Po skończeniu praktyki studenci znają specyfikę przedszkola, szkoły lub placówki oświatowej, w której jest odbywana praktyka, w szczególności: zadania opiekuńczo-wychowawcze, organizację pracy, zakresy zadań pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz rodzaj prowadzonej dokumentacji, znają zasady zapewniania bezpieczeństwa dzieciom w przedszkolu i uczniom w szkole i poza nimi. Potrafią wykorzystywać i integrować wiedzę teoretyczną w celu analizowania i interpretowania sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, zaobserwować funkcjonowanie dziecka, ucznia i nauczyciela w życiu przedszkola lub szkoły oraz dokonać analizy i interpretacji zaobserwowanych albo doświadczonych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych.

Placówki, jakie wybierali studenci były zlokalizowane głównie w Warszawie i jej okolicach, m.in. Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Stanisława Staszica, ul. Papiernicza 1 07-410 Ostrołęka; Przedszkole Miejskie Nr 2 w Pruszkowie, ul. Partyzantów 2/4 05-800 Pruszków; Publiczne Przedszkole Mały Europejczyk, ul. Olimpijska 6 08-400 Garwolin.

W module kształcenia kierunkowego bloku zajęć wspólnych zgodnie ze standardem kształcenia przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomagania rozwoju dziecka program studiów w ramach modułu przygotowanie dydaktyczno-diagnostyczne dla studentów II roku przewiduje realizację dwóch praktyk asystenckich: w przedszkolu (30 godz.) oraz szkole (30 godz.)

Pierwsza praktyka asystencka może zostać zrealizowana w przedszkolu ogólnodostępnym albo integracyjnym (30 godz.), a druga w szkole ogólnodostępnej albo integracyjnej (30 godz.). Celem tych praktyk jest kształcenie kompetencji praktycznych studentów w zakresie działań pedagogicznych umożliwiających nabywanie doświadczeń związanych z funkcjonowaniem systemu oświaty i wychowania oraz specyfiką placówek opiekuńczych i edukacyjnych (ogólnodostępnych, integracyjnych). Po zrealizowaniu praktyk studenci znają specyfikę, w tym: strukturę organizacyjną, cele, podstawy prawne i organizację pracy przedszkola i szkoły, w której realizowana jest praktyka, zadania opiekuńczo-wychowawcze, organizację pracy, zakresy zadań pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz rodzaj prowadzonej dokumentacji. Potrafią w sposób rozbudowany scharakteryzować działania nauczyciela o charakterze edukacyjnym, diagnostycznym, konsultacyjnym, terapeutycznym podejmowanych wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi. Znają w zaawansowanym stopniu zasady zapewniania bezpieczeństwa dzieciom w przedszkolu, w szkole i poza nimi. Potrafią obserwować procesy rozwojowe dzieci, wykorzystywać i integrować rozbudowaną wiedzę teoretyczną w celu dokonania obserwacji funkcjonowanie dziecka i nauczyciela w życiu przedszkola, szkoły oraz analizy i interpretacji zaobserwowanych albo doświadczonych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych. Potrafią zaobserwować funkcjonowanie społeczne dziecka i nauczyciela

w życiu przedszkola, jak i szkoły. Do najczęściej wybieranych przez studentów placówek chcących zrealizować praktykę asystencką w przedszkolu (30 godzin) można zaliczyć: Punkt Przedszkolny – Koło Terenowe STO, ul. Smyczkowa 11/5 Warszawa; Zespół Placówek Oświatowych – Przedszkole Samorządowe w Chotyłowiu, Punkt Przedszkolny „Klubik Integracyjny” ul. Międzynarodowa 47A, Warszawa; Samorządowe Przedszkole nr 3 w Przysusze. Natomiast realizując praktykę asystencką w szkole studenci wybierali m.in. takie placówki jak: Szkoła Podstawowa w Jasieńcu, Szkoła Podstawowa w Rybinie, Szkoła Podstawowa w Nowodworze.

W grupie przedmiotów wspólnych (fundamentalnych) przewidzianych w większości dla III roku studenci uzyskują przygotowanie w zakresie edukacji włączającej. Mają zatem do zrealizowania praktykę zawodową o charakterze asystencko-pedagogicznym, która obejmuje 120 godz. (40 godz. w przedszkolu, 80 godz. w szkole). Pierwsza może zostać zrealizowana w przedszkolu ogólnodostępnym albo integracyjnym (40 godz.), a druga w szkołach integracyjnych, szkołach z oddziałami integracyjnymi, ogólnodostępnymi, gdzie realizowana jest edukacja włączająca (80 godz.). Celem tych praktyk jest kształcenie kompetencji praktycznych studentów w zakresie działań pedagogicznych umożliwiających nabywanie doświadczeń związanych z funkcjonowaniem systemu oświaty i wychowania oraz specyfiką placówek opiekuńczych i edukacyjnych (ogólnodostępnych, integracyjnych). Studenci znają strukturę organizacyjną, cele, podstawy prawne i funkcjonowanie przedszkola, potrafią scharakteryzować działania nauczyciela o charakterze wychowawczym, edukacyjnym, diagnostycznym, konsultacyjnym, terapeutycznym podejmowanych wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi; wiedzą na czym polega specyfiką edukacji włączającej dzieci ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi, wykorzystują i integrują wiedzę teoretyczną w celu analizowania i interpretowania sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, potrafią zaprojektować i przeprowadzić zajęcia w grupie przedszkolnej, w której są dzieci ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi.

Miejscami realizacji praktyki asystencko-pedagogicznej w przedszkolu (40 godzin) były m.in. takie placówki jak: Przedszkole nr 112 "Leśne Skrzaty", ul. Bernarda Wapowskiego 3 Warszawa; Niepubliczne Przedszkole Integracyjne „Zielony Latawiec”, ul. Czerniakowska 161 00-453 Warszawa; Miejskie Przedszkole Integracyjne nr 35 im. Małego Księcia, ul. 1 Maja 5 42-202 Częstochowa; Oddziały Przedszkolne w Szkole Podstawowej Nr 5 im. Janusza Kusocińskiego, ul. Chemików 1A -5-100 Nowy Dwór Mazowiecki. Z kolei praktyka o charakterze asystencko-pedagogicznym w szkole (80 godzin) była realizowana m.in. w Zespół Szkół w Drohiczynie, ul. Warszawska 51 17-312 Drohiczyn; Szkoła Podstawowa Nr 398, ul. Rembrandta 8 03-353 Warszawa, Szkoła Podstawowa nr 373 im. Ignacego Jana Paderewskiego, ul. Angorska 2, 03-913 Warszawa.

Integralną częścią bloku przedmiotów specjalnościowych są praktyki zawodowe, podczas których studenci poznają potencjalne miejsca pracy i specyfikę ról zawodowych. Na studiach V-letnich magisterskich – zgodnie ze standardem kształcenia przygotowującym do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego, nauczyciela logopedy i nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka praktyki obejmują łącznie 120 godz., mimo, że w zależności od specjalności liczba godzin na poszczególnych latach jest różna.

Celami praktyki specjalnościowych są: kształcenie kompetencji praktycznych studentów w zakresie działań pedagogicznych umożliwiających nabywanie doświadczeń związanych z funkcjonowaniem systemu oświaty i wychowania, specyfiką placówek edukacyjnych, rehabilitacyjnych i wychowawczych oraz innych zakładów pracy zgodnych z profilem realizowanych specjalności. Praktyka ta służy weryfikacji wiedzy zdobytej podczas studiów w ramach przedmiotów kształcenia podstawowego i kierunkowego oraz przedmiotów metodycznych kształcenia specjalnościowego. Praktyki specjalnościowe polegają nie tylko na obserwacji zajęć, ale przede wszystkim na samodzielnym przygotowaniu scenariuszy lekcji i prowadzeniu zajęć, dzięki czemu studenci mogą nabywać umiejętności praktyczne i weryfikować swoją wiedzę.

Realizowane praktyki w zależności od specjalności są następujące:

Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną (ERI)

- Praktyka asystencko-pedagogiczna w szkole podstawowej dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim w klasach 1-3 (20 godz.) – rok IV;
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w przedszkolu specjalnym dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (20 godz.) – rok IV;
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w szkole podstawowej dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (40 godz.) – rok V;
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w szkole przysposabiającej do pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (20 godz.) – rok V;
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w zespołach rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci z głęboką niepełnosprawnością intelektualną (20 godz.) – rok V.

Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością słuchową (surdopedagogika) (ERS)

- Praktyka asystencka w placówkach dla dzieci z wadą słuchu (40 godz.) – rok III,
- Praktyka asystencka w poradniach rehabilitacyjnych dla dzieci z wadą słuchu (20 godz.) – rok IV,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w specjalnych przedszkolach dla dzieci z wadą słuchu (20 godz.) – rok IV,
- Praktyka pedagogiczna w specjalnych szkołach podstawowych dla uczniów słabosłyszących – etap edukacji wczesnoszkolnej (20 godz.) – rok V,
- Praktyka pedagogiczna w specjalnych szkołach podstawowych i internacie dla uczniów niesłyszących – etap edukacji wczesnoszkolnej (20 godz.) – rok V.

Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (TEA)

- Praktyka asystencko-pedagogiczna w przedszkolu ogólnodostępnym lub integracyjnym (20 godz.) – rok IV,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w przedszkolu specjalnym (40 godz.) – rok V,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w placówkach ogólnodostępnych lub integracyjnych: szkoła podstawowa/szkoła ponadpodstawowa (20 godz.) – rok V,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w placówkach specjalnych: szkoła podstawowa/szkoła ponadpodstawowa (40 godz.) – rok V.

Terapia pedagogiczna (TPE)

- Praktyka asystencko-pedagogiczna w przedszkolu (20 godz.) – rok IV,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w szkole (20 godz.) – rok IV,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w poradni psychologiczno-pedagogicznej (20 godz.) – rok IV,
- Praktyka pedagogiczna, dyplomowa w przedszkolu (20 godz.) – rok V,
- Praktyka pedagogiczna, dyplomowa w szkole (20 godz.) – rok V,
- Praktyka pedagogiczna, dyplomowa w poradni psychologiczno-pedagogicznej (20 godz.) – rok V.

Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka (WWR)

- Praktyka asystencka w placówkach wczesnej interwencji i wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (20 godz.) – rok III,
- Praktyka asystencka w placówkach opieki nad małym dzieckiem: żłobki, kluby malucha, domy małego dziecka (20 godz.) – rok III,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w placówkach opieki nad małym dzieckiem: żłobki, kluby malucha, domy małego dziecka (30 godz.) – rok IV,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w placówkach przedszkolnych (oddziałach integracyjnych i specjalnych) realizujących wczesne wspomaganie rozwoju dziecka (30 godz.) – rok IV,

- Praktyka asystencko-pedagogiczna w placówkach wczesnej interwencji i wczesnego wspomagania rozwoju dziecka z zaburzeniami słuchu (40 godz.) – rok IV,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w placówkach wczesnej interwencji i wczesnego wspomagania rozwoju dziecka z zaburzeniami wzroku (20 godz.) – rok V.

Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową (tyflopädagogika) (ERW)

- Praktyka asystencko-pedagogiczna w przedszkolach dla dzieci z niepełnosprawnością wzroku (20 godz.) – rok III,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w zakresie edukacji i rehabilitacji dzieci niewidomych i słabowidzących (20 godz.) – rok IV,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w placówkach szkolno-wychowawczych dla dzieci niewidomych i słabowidzących (40 godz.) – rok IV,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w zakresie nauczania orientacji przestrzennej i samodzielnego przemieszczania się osób z niepełnosprawnością wzroku (20 godz.) – rok V,
- Praktyka asystencko-pedagogiczna w zakresie rehabilitacji wzroku osób słabowidzących (20 godz.) – rok V.

Studenci realizując wszystkie rodzaje praktyk (asystencką, asystencko-pedagogiczną oraz pedagogiczną) mają możliwość samodzielnego znalezienia placówki, dzięki czemu mogą poznawać warsztat pracy różnych specjalistów. Istnieje również możliwość zaliczenia studentom praktyk na podstawie wolontariatu lub odbytego stażu, co reguluje Zarządzeniem nr 245/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku w sprawie wprowadzenia Regulaminu Praktyk Studenckich. Praktyki organizowane w trybie indywidualnym są realizowane na podstawie pisma kierowanego do miejsca praktyki (skierowania) i po uprzednim uzyskaniu zgody dyrekcji/kierownictwa placówki. W tym trybie organizacji praktyk student samodzielnie poszukuje miejsca praktyki i uzgadnia warunki jej realizacji, z zastrzeżeniem, że muszą to być rodzaje placówek wymienione w sylabusie praktyki dostępnym w USOS. W sytuacjach rozbieżności student konsultuje się z opiekun praktyki z ramienia Uczelni, który ostatecznie ocenia możliwość realizacji praktyki we wskazanej przez studenta placówce.

Aby ułatwić studentom możliwość realizowania praktyk uczelnia ma podpisane 59 umów z różnymi placówkami edukacyjnymi m.in. z Zespołem Szkół Specjalnych Nr 85, ul. Elekoralna 12/14 Warszawa; Zespołem Szkolno-Przedszkolny Nr 2, ul. Brygadzystów 18 01-384 Warszawa; Zespołem Szkół Specjalnych Nr 101, ul. Karolkowa 56 01-366 Warszawa; Szkołą Podstawową z Oddziałami Integracyjnymi Nr 30, ul. Kawęczyńska 2 03-772 Warszawa; Zespołem Szkół Specjalnych Im. Jana Pawła II ul. Piłsudskiego 4, 08-300 Sokołów Podlaski; Przedszkolem Specjalnym Nr 213, ul. Teligi 1 02-777 Warszawa. W 2023 roku została także podpisana umowa ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym im. płk Jerzego Strzałkowskiego, ul. Sochaczewska 4 Leszno oraz ze Szkołą Podstawową Specjalną nr 394, ul. Mahatmy Gandhiego 13 Warszawa. Warto też zwrócić uwagę, że z inicjatywy Zakładu Surdopedagogiki została podpisana umowa w 2016 roku z Instytutem Fizjologii i Patologii Słuchu, ul. Mokra 17 Kajetany, dyrektor prof. dr hab. n. med. dr h.c. multi Henryk Skarżyński oraz ze Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym dla Dzieci Słabosłyszących nr 15 im. Ottona Lipkowskiego, ul. Twarda 8/12 Warszawa.

Dodatkowym atutem jest to, że studenci również mogą odbywać praktyki w różnych urzędach, instytucjach pozaszkolnych, organizacjach, ośrodkach pomocy społecznej, muzeach i innych podmiotach. Jest to możliwe dzięki podpisaniu przez uczelnię 49 umów m.in. z Biurem Edukacji Urzędu M. St. Warszawy, ul. Górskiego 7 00-033 Warszawa; Centrum Medycznym Polskiego Związku Głuchych, ul. Białoostocka 4 03-741 Warszawa; Centrum Terapii Promitis, ul. Garibaldiiego 4 lok.2p 01-651 Warszawa; Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Nr 7, ul. Narbutta 65/71 02-524 Warszawa; Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym, ul. Szpitalna 12 05-500 Piaseczno.

Praktyki mogą być organizowane nie tylko w trybie indywidualnym, ale także uczelnianym – gdy placówkę praktyki wskazuje opiekun praktyki z ramienia Uczelni. Praktyki organizowane w trybie uczelnianym są realizowane na podstawie porozumienia lub umowy zawartej z placówką praktyki.

Porozumienie lub umowę zawiera rektor APS lub uczelniany koordynator praktyk na podstawie pełnomocnictwa rektora.

Opiekun praktyki z ramienia Uczelni jest zobowiązany złożyć w Biurze Spraw Studenckich – Sekcji Praktyk zaktualizowane programy praktyk studenckich (sylabusy) lub potwierdzić aktualność programów (sylabusów) zamieszczonych w systemie USOS nie później niż do końca pierwszego tygodnia nowego roku akademickiego. Studentom kierowanym na praktykę w trybie uczelnianym placówkę praktyki wskazuje opiekun praktyki z ramienia Uczelni. Listy praktyk tych studentów składa do sekcji praktyk opiekun praktyki z ramienia Uczelni najpóźniej na miesiąc przed rozpoczęciem praktyk. Gdy praktyki będą realizowane we wrześniu, to listy studentów należy złożyć z wyprzedzeniem, do 30 czerwca danego roku akademickiego. Opiekun praktyki z ramienia Uczelni zobowiązany jest do odbycia pierwszego spotkania informacyjnego ze studentami na temat praktyki. Spotkanie organizuje się nie później niż do końca października danego roku akademickiego dla praktyk realizowanych w semestrze zimowym i do końca lutego dla danego roku akademickiego dla praktyk rozpoczynających się w semestrze letnim. Datę spotkania ustala opiekun praktyki z ramienia Uczelni, a informacje o spotkaniu przekazuje do Biura Spraw Studenckich – Sekcji Praktyk.

2.5 Dostosowanie procesu uczenia się do zróżnicowanych potrzeb grupowych i indywidualnych studentów

Indywidualna Organizacja Studiów (IOS)

Według Regulaminu Studiów stanowiącego Załącznik nr 1 do Uchwały nr 154/2021 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 kwietnia 2021 r., student może ubiegać się o indywidualną organizację studiów. Przyznaje się go studentowi, który nie może realizować zajęć według obowiązującego planu z powodu: realizacji różnic programowych, powtarzania przedmiotów, studiowania drugiego kierunku lub na innej uczelni, powtarzania przedmiotów, ważnych wydarzeń życiowych, szczególnych potrzeb, w tym niepełnosprawności lub choroby przewlekłej lub innej potrzeby określonej w Ustawie o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062). Dostaje wówczas pozwolenie na realizację przedmiotów wymaganych programem studiów według indywidualnego planu (najczęściej w różnych grupach).

Indywidualny Program Studiów (IPS)

Studiowanie według IPS polega na rozszerzeniu efektów uczenia się w ramach studiowanego kierunku bądź w wyniku udziału studenta w projektach badawczych. Jest to możliwość skierowana do studentów o wysokiej średniej, chcących w sposób indywidualny, pod opieką samodzielnego pracownika naukowego realizować program studiów.

Student może także wnioskować o indywidualną opiekę promotorską, np. w sytuacji, gdy przyszłe zamierzenia badawcze studenta mającego rozpocząć przygotowanie pracy dyplomowej są zbieżne z problematyką działalności naukowej i badawczej proponowanego promotora i za jego zgodą.

Szczególną opieką w procesie kształcenia objęci są studenci ze szczególnymi potrzebami, a przede wszystkim studenci z niepełnosprawnościami. Zgodnie z paragrafem 24 obowiązującego w APS Regulaminu Studiów studenci będący osobami ze szczególnymi potrzebami mogą ubiegać się o dostosowanie warunków odbywania studiów do ich szczególnych potrzeb w tym rodzaju niepełnosprawności, w szczególności o możliwość: nagrywania zajęć; uzyskania wsparcia asystenta w zajęciach dydaktycznych (np. tłumacza języka migowego, asystenta osoby z niepełnosprawnością); wsparcia podczas zajęć, dostosowanego do ich szczególnych potrzeb, w szczególności tłumaczenia zajęć na język migowy; uzyskania zgody na zwiększenie liczby absencji (ponad 15% wymiaru godzin danych zajęć, nie więcej jednak niż do 25% wymiaru danych zajęć ze względu na chorobę, leczenie lub logistyczne problemy w docieraniu na zajęcia), uwzględnienia podczas organizacji i przeprowadzania zaliczeń i egzaminów ich szczególnych potrzeb (np. zmiana formy zaliczenia z pisemnej na ustną, z grupowej na indywidualną, z testowej na problemową itp.); przedłużenia

terminu uzyskania zaliczeń i zdawania egzaminów; korzystania z urządzeń wspomagających własnych lub wypożyczonych z APS podczas wykładów i ćwiczeń.

Zgodnie z Regulaminem Stwarzania studentom z niepełnosprawnościami lub ze szczególnymi potrzebami warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i w badaniach naukowych stanowiącym załącznik do Zarządzenia nr 377/2022 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 września 2022 roku studenci z niepełnosprawnościami lub szczególnymi potrzebami mogą ubiegać się o dostosowanie sposobu organizacji i właściwej realizacji procesu dydaktycznego, w tym warunków odbywania studiów do rodzaju niepełnosprawności. Regulamin wskazuje, że do zapewnienia wsparcia Akademii w procesie kształcenia, spośród nauczycieli akademickich w uczelni mogą być powołani opiekunowie studentów z niepełnosprawnościami współpracujący z Pełnomocnikiem Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami. Student z niepełnosprawnością może ubiegać się także o otrzymanie w formie pisemnej lub elektronicznej materiałów dydaktycznych od prowadzącego zajęcia, nagrywanie przebiegu zajęć na urządzenia rejestrujące dźwięk lub obraz, wyznaczenie stałego miejsca na sali w trakcie trwania zajęć, indywidualną organizację studiów, zmianę zasad uzyskiwania zaliczeń i zdawania egzaminów (wydłużenie czasu trwania zaliczenia/egzaminu, zastosowanie dodatkowych urządzeń technicznych, zastosowanie alternatywnych form zapisu, zmianę formy zaliczenia/egzaminu, pomoc asystenta lub tłumacza języka migowego, wyznaczenie innego miejsca przeprowadzenia zaliczenia/egzaminu, z uwzględnieniem specyfiki przedmiotu, przełożenie terminu zaliczenia/egzaminu), a także korzystanie z pomocy asystenta naukowo-metodycznego w formie dodatkowych konsultacji indywidualnych z nauczycielem akademickim. W przypadku, gdy realizacja określonego przedmiotu lub praktyki nie jest możliwa dyrektor studiów może określić przedmiot równoważny lub inną formę realizacji praktyki przez studenta.

Studenci z niepełnosprawnościami mają możliwość uzyskania szczegółowych informacji na temat swojej sytuacji od Pełnomocnika Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami – Wojciecha Polaka. Szczególnie istotne znaczenie w obszarze dostosowania procesu dydaktycznego do potrzeb studentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ma projekt „W nowe 100-lecie APS nowe do100sowania” realizowany od 01.10.2020 roku. Kierownikiem projektu jest mgr Mariusz Fila. Od rozpoczęcia projektu aktywnymi jego uczestnikami są pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Ich udział w projekcie rozpoczął się analizą obowiązujących w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej dokumentów oraz ich modyfikacją z uwzględnieniem podstaw prawnych dotyczących praw osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostępności. W dokumentach dokonano uzupełnienia i rozszerzenia zapisów dotyczących potrzeb oraz możliwych rozwiązań w procesie kształcenia studentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zapewniających pełną dostępność zarówno przestrzeni uczelni, jak również realizowanego procesu kształcenia.

W ramach projektu pracownicy IPS mają możliwość korzystania ze szkoleń podejmujących problematykę dostosowania procesu kształcenia do potrzeb studentów ze szczególnymi potrzebami. Dotychczasowe szkolenia podejmowały problematykę: dostosowywanie materiałów dydaktycznych do potrzeb osób z niepełnosprawnością; dostępności cyfrowej stron internetowych, dokumentów i multimediów elektronicznych; wdrażania procedur dostępności; projektowania uniwersalnego, standardów dostępności budynków dla osób z niepełnosprawnością; dostępności zajęcia z lektoratów językowych; dostępności bibliotek; dostępności zajęć sportowych; tworzenia audiodeskrypcji; sytuacji zagrożenia i ewakuacji osób z niepełnosprawnością; komunikacji z osobami z niepełnosprawnościami.

Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie

3.1. Wymagania stawiane kandydatom, warunki rekrutacji na studia oraz kryteria kwalifikacji kandydatów

3.1.1 Kwalifikacja na studia

Warunki i tryb rekrutacji, w tym kryteria kwalifikacyjne kandydatów i liczbę miejsc określają właściwe Uchwały Senatu Akademii. Równe szanse kandydatom zapewnia przyjęcie jednakowych kryteriów kwalifikacji oraz podanie do publicznej wiadomości treści Uchwał określających zasady rekrutacji (<http://www.aps.edu.pl/rekrutacja/zasady-rekrutacji/>). Przyjęta procedura rekrutacyjna zawiera tryb odwoławczy. Tryb i zasady rekrutacji na studia w Akademii Pedagogiki Specjalnej na rok akademicki 2022/2023 reguluje Uchwała Nr 156/2021 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 kwietnia 2021 roku w sprawie warunków, trybu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na studia w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej na rok akademicki 2022/2023 zmodyfikowana Uchwałą Nr 336/2022 z dnia 16 marca 2022 roku w sprawie zmiany Uchwały Nr 156/2021 z dnia 28 kwietnia 2021 roku zmieniająca uchwałę 156/2021.

Z kolei tryb i zasady rekrutacji na studia w Akademii Pedagogiki Specjalnej na rok akademicki 2023/2024 reguluje Uchwała Nr 344/2022 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 27 kwietnia 2022 roku w sprawie warunków, trybu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na studia w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej na rok akademicki 2023/2024 zmodyfikowaną Uchwałą Nr 521/2023 z dnia 22 marca 2023 r. w sprawie zmiany uchwały w sprawie warunków, trybu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na studia w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej na rok akademicki 2023/2024 Nr 344/2022 z dnia 27 kwietnia 2022 r.

Rekrutacja odbywa się poprzez elektroniczny system rejestracji kandydatów na studia (IRK). Postępowanie rekrutacyjne ma charakter konkursowy.

Warunkiem wstępnym rekrutacji na kierunek *pedagogika specjalna* jest posiadanie świadectwa dojrzałości (nowa matura – egzamin maturalny, który jest przeprowadzany od 2005 roku (<http://www.aps.edu.pl/rekrutacja/pedagogika-specjalna/wymagania-rekrutacyjne/>))

Wyniki uzyskane w postępowaniu kwalifikacyjnym wyrażone są w punktach.

Zasady przyjmowania na studia laureatów i finalistów olimpiad określa Uchwała nr 124/2018 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 19 grudnia 2018 roku ze zmianami wprowadzonymi przez Uchwałę 157/2021 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 kwietnia 2021 roku. Rekrutację prowadzi Komisja Rekrutacyjna. Wyniki postępowania kwalifikacyjnego na wszystkich etapach są jawne.

Studia jednolite magisterskie

Od roku akademickiego 2019/2020 w Polsce kierunek *pedagogika specjalna* jest realizowany na jednolitych studiach magisterskich.

Warunkiem wstępnym rekrutacji jest posiadanie świadectwa dojrzałości (nowa lub stara matura) lub dokumentu z nim równoważnego.

W przypadku nowej matury wynik rekrutacyjny stanowi sumę wyników z 3 przedmiotów zdawanych na maturze w formie pisemnej: dwóch obowiązkowych i jednego do wyboru. Przedmioty obowiązkowe to: język polski i język obcy, zaś przedmioty do wyboru to: matematyka, biologia, chemia, filozofia, fizyka, geografia, historia, historia muzyki, historia sztuki, informatyka, język łaćniński i kultura antyczna, wiedza o społeczeństwie.

Przy obliczaniu wyników stosuje się następujące przeliczniki: 1% dla przedmiotów obowiązkowych i wybranego przedmiotu z wyjątkiem matematyki jest równoważny 1 punktowi, zaś 1% dla matematyki jest równoważny 2 punktom. Na poziomie rozszerzonym 1% dla przedmiotów

obowiązkowych i wybranego przedmiotu z wyjątkiem matematyki jest równoważny 2 punktom, zaś dla matematyki 1% jest równoważny 4 punktom.

W przypadku starej matury wynik rekrutacyjny stanowi sumę wyników z 4 przedmiotów zdawanych na maturze w części pisemnej lub ustnej. Oceny z egzaminów maturalnych transformuje się na punkty rekrutacyjne według przelicznika wskazanego w Tabeli 9.

Tabela 9 Przelicznik punktów rekrutacyjnych

Liczba punktów rekrutacyjnych		
ocena	Do 1991	Po 1991
6		200
5	200	180
4	160	150
3	80	100
2		60

Limit przyjęć dla kierunku *pedagogika specjalna* w roku akademickim 2023/2024 określa Załącznik nr 2 do Uchwały Nr 521/2023 z dnia 12 marca 2023 roku. Na studiach stacjonarnych ustanowiony został limit 210 miejsc, a na studiach niestacjonarnych 60 miejsc.

W roku akademickim 2023/2024 na studia stacjonarne przyjęto 186 osób i na studia niestacjonarne 54 osoby. Dane te przedstawiono w Tabeli 10.

Tabela 10 Liczba studentów kierunku: *Pedagogika specjalna*

Kierunek: <i>Pedagogika specjalna</i> Studia jednolite magisterskie			
Rok akademicki	Liczba studentów Studia stacjonarne	Liczba studentów Studia niestacjonarne	Razem studia stacjonarne i niestacjonarne
2023/2024	186	54	240
2022/2023	167	59	226

Jak wynika z danych zebranych w Tabeli 10 wzrasta liczba chętnych do studiowania na kierunku *pedagogika specjalna*.

W roku akademickim 2022/23 prowadzone były w Akademii po raz pierwszy pilotażowe działania pt. „Ambasador”, które miały na celu promocję kierunku *pedagogika specjalna* w szkołach ponadpodstawowych. Przedstawiciele Uczelni odwiedzając uczniów klas maturalnych przedstawiali ofertę uczelni w zakresie *pedagogiki specjalnej*. Z informacji uzyskanych od studentów promujących *pedagogikę specjalną*, działania te spotkały się z dużym zainteresowaniem potencjalnych kandydatów, o czym świadczy wzrost liczby studentów na kierunku *pedagogika specjalna*. Więcej informacji na temat programu przedstawiono w opisie Kryterium 8.

Jednolite studia magisterskie na kierunku *pedagogika specjalna* trwają 5 lat i przygotowują do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w placówkach kształcenia specjalnego, integracyjnego i edukacji włączającej.

3.1.2. Kwalifikacja na specjalności i oferta specjalnościowa

W ramach kierunku wszyscy absolwenci zdobywają zawód pedagoga specjalnego. Kwalifikacja na specjalności przeprowadzana jest na I roku studiów w semestrze letnim. Górny limit miejsc w grupie specjalnościowej wynosi 30 osób. W celu świadomego wyboru specjalności w drugim semestrze pierwszego roku kierownicy specjalności przygotowują dla studentów prezentacje poszczególnych specjalności. Realizowane są także spotkania informacyjne dla studentów pierwszego roku, podczas których studenci mają możliwość poznania specyfiki danej specjalności, a także zadania pytań kierownikom specjalności. W przypadku większej liczby kandydatów na daną specjalność, brana jest pod uwagę pozycja na liście rankingowej wybranej specjalności. Lista uwzględnia średnią ocen uzyskanych z I semestru. Studenci, którzy nie znajdują się na liście specjalności pierwszego wyboru, mają możliwość wybrania innej specjalności oferowanej na kierunku *pedagogika specjalna*, na której są wolne miejsca. Jeśli liczba kandydatów na określoną specjalność będzie niewielka, uczelnia zastrzega sobie możliwość nieuruchomienia specjalności, jednak sytuacje takie zdarzają się rzadko. Ponadto każdy kierownik specjalności może przeprowadzić dodatkowy sprawdzian predyspozycji kandydata na specjalność.

Rekrutacja na specjalności na kierunku odbywa się w trakcie studiów w czasie drugiego semestru. Istnieje możliwość nieutworzenia grupy specjalnościowej w sytuacji braku zainteresowania nią wystarczającej liczby studentek i studentów.

Proces rekrutacji do grup specjalnościowych jest ogłaszany z początkiem roku akademickiego w szczegółowej organizacji roku akademickiego i w systemie USOS.

Do roku akademickiego 2021/2022 do grupy specjalności na kierunku *pedagogika specjalna* zaliczana była logopedia i pedagogika resocjalizacyjna, jednak od roku 2022/2023 stanowią one odrębne kierunki.

Specjalności – studia stacjonarne jednolite magisterskie

- 1) Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną – absolwenci przygotowani będą do prowadzenia zajęć z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim oraz z niepełnosprawnością sprzężoną z współwystępującą niepełnosprawnością intelektualną. Uzyskają wiedzę i umiejętności w zakresie m.in.: wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, wieloprofilowej terapii oraz metodyki kształcenia specjalnego i rehabilitacji. Będą potrafili przeciwdziałać marginalizacji osób z niepełnosprawnością intelektualną, przedstawiać ich potrzeby, możliwości i ograniczenia. Po ukończeniu studiów absolwenci przygotowani będą do pracy w charakterze nauczyciela pedagoga specjalnego w zakresie edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim w przedszkolach i szkołach specjalnych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi; pedagoga specjalnego prowadzącego zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, pedagoga specjalnego – terapeuty w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, rehabilitacyjnych i ośrodkach rehabilitacyjnych. Absolwenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.
- 2) Edukacja i terapia osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu – absolwenci przygotowani będą do prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą ze spektrum autyzmu. Uzyskają wiedzę i umiejętności w zakresie m.in.: medycznych i psychologicznych podstaw zaburzeń specyfiki funkcjonowania poznawczego, emocjonalnego i społecznego dzieci i młodzieży ze spektrum autyzmu, metod terapii autyzmu, diagnozy funkcjonalnej oraz konstruowania i realizacji indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych. Po ukończeniu studiów absolwenci przygotowani będą do pracy w charakterze nauczyciela specjalisty prowadzącego zajęcia z dziećmi i młodzieżą z zaburzeniami

ze spektrum autyzmu w: przedszkolach ogólnodostępnych, przedszkolach specjalnych i innych formach wychowania przedszkolnego, szkołach podstawowych ogólnodostępnych, szkołach podstawowych specjalnych, szkołach integracyjnych i szkołach z oddziałami integracyjnymi oraz nauczyciela współorganizującego proces kształcenia (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą. Absolwenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.

- 3) Edukacja i rehabilitacja osób z zaburzeniami słuchu (surdopedagogika) – absolwenci przygotowani będą do prowadzenia zajęć z dziećmi i młodzieżą z wadą słuchu. Uzyskają wiedzę i umiejętności w zakresie m.in.: audiologii i technicznych środków korekcyjnych, psychologii dziecka z wadą słuchu, surdologopedii, polskiego języka migowego (PJM) oraz metodyki kształcenia specjalnego i rehabilitacji słuchu i mowy. Będą potrafili przeciwdziałać marginalizacji osób niesłyszących/głuchych, słabosłyszących, przedstawiać ich potrzeby, możliwości i ograniczenia. Po ukończeniu studiów absolwenci będą mogli uzyskać zatrudnienie na stanowisku: pedagoga specjalnego prowadzącego zajęcia z zakresu rewalidacji indywidualnej osób z niepełnosprawnością słuchu w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych, w poradniach psychologiczno-pedagogicznych i innych, w ośrodkach wczesnego wspomaganie rozwoju; specjalisty surdopedagoga w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych dla dzieci niesłyszących i słabosłyszących oraz w specjalistycznych poradniach dla dzieci i młodzieży z uszkodzonym narządem słuchu oraz poradniach wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Absolwenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.
- 4) Terapia pedagogiczna – absolwenci przygotowani będą do pracy z osobami (uczniami) z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się (dysleksją, dysgrafią, dysortografią i dyskalkulią). Po ukończeniu studiów absolwenci posiadają będą wiedzę na temat uwarunkowań specyficznych trudności w uczeniu się oraz umiejętność diagnozowania specyficznych trudności edukacyjnych, opracowywania i realizowania indywidualnych programów terapeutycznych. Po ukończeniu studiów absolwenci posiadają będą przygotowanie do pracy w charakterze nauczyciela specjalisty terapii pedagogicznej na stanowisku nauczyciela prowadzącego zajęcia specjalistyczne, tj. zajęcia korekcyjno-kompensacyjne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym w przedszkolach, szkołach, poradniach psychologiczno-pedagogicznych i innych placówkach realizujących pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Absolwenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego, wspomagającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.
- 5) Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzroku (tyflopädagogika) – absolwenci specjalności przygotowani będą do pracy z osobami słabowidzącymi i niewidomymi w różnym wieku (od okresu wczesnodziecięcego po dorosłość). Posiadać będą kompetencje w zakresie: diagnozowania specjalnych potrzeb edukacyjnych i rehabilitacyjnych osób z dysfunkcją wzroku, przeprowadzania funkcjonalnej oceny wzroku dzieci i dorosłych oraz opracowywania i realizacji programów wspomagających rozwój tej grupy osób (dostosowanie materiałów dydaktycznych i przestrzeni, prowadzenie rehabilitacji wzroku, dobór i wykorzystanie technologii wspomagających, nauczanie orientacji przestrzennej i samodzielnego przemieszczania się osób niewidomych i słabowidzących, wsparcie w wykonywaniu czynności życia codziennego). Po ukończeniu studiów absolwenci posiadają będą przygotowanie do pracy w charakterze:
 - a) pedagoga specjalnego prowadzącego zajęcia z zakresu rewalidacji indywidualnej osób

z niepełnosprawnością wzroku w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych, w poradniach psychologiczno-pedagogicznych i innych, w ośrodkach wczesnego wspomaganie rozwoju; b) rehabilitanta wzroku w placówkach oświatowych i pozaoświatowych (fundacje, stowarzyszenia); c) nauczyciela orientacji przestrzennej w placówkach oświatowych i pozaoświatowych; d) nauczyciela pisma Braille'a w placówkach oświatowych i pozaoświatowych. Absolwenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.

- 6) Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka – absolwenci przygotowani będą do prowadzenia zajęć wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, uzyskają kompetencje w zakresie profilaktyki, wieloprofilowej diagnozy, rehabilitacji oraz wspomaganie rozwoju dzieci zagrożonych niepełnosprawnością lub z zaburzeniami rozwojowymi w tym m. in. z dysfunkcją wzroku, słuchu, ruchu, opóźnieniem rozwoju psychoruchowego i zaburzeniami ze spektrum autyzmu. Po ukończeniu studiów absolwenci posiadają będą przygotowanie pedagogiczne do pracy w charakterze terapeuty – pedagoga specjalnego w zespołach wczesnego wspomaganie, placówkach wczesnej interwencji oraz w zakresie opieki nad małym dzieckiem (żłobki, centra wsparcia rodziny). Absolwenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.

Specjalności – studia niestacjonarne jednolite magisterskie

Rekrutacja na specjalności na kierunku odbywa się w trakcie studiów w czasie drugiego semestru. Istnieje możliwość nieutworzenia grupy specjalnościowej w sytuacji braku zainteresowania nią wystarczającej liczby kandydatów.

Termin rozpoczęcia proces rekrutacji do grup specjalnościowych ogłaszany jest z początkiem roku akademickiego w szczegółowej organizacji roku akademickiego i w systemie USOS.

- 1) Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną – absolwenci przygotowani będą do prowadzenia zajęć z dziećmi, młodzieżą i osobami dorosłymi z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim oraz z niepełnosprawnością sprzężoną z współwystępującą niepełnosprawnością intelektualną. Uzyskają wiedzę i umiejętności w zakresie m.in.: wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania osoby niepełnosprawnej, wieloprofilowej terapii oraz metodyki kształcenia specjalnego i rehabilitacji. Będą potrafili przeciwdziałać marginalizacji osób z niepełnosprawnością intelektualną, przedstawiać ich potrzeby, możliwości i ograniczenia. Po ukończeniu studiów absolwenci przygotowani będą do pracy w charakterze nauczyciela pedagoga specjalnego w zakresie edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim w przedszkolach i szkołach specjalnych, specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych, przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych z oddziałami specjalnymi, pedagoga specjalnego prowadzącego zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, pedagoga specjalnego – terapeuty w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, rehabilitacyjnych i ośrodkach rehabilitacyjnych. Absolwenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.
- 2) Terapia pedagogiczna - absolwenci przygotowani będą do pracy z osobami (uczniami) z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi, w tym specyficznymi trudnościami w uczeniu się (dysleksją, dysgrafią, dysortografią i dyskalkulią). Po ukończeniu studiów absolwenci posiadają będą wiedzę na temat uwarunkowań specyficznych trudności w uczeniu się oraz umiejętność diagnozowania specyficznych trudności edukacyjnych, opracowywania i realizowania

indywidualnych programów terapeutycznych. Po ukończeniu studiów absolwenci posiadać będą przygotowanie do pracy w charakterze nauczyciela specjalisty terapii pedagogicznej na stanowisku nauczyciela prowadzącego zajęcia specjalistyczne, tj. zajęcia korekcyjno-kompensacyjne oraz inne zajęcia o charakterze terapeutycznym w przedszkolach, szkołach, poradniach psychologiczno-pedagogicznych i innych placówkach realizujących pomoc psychologiczno-pedagogiczną. Absolwenci będą również mogli podjąć pracę w charakterze nauczyciela współorganizującego proces kształcenia integracyjnego (nauczyciela wspierającego, wspomagającego) w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych, w placówkach integracyjnych, w placówkach z oddziałami integracyjnymi oraz w placówkach realizujących edukację włączającą.

3.1.3 Zasady, warunki i tryb uznawania efektów uczenia się i okresów kształcenia oraz kwalifikacji uzyskanych w innej uczelni, w tym w uczelni zagranicznej oraz potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych w procesie uczenia się poza systemem studiów

Regulamin studiów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej – Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 542/2023 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 19 kwietnia 2023 roku (dalej: „Regulamin studiów APS”) przewiduje możliwość uznawania efektów uczenia się uzyskanych w innej uczelni. Zgodnie z § 20 Regulaminu student może realizować część przedmiotów ze swojego programu studiów na innej uczelni krajowej lub zagranicznej, dyrektor studiów określa warunki uznania przedmiotów zaliczonych na innej uczelni, podejmuje decyzję o uznaniu i przeniesieniu zajęć, uwzględniając efekty uczenia się uzyskane na innym kierunku lub profilu w Akademii bądź na innej uczelni, w tym uczelni zagranicznej, w wyniku realizacji zajęć i praktyk odpowiadających zajęciom i praktykom określonym w programie studiów na kierunku, na którym student studiuje.

Kwestie dotyczące potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów szczegółowo opisane są w Uchwale Nr 198/2019 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 września 2019 roku w sprawie określenia sposobu potwierdzania efektów uczenia się w APS (ze zmianami wprowadzonymi Uchwałą Nr 145/2021 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 24 marca 2021 r. w sprawie zmiany uchwały Senatu APS nr 198/2019 z dnia 24 września 2019 r. w sprawie określenia sposobu potwierdzania efektów uczenia się w APS). Uchwała ta określa postępowanie w sprawie potwierdzenia efektów uczenia się, warunki, jakie musi spełnić wnioskodawca, wymagane dokumenty oraz skutki uznawalności.

Sposoby oraz narzędzia monitorowania i oceny postępów studentów

Statystyki dotyczące liczby kandydatów, przyjęć na studia, „odsiewu” studentów oraz liczby studentów kończących studia podlegają monitorowaniu w Uczelni.

Uczelnia regularnie prowadzi działania w zakresie monitoringu postępów studentów we wszystkich obszarach ich działalności. Systematycznie prowadzone są czynności mające na celu porównanie liczby osób zarejestrowanych na studia w Systemie Rekrutacji Elektronicznej z liczbą osób przyjętych na studia, dzięki czemu możliwa jest modyfikacja dotychczas prowadzonych działań i realizowanie nowych działań promocyjnych w zakresie uatrakcyjnienia oferty Akademii bądź procesu dydaktycznego.

Osoba prowadząca zajęcia dydaktyczne bada frekwencję na zajęciach poprzez sprawdzenie listy obecności. W przypadku długotrwałej nieobecności studenta na zajęciach, osoba prowadząca zajęcia informuje o tym dyrektora studiów, który inicjuje ustalenie przyczyn nieobecności studenta poprzez kontakt telefoniczny lub mailowy oraz chęć dalszego studiowania. Celem takiego działania jest dbałość o jakość kształcenia poprzez wsparcie studentów i zainteresowanie ich sytuacją, a także monitorowania nastawień i oczekiwań wobec studiów kolejnych roczników młodzieży. Warunkiem zaliczenia semestru jest uzyskanie oceny co najmniej dostatecznej ze wszystkich przedmiotów przewidzianych programem studiów, w tym zaliczenie przewidzianej w programie danego semestru praktyki zawodowej.

Zgodnie z obowiązującym Regulaminem Studiów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, dyrektor studiów skreśla studenta z listy studentów w przypadku: niepodjęcia

studiów, rezygnacji ze studiów, niezłożenia w terminie pracy dyplomowej lub egzaminu dyplomowego lub ukarania karą dyscyplinarną wydalenia z Uczelni. Dyrektor studiów może ponadto skreślić studenta z listy studentów w przypadku: stwierdzenia braku wymaganych postępów w nauce, stwierdzenia braku udziału w obowiązkowych zajęciach, nieuzyskania zaliczenia semestru w określonym terminie lub niewniesienia opłat związanych z odbywaniem studiów. Do najczęstszych przyczyn skreślenia z listy studentów należy zaliczyć: niepodjęcie studiów, nierozliczenie semestru lub roku, niezłożenie w terminie pracy dyplomowej, przeniesienie na inny kierunek studiów lub niewniesienie opłat za odbywanie studiów. Ze studentami zagrożonymi skreśleniem kontakt telefoniczny lub mailowy nawiązuje pracownik Biura Spraw Studenckich.

3.2 Ogólne zasady sprawdzania i oceniania stopnia osiągnięcia efektów uczenia się oraz ich dokumentowanie

Ogólne zasady sprawdzania i oceniania osiągnięcia stopnia efektów uczenia się opisuje Regulamin Studiów. Zaliczenie etapu studiów możliwe jest po osiągnięciu przez studenta przewidzianych w programie efektów kształcenia. Weryfikacja osiągnięcia efektów kształcenia następuje w trakcie zaliczeń i egzaminów, w tym także zaliczeń praktyk.

Wskazania dotyczące wymagań, które należy spełnić, by zaliczyć przedmiot lub praktykę są precyzowane w sylabusach przedmiotów i wprowadzane do systemu USOSweb przez koordynatorów przedmiotu. Z tego miejsca dostępne są dla studentów przed rozpoczęciem zajęć (najpóźniej w pierwszym tygodniu semestru). Koordynator przedmiotu precyzuje formę i warunki zaliczenia uwzględniając efekty uczenia się przedmiotu, wyprowadzone wprost z efektów kierunkowych. Podczas ustalania sposobu weryfikacji efektów uczenia się przestrzegana jest zasada pełnej spójności pomiędzy realizowanym efektem, a sposobem jego weryfikacji.

Student uzyskuje zaliczenie etapu studiów, jeśli zgromadzi liczbę punktów ECTS przewidzianą w danym roku przez program kształcenia, tj. uzyska zaliczenie wszystkich przedmiotów i zda wszystkie przewidziane egzaminy oraz zrealizuje praktyki. Student może uzyskać warunkowe zaliczenie etapu studiów, tj. uzyskać zaliczenie ze zmniejszoną liczbą punktów, jeśli liczba niezaliczonych przedmiotów nie jest większa niż dwa i uzyskał nie mniej niż 20 punktów ECTS w danym semestrze. Decyzję o warunkowym zaliczeniu etapu studiów podejmuje dyrektor studiów. W przypadku niezaliczenia większej liczby przedmiotów student może starać się o powtarzanie etapu studiów. Powtarzanie nie może jednak dotyczyć studenta, który nie zaliczył I semestru studiów. Decyzję w indywidualnych przypadkach podejmuje dyrektor studiów.

Kwestie dotyczące dokumentowania osiągniętych przez studentów efektów uczenia się precyzuje Zarządzenie nr 255/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku. Prace studentów, które weryfikują poziom osiągniętych efektów uczenia się i stanowią podstawę złożenia egzaminu bądź uzyskania zaliczenia na ocenę, są przechowywane przez nauczyciela akademickiego w okresie nie krótszym niż do końca kolejnego roku akademickiego. W przypadku weryfikacji zakładanych efektów uczenia się dla danego przedmiotu poprzez egzamin lub zaliczenie w formie ustnej, egzaminujący zobowiązany jest do sporządzenia sprawozdania dokumentującego sposób dokonywanej oceny. Dokumentacją praktyk są „Karty Praktykanta APS”, stanowiące potwierdzenie realizacji praktyk, i „Inne dokumenty” poświadczające osiągnięcie zakładanych efektów w ramach danej praktyki. „Karta Praktykanta APS” po podpisaniu podczas zaliczenia przez opiekuna praktyk zwracana jest studentom jako potwierdzenie realizacji praktyki. Natomiast „Inne dokumenty” są przechowywane przez opiekuna praktyk zgodnie z regulacjami uczelnianymi, dotyczącymi przechowywania efektów uczenia się. W przypadku prac i egzaminów dyplomowych dokumentacja zawiera: pracę dyplomową w wersji elektronicznej w systemie APD (Archiwum Prac Dyplomowych), raport sprawdzający oryginalność pracy dyplomowej w formie papierowej oraz elektronicznej (w systemie APD), recenzję promotora oraz recenzenta w formie papierowej oraz elektronicznej (w systemie APD), a także protokół z egzaminu dyplomowego z podpisami wszystkich członków komisji. Wyniki realizacji przez studenta efektów uczenia się w postaci uzyskanych ocen i zaliczeń wpisywane są przez nauczycieli prowadzących zajęcia do protokołów znajdujących się w systemie USOS. Podpisane, papierowe wersje zatwierdzonych

protokołów składane są obecnie w Biurze Spraw Studenckich. Protokoły z egzaminów dyplomowych wraz z recenzjami promotora, recenzenta, pracą dyplomową i raportem z systemu antyplagiatowego przechowywane są w teczkach akt osobowych studentów.

3.3 Dobór metod sprawdzania i oceniania efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych osiągniętych przez studentów w trakcie procesu kształcenia, w tym metod sprawdzania efektów uczenia się osiągniętych na praktykach zawodowych

Analiza poziomu osiągnięcia realizacji zakładanych efektów uczenia się przebiega wieloetapowo. Zaangażowane są w ten proces: 1) osoby prowadzące przedmioty, 2) opiekunowie praktyk, 3) promotorzy prac dyplomowych, członkowie komisji na egzaminie dyplomowym (opisane w punkcie 3.3).

- 1) Koncentrując się na poszczególnych elementach procesu analizy realizacji zakładanych efektów uczenia się należy zacząć od najniższego poziomu, którym jest sylabus przedmiotu i określone w nim sposoby weryfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych studentów. Obowiązek przygotowania i zamieszczenia sylabusa w systemie USOS nałożony jest na nauczyciela koordynującego przedmiot.

Jak wspomniano wcześniej warunki zaliczenia każdego przedmiotu są wskazane studentom w sylabusie przedmiotu, ze szczegółowym opisem oczekiwanych efektów kształcenia w obszarze wiedzy, umiejętności i postaw, tematyką przedmiotu oraz metody pomiaru efektów (Zarządzenie Nr 138/2021 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 2 lutego 2021 roku w sprawie sylabusa obowiązującego w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, sposobu przygotowywania oraz gromadzenia i przechowywania sylabusów przedmiotów realizowanych na studiach pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia, jednolitych studiach magisterskich oraz studiach podyplomowych).

Obowiązują następujące formy zaliczenia przedmiotów: egzamin, zaliczenie na ocenę, zaliczenie bez oceny. Przy zaliczeniu bez oceny stosuje się skalę: zaliczone – zal; niezaliczone – nzal. Wyniki z poszczególnych egzaminów, zaliczeń na ocenę i zaliczeń bez oceny podawane są do wiadomości studentów na indywidualnych kontaktach w systemie USOS. Każdemu z przedmiotów przyporządkowane są punkty ECTS. Student otrzymuje punkty ECTS po uzyskaniu zaliczenia przedmiotu. Jeden punkt ECTS odpowiada efektem uczenia się, których uzyskanie wymaga od studenta średnio 25–30 godzin pracy, obejmujących zajęcia zorganizowane zgodnie z planem studiów oraz indywidualną pracę studenta.

Stopień osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się weryfikowany jest w trakcie zajęć (dyskusje, warsztaty zespołowe, zadania indywidualne lub grupowe, samodzielne opracowywanie zagadnień i prezentacja podczas zajęć; opracowanie i prezentacja raportów z przeczytanych tekstów), a przede wszystkim na podstawie kolokwium, egzaminów/zaliczeń na ocenę (zgodnie z planem studiów) w formie ustnej lub pisemnej obejmujące sprawdzenie zdobytych kompetencji w kontekście wiadomości ogólnych oraz podstawowych umiejętności ich wykorzystania w praktyce, prac zaliczeniowych (referatów, esejów), prac projektowych, zadań i aktywności wymagających pracy własnej studentów.

- 2) Głównym celem praktyki zawodowej na kierunku *pedagogika specjalna* jest wykształcenie umiejętności zawodowych. Celem praktyki asystenckiej jest pozyskanie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych określonych dla kierunku *pedagogika specjalna* i wybranej specjalności, umożliwiających wdrożenie studentów do przyszłej pracy zawodowej oraz pełnienia obowiązków z nią związanych. Celem praktyk specjalistycznych jest zdobycie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych określonych dla kierunku studiów i powiązanych z przygotowaniem pracy dyplomowej.

Weryfikacja wiedzy i zdobytych umiejętności w ramach praktyk zawodowych odbywa się w oparciu o Kartę praktykanta APS i Charakterystykę miejsca realizacji praktyk, które zawierają elementy określone regulaminem praktyk. Weryfikacja efektów uczenia się, osiągniętych na praktykach przebiega dwuetapowo: 1) dokonana jest przez opiekuna praktyk z ramienia

instytucji oraz 2) przez opiekuna praktyk z ramienia Uczelni. Podstawowymi sposobami weryfikacji efektów uczenia się, osiągniętych na praktykach zawodowych są:

- pozytywna, pisemna opinia i ocena kierownictwa instytucji przyjmującej na praktykę lub wyznaczonego opiekuna praktyk z ramienia instytucji wpisana do karty praktykanta APS;
- informacje od opiekuna praktyk ze strony instytucji o przebiegu praktyki zawodowej oraz o aktywności studenta ze wskazaniem uczestnictwa w działaniach podejmowanych przez placówkę/instytucję, w tym dotyczących zapoznania się z dokumentacją instytucji i pracownika socjalnego, drukami, kwestionariuszami wywiadu, oświadczeniami, kontraktami socjalnymi, itp.;
- dokonana przez studenta ogólna charakterystyka instytucji/organizacji, dokumentująca znajomość zagadnień, takich jak: cele statutowe placówki, struktura organizacyjna, zadania i funkcje placówki, zasady kierowania i przyjęć do placówki, metody i formy pracy, zakres współpracy z innymi placówkami;
- weryfikacja wiedzy i zdobytych umiejętności w oparciu o Kartę praktykanta i pisemne sprawozdanie studenta z odbytej praktyki zawierające elementy określone regulaminem praktyk przez opiekuna praktyk z ramienia Uczelni – rozmowa z opiekunem, w wyniku której następuje zaliczenie praktyk.

Sprawdzanie kompetencji językowych w zakresie znajomości języka obcego odbywa się na podstawie realizowanego w Uczelni egzaminu na poziomie B2, który odbywa się po zakończeniu zajęć z lektoratu z języka angielskiego, niemieckiego lub rosyjskiego (Zarządzenie nr 250/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku). W Uczelni funkcjonuje Autoryzowane Centrum Egzaminacyjne *Pearson English International Certificate* przy Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych APS. Zainteresowane osoby mogą przystąpić do egzaminu *Pearson English International Certificate*. Certyfikat ten jest uznawany przez różne instytucje zarówno w Polsce, jak i na świecie. Legitymowanie się tym dokumentem ułatwia współpracę międzynarodową.

3.4. Zasady, warunki i tryb dyplomowania – sprawdzania i oceniania efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych osiągniętych przez studentów na zakończenie procesu kształcenia

Regulamin studiów APS (§ 34-40 Regulaminu studiów APS) określa procedurę dyplomowania studenta, tj. przygotowania, złożenia pracy dyplomowej i ukończenia studiów na wszystkich kierunkach, w tym studentów kierunku *pedagogika specjalna*. Ponadto kwestie związane z seminariami dyplomowymi i uzyskiwaniem tytułu zawodowego zostały uregulowane w odrębnym akcie, tj. w Regulaminie seminariów dyplomowych i uzyskiwania tytułu zawodowego w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej przyjętym Zarządzeniem Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej nr 127/2021 z dnia 20 stycznia 2021 roku.

Praca dyplomowa przygotowana jest w ramach seminarium dyplomowego. Stopień realizacji efektów uczenia się oceniany jest przez promotora pracy dyplomowej systematycznie, na każdym etapie jej powstawania (przygotowanie pracy dyplomowej magisterskiej obejmuje cztery semestry studiów). Realizacja seminarium dyplomowego powinna zakończyć się złożeniem pracy. W APS złożenie pracy dyplomowej oznacza wprowadzenie pliku z zaakceptowaną przez promotora, ostateczną wersją pracy do systemu Archiwizacji Prac Dyplomowych (APD) oraz uzyskanie pozytywnego wyniku sprawdzania pracy z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego. Po stwierdzeniu oryginalności pracy promotor zalicza studentowi ostatni semestr seminarium dyplomowego i kieruje pracą do recenzji. Recenzent powinien być osobą posiadającą orientację w obszarze tematycznym, którego dotyczy praca. Recenzję pracy przygotowuje zarówno promotor, jak i recenzent.

Przewidywana tematyka prac dyplomowych dotyczy obszarów badań prowadzonych w jednostce oraz praktyk dyplomowych realizowanych przez studentów i obszarów ich zainteresowań naukowych w tematyce pedagogiki specjalnej.

Ostatecznym sprawdzianem realizacji efektów uczenia się jest egzamin dyplomowy, który odbywa się przed komisją złożoną z promotora, recenzenta oraz przewodniczącego komisji. Przynajmniej jeden z członków komisji powinien być samodzielnym pracownikiem naukowym. Podczas egzaminu student otrzymuje pytania dotyczące pracy dyplomowej (pytania zadają zarówno promotor,

jak i recenzent) oraz pytania z listy zagadnień kierunkowych oraz specjalnościowych znajdujące się na liście zagadnień na egzamin dyplomowy. Na studiach jednolitych magisterskich pytania egzaminacyjne losowane są z puli łącznie 60 zagadnień (w tym z 30 z przedmiotów kierunkowych i 30 specjalnościowych). Listy zagadnień weryfikujących kompetencje praktyczne i badawcze przygotowania do zawodu pedagoga specjalnego zamieszczone są na stronie internetowej APS najpóźniej do końca listopada każdego kolejnego roku akademickiego. W kontekście wylosowanych zagadnień w czasie egzaminu dyplomowego sprawdzana jest wiedza i umiejętności analityczne dyplomantów, ale też akcentowane są kwestie odnoszące się do pracy badawczo-naukowej pedagoga specjalnego i umiejętności prowadzenia analizy i diagnozowania środowiska, pozwalające ocenić ich krytyczne myślenie, analizowanie problemów, a tym samym przygotowanie zawodowe.

Ukończenie studiów następuje po zdaniu egzaminu dyplomowego z wynikiem co najmniej dostatecznym. Podstawą obliczenia ostatecznego wyniku studiów są: średnia arytmetyczna ocen z egzaminów i zaliczeń przedmiotów kończących się zaliczeniem na ocenę, z uwzględnieniem ocen niedostatecznych uzyskanych w ciągu całego okresu studiów; ocena pracy dyplomowej; ocena egzaminu dyplomowego. Wynik studiów stanowi odpowiednio sumę wyżej wymienionych ocen: 50%, 30% oraz 20%. Na dyplomie ukończenia studiów wpisuje się ostateczny wynik studiów wyrównany zgodnie z zasadą: do 3,25 – dostateczny; od 3,26 do 3,74 – dostateczny plus; od 3,75 do 4,25 – dobry; od 4,26 do 4,74 – dobry plus; od 4,75 do 4,87 – bardzo dobry; od 4,88 – celujący.

Wszystkie wyniki egzaminów dyplomowych oraz oceny z prac są przedmiotem corocznego przeglądu przeprowadzanego przez Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia. Działania mające na celu doskonalenie jakości kształcenia należą do tradycji w pracy Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Dziś – wobec zauważonych wyżej nowych okoliczności i zagrożeń dla jakości kształcenia – wymagają synchronizacji i wzmocnienia poprzez ich powiązania systemowe. Dotychczasowe doświadczenia stanowią solidne podstawy, na których dopracowano ostateczny kształt Wewnętrznego Systemu Jakości. Zasadniczym celem Wewnętrznego Systemu Jakości jest zapewnianie i systematyczne podnoszenie jakości kształcenia akademickiego, rozumianego w łączności z procesem badań naukowych oraz rozwijanie kultury jakości pośród i poprzez wszystkich członków społeczności akademickiej. Jakość kształcenia rozumiana (i oceniana) jest w kategoriach poziomu efektów kształcenia oraz w kategoriach standardów jakości, uznanych za sprzyjające osiągnięciu oczekiwanych rezultatów (tj. wysokich efektów kształcenia). Wewnętrzny System Jakości (dalej: WSJ) stanowi strukturę realizacji polityki jakości, czyli opracowywania strategii i procedur jakości oraz ocenę przebiegu ich realizacji.

3.5 Monitoring losów absolwentów

Obecnie na kierunku *pedagogika specjalna* brak jest absolwentów studiów jednolitych magisterskich. Analizując częstość ofert pracy dla pedagogów specjalnych kierowanych do Biura karier Akademii Pedagogiki Specjalnej nasuwa się wniosek, że pracodawcy doceniają wiedzę, umiejętności i kompetencje absolwentów kierunku z dyplomem Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.

Od maja 2023 Zespół ds. jakości kształcenia rozpoczął zbieranie danych od studentów kończących studia na temat satysfakcji ze studiowania. W ankiecie padają pytania o ponowny wybór uczelni i kierunku, refleksji na temat programu i jego realizacji. Dane będą raportowane co dwa lata. Absolwenci kierunku *pedagogika specjalnej* będą brali udział w badaniu w zakresie satysfakcji ze studiowania.

Zgodnie z polityką Uczelni podjęte zostały działania mające na celu umożliwienie badań losów absolwentów, którego głównym celem jest poznanie, w jaki sposób kształtuje się ich kariera zawodowa. W oparciu o Zarządzenie Nr 240/11-12 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 21 września 2012 roku, zbierane są dane kontaktowe absolwentów, którzy wyrażają wolę kontaktu z uczelnią i informowania o sposobach wchodzenia przez nich na rynek pracy. Pozyskana w ten sposób baza danych stanowi bank adresowy, z którego mogą korzystać kierownicy specjalności zainteresowani doskonaleniem programu kształcenia i dostosowaniem go do aktualnych oczekiwań rynku pracy.

Dodatkowych danych dostarcza działające na terenie Uczelni Towarzystwo Absolwentów i Przyjaciół APS. Co roku, w ramach obchodów Święta Uczelni, odbywa się Zjazd Towarzystwa Absolwentów, w trakcie którego odbywają się dyskusje z ich udziałem na temat treści programów kształcenia oraz kompetencji, które należy uwzględnić w związku ze zmianami na rynku pracy. Szczególnie cennych danych dostarczają osoby pracujące w zawodach zgodnych z ich wykształceniem kierunkowym – nauczyciele, pedagodzy czy wychowawcy. Absolwenci zapraszani są także na odbywające się cyklicznie spotkania z pracodawcami, w ramach których dzielą się ze studentami, pracodawcami oraz pracownikami Uczelni swoimi doświadczeniami związanymi z karierą zawodową.

Z kolei dane z ELA (ogólnopolski system Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych) dotyczące absolwentów studiów II stopnia na kierunku *pedagogika specjalna* świadczą o bardzo dobrym odnajdywaniu się absolwentów na rynku pracy. Jak pokazują statystyki z 2021 roku absolwenci kierunku *pedagogika specjalna* w przeciągu 2,24 miesiąca znajdowali pracę.

Informacje o losach absolwentów pozyskiwane są także poprzez indywidualne kontakty wykładowców z absolwentami. Dzięki takim kontaktom studenci korzystają z zajęć hospitacyjnych w placówkach, w których zatrudnieni są absolwenci Akademii. W placówkach tych studenci realizują praktyki zawodowe, prowadzą badania naukowe w ramach seminarium dyplomowego, a często podejmują również pracę zawodową jeszcze w czasie studiów zarówno niestacjonarnych, jak i stacjonarnych. Z opinii pracodawców wynika, że absolwenci kierunku *pedagogika specjalna* w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej są zazwyczaj bardzo dobrze przygotowani do podjęcia pracy zawodowej. Ponadto absolwenci, którzy pozostają w kontakcie z wykładowcami po zakończeniu studiów, uczestniczą w konferencjach naukowych dzieląc się w ich trakcie swoimi doświadczeniami, a także zapraszani są do realizacji wybranych zajęć metodycznych. Część z nich wraca do Akademii w celu poszerzenia kwalifikacji na studiach podyplomowych oraz kursach. O wyborze studiów podyplomowych na uczelni, jak twierdzą absolwenci, decyduje ich przekonanie o wysokiej jakości kształcenia.

Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry

4.1 Kadra prowadząca kształcenie na kierunku *pedagogika specjalna*

Liczba pracowników prowadzących zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna*, ich dorobek naukowy oraz doświadczenie zawodowe w zakresie dyscypliny pedagogika umożliwiają prawidłową realizację procesu kształcenia. Z uwagi na specyfikę subdyscypliny pedagogicznej jaką jest *pedagogika specjalna* studia na kierunku mają charakter integracyjny. Przygotowują do zawodów zaufania publicznego, dlatego tak ważne jest w dobrze kadry kształcącej studentów, aby osoby pracujące dysponowały najnowszą wiedzą z nauczanego obszaru i miały również doświadczenie praktyczne. Nauczyciele akademicki posiadają właściwe dla prowadzonych zajęć kompetencje merytoryczne, dydaktyczne i komunikacyjne. Prowadzą zajęcia zgodnie z przedmiotem ich zainteresowań naukowych i działalnością badawczą.

Obecnie ze studentami pracuje 202 nauczycieli akademickich – pracujących etatowo lub w formie umowy zlecenia.

Tabela 11 Liczba pracowników według stopnia naukowego rok 2023

Stopień	Liczba pracowników razem	Pracownicy etatowi	Pracownicy współpracujący zatrudnieni na umowy cywilnoprawne
magister	60	30	30
doktor	100	93	7
doktor habilitowany	28	26	2
profesor	4	4	0
doktorant	10	---	---
RAZEM	202	153	39

Największą grupę stanowią pracownicy ze stopniem doktora, to niemalże połowa wszystkich nauczycieli. Jednak należy podkreślić, że znaczą część stanowią pracownicy z tytułem doktora habilitowanego i profesora (w sumie 32 osoby). Ten wysoki wskaźnik to świadectwo dynamicznego rozwoju kadry naukowej Uczelni. Tylko w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w latach 2019- 2023 dwie osoby uzyskały stopień doktora habilitowanego: dr hab. Małgorzata Walkiewicz-Krutak, prof. APS (2019) oraz dr hab. Diana Aksamit, prof. APS (2023).

W grupie magistrów zatrudnionych na etacie w Uczelni znajdują się asystenci i uczestnicy szkoły doktorskiej (10 osób), przygotowujący rozprawy doktorskie (między innymi w Instytucie Pedagogiki Specjalnej tylko w ostatnim roku tytuł doktora uzyskała dr Paulina Zalewska), lektorzy języków obcych, pracownicy Studium Wychowania Fizycznego i Sportu. Odrębną grupę stanowią współpracownicy w ramach umów zlecenia, starannie selekcjonowani, którzy posiadają bardzo duże doświadczenie praktyczne w nauczanych dziedzinach. W tym kontekście należy dodać, że pracownicy na zlecenie realizują pojedyncze, specjalistyczne przedmioty, wymagające szczególnych kompetencji i choć ich liczba wydaje się być wysoka, odsetek realizowanych godzin przez osoby współpracujące z akademią jest niewielki. Są wśród nich nauczyciele oraz wychowawcy pracujący w szkołach specjalnych oraz integracyjnych, pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznej, terapeuti, pracownicy Służby Więziennej i Policji.

Liczba oraz kompetencje pracowników są wystarczające do zapewnienia wysokiego poziomu procesu dydaktycznego oraz prowadzenia badań naukowych. Właśnie prowadzenie badań naukowych zarówno w Polsce, jak i za granicą są niezaprzeczalnym warunkiem w realizacji procesu dydaktycznego.

Szczegółowa prezentacja kwalifikacji i doświadczenia zawodowego oraz dorobku osób prowadzących zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna* została zamieszczona w załącznikach do tego kryterium.

Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna* są zaangażowani w działalność naukową, która wyraża się w prowadzonych badaniach naukowych, udziałach w grantach badawczych oraz publikacjach w punktowanych czasopismach, jak również jest wykorzystywana podczas zajęć ze studentami. Poniżej wskazano wybrane publikacje pracowników Instytutu Pedagogiki Specjalnej (lata 2020- 2023).

Tabela 12 Wykaz publikacji pracowników realizujących zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna* z Instytutu Pedagogiki Specjalnej

Lp.	Opis bibliograficzny
Książki autorskie	
1.	Majewska Klaudia: Moje samodzielne mieszkanie. Co osoba z niepełnosprawnością intelektualną powinna wiedzieć o samodzielnym mieszkaniu, 2022, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, ISBN 978-83-65060-83-9, 24 s.

2.	Sipowicz Kasper , Najbert Edyta, Podlecka Marlena, Pietras Tadeusz: Hipoterapia: historia, koncepcje, przegląd badań, 2022, Wydawnictwo Continuo, ISBN 978-83-66987-01-2, 112 s.
3.	Sujarwanto M., Vrisaba N. A., Miałkowska-Kozaryna Milena , Huang Chiu-Hsia: Teaching within the pandemic: lessons learned from Indonesia, Poland, Taiwan, 2022, Cipta Media Nusantara (CMN), ISBN 978-623-5647-59-3, 97 s.
4.	Wiśniewska Marta : Codzienne plany aktywności sensorycznych (PAS) w ramach diety sensorycznej. Strategie i praktyczne rozwiązania dla certyfikowanych terapeutów integracji sensorycznej, 2022, Grupa Wydawnicza Harmonia (Harmonia Universalis), ISBN 9788377442166, 184 s.
5.	Żabińska Agnieszka : Artyści z niepełnosprawnością intelektualną i schizofrenią w nurcie art brut. Popularyzacja ich twórczości w Polsce w latach 2010–2020, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-65-2, 274 s.
6.	Aksamit Diana : Oblicza ojcostwa. Studium narracji ojców dorosłych osób z głęboką niepełnosprawnością intelektualną, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-11-9, [978-83-66879-12-6], 317 s.
7.	Dłużniewska Agnieszka : Rozumienie tekstów literackich przez uczniów z uszkodzeniami słuchu, 2021, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-992-7, 317 s.
8.	Kruś-Kubaszewska Katarzyna : Zdrowy styl życia: zajęcia z funkcjonowania osobistego i społecznego w szkole podstawowej – I poziom edukacyjny dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym – materiały ćwiczeniowe, 2021, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, ISBN 978-83-66940-38-3, 1-12 s.
9.	Kruś-Kubaszewska Katarzyna : Zdrowy styl życia: zajęcia z funkcjonowania osobistego i społecznego w szkole podstawowej – I poziom edukacyjny dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym – materiały edukacyjne, 2021, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, ISBN 978-83-66940-37-6, 1-13 s.
10.	Kruś-Kubaszewska Katarzyna : Życzliwość, kompromis, współpraca: zajęcia z etyki w szkole podstawowej – I poziom edukacyjny dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym – materiały ćwiczeniowe, 2021, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, ISBN 978-83-66940-03-1, 1-8 s.
11.	Kruś-Kubaszewska Katarzyna : Życzliwość, kompromis, współpraca: zajęcia z etyki w szkole podstawowej – I poziom edukacyjny dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym – materiały edukacyjne, 2021, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, ISBN 978-83-66940-02-4, 1-12 s.
12.	Miler-Zdanowska Kamila : Rozwój umiejętności z zakresu orientacji przestrzennej u dzieci niewidomych w wieku wczesnoszkolnym. Studium teoretyczno-empiryczne, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-17-1, 364 s.
13.	Młynarczyk-Karabin Ewelina, Aksamit Diana : Instrukcje zachowań: asertywność, Pewny Start, 2021, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-262-3206-0, 36 s.
14.	Młynarczyk-Karabin Ewelina, Aksamit Diana : Instrukcje zachowań: co czuję?, Pewny Start, 2021, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-262-3204-6, 48 s.
15.	Młynarczyk-Karabin Ewelina, Aksamit Diana : Instrukcje zachowań: dbam o swoje ciało, Pewny Start, 2021, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-262-3203-9, 52 s.
16.	Młynarczyk-Karabin Ewelina, Aksamit Diana : Instrukcje zachowań: jestem dorosły, Pewny Start, 2021, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-262-3205-3, 36 s.
17.	Młynarczyk-Karabin Ewelina, Aksamit Diana : Instrukcje zachowań: kim jestem?, Pewny Start, 2021, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-262-3202-2, 40 s.
18.	Pospiszyl Irena : Patologie społeczne i problemy społeczne, 2021, Wydawnictwo Naukowe Scholar, ISBN 978-83-66470-99-6, 508 s.
19.	Wiśniewska Marta , Plandowska Magdalena, Mikler-Chwastek Anna : Biomedyczne podstawy rozwoju dziecka dla studentów pedagogiki, opiekunów w żłobku i nauczycieli wychowania przedszkolnego, 2021, Difin, ISBN 978-83-8085-827-5, 248 s.

20.	Wiśniewska Marta: Wspomaganie rozwoju dziecka z niepełnosprawnością intelektualną. Poradnik dla rodziców i terapeutów, 2021, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-66990-55-5, 87 s.
21.	Konieczna Agnieszka: „Nasza klasa”. Obrazy społeczności klas szkolnych: analiza empiryczna wzorów społecznego uczestnictwa jej członków, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-76-5, 409 s.
22.	Kulesza Ewa Maria, Butabayeva Laura: Social attractiveness of children with disabilities in the opinion of nondisabled first-grade elementary school students and their parents in Kazakhstan, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-54-3, 235 s.
23.	Nawrocka Katarzyna, Zozula Jolanta: Funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami w warunkach izolacji penitencjarnej: studium pedagogiczno-prawne, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-38-3, 343 s.
24.	Szczupał Bernadeta: Bajki w biblioterapii dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, 2020, Wydawnictwo Naukowe Semper, ISBN 978-83-7507-303-4, 100 s.
25.	Walczak Grażyna: Realizacja usług oferowanych przez wiodące ośrodki koordynacyjno-rehabilitacyjne (WOKRO) w opiniach ich wykonawców. Raport z badań ankietowych, 2020, Ośrodek Rozwoju Edukacji, 37 s.
Książki redagowane	
1.	Pietras Tadeusz, Podgórska-Jachnik Dorota, Sipowicz Kasper , Witusik Andrzej: (red.) Spektrum autyzmu – od diagnozy i terapii do integracji i inkluzji, 2022, Wydawnictwo Continuo, ISBN 978-83-62182-99-2, 660 s.
2.	Pospiszyl Irena, Miałkowska-Kozaryna Milena: (red.) Polskie szkoły resocjalizacji, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-69-0, 302 s.
3.	Al-Khamisy Danuta, Kulesza Ewa Maria, Sitarz Elżbieta: (red.) Od integracji do inkluzji: 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość, vol. 2, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-65-9, 106 s.
4.	Cukier Maria, Trochimiak Barbara: (red.) Jacek Kogutek: Ślady, 2021, Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach, ISBN 978-83-66394-39-1, 113 s.
5.	Kulesza Ewa Maria, Al-Khamisy Danuta, Zalewska Paulina: (red.) Od integracji do inkluzji: 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość, vol. 1, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-64-2, 415 s.
6.	Głodkowska Joanna: (red.) Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych, vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, [978-83-66010-72-7], 380 s.
7.	Głodkowska Joanna: (red.) Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej, vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, 336 s.
8.	Głodkowska Joanna: (red.) Inclusive education: unity in diversity, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-74-1, 283 s.
9.	Konieczna Iwona: Pedagogiczne wspieranie dziecka z chorobą somatyczną, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Wsparcie pedagogiczne / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-98-0, s. 131-141
10.	Konieczna Iwona, Kruś-Kubaszewska Katarzyna: Pedagogiczne wspieranie dziecka z niepełnosprawnością ruchową, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Wsparcie pedagogiczne / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-98-0, s. 143-158
11.	Kucharczyk Izabella, Gosk-Sobańska Urszula: Pedagogiczne wspieranie dziecka ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Wsparcie pedagogiczne / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-98-0, s. 271-286

12.	Miałkowska-Kozaryna Milena: Mental Well-Being of Polish Teachers During the Covid-19 Pandemic, W: Book of Abstracts of The 9th International Conference on Education (ICEDU 2023) / Sheehan Eugene P., Köhler Marcel (red.), 2023, The International Institute of Knowledge Management (TIKM), ISBN 978-624-5746-34-7, s. 92-92
13.	Paplińska Małgorzata: Wspieranie dziecka z niepełnosprawnością wzroku – ujęcie pedagogiczne, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Wsparcie pedagogiczne / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-98-0, s. 105-130
14.	Pospiszyl Irena: Niepewność karmi bestie. Kilka refleksji o uprzedzeniach w czasie pandemii, W: Pandemia koronawirusa. Od wyzwań i dramatów do działań / Sołtysiak Teresa, Oliwa Mieczysław (red.), 2023, Wydawnictwo Edukacyjne "Akapit", ISBN 978-83-66951-33-4, s. 55-62
15.	Waligórska Anna: Terapia czy edukacja? Oddziaływania oparte na dowodach w zaburzeniach neurorozwojowych na przykładzie spektrum autyzmu, W: Psychologia edukacyjna / Bednarek Dorota (red.), 2023, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-23115-6, s. 333-350
16.	Żabińska Agnieszka: Pedagogiczne wspomaganie rozwoju dziecka z niepełnosprawnością intelektualną, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Wsparcie pedagogiczne / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-98-0, s. 33-52
17.	Żabińska Agnieszka: Wspomaganie pedagogiczno-terapeutyczne rozwoju dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Wsparcie pedagogiczne / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-98-0, s. 53-70
18.	Aksamit Diana, Marcinkowska Barbara: Rozwój dziecka ze sprzężoną niepełnosprawnością, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, s. 221-237
19.	Boryszewski Paweł: Kiedy ciężar okazuje się nie do zniesienia, przychodzi czas, by wyruszyć w drogę, W: Ludzie w drodze: migracje, granice, tożsamość / Rott Dariusz (red.), Seria Glogerowska, 2022, Społeczne Stowarzyszenie Prasoznawcze „Stopka” im. Stanisława Zagórskiego w Łomży, ISBN 978-83-66597-38-9, s. 37-47
20.	Gosk-Sobańska Urszula, Kucharczyk Izabella: Specyficzne zaburzenia uczenia się i ich znaczenie dla rozwoju dziecka, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, s. 293-310
21.	Konieczna Iwona: Rozwój dziecka z niepełnosprawnością ruchową, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, s. 125-141
22.	Kucharczyk Izabella: Dziecko z niepełnosprawnością wzroku i jego rozwój, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, s. 103-124
23.	Kupisiewicz Małgorzata: Pedagogiczne wspieranie dziecka z uszkodzonym narządem słuchu, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, s. 71-104
24.	Lejzerowicz Magda: Studenci z niepełnosprawnościami w czasie pandemii - inkluzja czy wykluczenie, W: Nauczyciel. Czas, przestrzeń, szkoła, otoczenie i jego (nie)znany wymiar / Pasterniak-Kobyłecka Ewa, Kabat Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Adam Marszałek, ISBN 978-83-8180-593-3, s. 159-172
25.	Miałkowska-Kozaryna Milena, Głowik Tomasz: Narodziny polskiej resocjalizacji – Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, W: Polskie szkoły resocjalizacji / Pospiszyl Irena, Miałkowska-Kozaryna Milena (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-69-0, s. 13-43
26.	Miałkowska-Kozaryna Milena, Miszewski Kamil: Wiara a funkcjonowanie psychiczne skazanych na 25 lat pozbawienia wolności, W: Interdyscyplinarnie o człowieku w więzieniu / Pol Jan Dezyderiusz (red.), 2022, Szkoła Wyższa Wymiaru Sprawiedliwości, ISBN 978-83-66454-46-0, s. 99-117

27.	Nawrocka Katarzyna: Dzieciństwo i edukacja kobiet skazanych na kary długoterminowe, W: Interdyscyplinarnie o człowieku w więzieniu / Pol Jan Dezyderiusz (red.), 2022, Szkoła Wyższa Wymiaru Sprawiedliwości, ISBN 978-83-66454-46-0, s. 145-159
28.	Nawrocka Katarzyna: Wsparcie osób z niepełnosprawnościami odbywających karę pozbawienia wolności – realizacja programów resocjalizacyjnych i readaptacji społecznej, W: Antropologia codzienności pedagogicznej – inkluzja społeczna / Jówko Ewa (red.), 2022, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, ISBN 978-83-67162-47-0, s. 128-142
29.	Nowicka-Skóra Anna: Rodzinny kapitał opiekuńczy, W: Meritum: Pomoc społeczna. Wsparcie socjalne / Sierpowska Iwona (red.), 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8286-698-8, s. 507-520
30.	Nowicka-Skóra Anna: Pojęcie i cel świadczenia wychowawczego, W: Meritum: Pomoc społeczna. Wsparcie socjalne / Sierpowska Iwona (red.), 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8286-698-8, s. 479-482
31.	Nowicka-Skóra Anna: Postępowanie w sprawach o świadczenia wychowawcze, W: Meritum: Pomoc społeczna. Wsparcie socjalne / Sierpowska Iwona (red.), 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8286-698-8, s. 497-506
32.	Nowicka-Skóra Anna: Warunki nabycia prawa do świadczenia wychowawczego, W: Meritum: Pomoc społeczna. Wsparcie socjalne / Sierpowska Iwona (red.), 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8286-698-8, s. 483-495
33.	Pietras Tadeusz, Mokros Łukasz, Król Mateusz Damian, Witusik Andrzej, Sipowicz Kasper: Spektrum ASD – pozycja nozologiczna, charakterystyka kliniczna i diagnoza, W: Spektrum autyzmu – od diagnozy i terapii do integracji i inkluzji / Pietras Tadeusz[<i>i in.</i>](red.), 2022, Wydawnictwo Continuo, ISBN 978-83-62182-99-2, s. 60-100
34.	Pietras Tadeusz, Sipowicz Kasper , Nowak-Górska Agnieszka: Wprowadzenie do arteterapii autyzmu, W: Spektrum autyzmu – od diagnozy i terapii do integracji i inkluzji / Pietras Tadeusz[<i>i in.</i>](red.), 2022, Wydawnictwo Continuo, ISBN 978-83-62182-99-2, s. 538-550
35.	Pospiszyl Irena: Wprowadzenie, W: Polskie szkoły resocjalizacji / Pospiszyl Irena, Miałkowska-Kozaryna Milena (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-69-0, s. 7-12
36.	Sipowicz Kasper , Podlecka Marlena: Spektrum autyzmu a niepełnosprawność intelektualna, W: Spektrum autyzmu – od diagnozy i terapii do integracji i inkluzji / Pietras Tadeusz[<i>i in.</i>](red.), 2022, Wydawnictwo Continuo, ISBN 978-83-62182-99-2, s. 261-272
37.	Sipowicz Kasper , Ignaczewska Beata, Pietras Tadeusz: Terapia pedagogiczna osób ze spektrum zaburzeń autystycznych (ASD), W: Spektrum autyzmu – od diagnozy i terapii do integracji i inkluzji / Pietras Tadeusz[<i>i in.</i>](red.), 2022, Wydawnictwo Continuo, ISBN 978-83-62182-99-2, s. 493-537
38.	Żabińska Agnieszka: (Nie)oczywisty udział artystów z niepełnosprawnością intelektualną w tworzeniu polskiej kolekcji sztuki współczesnej, W: Dyskursy (nie) oczywistości. Zagadnienia pewności, niekwestionalności oraz bezsporności w nauce, sztuce i kulturze / Zielińska Agnieszka, Jaskółka Krzysztof (red.), 2022, Wydawnictwo Rys Tomasz Paluszyński, ISBN 978-83-66666-98-6, s. 253-265
39.	Żabińska Agnieszka: Pedagogika specjalna i ryzyko wykluczenia osób z niepełnosprawnością intelektualną w dobie mediów cyfrowych, W: Społeczeństwo informacyjne w sytuacji kryzysowej: wyzwania edukacyjne i psychospołeczne / Zamkowska Anna, Ziębakowska-Cecot Katarzyna (red.), Monografie, nr 291, 2022, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu, ISBN 978-83-7351-952-7, s. 115-124
40.	Żabińska Agnieszka: Twórczość artystyczna osób z niepełnosprawnością intelektualną i jej znaczenie w opiniach studentów pedagogiki specjalnej, W: Zdolności i twórczość. Konceptje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 394-419
41.	Aksamit Diana, Marcinkowska Barbara: Miejsce dzieci, młodzieży i dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim w polskiej przestrzeni edukacyjnej i naukowej, W: Pedagogika specjalna. Przeszłość, terażniejszość, wyzwania przyszłości. Wybrane aspekty / Ćwirynka Katarzyna, Zaorska Marzenna, Żyta Agnieszka (red.), 2021, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-8100-298-1, s. 53-70

42.	Aksamit Diana: Sztuka współpracy między rodzicami dziecka z niepełnosprawnością a środowiskiem szkolnym, W: Od integracji do inkluzji: 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość / Kulesza Ewa Maria, Al-Khamisy Danuta, Zalewska Paulina (red.), vol. 1, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-64-2, s. 351-369
43.	Bilska Ewa: Kryzys wypalenia zawodowego – źródła, skutki, interwencja, W: Interwencja kryzysowa: wybrane zagadnienia / Kluczyńska Sylwia, Czabała Jan Czesław (red.), Współczesne wyzwania psychologii, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-26-3, s. 245-282
44.	Głowik Tomasz: Interwencja kryzysowa w sytuacji uzależnienia od alkoholu, W: Interwencja kryzysowa: wybrane zagadnienia / Kluczyńska Sylwia, Czabała Jan Czesław (red.), Współczesne wyzwania psychologii, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-26-3, s. 93-110
45.	Głowik Tomasz: Nieznany wymiar starości. Problemy alkoholowe seniorów na przykładzie mieszkańców DPS i ich terapia, W: Blaski i cienie jesieni życia: wybrane aspekty funkcjonowania osób starszych / Raczkowski Adam <i>[i in.]</i> (red.), Wiosna Jesieni – o jakości życia osób starszych, vol. 1, 2021, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, ISBN 978-83-66159-62-4, s. 61-76
46.	Gosk Urszula, Kucharczyk Izabella: Kształtowanie poczucia koherencji jako istotny kierunek wsparcia osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, W: Pedagogika specjalna. Przeszość, teraźniejszość, wyzwania przyszłości. Wybrane aspekty / Ćwirynka Katarzyna, Zaorska Marzenna, Żyta Agnieszka (red.), 2021, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-8100-298-1, s. 113-130
47.	Konieczna Agnieszka: Zastosowanie poezjoterapii w pracy z osobami z przewlekłą chorobą i z niepełnosprawnością ruchową w świetle badań, W: Biblioterapia i arteterapia / Chatzipentidis Kiriakos (red.), 2021, Uniwersytet Wrocławski, ISBN 978-83-962640-1-5, s. 60-70
48.	Kruś-Kubaszewska Katarzyna: Przedszkole specjalne w zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej i społecznej, W: Od integracji do inkluzji: 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość / Kulesza Ewa Maria, Al-Khamisy Danuta, Zalewska Paulina (red.), vol. 1, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-64-2, s. 249-273
49.	Lejzerowicz Magda, Podstawka Katarzyna: Autorstwo własnego życia studenta z niepełnosprawnością a doświadczenia edukacyjne i społeczne, W: Zrozumieć niepełnosprawność: problemy, badania, refleksje / Całek Grzegorz <i>[i in.]</i> (red.), Monografie Sekcji Socjologii Niepełnosprawności PTS, 2021, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, ISBN 978-83-8220-475-9, s. 49-72, DOI:10.18778/8220-475-9.04
50.	Lejzerowicz Magda: Inkluzja czy wykluczenie osób z niepełnosprawnością na poziomie kształcenia wyższego w Polsce, W: Od integracji do inkluzji: 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość / Kulesza Ewa Maria, Al-Khamisy Danuta, Zalewska Paulina (red.), vol. 1, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-64-2, s. 191-209
51.	Majewska Klaudia: Niezależne życie dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną, W: Badania i rozwój młodych naukowców w Polsce. Nauki humanistyczne i społeczne / Nyckowiak Jędrzej, Leśny Jacek (red.), 2021, Młodzi Naukowcy, ISBN 978-83-66743-20-5, s. 47-53
52.	Miałkowska-Kozaryna Milena: Psychologia starości i starzenia się w warunkach izolacji penitencjarnej, W: Starość – Ekskluzja – Inkluzja: promyki nadziei pedagogicznej / Niewęłowska Aneta, Wiśniewska Małgorzata (red.), 2021, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, ISBN 978-83-66541-62-7, s. 101-120
53.	Miałkowska-Kozaryna Milena: Readaptacja społeczna nieletnich w Polsce, W: Od integracji do inkluzji: 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość / Kulesza Ewa Maria, Al-Khamisy Danuta, Zalewska Paulina (red.), vol. 1, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-64-2, s. 98-113
54.	Moleda Joanna: Muzyka łączy pokolenia – projekt realizowany w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym Księży Orionistów w Warszawie, W: Starość – Ekskluzja – Inkluzja: promyki nadziei pedagogicznej / Niewęłowska Aneta, Wiśniewska Małgorzata (red.), 2021, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, ISBN 978-83-66541-62-7, s. 157-168

55.	Nawrocka Katarzyna , Marchewka Kornelia: Seniorzy w izolacji penitencjarnej, W: Starość – Ekskluzja – Inkluzja: promyki nadziei pedagogicznej / Niewęłowska Aneta, Wiśniewska Małgorzata (red.), 2021, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, ISBN 978-83-66541-62-7, s. 71-99
56.	Paplińska Małgorzata : Audiodeskrypcja w filmie i telewizji w kontekście uczestnictwa w kulturze i jakości życia osób z niepełnosprawnością wzroku, W: Edukacja wizualna osób niewidomych w zakresie sztuki. Wybrane zagadnienia / Śmiechowska-Petrovskij Emilia (red.), 2021, Wydawnictwo Naukowe UKSW, ISBN 978-83-8090-982-3 , s. 77-93
57.	Porembska Marta : Środowisko rodzinne młodzieży nieprzystosowanej społecznie, W: Od integracji do inkluzji: 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość / Kulesza Ewa Maria, Al-Khamisy Danuta, Zalewska Paulina (red.), vol. 1, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-64-2, s. 385-405
58.	Pospiszył Irena : Człowiek stary w społeczeństwie prefiguratywnym, W: Starość – Ekskluzja – Inkluzja: promyki nadziei pedagogicznej / Niewęłowska Aneta, Wiśniewska Małgorzata (red.), 2021, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, ISBN 978-83-66541-62-7, s. 11-21
59.	Pospiszył Irena : Mam dwustu przyjaciół, czyli o paradoksach samotności współczesnych pokoleń, W: Jakość życia: wyzwanie, spełnianie si ebie / Olszewski Jacek (red.), 2021, Oficyna Wydawnicza "Humanitas", ISBN 978-83-66165-74-8, s. 131-143
60.	Pospiszył Irena : Samotność nomady, W: Kultura wobec kryzysu: Polska i świat / Pessel Włodzimierz Karol (red.), Seria Glogerowska, 2021, Społeczne Stowarzyszenie Prasoznawcze „Stopka”, ISBN 978-83-66597-09-9, s. 201-209
61.	Szczupał Bernadeta : Kultura czytelnicza i biblioterapia dorosłych osób niesłyszących, W: Biblioterapia i arteterapia / Chatzipentidis Kiriakos (red.), 2021, Uniwersytet Wrocławski, ISBN 978-83-962640-1-5, s. 80-89
62.	Szczupał Bernadeta : Możliwości wykorzystania literatury w biblioterapii osób niedostosowanych społecznie, W: Biblioterapia i arteterapia / Chatzipentidis Kiriakos (red.), 2021, Uniwersytet Wrocławski, ISBN 978-83-962640-1-5, s. 71-79
63.	Trochimiak Barbara : Jacek Kogutek-Ślady, W: Jacek Kogutek: Ślady / Cukier Maria, Trochimiak Barbara (red.), 2021, Muzeum Dwory Karwacjanów i Gładyszów w Gorlicach, ISBN 978-83-66394-39-1, s. 7-9
64.	Walczak Grażyna : Model ekosystemu włączającej wczesnej edukacji. Założenia i warunki realizacji, W: Od integracji do inkluzji : 30 lat edukacji integracyjnej – idea i rzeczywistość / Kulesza Ewa Maria, Al-Khamisy Danuta, Zalewska Paulina (red.), vol. 1, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-64-2, s. 132-145
65.	Walczak Grażyna : Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka w ujęciu systemowym, W: Na drodze do twórczości i mistrzostwa / Łaszczuk Jan (red.), 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-43-0, s. 197-209
66.	Wałachowska Magdalena : Edukacja zdalna – sytuacja trudna dla ucznia ze spektrum zaburzeń autystycznych i jego rodziny, W: Funkcjonowanie dziecka we współczesnym świecie. Współpraca z rodziną: wyzwania, zagrożenia, perspektywy / Fidelus Anna, Lukasek Aleksandra (red.), 2021, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi w Józefowie, ISBN 978-83-954584-5-3, s. 73-86
67.	Żabińska Agnieszka : Fenomen paszyński jako antonim stygmatyzacji osoby z niepełnosprawnością, W: Kultura (nie) na niby. Problemy i wyzwania współczesnej kultury na wybranych przykładach / Krzych Bartłomiej, Antowska Dagmara (red.), 2021, Wydawnictwo Rys Tomasz Paluszyński, ISBN 978-83-66666-66-5, s. 83-96
68.	Aksamit Diana : Miejsce osoby z niepełnosprawnością intelektualną w zmieniającym się świecie - wsparcie rozwojowe w perspektywie zróżnicowanych potrzeb, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 181-198
69.	Aksamit Diana, Giryński Andrzej : Oczekiwania rodziców dzieci z głęboką niepełnosprawnością intelektualną wobec systemu edukacji, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 177-192

70.	Aksamit Diana, Giryński Andrzej: Od (nie)możliwej do skutecznej współpracy rodzic-specjalista. W dążeniu do rozwoju dziecka z głęboką niepełnosprawnością intelektualną, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 289-305
71.	Czerwińska Kornelia: Audiodeskrypcja w edukacji inkluzyjnej uczniów z niepełnosprawnością wzroku, W: Audiodeskrypcja i jej pogranicza / Rybka Małgorzata, Wrześniewska-Pietrzak Marta, Jerzakowska-Kibenko Beata (red.), 2020, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, ISBN 978-83-7654-453-3, s. 203-223
72.	Czerwińska Kornelia: Diagnostyka inkluzyjna w pracy dydaktycznej z uczniem z niepełnosprawnością wzroku, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 166-180
73.	Czerwińska Kornelia, Miler-Zdanowska Kamila: Tyflopedałóg – kompetencje, zadania, wyzwania, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 193-224
74.	Dłużniewska Agnieszka, Kuracki Kamil: Predyktory kształtowania się relacji rodzic – dziecko w rodzinach wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 297-318
75.	Gasik Justyna: Harmonizowanie celem, efektem, procesem w dydaktyce specjalnej, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 277-288
76.	Gasik Justyna: Wizerunek nauczyciela akademickiego a system wartości studentów, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 319-338
77.	Głodkowska Joanna: A socially inclusive culture as a source of the model of educational changes from the perspective of teaching according to differences, W: Inclusive education: unity in diversity / Głodkowska Joanna (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-74-1, s. 15-37
78.	Głodkowska Joanna: An invitation – consideration of education in its multi colorfulness, W: Inclusive education: unity in diversity / Głodkowska Joanna (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-74-1, s. 7-9
79.	Głodkowska Joanna: Dydaktyka specjalna – idee i ich urzeczywistnianie w edukacji, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 17-37
80.	Głodkowska Joanna: Dydaktyka specjalna – wzorce, konstrukty, systematyka, interpretacje, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 9-13
81.	Głodkowska Joanna: Systematyka dydaktyki specjalnej-dalsze implikacje konstruktów, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 10-31
82.	Głodkowska Joanna: The Maria Grzegorzewska University – The Academy of Future Century, W: Inclusive education: unity in diversity / Głodkowska Joanna (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-74-1, s. 11-12
83.	Głowik Tomasz: Kilka refleksji o psychologii sądowej i penitencjarnej, W: Kryminologia zła. Dożywotnie więzienie okiem ekspertów / Niełaczna Maria, Klimczak Joanna (red.), 2020, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 978-83-235-4729-7, s. 51-57
84.	Gosk Urszula, Kucharczyk Izabella: Uczeń z dysleksją w wypowiedziach nauczycieli. Wskazania dla praktyki pedagogicznej, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 35-45

85.	Hajnicz Wanda, Konieczna Agnieszka : Harmonizowanie w obszarze pedagogiki specjalnej w działaniach o charakterze tutoring, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głódkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 225-251
86.	Konieczna Iwona, Smolińska Katarzyna : Dostosowywanie procesu edukacyjnego do potrzeb i możliwości uczniów z zespołem Aspergera, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głódkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 238-252
87.	Konieczna Iwona, Smolińska Katarzyna, Gosk Urszula : Różnicowanie umiejętności komunikacyjnych uczniów ze spektrum autyzmu, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głódkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 150-165
88.	Konieczna Iwona : Strategie komunikacyjne dzieci z chorobą przewlekłą w młodszym wieku szkolnym, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głódkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 63-76
89.	Kruś-Kubaszewska Katarzyna : Relacja wzajemnych zysków – o pozytywnej stronie wychowywania się z rodzeństwem z niepełnosprawnością intelektualną w perspektywie pełnosprawnych braci i sióstr, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głódkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 46-62
90.	Kucharczyk Izabella : Audiodeskrypcja a wyobrażenia surogatowe w procesie edukacji, W: Audiodeskrypcja i jej pogranicza / Rybka Małgorzata, Wrześniewska-Pietrzak Marta, Jerzakowska-Kibenko Beata (red.), 2020, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, ISBN 978-83-7654-453-3, s. 257-274
91.	Kucharczyk Izabella : Trudności przedsionkowe u uczniów z niepełnosprawnością słuchu, W: Osoba z uszkodzeniem słuchu a współczesne tendencje w edukacji / Kołodziejczyk Renata, Borowicz Aleksandra, Domagała-Zyśk Ewa (red.), Nie głos, ale słowo..., vol. 7, 2020, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, ISBN 978-83-8061-924-1, s. 109-120
92.	Kulesza Ewa Maria, Huang Chiu-Hsia : Development zones of Taiwanese children in preschool age, W: EDULEARN20 Proceedings / Gómez Chova Luis, López Martínez Alberto, Candel Torres Ignacio (red.), 2020, IATED Academy, ISBN 978-84-09-17979-4, s. 6814-6819, DOI:10.21125/edulearn.2020.1770
93.	Kulesza Ewa Maria, Zarin Alicja, Ilina Svetlana Y. : Opinions on inclusive education of teachers and parents of non-disabled children in Russia – pilot study, W: EDULEARN20 Proceedings / Gómez Chova Luis, López Martínez Alberto, Candel Torres Ignacio (red.), 2020, IATED Academy, ISBN 978-84-09-17979-4, s. 6801-6807, DOI:10.21125/edulearn.2020.1768
94.	Kuracki Kamil : Zajęcia biblioterapeutyczne w grupie zróżnicowanej – praktyka, możliwości, ograniczenia, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głódkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 117-143
95.	Lejzerowicz Magda : Edukacja inkluzyjna a przygotowanie studentów kierunków pedagogicznych, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głódkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 252-274
96.	Majewska Klaudia : Samodzielne przemieszczanie się self-adwokata, W: Scenariusze zajęć dla self-adwokatów. Cz. 3. Poradnik metodyczny dla profesjonalistów / Abramowska Barbara Ewa, Makowiecka Karolina, 2020, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, ISBN 978-83-65060-54-9, s. 109-122
97.	Majewska Klaudia : Self-adwokat w mieszkaniu, W: Scenariusze zajęć dla self-adwokatów. Cz. 3. Poradnik metodyczny dla profesjonalistów / Abramowska Barbara Ewa, Makowiecka Karolina, 2020, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, ISBN 978-83-65060-54-9, s. 85-95
98.	Majewska Klaudia : Wyznaczniki kształtowania się tożsamości psychospołecznej osób z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym, W: Jak badać zjawisko niepełnosprawności. Szanse i zagrożenia założeń teoretycznych i metodologicznych studiów nad

	niepełnosprawnością / Całek Grzegorz, Niedbalski Jakub, Żuchowska-Skiba Dorota (red.), 2020, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, ISBN 978-83-8220-150-5, s. 275-292
99.	Marcinkowska Barbara, Lewandowska-Tarasiuk Ewa: Retoryka osób z głęboką niepełnosprawnością intelektualną. Wywiad z Rektor Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej prof. Barbarą Marcinkowską, prowadzi Ewa Lewandowska-Tarasiuk, W: Retoryka i manipulacja. Technika manipulacji / Lichański Jakub, Lewandowska-Tarasiuk Ewa (red.), Forum Artis Rhetoricae, vol. 3 (62), 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0127-7, s. 9-17
100.	Miler-Zdanowska Kamila: Audiodeskrypcja narzędziem zwiększającym dostępność przestrzeni społeczno-kulturowej dla osób z niepełnosprawnością wzroku, W: Audiodeskrypcja i jej pogranicza / Rybka Małgorzata, Wrześniewska-Pietrzak Marta, Jerzakowska-Kibenko Beata (red.), 2020, Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, ISBN 978-83-7654-453-3, s. 225-242
101.	Miler-Zdanowska Kamila, Sawicka Beata: Uczeń niewidomy. Jak szkoła może wspierać rozwój dziecka, W: Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 281-295
102.	Młynarczyk-Karabin Ewelina: Wykorzystywanie technologii w edukacji i terapii dzieci dotkniętych zaburzeniami ze spektrum autyzmu, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 144-158
103.	Moleda Joanna: Trudności wychowawcze w pracy nauczyciela, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 77-94
104.	Nawrocka Katarzyna: Organizacja i specyfika pracy penitencjarnej w oddziałach terapeutycznych dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami lub upośledzonych umysłowo, W: Prakseologia w zarządzaniu i dowodzeniu. Część 2. Racjonalność w zarządzaniu / Kieżun Witold, Wolejszo Jarosław, Pisarska Aneta (red.), 2020, Kaliskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, ISBN 978-83-62689-77-4, s. 119-133
105.	Nowicka-Skóra Anna: System pieczy zastępczej, W: Zaburzenia psychiczne u dzieci i młodzieży / Remberk Barbara (red.), 2020, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, ISBN 978-83-200-6149-9, s. 693-700
106.	Paplińska Małgorzata: Czytać czy nie czytać. Opinie i preferencje niewidomych adolescentów na temat pisma Braille'a – badania pilotażowe, W: Kluczowe zagadnienia tyflopädagogiki i nauk pokrewnych / Kuczyńska-Kwapisz Jadwiga, Dycht Marzena, Śmiechowska-Petrovskij Emilia, 2020, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-841-8, s. 99-114
107.	Paplińska Małgorzata, Walkiewicz-Krutak Małgorzata: Kształcenie uczniów z niepełnosprawnościami – rozwiązania stosowane w wybranych krajach świata, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 74-93
108.	Paplińska Małgorzata: Technologie wspomagające w edukacji i rehabilitacji uczniów niewidomych i słabowidzących, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 159-174
109.	Pągowska Marta, Gasik Justyna, Patejuk-Mazurek Iwona, Lejzerowicz Magda, Sipowicz Kasper, Mazurek Aleksandra: Autorstwo własnego życia uczniów z niepełnosprawnościami – od teorii do praktyki pedagogicznej, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 115-136
110.	Pągowska Marta: Dydaktyka specjalna obszarem poznania empirycznego, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 38-73
111.	Pisula Ewa, Omelańczuk Iwona: Zaburzenia ze spektrum autyzmu jako całościowe zaburzenia rozwoju, W: Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży / Grzegorzewska Iwona, Cierpiatkowska Lidia, Borkowska Aneta Rita (red.), 2020, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-20768-7, s. 293-312

112.	Porembska Marta: Nieprzystosowanie społeczne jako problem edukacyjny, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 95-114
113.	Porembska Marta: Prawo dziecka do kontaktów z obojgiem rodziców, W: Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii / Madalińska-Michalak Joanna, Wiłkomirska Anna (red.), 2020, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 978-83-235-4295-7, s. 327-345
114.	Porembska Marta: Proces wypełniania zadań rozwojowych w deklaracjach dwóch grup młodzieży nieprzystosowanej społecznie, W: Zachowania ryzykowne a zachowania patologiczne / Sołtysiak Teresa, Gołembowska Monika (red.), 2020, Wydawnictwo Kazimierza Wielkiego, ISBN 978-83-8018-335-3, s. 175-189
115.	Pospizyl Irena: Co nas nie zabije to nas osłabi, czyli o tragicznych bohaterach trudnych sytuacji, W: Doświadczenia człowieka w zdrowiu i w chorobie / Zasepa Ewa (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-66491-15-1, s. 60-69
116.	Pospizyl Irena: Generacja Ja – kilka refleksji o samotności współczesnych pokoleń, W: Zachowania ryzykowne a zachowania patologiczne / Sołtysiak Teresa, Gołembowska Monika (red.), 2020, Wydawnictwo Kazimierza Wielkiego, ISBN 978-83-8018-335-3, s. 28-35
117.	Pospizyl Irena: Skazani na porażkę, W: Oblicza Solidarności / Pessel Włodzimierz Karol (red.), 2020, Społeczne Stowarzyszenie Prasoznawcze STOPKA, ISBN 978-83-64884-55-9, s. 153-165
118.	Sipowicz Kasper: Tutoring rówieśniczy w edukacji inkluzyjnej, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 251-261
119.	Trochimiak Barbara: Diagnozowanie w dydaktyce specjalnej – konteksty różnicowania potrzeb edukacyjnych, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 139-149
120.	Walczak Grażyna : Strategie diagnozy i narzędzia pomiaru poziomu funkcjonowania uczniów ze złożoną niepełnosprawnością, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 199-217
121.	Walkiewicz-Krutak Małgorzata: Wsparcie dorosłych osób z niepełnosprawnością wzroku w zakresie rozwijania orientacji w przestrzeni i samodzielnego przemieszczania się oraz czynności życia codziennego na przykładzie działalności organizacji pozarządowych, W: Kluczowe zagadnienia tyflopädagogiki i nauk pokrewnych / Kuczyńska-Kwapisz Jadwiga, Dycht Marzena, Śmiechowska-Petrovskij Emilia, 2020, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-841-8, s. 155-172
122.	Wałachowska Magdalena: Dydaktyka specjalna – interdyscyplinarne związki z neurodydaktyką i psychodydaktyką, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głodkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 94-114
123.	Wałachowska Magdalena: Osoby z niepełnosprawnością intelektualną w systemie edukacji, W: Zaburzenia psychiczne u dzieci i młodzieży / Remberk Barbara (red.), 2020, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, ISBN 978-83-200-6149-9, s. 637-657
124.	Wereszka Katarzyna: System rodzinny jako źródło sukcesu edukacyjnego dziecka, W: Dydaktyka specjalna: od konstruktów teoretycznych do modeli badawczych / Głodkowska Joanna (red.), vol. 2, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-71-0, s. 275-294
125.	Wereszka Katarzyna: Uczeń niesłyszący i słabo słysząc. Jak szkoła może wspierać rozwój dziecka, W: Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 296-307
126.	Wiśniewska Marta: Znaczenie procesów przetwarzania sensorycznego w rozwoju komunikacji dzieci z ASD, W: Diagnoza i terapia logopedyczna małego dziecka z zaburzeniem ze spektrum autyzmu (ASD) / Kwasiborska-Dudek Joanna, Emiluta-Rozya Danuta (red.), 2020, Harmonia Universalis, ISBN 978-83-66010-45-1, s. 277-301

127.	Wojewódzka Dorota Beata, Rostkowska Joanna: Wpływ zastosowania systemu implantu ślimakowego na edukacyjne funkcjonowanie ucznia z wadą słuchu, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głódkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 262-274
128.	Żabińska Agnieszka: Niepełnosprawny twórca a odbiór społeczny jego dzieła plastycznego – raport z badań pilotażowych, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głódkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 341-359
129.	Żabińska Agnieszka: Sztuka, jako element łączący nauczanie przedmiotowe. Projekt edukacyjny realizowany z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, W: Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w teorii i praktyce szkolnej / Cieśleńska Beata, Wiśniewska Ewa (red.), 2020, Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku, ISBN 978-83-66277-07-6, s. 319-338
Artykuły z czasopism	
1.	Buchholz Aleksandra, Czerwińska Kornelia: Dorosłość osób w spektrum zaburzeń autystycznych – analiza wybranych obszarów, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 13, nr 1, 2023, s. 31-43, DOI:10.21697/fp.2023.1.03
2.	Buchholz Aleksandra, Czerwińska Kornelia, Wolan-Nowakowska Mariola: Rezyliencja matek dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 13, nr 1, 2023, s. 17-30, DOI:10.21697/fp.2023.1.02
3.	Chrypankowski Filip: Alkohol wśród młodzieży – analiza porównawcza uczniów liceum ogólnodostępnego i katolickiego, Szkoła Specjalna, vol. LXXXIV, nr 3, 2023, s. 207-218, DOI:10.5604/01.3001.0053.8980
4.	Czarnecka Maria, Rączy Katarzyna, Szewczyk Jakub, Paplińska Małgorzata , Jednoróg Katarzyna, Marchewka Artur, Hesselmann Guido, Knops André, Szwed Marcin: Overlapping but separate number representations in the intraparietal sulcus – Probing format – and modality – independence in sighted Braille readers, Cortex, vol. 162, nr May, 2023, s. 65-80, DOI:10.1016/j.cortex.2023.01.011
5.	Czerwińska Kornelia: Mine or Alien? The Experience of Body and Corporeality in Sudden Vision Loss, Horyzonty Wychowania, vol. 22, nr 62, 2023, 53-62, DOI:10.35765/hw.2023.2262.07
6.	Czerwińska Kornelia: Poglądy Matki Elżbiety Róży Czackiej a współczesne nurty teoretyczno-badawcze w tyflopädagogice, Pedagogika Katolicka, nr 33a, 2023, s. 172-182
7.	Dłużniewska Agnieszka, Kuracki Kamil: Educational Support and the Choice of Metacognitive Reading Strategies Under Exam Stress Among Students With and Without Dyslexia, Multidisciplinary Journal of School Education, Jesuit University Ignatianum, vol. 12, nr 1(23), 2023, s. 1-10, DOI:10.35765/mjse.2023.1223.20
8.	Frankowski Rafał, Kobierecki Mateusz, Wittczak Andrzej, Różycka-Kosmalska Monika, Pietras Tadeusz, Sipowicz Kasper, Kosmalski Marcin: Type 2 Diabetes Mellitus, Non-Alcoholic Fatty Liver Disease, and Metabolic Repercussions: The Vicious Cycle and Its Interplay with Inflammation, International Journal of Molecular Sciences, vol. 24, nr 11, 2023, s. 1-26
9.	Kobosko Joanna, Porembka Dorota Beata: Jakość życia zależna od zdrowia w okresie wczesnej dorosłości u osób z niedosłuchem prelingwalnym, Szkoła Specjalna, nr 1, 2023, s. 19-35, DOI:10.5604/01.3001.0016.3307
10.	Konieczna Iwona: Schooling children and youth with chronic illness in a medical facility – an educational paradigm in the perception of special education teacher candidates, European Journal of Special Needs Education, Taylor & Francis, nr July, 2023, s. 1-10, DOI:10.1080/08856257.2023.2233298
11.	Kosmalski Marcin, Frankowski Rafał, Różycka-Kosmalska Monika, Sipowicz Kasper, Pietras Tadeusz, Łukasz Mokros: The Association between Personality Factors and Metabolic Parameters among Patients with Non-Alcoholic-Fatty Liver Disease and Type 2 Diabetes Mellitus—A Cross-Sectional Study, Journal of Clinical Medicine, vol. 12, nr 13, 2023, s. 1-12, DOI:10.3390/jcm12134468

12.	Kupisiewicz Małgorzata: Is the existence of special schools for deaf students under jeopardy? Selected aspects of international research in the field of deaf education, <i>Studia z Teorii Wychowania, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie</i> , vol. XIV, nr 3 (44), 2023, s. 211-233
13.	Kuracki Kamil, Dłużniewska Agnieszka: Parent-child relationships in the context of early reading initiations, <i>Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie</i> , vol. 13, nr 1, 2023, s. 319-333, DOI:10.21697/fp.2023.1.22
14.	Małujło-Balcerska Elżbieta, Sipowicz Kasper , Pietras Tadeusz: Comparing chronic obstructive pulmonary disease and depressive disorder in terms of inflammation-related biomarkers, <i>Archives of Medical Science</i> , vol. 19, nr 3, 2023, s. 814-819, DOI:10.5114/aoms/161803
15.	Miałkowska-Kozaryna Milena: Hazard młodzieży w czasie pandemii COVID-19, <i>Szkoła Specjalna</i> , nr 3, 2023, s. 194-206, DOI:10.5604/01.3001.0053.8979
16.	Mielczarek Agnieszka, Nawrocka Katarzyna: Umiejętności niezbędne do prowadzenia kompetentnej rozmowy z podopiecznym w pracy resocjalizacyjnej, <i>Szkoła Specjalna</i> , nr 2, 2023, s. 124-133, DOI:10.5604/01.3001.0053.7206
17.	Moleda Joanna , Sobczak Sławomir: Emendacja jako metoda w koncepcji Jana Amosa Komeńskiego, <i>Siedleckie Zeszyty Komeniologiczne seria PEDAGOGIKA</i> , vol. 9, nr 9, 2023, s. 5-19, DOI:10.34739/szk.2022.09.01
18.	Moleda Joanna: Innowacyjne metody pracy z młodzieżą nieprzystosowaną społecznie, <i>Szkoła Specjalna</i> , vol. LXXXIV, nr 1, 2023, s. 58-65, DOI:10.5604/01.3001.0016.3310
19.	Moleda Joanna , Sobczak Sławomir: Pedagogika Jana Amosa Komeńskiego w kontekście wychowania resocjalizującego, <i>Siedleckie Zeszyty Komeniologiczne seria PEDAGOGIKA</i> , vol. 9, nr 9, 2023, s. 65-83, DOI:10.34739/szk.2022.09.05
20.	Nowakowska-Domagala Katarzyna, Juraś-Darowny Małgorzata, Pietras Tadeusz, Sipowicz Kasper , Stecz Patryk, Łukasz Mokros: A new approach to chronotype measurement – the Polish version of the Single Item Chronotyping (SIC) tool, <i>Biological Rhythm Research</i> , nr February, 2023, s. 1-7, DOI:10.1080/09291016.2023.2177028
21.	Nowakowska-Domagala Katarzyna, Marlena Podlecka, Stecz Patryk, Lewandowska Aleksandra, Sipowicz Kasper , Kosmalski Marcin, Pietras Tadeusz, Łukasz Mokros: The Relationship between Selected Factors (Temperament, Bipolar Traits, Sleep Quality, Severity of Addiction) and Depressive Symptoms in Alcohol-Dependent Men, <i>International Journal of Environmental Research and Public Health</i> , nr February, 2023, s. 1-12, DOI:10.3390/ijerph20054072
22.	Podlecka Marlena, Nowakowska-Domagala Katarzyna, Pietras Tadeusz, Sipowicz Kasper: The role of oxytocin in interpersonal communication of people with borderline personality disorder, <i>Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio</i> , vol. 54, nr 2, 2023, s. 65-72, DOI:10.34766/fetr.v54i2.1188
23.	Poremska Dorota Beata , Kobosko Joanna, Zielińska Edyta, Wojewódzka Magdalena: Implant ślimakowy z perspektywy jakości życia kobiety z głuchotą postlingwalną w okresie późnej dorosłości – studium przypadku, <i>Nowa Audiofonologia</i> , nr 12 (1), 2023, s. 84-96
24.	Pospiszył Irena: Everything for sale – Net Generation relationships traps, <i>Journal of Modern Science</i> , Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide de Gasperi Jozefowie, vol. 51, nr 2, 2023, s. 186-203, DOI:10.13166/jms/167446
25.	Sipowicz Kasper , Marlena Podlecka, Łukasz Mokros, Pietras Tadeusz, Łuczyńska Kamila: The feeling of loneliness and the sense of meaning in life in patients with various levels of bronchial asthma control, <i>Journal of Asthma</i> , vol. 60, nr 7, 2023, s. 1402-1408, DOI:10.1080/02770903.2022.2151465
26.	Sipowicz Kasper , Łuczyńska Marta, Bąk Bartłomiej, Deska Kacper, Nowakowska-Domagala Katarzyna, Pietras Tadeusz, Podgórska-Jachnik Dorota, Małujło-Balcerska Elżbieta, Kosmalski Marcin: The Structure of Temperament in Caregivers of Patients with Schizophrenia, <i>International Journal of Environmental Research and Public Health</i> , vol. 20 (3), 2023, Numer artykułu: 2119, s. 1-10, DOI:10.3390/ijerph20032119
27.	Soğancı Seyhan, Kulesza Ewa Maria: Psychosocial Effects of Dyslexia in Terms of Students, Parents, and School Community – Research Review, <i>Turkish Journal of Special Education Research and Practice</i> , Salih RAKAP, vol. 5, nr 1, 2023, s. 1-17, DOI:10.37233/TRSPED.2023.0134

28.	Żabińska Agnieszka , Pisarska Zuzanna: Relacje rodzinne w doświadczeniach matek osób z zespołem Downa, Szkoła Specjalna, nr 2, 2023, s. 98-110, DOI:10.5604/01.3001.0053.7204
29.	Aksamit Diana, Miałkowska-Kozaryna Milena : Teachers working with students who have special educational needs and disabilities in Poland during the SARS-COV-2 pandemic, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, vol. 57, nr 3, 2022, s. 5-18, DOI:10.5604/01.3001.0016.3298
30.	Bilska Ewa : Kapitał społeczny studentów pedagogiki specjalnej – między rodziną a „wielkim” światem, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, vol. 57, nr 3, 2022, s. 101-122
31.	Ciechomska Marta, Grabarczyk Dominika, Lejzerowicz Magda , Nagler Julia, Sawicka Janina, Surgiel Paulina: Dostępność w kulturze – perspektywa uczestnicząca, Niepełnosprawność i Rehabilitacja, vol. 86, nr 2, 2022, s. 18-32
32.	Czerwińska Kornelia : Psychospołeczne aspekty utraty wzroku i słuchu w późnej dorosłości, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, nr 1, 2022, s. 213-226, DOI:10.21697/fp.2022.1.14
33.	Jeruszka Przemysław, Strumińska Agnieszka : Zwiększenie zakresu wsparcia rodziny dziecka z niepełnosprawnością o osobę pedagoga specjalnego, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, vol. 35, 2022, s. 41-55
34.	Konieczna Agnieszka : Zakłócanie przebiegu lekcji – różnorodność i sytuacyjna zmienność, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 10, nr 1, 2022, s. 289-310, DOI:10.21697/fp.2022.1.19
35.	Konieczna Agnieszka : Zmieniające się praktyki nauczycieli w zakresie „zarządzania zakłóceniami” w trakcie lekcji, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 614, nr 9, 2022, s. 45-57, DOI:10.5604/01.3001.0016.1278
36.	Konieczna Iwona, Smolińska Katarzyna : Dokąd zmierza edukacja? Kontekst zmian systemu kształcenia uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce, Szkoła Specjalna, vol. LXXXIII, nr 5, 2022, s. 345-358, DOI:10.5604/01.3001.0016.2082
37.	Kosewska Bernadetta : Kryzys psychiczny dzieci i młodzieży w Polsce. Poszukiwanie rozwiązań – Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, Szkoła Specjalna, vol. LXXXIII, nr 4, 2022, s. 314-317, DOI:10.5604/01.3001.0016.1032
38.	Kosewska Bernadetta : Osoba z ASD i jej rodzina w procesie usamodzielniania. Mieszkalnictwo wspomagane, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. LXII, nr 8(613), 2022, s. 17-22, DOI:10.5604/01.3001.0016.0741
39.	Kucharczyk Izabella, Gosk-Sobańska Urszula : Dysleksja a zaburzenia przedsionkowe, proprioceptywne oraz niedojrzałość neuromotoryczna, Konteksty Pedagogiczne, Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, vol. 2, nr 19, 2022, s. 11-31
40.	Kulesza Ewa Maria : POLSKA WIELOWYMIAROWA SKALA POSTAW WOBEC OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI (PL-MAS) – ADAPTACJA SKALI MAS L. FINDLER, N. VILCHINSKY, S. WERNER, Studia z Teorii Wychowania, vol. XIII, nr 3 (40), 2022, s. 239-250, DOI:10.5604/01.3001.0016.1135
41.	Kupisiewicz Małgorzata , Zagrobelna Paulina: Nowoczesne technologie asystujące wspomagające komunikację, edukację oraz funkcjonowanie społeczne osób z uszkodzonym narządem słuchu, Studia z Teorii Wychowania, vol. 40, nr 3, 2022, s. 279-300
42.	Kupisiewicz Małgorzata, Rostkowska Joanna : Telephone advice – a form of hearing rehabilitation of people over 60 years of age with hearing loss, in Poland, in the face of the Covid-19 pandemic, Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, nr 45-46, 2022, s. 39-51
43.	Lejzerowicz Magda : On Leszek Koczanowicz (2020): Anxiety and Lucidity. Reflections on Culture in Times of Unrest, Analiza i Egzystencja, nr 58, 2022, 125–135
44.	Miałkowska-Kozaryna Milena : Nauczyciele wobec wyzwania edukacji zdalnej uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem, Student niepełnosprawny. Szkice i rozprawy, nr 22(15), 2022, s. 101-121, DOI:10.34739/sn.2022.22.10

45.	Paplińska Małgorzata: Neurodydaktyka dla tyflopedagogiki – zachwyty czy ostrożna inspiracja? Opisowo-krytyczna analiza źródeł, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 12, nr 1, 2022, s. 199-211, DOI:10.21697/fp.2022.1.13
46.	Paradowska Elżbieta: Sprawozdanie z konferencji w ramach obchodów Dnia Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Warszawa, 5 maja 2022, Szkoła Specjalna, nr 5, 2022, s. 392-397
47.	Perkowska-Klejman Anna, Lejzerowicz Magda, Kiss Julien-Ferenc, Ortan Florica, Grung Rolf Magnus, Dæhlen Dag, Marsh Lynne, Abdulla Sam: Changes in language about IDD, mental illness, disability in different countries in different languages, Language, Discourse, & Society, International Sociological Association, vol. 10, nr 1(19), 2022, s. 43-53
48.	Poremska Marta, Odolczyk Kaja: Krzywdzenie emocjonalne dziecka w sytuacji konfliktu okołorozwodowego rodziców, Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka., vol. 21, nr 2, 2022, 57–77
49.	Poremska Marta, Chrypankowski Filip: Postawy młodzieży wobec osób z niepełnosprawnością, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, nr 35, 2022, s. 25-39
50.	Pospiszył Irena: Między przebojowością a wycofaniem. Czy współczesny świat jest zbyt nieprzyjazny dla ludzi nieśmiałych?, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 12, nr 2, 2022, s. 233-243, DOI:10.21697/fp.2022.2.18
51.	Pospiszył Irena: Paradygmaty postępowania wobec sprawców przestępstw – wybrane zagadnienia, The Prison System Review, Szkoła Wyższa Wymiaru Sprawiedliwości, vol. 117, nr 4, 2022, s. 127-156, DOI:10.52694/ThPSR.117.6
52.	Pospiszył Irena: Społeczna rehabilitacja więźniów – złudzenie inkluzji, Student niepełnosprawny. Szkice i rozprawy, nr 22(15), 2022, s. 73-82, DOI:10.34739/sn.2022.22.07
53.	Serwa Julia: Komunikacja alternatywna i wspomagająca w procesie terapeutycznym młodzieży ze sprzężoną niepełnosprawnością – studium przypadku, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, nr 34, 2022, s. 39-55
54.	Sipowicz Kasper, Podlecka Marlena, Mokros Łukasz, Pietras Tadeusz, Łuczyńska Kamila: Being an adult sibling of an individual with autism spectrum disorder may be a predictor of loneliness and depression – preliminary findings from a cross-sectional study, Frontiers in Psychology, nr August, 2022, Numer artykułu: 915915, s. 1-8, DOI:10.3389/fpsyg.2022.915915
55.	Sipowicz Kasper, Podlecka Marlena, Pietras Tadeusz: Communication in logotherapy as an example of phenomenological approach in cognition of another human being, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 50, nr 2, 2022, s. 111-116, DOI:10.34766/fetr.v50i2.1078
56.	Sipowicz Kasper, Podlecka Marlena, Pietras Tadeusz: Family logotherapy, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 49, nr 1, 2022, s. 209-214, DOI:10.34766/fetr.v49i1.1051
57.	Sipowicz Kasper, Pietras Tadeusz, Podlecka Marlena, Mokros Łukasz: The Association between Depression and Perceived Stress among Parents of Autistic and Non-Autistic Children – The Role of Loneliness, International Journal of Environmental Research and Public Health, vol. 19, nr 5, 2022, s. 1-9, DOI:10.3390/ijerph19053019
58.	Sipowicz Kasper, Podlecka Marlena, Pietras Tadeusz: The meaning of life and health – a comparative study of the concepts of Aaron Antonovsky and Viktor Frankl, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 51, nr 3, 2022, s. 125-132, DOI:10.34766/fetr.v51i3.1110
59.	Sobek Jagoda, Walkiewicz-Krutak Małgorzata: „Trudne macierzyństwo” kobiet wychowujących dzieci przedwcześnie urodzone, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, nr 57(3), 2022, s. 75-100, DOI:10.5604/01.3001.0016.3304
60.	Szczupał Bernadeta: Edukacja akademicka w kontekście jej dostępności dla studentów niewidomych, Lubelski Rocznik Pedagogiczny, vol. 41, nr 4, 2022, s. 193-209, DOI:10.17951/lrp.2022.41.4.193-209
61.	Szczupał Bernadeta, Wiśniewska Jolanta: Funkcjonowanie osób chorujących na stwardnienie rozsiane w wymiarze ich aktywności zawodowej, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, vol. 34, 2022, s. 7-16
62.	Walkiewicz-Krutak Małgorzata, Rosa Agnieszka: Zaburzenia widzenia a mózgowy porażenie dziecięce, Okulistyka po Dyplomie, vol. 12, nr 1, 2022, s. 43-46

63.	Wałachowska Magdalena: Ojcostwo mężczyzny z niepełnosprawnością – możliwości i ograniczenia roli w perspektywie inkluzji społecznej, Acta Iuris Stetinensis (Roczniki Prawnicze), Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, vol. 39, nr 3, 2022, s. 185-201, DOI:10.18276/ais.2022.39-11
64.	Żabińska Agnieszka: Pedagog specjalny w szkole – zadania i wyzwania, Szkoła Artystyczna: kwartalnik Centrum Edukacji Artystycznej, Centrum Edukacji Artystycznej, nr 4 (20), 2022, s. 69-74
65.	Żabińska Agnieszka: Starość osób z niepełnosprawnością intelektualną w perspektywie systemowej, rodzinnej i osobistej, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, nr 2(56), 2022, s. 83-98
66.	Aksamit Diana, Chitiyo Morgan , Wheeler John J.: Education of students with intellectual disabilities in the United States, China and Poland. Analytical and comparative approach, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, vol. 54, nr 4, 2021, s. 63-89
67.	Aksamit Diana, del Mar Badia Martin Maria: Experiences of Mothers Who Care for Adults with Profound Intellectual Disabilities. Qualitative Study, International Journal of Special Education, vol. 36, nr 2, 2021, s. 1-12
68.	Aksamit Diana, Wehmeyer Michael: How Mothers of Adults With Profound Intellectual Disabilities Experience Their Everyday Life? A Qualitative Retrospective Study From Poland, Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities, nr July, 2021, s. 1-13, DOI:10.1111/jppi.12391
69.	Aksamit Diana, Kruś-Kubaszewska Katarzyna: Trudne drogi adaptacji matek do głębokiej niepełnosprawności intelektualnej dziecka, Szkoła Specjalna, vol. LXXXII, nr 1, 2021, s. 39-54, DOI:10.5604/01.3001.0014.8060
70.	Ciechomska Marta, Gruczek Justyna, Khisamutdinova Venera, Lejzerowicz Magda, Popowska Krystyna, Posiełżna Aneta: DISABILITY STUDIES: Perspektywa interdyscyplinarna i kierunek studiów, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 51, nr 1, 2021, s. 121-144
71.	Gałkowska Monika, Kruś-Kubaszewska Katarzyna: Zapobiec wykluczeniu – rola terapeutów i rodziców we włączaniu dziecka z niepełnosprawnością do systemu edukacji, Szkoła Specjalna, vol. 82, nr 5 (311), 2021, s. 370-386, DOI:10.5604/01.3001.0015.6297
72.	Karwowski Maciej, Zielińska Aleksandra, Jankowska Dorota Maria, Strutyńska Elżbieta, Omelańczuk Iwona, Lebuda Izabela: Creative lockdown? A daily diary study of creative activity during pandemics, Frontiers in Psychology, vol. 12, nr February, 2021, Numer artykułu: 600076, s. 1-8, DOI:10.3389/fpsyg.2021.600076
73.	Kobosko Joanna, Jędrzejczak W. Wiktor, Porembska Dorota Beata, Geremek-Samsonowicz Anna, Skarżyński Henryk: Posttraumatic Growth in Postlingually Deaf Patients With Cochlear Implants: The Effect of Stress-Coping Strategies, Sociodemographics, and Deafness-Related Factors, Frontiers in Psychology, nr August, 2021, Numer artykułu: 546896, s. 1-15, DOI:10.3389/fpsyg.2021.546896
74.	Kobosko Joanna, Sekułowicz Małgorzata, Śliwa Lech, Rostkowska Joanna, Jędrzejczak W. Wiktor, Skarżyński Henryk: Psychological correlates of parental burnout in hearing mothers of deaf children: personality, satisfaction with life, and posttraumatic growth, International Journal of Special Education, vol. 36, nr 1, 2021, s. 89-98, DOI:10.52291/ijse.2021.36.9
75.	Konieczna Iwona: Mothers' perspective on the functioning of a family with a child with special communication needs – preliminary research, Szkoła Specjalna, vol. 82, nr 5, 2021, s. 360-369, DOI:10.5604/01.3001.0015.6296
76.	Kosewska Bernadetta, Kruś-Kubaszewska Katarzyna: Wolontariat w obliczu pandemii – stan, możliwości oraz wyzwania dla pokolenia X, Y, Z, Praca Socjalna, vol. 36, nr 4, 2021, s. 205-223, DOI:10.5604/01.3001.0015.3568
77.	Kosewska Bernadetta, Kruś-Kubaszewska Katarzyna: Wprowadzenie, Praca Socjalna, vol. 34, nr 4, 2021, s. 5-6
78.	Kruś-Kubaszewska Katarzyna, Walczak Grażyna: Dostosowanie warunków przestrzeni terapeutycznej do indywidualnych potrzeb i psychofizycznych możliwości osób z umiarkowaną i znaczną niepełnosprawnością intelektualną, Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, nr 43, 2021, s. 164-177

79.	Kupisiewicz Małgorzata, Rostkowska Joanna: Multimedialne treningi uwagi słuchowej stosowane w terapii zaburzeń przetwarzania słuchowego, Szkoła Specjalna, vol. 82, nr 3(309), 2021, s. 207-222, DOI:10.5604/01.3001.0014.9547
80.	Lejzerowicz Magda: Leszek Koczanowicz, Anxiety and Lucidity: Reflections on Culture in Times of Unrest, Society Register, vol. 5, nr 3, 2021, s. 113-120, DOI:10.14746/sr.2021.5.3.07
81.	Lejzerowicz Magda: Lęk i hamartia. Recenzja: Leszek Koczanowicz „Lęk i olśnienie. Eseje o kulturze niepokoju”, Wydawnictwo IBL, Warszawa 2020, Teksty Drugie, nr 3, 2021, s. 114-122
82.	Lejzerowicz Magda, Podstawka Katarzyna: Rozwijanie autorstwa własnego życia studenta z niepełnosprawnością w relacjach społecznych, Niepełnosprawność. Dyskursy Pedagogiki Specjalnej, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, nr 41, 2021, s. 148-166
83.	Majewska Klaudia: Warsztaty dla self-adwokatek i self-adwokatów, Społeczeństwo dla wszystkich, nr 3(77), 2021, s. 20-22
84.	Marcinkowska Barbara, Aksamit Diana: Edukacja dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce – analiza wybranych uwarunkowań zewnętrznych, Pedagogika Społeczna, nr 1-2, 2021
85.	Marlena Podlecka, Pietras Tadeusz, Sipowicz Kasper: The apotheosis of intellectual disability in fictional literature, Postępy Psychiatrii i Neurologii, vol. 30, nr 1, 2021, s. 12-20, DOI:10.5114/ppn.2021.106816
86.	Matuszewski Jacek, Kossowski Bartosz, Bola Łukasz, Banaszekiewicz Anna, Paplińska Małgorzata, Gyger Lucien, Kherif Ferath, Szwed Marcin, Frackowiak Richard S., Jednoróg Katarzyna: Brain plasticity dynamics during tactile Braille learning in sighted subjects: Multi-contrast MRI approach, NeuroImage, vol. 227, nr February, 2021, Numer artykułu: 117613, s. 1-13, DOI:10.1016/j.neuroimage.2020.117613, łączna liczba autorów: 12
87.	Mokros Łukasz, Domżał-Magrowska Danuta, Pietras Tadeusz, Sipowicz Kasper, Talar-Wojnarowska Renata: The Association between Temperament, Chronotype, Depressive Symptoms, and Disease Activity among Patients with Inflammatory Bowel Disease – A Cross-Sectional Pilot Study, Life, Multidisciplinary Digital Publishing Institute (MDPI), vol. 11, nr 12, 2021, Numer artykułu: 1347, s. 1-12, DOI:10.3390/life11121347
88.	Molendowska Malwina, Matuszewski Jacek, Kossowski Bartosz, Bola Łukasz, Banaszekiewicz Anna, Paplińska Małgorzata, Jednoróg Katarzyna, Draganski Bogdan, Marchewka Artur: Temporal Dynamics of Brain White Matter Plasticity in Sighted Subjects during Tactile Braille Learning: A Longitudinal Diffusion Tensor Imaging Study, Journal of Neuroscience, vol. 41, nr 33, 2021, s. 7076-7085, DOI:10.1523/JNEUROSCI.2242-20.2021
89.	Paradowska Elżbieta: Sprawozdanie z II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej z cyklu "Dziecko i Rodzina" – obrady sekcji III "Edukacja włączająca - wyzwania dla dziecka i rodziny", 27 kwietnia 2021, Szkoła Specjalna, vol. 82, nr 4(310), 2021, s. 314-317
90.	Pospizyl Irena: Neopenologia – spór o sens istnienia resocjalizacji penitencjarnej, Resocjalizacja Polska, Fundacja Pedagogium, nr 22, 2021, s. 1-20, DOI:10.22432/rp.396
91.	Rostkowska Joanna, Skarżyński Piotr Henryk, Kobosko Joanna, Gos Elżbieta, Skarżyński Henryk: Health-related quality of life in adults with profound postlingual hearing loss before and after cochlear implantation, European Archives of Oto-Rhino-Laryngology, vol. 278, 2021, 3393–3399, DOI:10.1007/s00405-021-06866-7
92.	Sipowicz Kasper, Marlena Podlecka, Pietras Tadeusz: A child with disability as a value – motherhood in a noetic perspective, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 48, nr 4, 2021, s. 496-506, DOI:10.34766/fetr.v48i4.971
93.	Sipowicz Kasper, Podlecka Marlena, Pietras Tadeusz: Logotherapy – an attempt to establish a new dialogue with one’s own life, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 46, nr 2, 2021, s. 261-269, DOI:10.34766/fetr.v46i2.811
94.	Sipowicz Kasper, Podlecka Marlena, Mokros Łukasz, Pietras Tadeusz: Lonely in the City- Sociodemographic Status and Somatic Morbidities as Predictors of Loneliness and Depression among Seniors – Preliminary Results, International Journal of Environmental Research and Public Health, vol. 18, nr 14, 2021, s. 1-11, DOI:10.3390/ijerph18147213

95.	Sipowicz Kasper , Podlecka Marlena, Pietras Tadeusz: Systemowe rozumienie rodziny a schizofrenia - czy koncepcja matki schizofrenogennej wytrzymała próbę czasu? , Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 45, nr 1, 2021, s. 182-188
96.	Walkiewicz-Krutak Małgorzata , Rosa Agnieszka: Mózgowe uszkodzenie widzenia – terminologia, etiologia i konsekwencje funkcjonalne, Okulistyka po Dyplomie, vol. 11, nr 4, 2021, s. 40-47
97.	Zajenkowska Anna, Jasielska Dorota, Rajchert Joanna, Nawrocka Katarzyna, Macianowicz Oliwia, Smoleń Monika, Bodecka-Zych Marta : Wellbeing and sense of coherence among female offenders and non-offenders: the importance of education, Prison Journal, vol. 101, nr 1, 2021, s. 41-59, DOI:10.1177/0032885520978474
98.	Aksamit Diana , Wheeler John J.: Children and adults with profound intellectual disabilities in Poland: legal issues and educational services, International Journal of Special Education, vol. 35, nr 2, 2020, s. 5-18, DOI:10.52291/ijse.2020.35.9
99.	Aksamit Diana : O możliwościach i ograniczeniach wspierania procesu kształtowania się tożsamości osób z głęboką niepełnosprawnością intelektualną, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 50, nr 4, 2020, s. 95-108
100.	Czerwińska Kornelia, Miler-Zdanowska Kamila : Educating teachers of the visually impaired in the context of educational and social changes – a research report, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, nr 29, 2020, s. 45-73, DOI:10.14746/ikps.2020.29.03
101.	Czerwińska Kornelia, Konieczna Iwona, Prónay Beáta : Education for students with disabilities – Polish and Hungarian solutions, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, nr 28, 2020, s. 93-127, DOI:10.14746/ikps.2020.28.06
102.	Czerwińska Kornelia : Gradual loss of vision and performing the role of father, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, nr 28, 2020, s. 37-60, DOI:10.14746/ikps.2020.28.03
103.	Głodkowska Joanna, Pągowska Marta : Authorship of own lives in people with disabilities: model in theoretical and empirical context, International Journal of Psycho-Educational Sciences, The AREES Univeristy, vol. 9, nr 1, 2020, s. 66-82
104.	Jędruszczak Maja, Al-Khamisy Danuta : Terapia biomedyczna a funkcjonowanie społeczne dziecka z zaburzeniem ze spektrum autyzmu, Szkoła Specjalna, nr 4, 2020, s. 273-282, DOI:10.5604/01.3001.0014.4734
105.	Kupisiewicz Małgorzata : Sprostac̄ wyzwaniom: uczēn z wadą słuchu w edukacji inkluzyjnej, Studia z Teorii Wychowania, vol. XI, nr 4, 2020, s. 91-117, DOI:10.5604/01.3001.0014.6560
106.	Kupisiewicz Małgorzata, Wereszka Katarzyna : Urszula Eckert (1928-2019): życie i działalność pedagogiczna i naukowa, Szkoła Specjalna, vol. LXXXI, nr 2, 2020, s. 135-142, DOI:10.5604/01.3001.0014.1338
107.	Kuracki Kamil : Teksty literackie w biblioterapii wychowawczej. Propozycja kategoryzacji kryteriów doboru, Forum Pedagogiczne, vol. 10, nr 2, 2020, s. 75-94, DOI:10.21697/fp.2020.2.06
108.	Lejzerowicz Magda , Galbarczyk Marzena: Autonomia ucznia a proces indywidualizacji w edukacji włączającej, Rozprawy Społeczne, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, vol. 14, nr 3, 2020, s. 49-62, DOI:10.29316/rs/125029
109.	Lejzerowicz Magda , Podstawka Katarzyna: Developing authorship of own’s life in the learning process. Autoethnography, Niepełnosprawność i Rehabilitacja, nr 4, 2020, Numer artykułu: 94, s. 22-29
110.	Lejzerowicz Magda , Podstawka Katarzyna: Rozwijanie autorstwa własnego życia w procesie uczenia się. Autoetnografia, Niepełnosprawność i Rehabilitacja, nr 4, 2020, Numer artykułu: 98, s. 67-75
111.	Lejzerowicz Magda : Starzenie się ludności i wykluczenie osób starszych a edukacja do starości, Rozprawy Społeczne, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej, vol. 14, nr 1, 2020, s. 82-97, DOI:10.29316/rs/117910
112.	Lewandowska Marta : Problemy rozwojowe dzieci w wieku przedszkolnym w przebiegu chorób ucha środkowego, Niepełnosprawność. Półrocznik naukowy, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, nr 37, 2020, s. 88-101

113.	Lewandowska Marta: Wpływ stanów zapalnych ucha środkowego i nosogardła na rozwój psychoruchowy dzieci w wieku przedszkolnym, Niepełnosprawność. Półrocznik naukowy, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2020, Numer artykułu: w druku
114.	Łaszczyk Jan, Kulesza Ewa Maria: Etos uniwersytetu a idea zrównoważonego rozwoju, Szkoła Specjalna, vol. LXXXI, nr 1, 2020, s. 5-10, DOI:10.5604/01.3001.0013.9263
115.	Miałkowska-Kozaryna Milena: Nauczycielu mów slangiem! – język, jako podstawowe narzędzie pracy pedagoga, Problemy Opiekuńczo Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 60, nr 2(587), 2020, s. 34-41, DOI:10.5604/01.3001.0013.8196
116.	Miszewski Kamil, Miałkowska-Kozaryna Milena: Discussion about the problem of prisonization based on our own research, Resocjalizacja Polska, nr 19, 2020, s. 309-324
117.	Miszewski Kamil, Miałkowska-Kozaryna Milena: Dyskusja wokół problemu prizonizacji na kanwie badań własnych, Resocjalizacja Polska, nr 19, 2020, s. 319-335, DOI:10.22432/pjsr.2020.19.19
118.	Młynarczyk-Karabin Ewelina: Znaczenie mediacji rówieśniczych w funkcjonowaniu społecznym dzieci ze spektrum autyzmu, Problemy Opiekuńczo Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 594, nr 9, 2020, s. 41-50, DOI:10.5604/01.3001.0014.4868
119.	Omelańczuk Iwona, Pisula Ewa: Correlations between temperament and autistic trait measures – Quantitative or qualitative differences between children with and without autism spectrum disorders?, Research in Autism Spectrum Disorders, vol. 76, 2020, Numer artykułu: 101602, s. 1-14, DOI:10.1016/j.rasd.2020.101602
120.	Paradowska Elżbieta: Edukacja inkluzyjna w perspektywie nauczycieli przedszkoli ogólnodostępnych, Szkoła Specjalna, vol. 81, nr 2, 2020, s. 85-98, DOI:10.5604/01.3001.0014.1334
121.	Paruch Daria, Al-Khamisy Danuta: Funkcjonowanie społeczne dziecka z autyzmem – analiza indywidualnego przypadku, Szkoła Specjalna, nr 2, 2020, s. 120-130, DOI:10.5604/01.3001.0014.1337
122.	Podlecka Marlena, Sipowicz Kasper, Pietras Tadeusz: Znaczenie koncepcji neuroróżnorodności dla autorstwa życia osób ze spektrum autyzmu, Forum Pedagogiczne, vol. 10, nr 2, 2020, s. 107-120, DOI:10.21697/fp.2020.2.08
123.	Pospizyl Irena: The Loser Syndrome – universality of the strategy of defense of discriminated groups, Resocjalizacja Polska, nr 19, 2020, s. 91-108, DOI:10.22432/pjsr.2020.20.07
124.	Rączy Katarzyna, Czarnecka Maria, Zaremba Dominika, Izdebska Kinga, Paplińska Małgorzata, Hesselmann Guido, Knops André, Szwed Marcin: A shared code for Braille and Arabic digits revealed by cross-modal priming in sighted Braille readers, Acta Psychologica, vol. 202, nr (January), 2020, Numer artykułu: 102960, s. 1-9, DOI:10.1016/j.actpsy.2019.102960
125.	Rączy Katarzyna, Czarnecka Maria, Paplińska Małgorzata, Hesselmann Guido, Knops André, Szwed Marcin: Tactile to visual number priming in the left intraparietal cortex of sighted Braille readers, Scientific Reports, Nature Publishing Group, vol. 10, nr October, 2020, Numer artykułu: 17571, s. 1-11, DOI:10.1038/s41598-020-72431-7
126.	Rostkowska Joanna, Wojewódzka Dorota: Teleporady logopedyczne w czasie pandemii COVID-19 dedykowane dorosłym użytkownikom implantu ślimakowego, Nowa Audiofonologia, vol. 9, nr 1, 2020, s. 45-50, DOI:10.17431/9.1.4
127.	Sipowicz Kasper, Pietras Tadeusz: Creativity as a manifestation of the artist's communication with the outside world: creative aspects of bipolar affective disorder – a literature review and case study, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 42, nr 2, 2020, s. 269-277, DOI:10.34766/fetr.v42i2.265
128.	Sipowicz Kasper, Podlecka Marlena, Pietras Tadeusz: Dziecko z niepełnosprawnością intelektualną w rodzinie – wartość czy cierpienie?, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, nr 1(41), 2020, s. 330-340, DOI:10.34766/fetr.v41i1.238
129.	Sipowicz Kasper, Podlecka Marlena, Pietras Tadeusz: Multidimensional aspects of the life of subjects with psychosis – an existential study, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 44, nr 4, 2020, s. 349-357, DOI:10.34766/fetr.v44i4.433
130.	Sipowicz Kasper, Pietras Tadeusz: Peer-teaching method as creative communications in the peer group, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 42, nr 2, 2020, s. 176-185, DOI:10.34766/fetr.v42i2.266

131.	Szczupał Bernadeta, Wiśniewska Jolanta: Everyday life of pedagogy students suffering from depression in the academic space, <i>Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej</i> , Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, nr 31, 2020, s. 73-94
132.	Walkiewicz-Krutak Małgorzata: Zaburzenia funkcji wzrokowych u dzieci w wieku szkolnym oraz ich wpływ na naukę czytania i pisanie, <i>Forum Pedagogiczne</i> , vol. 10, nr 2, 2020, s. 61-74, DOI:10.21697/fp.2020.2.05
133.	Zalewska Paulina: Trudne macierzyństwo w percepcji matek w latach 90. XX w. i współcześnie, <i>Szkoła Specjalna</i> , vol. 81, nr 3(304), 2020, s. 213-223, DOI:10.5604/01.3001.0014.2360
134.	Zhilova Yuliya P., Kulesza Ewa Maria , Namazbayeva Zhamila I., Likhodedova Lyudmila N., Bezhina Viktoriya V.: Development of creative potential of pupils with mixed specific developmental disorders, <i>Journal of Intellectual Disability – Diagnosis and Treatment, Lifescience Global</i> , vol. 8, nr 1, 2020, s. 52-59

Eksponując kadre Instytutu Pedagogiki Specjalnej, sprawującego merytoryczną pieczę nad kształceniem na kierunku *pedagogika specjalna*, nie należy pomijać dokonań naukowych, w tym publikacyjnych nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia (szczególnie w obszarze kształcenia fundamentalnego: bloków kształcenia ogólnego oraz psychologiczno-pedagogicznego, a także metodyk edukacji elementarnej) spoza IPS. Także w tym wypadku należy podkreślić silny związek prowadzonego kształcenia z pracą naukową zatrudnionej kadry.

Tabela 13 Wykaz publikacji pracowników realizujących zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna* z Instytutu Pedagogiki i Instytutu Psychologii

Lp.	Opis bibliograficzny
Książki autorskie	
1.	Chmielewska Anna, Czarkowska Małgorzata: Interdyscyplinarne działania wybranych służb społecznych w pracy z kobietami nadużywającymi alkoholu, 2023, Difin, ISBN 978-83-8270-173-9, 321 s.
2.	Czarnecka Iwona: Rozwój szkolnictwa specjalnego w Polsce w latach 1918–1939: realia a oczekiwania, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-13-3, 356 s.
3.	Dernowska Urszula: „Rusztowanie” w procesie dydaktycznym. Studium nauczycielskiego scaffoldingu, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-67-6, 278 s.
4.	Duda Ewa: Uwarunkowania efektywności kształcenia w liceum dla dorosłych, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-07-2, 144 s.
5.	Gara Jarosław: Istnienie i wychowanie. Egzystencjalne inspiracje myślenia i działania pedagogicznego, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-30-0, 200 s.
6.	Gardian-Miałkowska Renata, Weremczuk Ewa , Przybysz-Zaremba Małgorzata: Specjalne potrzeby edukacyjne w praktyce pedagogicznej. Wybrane obszary i rozwiązania, 2020, Wydawnictwo Adam Marszałek, ISBN 978-83-8180-302-1, 227 s.
7.	Hryniewicka Anna: W stronę człowieka... O odwadze twórczego myślenia Marii Grzegorzewskiej, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-73-7, [e-book 978-83-66879-74-4], 408 s.
8.	Hryniewicka Anna: W stronę człowieka... O odwadze twórczego myślenia Marii Grzegorzewskiej, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-93-5, [e-book 978-83-66879-74-4], 426 s.
9.	Jankowska Dorota Maria, Gajda Aleksandra , Karwowski Maciej: Kompas kreatywności. Program rozwijania kreatywności i kompetencji wielokulturowych, 2022, Uniwersytet Wrocławski, ISBN 978-83-962965-3-5, 165 s.
10.	Jankowska Dorota Maria, Gajda Aleksandra , Karwowski Maciej: Kompas kreatywności. Program rozwijania kreatywności i kompetencji wielokulturowych. Karty aktywności, 2022, Uniwersytet Wrocławski, ISBN 978-83-962965-5-9, 181 s.

11.	Jankowska (Dziedziewicz) Dorota Maria , Karwowski Maciej: Test of creative imagery abilities , 2020, Wydawnictwo Liberi Libri, ISBN 978-83-63487-48-5, 98 s.DOI:10.47943/lib.9788363487485Otwiera się w nowej karcie
12.	Jegier Aneta , Kwiatkowski Stefan T., Szurowska Beata : Nauczyciel w obliczu szans i zagrożeń współczesnego świata. W perspektywie kształcenia i pracy zawodowej, 2021, Difin, ISBN 978-83-66491-68-7, 240 s.
13.	Jeruszka Urszula , Wolan-Nowakowska Mariola : Zarządzanie różnorodnością w organizacji. Aspekty psychopedagogiczne, 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-281-5, 234 s.
14.	Jurkiewicz Patrycja : Proces identyfikacji zawodowej nauczycieli przez pryzmat wartości: studium teoretyczno-empiryczne, 2021, Sieć Badawcza- Łukasiewicz: Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji, ISBN 978-83-7789-155-1, 223 s.
15.	Melonowska Justyna : Pisma machabejskie. Religia i walka, 2020, Fundacja Augusta hr. Cieszkowskiego, ISBN 978-83-65787-50-7, 451 s.
16.	Odrowąż-Coates Anna : Dzienniki z Królestwa. (Auto)etnograficzne zapiski badaczki terenowej w Arabii Saudyjskiej z komentarzami, 2022, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8294-002-2, 250 s.
17.	Ostolska Magdalena : Szkoły waldorfskie w Polsce: konteksty, źródła, współczesność, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-42-0, 374 s.
18.	Szempruch Jolanta, Szymański Mirosław Józef , Cieślińska Beata, Potyrała Katarzyna: The School and the Teacher Facing the Challenges of the Present and the Future, 2023, Vandenhoeck & Ruprecht Verlag, ISBN 978-3-7370-1622-3, [E-Lib: 9783737016223], 155 s.DOI:10.14220/9783737016223
19.	Szymański Mirosław Józef : Edukacja w zmieniającym się społeczeństwie, 2021, Difin, ISBN 9788366491656, 230 s.
20.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra , Dernowska Urszula : Kultura szkoły w modelu La Tefy Schoen i Charlesa Teddliego. Inspiracje teoretyczne i badawcze, 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-67721-13-4, [978--83-67721-14-1], 236 s.
21.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra : Problem przemocy, znęcania się i wykluczenia rówieśniczego z perspektywy uczniów, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-09-6, 260 s.
22.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra , Czyżewska Monika : Tu chodzi o wspieranie mojego ucznia... czyli studium teoretyczno-empiryczne o ocenianiu kształtującym i klimacie szkoły, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-40-6, 355 s.
23.	Wolan-Nowakowska Mariola : Rehabilitacja zawodowa osób z niepełnosprawnością intelektualną: od zależności ku samodzielności życiowej, 2021, Difin, ISBN 978-83-66491-28-1, 164 s.
24.	Woynarowska-Sołdan Magdalena, Woynarowska Barbara, Danielewicz Dorota : Szkoła specjalna promująca zdrowie. Podręcznik dla szkół specjalnych kształcących dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną i osób wspierających ich działanie w zakresie promocji zdrowia, 2020, Ośrodek Rozwoju Edukacji, ISBN 978-83-66047-62-4, 155 s.
25.	Zasępa Ewa , Misiec Monika: Doświadczając starości. Zdrowie psychiczne osób starszych, 2021, Difin, ISBN 978-83-8270-029-9, 234 s.
26.	Zima-Parjaszewska Monika , Skrzypczak Bohdan: Standaryzacja usług społecznych w organizacji pozarządowej , 2022, Wydawnictwo Muzyczne POLIHYMNIA Sp. z o.o., ISBN 978-83-7847-789-1, 371 s.
Książki redagowane	
1.	Bieńkowska Agnieszka , Danielewicz Dorota : (red.) Rozwój w okresie dzieciństwa. Wsparcie pedagogiczne, 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-98-0, 290 s.
2.	Bieńkowska Agnieszka , Danielewicz Dorota : (red.) Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, 380 s.

3.	Czarkowski Jakub Jerzy, Malinowski Mariusz, Strzelec Marcin, Tanaś Maciej: (red.) Zdalne kształcenie akademickie dorosłych w czasie pandemii, 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0120-8, [978-83-66454-05-7], 312 s.
4.	Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M.: (red.) Prawo oświatowe, 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8246-702-4, 1394 s.
5.	Hryniewicka Anna, Górniak Adam: (red.) Jerzy Gułkowski: Trzy wizje paruzji, 2023, Campidoglio, ISBN 978-83-65900-26-5, 216 s.
6.	Kobylińska-Dehe Ewa, Prot-Klinger Katarzyna: (red.) Jak Feniks z popiołów? O odradzaniu się psychoanalizy w powojennej i dzisiejszej Polsce, 2021, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, ISBN 978-83-242-3744-9, [978-83-242-6558-9], 644 s.
7.	Kwiatkowski Stefan M., Piorunek Magdalena: (red.) Jednostka, edukacja, organizacja wobec przemian rynku pracy, 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-49-9, 328 s.
8.	Kwiatkowski Stefan M.: (red.) Współczesne problemy pedagogiki: w kierunku integracji teorii z praktyką, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-28-7, 524 s.
9.	Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: (red.) By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców, 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej "Korona" Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, 199 s.
10.	Lewandowska-Tarasiuk Ewa, Łaszczyk Jan, Śliwerski Bogusław: (red.) Pedagogika homo amans: inspiracje, modele, perspektywy, 2022, Difin, ISBN 978-83-8270-121-0, 300 s.
11.	Lewandowska-Tarasiuk Ewa, Łaszczyk Jan, Śliwerski Bogusław: (red.) Pedagogika serca. Wychowanie emocjonalne w XXI wieku, 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-546-5, 250 s.
12.	Lichański Jakub, Lewandowska-Tarasiuk Ewa: (red.) Retoryka i manipulacja. Technika manipulacji, Forum Artis Rhetoricae, vol. 3 (62), 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0127-7, 105 s.
13.	Łukasik Joanna Małgorzata, Nowosad Inetta, Szymański Mirosław Józef: (red.) Szkoła i nauczyciel w obliczu zmian społecznych i edukacyjnych, 2021, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-948-4, 265 s.
14.	Michalski Jarosław, Szurowska Beata: (red.) Konwaliowe dzwonki. I Pedeutologiczna Wiosna Poezji APS 2019, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-48-2, 61 s.
15.	Nowosad Inetta, Szymański Mirosław Józef: (red.) Szkoła i nauczyciel. Rozwój nauczyciela i rozwój szkoły, 2023, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8294-234-7, [978-83-8294-251-4], 292 s.
16.	Odrowąż-Coates Anna: (red.) Obecne – nieobecne: wątki dotyczące islamu i muzułmanów w doświadczeniach uczestników procesów edukacyjnych w polskich szkołach, 2023, Oficyna Wydawnicza SGH, ISBN 978-83-8030-616-5, 166 s.
17.	Odrowąż-Coates Anna, Okpadah Stephen Ogheneruro, Akaenyi Jacinta Nkiruka: (red.) On the Road to Social Inclusion, UNESCO Janusz Korczak Chair's Book Series, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-41-6, 196 s.
18.	Odrowąż-Coates Anna: (red.) Social pedagogy for social inclusion and children's rights discourses, UNESCO Janusz Korczak Chair's Book Series, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-91-1, [978-83-66879-92-8], 142 s.
19.	Odrowąż-Coates Anna: (red.) What would Korczak do? Reflections on education, well-being and children's rights in the times of the COVID-19 pandemic, UNESCO Janusz Korczak Chair's Book Series, 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-55-0, 155 s.
20.	Szurowska Beata: (red.) Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą, 2020, Difin, ISBN 9788380857476, 348 s.
21.	Tanaś Maciej, Galanciak Sylwia: (red.) Cyberprzestrzeń–Człowiek–Edukacja. T. 5, Otwarte zasoby edukacyjne w perspektywie pedagogicznej, 2020, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-423-6, [978-83-7850-853-3], 359 s.

22.	Tanaś Maciej: (red.) Technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji. 10 pytań do ludzi nauki, 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0149-9, 260 s.
23.	Zasępa Ewa: (red.) Doświadczenia człowieka w zdrowiu i w chorobie, 2020, Difin, ISBN 978-83-66491-15-1, 308 s.
24.	Zasępa Ewa: (red.) Jakość życia człowieka w zdrowiu i w chorobie, 2020, Difin, ISBN 978-83-66491-16-8, 298 s.
25.	Zasępa Ewa: (red.) Niepełnosprawność intelektualna. Poznawanie i wspieranie, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-86-4, 212 s.
Rozdziały z monografii	
1.	Baum Alicja Maria: Kobiety w szachach. Problemy związane z pcią w procesie rozwoju talentu, W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 103-127
2.	Bieńkowska Agnieszka: Dzieciństwo z perspektywy rozwoju, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, s. 9-31
3.	Borucka Karolina, Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M.: Kształcenie, doksztalcanie i doskonalenie kadr nauczycielskich, W: Prawo oświatowe / Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M. (red.), 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8246-702-4, s. 149-176
4.	Czarnecka Iwona: Sytuacja dziecka anormalnego w Polsce międzywojennej, W: Dziecko w historii. Między godnością a zniewoleniem. T. 1, Godność jako fundament praw człowieka / Kryńska E. J. , Kalisz Łukasz, Suplicka Agnieszka, 2021, Uniwersytet w Białymstoku, ISBN 978-83-7431-718-4
5.	Danielewicz Dorota: Niepełnosprawność intelektualna a rozwój dziecka, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, s. 191-219
6.	Danielewicz Dorota: Zaburzenia lękowe z perspektywy rozwoju dziecka, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Zagrożenia i zaburzenia / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-96-6, s. 347-373
7.	Dernowska Urszula: School mission statements and daily practice in schools : an exploration of how secondary school principals perceive the mission of their schools, W: Didactic challenges III: didactic retrospective and perspective where/how do we go from here?: conference proceedings / Peko Anđelka, Ivanuš-Grmek Milena, Delcheva-Dizdarevikj Jasmina (red.), 2020, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, ISBN 978-953-6965-92-2, s. 279-288
8.	Duda Ewa, Ciężka Aleksandra: Efektywność edukacji matematycznej dorosłych w dobie pandemii na podstawie wyników egzaminu maturalnego, W: Zdalna i bezpośrednia diagnostyka edukacyjna. Monografia Polskiego Towarzystwa Diagnostyki Edukacyjnej: XXVII Konferencja Diagnostyki Edukacyjnej / Niemierko Bolesław, Szmigel Maria Krystyna (red.), 2021, Polskie Towarzystwo Diagnostyki Edukacyjnej; Grupa Tomami, ISBN 978-83-963433-0-7, s. 159-176
9.	Duda Ewa, Ciężka Aleksandra: Matematyka w ekologii, ekologia w matematyce. Analiza treści zadań z wybranych podręczników szkolnych, W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 244-259
10.	Dudek Mieczysław, Kulbaka Jacek: Szkolnictwo wyższe w Polsce wobec konieczności zmian i reform, W: DISPUTATIONES QUODLIBETALES XXIV. & XXV. Konzum a kríza v súčasných okolnostiach & Quo vaditis, cives academici? / Dancák Pavol, Šoltés Radovan, Porubec Daniel (red.), 2022, Prešovská univerzita v Prešove Gréckokatolícka teologická fakulta, ISBN 978-80-555-3024-6, s. 132-146
11.	Dymek-Kucińska Anna, Szurowska Beata: Nadwaga i otyłość u dziecka w wieku szkolnym. Jak szkoła może pomóc dziecku i rodzinie, W: Szkoła w sytuacji trudnej : zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 144-175
12.	Gara Jarosław: Problematyczność recepcji metody fenomenologicznej i jej stosowalności w badaniach pedagogicznych, W: Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii /

	Madalińska-Michalak Joanna, Wiłkomirska Anna (red.), 2020, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 978-83-235-4295-7, s. 457-473, DOI:10.31338/uw.9788323542957.pp.457-473
13.	Gara Jarosław: Prometeusz i Epimeteusz – archetypy egzystencjalnych nastawień poznawczych jako wzorce nastawień edukacyjnych, W: Czasoprzestrzeń szkoły. Co warto wiedzieć o czasie i przestrzeni szkoły / Korzeniecka-Bondar Alicja , Gajdzica Zenon (red.), Kultura Szkoły, 2021, Wolters Kluwer Polska, ISBN 9788382466751, s. 23-47
14.	Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M. , Zajda Beata: Definicje, W: Prawo oświatowe / Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M. (red.), 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8246-702-4, s. 25-34
15.	Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M.: Słowo wstępne, W: Prawo oświatowe / Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M. (red.), 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8246-702-4, s. 11-13
16.	Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M.: Wprowadzenie, W: Prawo oświatowe / Gawroński Krzysztof, Kwiatkowski Stefan M. (red.), 2022, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8246-702-4, s. 15-17
17.	Gąstoł Agnieszka, Szurowska Beata: Uczeń z ADHD. Jak szkoła może wspierać rozwój dziecka , W: Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 262-280
18.	Hryniewicka Anna: Maria Grzegorzewska – życie i dzieło, W: Niepełnosprawność intelektualna. Poznawanie i wspieranie / Zasepa Ewa (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-86-4, s. 15-25
19.	Hryniewicka Anna: O aktywności twórczej w okresie późnej dorosłości, W: Polszczyzna jest zobowiązaniem, a dla niektórych pasją. Tom prac ofiarowanych prof. dr hab. Barbarze Falińskiej w 90 rocznicę / Porayski-Pomsta Józef, Sobolewska Katarzyna (red.), 2021, Dom Wydawniczy i Handlowy Elipsa, ISBN 978-83-8017-420-7, s. 323-338
20.	Hryniewicka Anna: Refleksje nad życiem Jerzego Gułkowskiego oraz jego wkładem w rozwój współczesnej filozofii i kultury w Polsce, W: Jerzy Gułkowski: Trzy wizje paruzji / Hryniewicka Anna, Górniak Adam (red.), 2023, Campidoglio, ISBN 978-83-65900-26-5, s. 9-123
21.	Hryniewicka Anna: Zagrożenia rozwoju psychicznego dzieci i młodzieży w okresie współczesnych przemian społeczno-kulturowych, W: Język zwierciadłem kultury / Wierzbicka-Piotrowska Elżbieta (red.), 2020, Dom Wydawniczy i Handlowy Elipsa, ISBN 978-83-8017-350-7, s. 205-220
22.	Jabłonowska Małgorzata: Po co komu samodzielność?, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej "Korona" Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 37-40
23.	Jabłonowska Małgorzata, Wiśniewska Justyna: Świat wirtualny jako przestrzeń rozwoju zdolności i uzdolnień, W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 279-296
24.	Jabłonowska Małgorzata: Trafność badań jako warunek konieczny i obszar szczególnej troski badaczy, W: Badanie – dojrzewanie – rozwój: trafność i rzetelność badań naukowych / Szlosek Franciszek (red.), 2023, Sieć Łukasiewicz - Instytut Technologii Eksploatacji, ISBN 978-83-7789-717-1, s. 107-115
25.	Jabłonowska Małgorzata, Wiśniewska Justyna: Wykorzystanie otwartych zasobów edukacyjnych w kształceniu akademickim, W: Cyberprzestrzeń-Człowiek-Edukacja. T. 5, Otwarte zasoby edukacyjne w perspektywie pedagogicznej / Tanaś Maciej, Galanciak Sylwia (red.), 2020, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-423-6, s. 93-108
26.	Jabłońska Karolina: Depresja młodzieży. Kiedy przyjść z pomocą?, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 41-47
27.	Jankowska (Dziedziewicz) Dorota Maria, Gralewski Jacek: Pośrednicząca rola postaw rodzicielskich w relacji między potencjałem twórczym rodziców a klimatem sprzyjającym rozwojowi kreatywności w

	środowisku domowym, W: Psychologiczne i edukacyjne konteksty transgresji / Mróz Justyna, Bernacka Ryszarda Ewa, Tsirigotis Konstantinos (red.), 2021, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ISBN 978-83-7133-980-6, s. 129-150
28.	Jurkiewicz Patrycja: Uczeń z niepełnosprawnością intelektualną. Jak szkoła może wspierać rozwój dziecka, W: Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 308-317
29.	Kasperkiewicz-Morlewska Katarzyna: Autoprezentacja i wystąpienia publiczne osób z niepełnosprawnością intelektualną, W: Nauka, badania i doniesienia naukowe 2020. Nauki humanistyczne i społeczne. Część 1 / Wysoczański Tobiasz (red.), 2020, Idea Knowledge Future, ISBN 978-83-953882-5-5, s. 180-188
30.	Kasperkiewicz-Morlewska Katarzyna: Dom rodzinny, dzieciństwo i bliscy we wspomnieniach i twórczości Anny Kamieńskiej – perspektywa hermeneutyczna, W: Literatura i historia – przegląd i analiza / Chodźko Ewelina, Surma Aleksandra (red.), 2020, Wydawnictwo Naukowe TYGIEL Sp. z o. o., ISBN 978-83-66489-07-3, s. 21-38
31.	Kasperkiewicz-Morlewska Katarzyna: Rodziny wielopokoleniowe – ich model i wartość (na podstawie twórczości dla dzieci Anny Kamieńskiej), W: Pedagogika serca. Wychowanie emocjonalne w XXI wieku / Lewandowska-Tarasiuk Ewa, Łaszczuk Jan, Śliwerski Bogusław (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-546-5, s. 183-192
32.	Kasperkiewicz-Morlewska Katarzyna: Spotkanie z Marią Łopatkową – projekt edukacyjny na zajęciach akademickich, W: Pedagogika homo amans: inspiracje, modele, perspektywy / Lewandowska-Tarasiuk Ewa, Łaszczuk Jan, Śliwerski Bogusław (red.), 2022, Difin, ISBN 978-83-8270-121-0, s. 156-171
33.	Kasperkiewicz-Morlewska Katarzyna: W krainie ludowości – życie i twórczość Marii Gleń, W: Meandry piękna / Cieślík-Klauza Joanna (red.), 2023, Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, ISBN 9788365990471, s. 183- 200
34.	Kasperkiewicz-Morlewska Katarzyna: Życie kulturalne społeczności małomiasteczkowych na przykładzie wybranych gmin Roztocza Środkowego, W: Kultura w Polsce w XXI wieku. Konteksty społeczne, kulturowe i medialne / Dąbrowska-Prokopowska Ewa, Goryń Patrycja, Zaniewska Martyna Faustyna (red.), 2020, Uniwersytet w Białymstoku, ISBN 978-83-7431-655-2, s. 389-402
35.	Kobylińska-Dehe Ewa, Prot-Klinger Katarzyna: Wprowadzenie, W: Jak Feniks z popiołów? O odradzaniu się psychoanalizy w powojennej i dzisiejszej Polsce / Kobylińska-Dehe Ewa , Prot-Klinger Katarzyna (red.), 2021, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, ISBN 978-83-242-3744-9, s. 5-25
36.	Korbecka Katarzyna: Sprawozdanie z konferencji pt.: "Zdolność i twórczość. Nowe perspektywy badawcze i rozwojowe", W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 507-510
37.	Korcza Jarosław: Emigracja Polaków do Australii. Konteksty historyczne i edukacyjne, W: Polonia i Polacy za granicą – kulturowe i edukacyjne obszary badań i doświadczeń / Boroń Aleksandra [i in.] (red.), Psychologia i Pedagogika - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, nr 332, 2020, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, ISBN 978-83-232-3857-7, s. 91-108
38.	Korcza Jarosław: Profesor Mirosław J. Szymański – badacz, wykładowca, mistrz, a przede wszystkim człowiek. , W: W poszukiwaniu dróg. Refleksje na kanwie relacji mistrz – uczeń / Łukasik Joanna Małgorzata, Jagielska Katarzyna, Kowal Stanisław (red.), 2020, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-854-8, s. 327-335
39.	Kulbaka Jacek: Metodologiczne aspekty związane z miejscem historii wychowania w obrębie pedagogiki, W: Badanie – dojrzewanie – rozwój : trafność i rzetelność badań naukowych / Szłosek Franciszek (red.), 2023, Sieć Łukasiewicz - Instytut Technologii Eksploatacji, ISBN 978-83-7789-717-1, s. 155-167
40.	Kulbaka Jacek: Od segregacji do inkluzji. Historyczne uwarunkowania kształcenia specjalnego w Polsce XX, W: Podpora inkluzívneho vzdelávania na slovensku a v zahraničí. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 13. september 2022, Prešov / Šilonová Viera, Kožárová Jana (red.), 2022, Vydavateľstvo Prešovskej Univerz, ISBN 978-80-555-2995-0, s. 102-119

41.	Kulbaka Jacek: Pytanie o granice niepełnosprawności: opieka i edukacja osób z niepełnosprawnością intelektualną w kontekstach dziejowych (do schyłku XX w.), W: Człowiek i granice / Dudek Mieczysław, Sawa-Czajka Elżbieta, 2023, Wydawnictwo Von Borowiecky, ISBN 978-83-66480-83-4, s. 233-263
42.	Kulbaka Jacek: W poszukiwaniu innowacyjności w edukacji w czasach nowożytnych (XVI-XVIII w.), W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 49-65
43.	Kuruliszwili Sergio: Najnowsze technologie informatyczne a internetowe źródła informacji w procesie samodzielnego podnoszenia kompetencji informatycznych, W: Na drodze do twórczości i mistrzostwa / Łaszczuk Jan (red.), 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-43-0, s. 111-121
44.	Kuruliszwili Sergio: Sztuczna inteligencja w procesie wspomaganie twórczości i jako podmiot twórczy, W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 423-435
45.	Kwiatkowski Stefan M.: Bariery w transformowaniu teorii pedagogicznych w (na) praktykę edukacyjną, W: Tożsamość pedagogiki współczesnej: wydanie jubileuszowe z okazji XXV-lecia Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu: 1993-2018 / Cybal-Michalska Agnieszka [i in.] (red.), Psychologia i Pedagogika - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, vol. 355, 2022, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, ISBN 978-83-232-4040-2, s. 33-45
46.	Kwiatkowski Stefan M.: Edukacyjny kontekst wyzwań cywilizacyjnych, W: Człowiek wobec wyzwań cywilizacyjnych: Od przeszłości do przyszłości / Kremień Wasyl [i in.], Biblioteka Instytutu Spraw Społecznych Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, 2022, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, ISBN 978-83-7789-682-2, s. 321-324
47.	Kwiatkowski Stefan M.: Edukacyjny kontekst zmian w zakresie treści i form pracy, W: Praca i kariera w warunkach nowego millennium. Implikacje dla edukacji / Tomaszewska Renata (red.), 2020, Wydawnictwo Kazimierza Wielkiego, ISBN 978-83-8018-332-2, s. 19-30
48.	Kwiatkowski Stefan M.: Elementy strategii rozwoju szkolnictwa zawodowego, W: Jednostka, edukacja, organizacja wobec przemian rynku pracy / Kwiatkowski Stefan M., Piorunek Magdalena (red.), 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-49-9, s. 188-200
49.	Kwiatkowski Stefan M., Łaszczuk Jan: Kandydaci na studia w perspektywie 2025-2030 – wybrane uwarunkowania edukacyjne, kompetencyjne i demograficzne, W: Trendy, modele i perspektywy rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce 2021-2025 z projekcją do roku 2030 / Woźnicki Jerzy (red.), 2022, Politechnika Śląska, ISBN 978-83-7880-837-4, s. 213-220
50.	Kwiatkowski Stefan M.: Kompetencyjny model edukacji. Kompetencje jako cel edukacji / efekt uczenia się, W: Szkoła i nauczyciel. Rozwój nauczyciela i rozwój szkoły / Nowosad Inetta, Szymański Mirosław Józef (red.), 2023, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8294-234-7, s. 59-67
51.	Kwiatkowski Stefan M.: Międzypokoleniowy transfer kapitału edukacyjnego. Teoria i praktyka dzielenia się wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami społecznymi, W: Wybrane zagadnienia współczesnej polityki społecznej — między nauką a praktyką / Bojanowska Elżbieta, Uścińska Gertruda (red.), 2021, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, ISBN 978-83-64581-35-9, s. 71-84
52.	Kwiatkowski Stefan M.: Model czynności poznawczych uczniów i przykłady jego zastosowań, W: Współczesne problemy pedagogiki: w kierunku integracji teorii z praktyką / Kwiatkowski Stefan M. (red.), 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-28-7, s. 44-59
53.	Kwiatkowski Stefan M.: Prognozowanie rozwoju systemu edukacji w kontekście wyzwań natury globalnej, W: Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii / Madalińska-Michalak Joanna, Wiłkomirska Anna (red.), 2020, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 978-83-235-4295-7, s. 207-222

54.	Kwiatkowski Stefan M.: Transfer kapitału edukacyjnego w środowisku pracy, W: Człowiek dorosły w zróżnicowanych kontekstach życia. Księga jubileuszowa profesor Ewy Solarczyk-Ambrozik / Rosalska Małgorzata, Wawrzonek Anna, Szłapińska Joanna (red.), Psychologia i Pedagogika – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, vol. 357, 2022, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, ISBN 978-83-232-4062-4, s. 141-150
55.	Kwiatkowski Stefan M.: Transfer kapitału edukacyjnego – perspektywa międzypokoleniowa i międzykulturowa, W: O tożsamości, kondycji i powinnościach pedagogiki – tradycja i współczesność: księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu z okazji 80. urodzin / Ogrodzka-Mazur Ewa <i>[i in.]</i> (red.), 2022, Wydawnictwo Adam Marszałek, ISBN 978-83-8180-631-2, s. 414-424
56.	Kwiatkowski Stefan M.: Warunki rozwoju szkolnictwa zawodowego, W: Szkoła i nauczyciel w obliczu zmian społecznych i edukacyjnych / Łukasik Joanna Małgorzata, Nowosad Inetta, Szymański Mirosław Józef (red.), 2021, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-948-4, s. 95-110
57.	Kwiatkowski Stefan M.: Wprowadzenie, W: Współczesne problemy pedagogiki: w kierunku integracji teorii z praktyką / Kwiatkowski Stefan M. (red.), 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-28-7, s. 7-8
58.	Kwiatkowski Stefan M., Piorunek Magdalena: Wprowadzenie, W: Jednostka, edukacja, organizacja wobec przemian rynku pracy / Kwiatkowski Stefan M., Piorunek Magdalena (red.), 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-49-9, s. 7-8
59.	Kwiatkowski Stefan M.: Wstęp, W: Współdziałanie w realizacji zadań oświatowych / Gawroński Krzysztof <i>[i in.]</i> (red.), Dobre Praktyki w Oświacie, 2021, Wolters Kluwer Polska, ISBN 978-83-8246-324-8, s. 13-16
60.	Lebuda Izabela, Glăveanu Vlad Petre, Jankowska Dorota Maria: Creativity Development and Culture, W: The Cambridge Handbook of Lifespan Development of Creativity / Russ Sandra W., Hoffmann Jessica D., Kaufman James C. (red.), Cambridge Handbooks in Psychology, 2021, Cambridge University Press, ISBN 9781108755726, s. 480 – 494
61.	Lebuda Izabela, Zielińska Aleksandra, Gołąb Dominik, Jankowska Dorota Maria: Interpersonal Relationships, Social Emotions, and Creativity, W: The Cambridge Handbook of Creativity and Emotions / Ivcevic Zorana, Hoffmann Jessica D., Kaufman James C. (red.), 2023, Cambridge University Press, ISBN 9781009031240, s. 299-318, DOI:10.1017/9781009031240.020
62.	Lewandowska-Tarasiuk Ewa: Retoryka miłości... niedokończone dzieło Andrzeja Szczeklika, W: Pedagogika serca. Wychowanie emocjonalne w XXI wieku / Lewandowska-Tarasiuk Ewa, Łaszczuk Jan, Śliwerski Bogusław (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-546-5, s. 101-112
63.	Lewandowska-Tarasiuk Ewa: Świat za słów kurtyną, W: Retoryka i manipulacja. Technika manipulacji / Lichański Jakub, Lewandowska-Tarasiuk Ewa (red.), Forum Artis Rhetoricae, vol. 3 (62), 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0127-7, s. 19-29
64.	Lewandowska-Tarasiuk Ewa: Troska o SŁOWO jest troską o CZŁOWIEKA, W: Pedagogika homo amans : inspiracje, modele, perspektywy / Lewandowska-Tarasiuk Ewa, Łaszczuk Jan, Śliwerski Bogusław (red.), 2022, Difin, ISBN 978-83-8270-121-0, s. 188-204
65.	Lewandowska-Tarasiuk Ewa: W drodze ku polskości, W: Ludzie w drodze : migracje, granice, tożsamość / Rott Dariusz (red.), Seria Glogerowska, 2022, Społeczne Stowarzyszenie Prasoznawcze „Stopka” im. Stanisława Zagórskiego w Łomży, ISBN 978-83-66597-38-9, s. 116-127
66.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna, Jabłońska Karolina: Doświadczenie kryzysowej edukacji zdalnej w opiniach nauczycieli uczniów zdolnych, W: Zdolności i twórczość. Konceptje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 154-176
67.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna, Jabłonowska Małgorzata: Nauczyciele szkół wiejskich o edukacji i wsparciu uczniów zdolnych w ich środowisku, W: Zdolności i twórczość. Konceptje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 128-153

68.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna: Nowe technologie w edukacji uczniów zdolnych, W: Przyszłość polskiej szkoły. Alert pedagogiczny / Klimska Agnieszka, Klimski Marcin (red.), 2021, Wydawnictwo Adam Marszałek, ISBN 978-83-8180-579-7, s. 82-94
69.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Bez porażki nie ma sukcesu, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 34-36
70.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 17-20
71.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa, Tworek Ewa: Dlaczego dzieci przestają lubić matematykę?, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 63-66
72.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Dziecko jako odbiorca reklam, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 136-138
73.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Efekty Pigmaliona, Golema i Galatei, czyli efekty oczekiwania, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 59-62
74.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Nowoczesne technologie w służbie edukacji, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 121-124
75.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: O stylach uczenia się, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 51-54
76.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Po co uczniom prace domowe?, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 55-58
77.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Rodzic zaangażowany w edukację dziecka, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej „Korona” Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 80-86
78.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Zaangażowanie edukacyjne rodziców dzieci zdolnych, W: Z teorii i praktyki edukacji wczesnoszkolnej ucznia zdolnego / Limont Wiesława, Łowkajtis Dominika (red.), 2020, Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku, ISBN 978-83-66277-06-9, s. 209-226, DOI:10.19251/9788366277069/2020.10
79.	Maciejewicz Anna, Zasępa Ewa: Cechy osobowości a jakość życia twórców wizualnych, W: Jakość życia człowieka w zdrowiu i w chorobie / Zasępa Ewa (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-66491-16-8, s. 39-65
80.	Makaruk Anna Róża, Rebizant Monika: Nauczyciel na drodze do twórczości i mistrzostwa – wartość umiejętności cyfrowych i kompetencji interpersonalnych, W: Na drodze do twórczości i mistrzostwa / Łaszczuk Jan (red.), 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-43-0, s. 123-132
81.	Marcinkowska Barbara, Lewandowska-Tarasiuk Ewa: Retoryka osób z głęboką niepełnosprawnością intelektualną. Wywiad z Rektorem Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej prof.

	Barbarą Marcinkowską, prowadzi Ewa Lewandowska-Tarasiuk, W: Retoryka i manipulacja. Technika manipulacji / Lichański Jakub, Lewandowska-Tarasiuk Ewa (red.), Forum Artis Rhetoricae, vol. 3 (62), 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0127-7, s. 9-17
82.	Michalski Jarosław, Szurowska Beata: Poezja i nauczyciel, W: Konwaliowe dzwonki. I Pedeutologiczna Wiosna Poezji APS 2019 / Michalski Jarosław, Szurowska Beata (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-48-2, s. 7-8
83.	Odrowąż-Coates Anna: A few words of introduction, W: What would Korczak do? Reflections on education, well-being and children's rights in the times of the COVID-19 pandemic / Odrowąż-Coates Anna (red.), UNESCO Janusz Korczak Chair's Book Series, 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-55-0, s. 7-12
84.	Odrowąż-Coates Anna: Foreword, W: Social pedagogy for social inclusion and children's rights discourses / Odrowąż-Coates Anna (red.), UNESCO Janusz Korczak Chair's Book Series, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-91-1, s. 7-11
85.	Odrowąż-Coates Anna, Dąbrowa Ewa: Konkluzje i lekcje z badań, W: Obecne – nieobecne: wątki dotyczące islamu i muzułmanów w doświadczeniach uczestników procesów edukacyjnych w polskich szkołach / Odrowąż-Coates Anna (red.), 2023, Oficyna Wydawnicza SGH, ISBN 978-83-8030-616-5, s. 15-155
86.	Odrowąż-Coates Anna: O badaniach między- czy wielokulturowych w polskich kontekstach edukacyjnych, W: Obecne – nieobecne: wątki dotyczące islamu i muzułmanów w doświadczeniach uczestników procesów edukacyjnych w polskich szkołach / Odrowąż-Coates Anna (red.), 2023, Oficyna Wydawnicza SGH, ISBN 978-83-8030-616-5, s. 9-24
87.	Odrowąż-Coates Anna: Wstęp, W: Obecne – nieobecne: wątki dotyczące islamu i muzułmanów w doświadczeniach uczestników procesów edukacyjnych w polskich szkołach / Odrowąż-Coates Anna (red.), 2023, Oficyna Wydawnicza SGH, ISBN 978-83-8030-616-5, s. 7-8
88.	Omelańczuk Iwona: Model podwójnego ABCX w badaniach nad adaptacją rodzin dzieci z trudnościami rozwojowymi, W: Dydaktyka specjalna: w horyzoncie znaczeń, koncepcji i praktyki pedagogicznej / Głódkowska Joanna (red.), vol. 1, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-69-7, s. 306-316
89.	Ostolska Magdalena: Głos w mowie, czyli sztuka wprzężona w warsztat nauczyciela, W: Meandry piękna / Cieślak-Klauza Joanna (red.), 2023, Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie, ISBN 9788365990471, s. 163-182
90.	Ostolska Magdalena: Granice automanipulacji, W: Retoryka i manipulacja. Technika manipulacji / Lichański Jakub, Lewandowska-Tarasiuk Ewa (red.), Forum Artis Rhetoricae, vol. 3 (62), 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0127-7, s. 59-69
91.	Ostolska Magdalena: Miłość – agape jako podstawa funkcjonowania społecznego, W: Pedagogika homo amans : inspiracje, modele, perspektywy / Lewandowska-Tarasiuk Ewa, Łaszczuk Jan, Śliwerski Bogusław (red.), 2022, Difin, ISBN 978-83-8270-121-0, s. 67-93
92.	Ostolska Magdalena: Rola uczuć w wychowaniu szkolnym, W: Pedagogika serca. Wychowanie emocjonalne w XXI wieku / Lewandowska-Tarasiuk Ewa, Łaszczuk Jan, Śliwerski Bogusław (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-546-5, s. 92-102
93.	Ostolska Magdalena: Studium przypadku 4. Drama poprzez głos, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 125-136
94.	Ostolska Magdalena: Voice as manifestation of Life, or about Zygmunt Molik's method in relation to teacher's work, W: Nauka, badania i doniesienia naukowe 2020. Nauki humanistyczne i społeczne. Część 1 / Wysoczański Tobiasz (red.), 2020, Idea Knowledge Future, ISBN 978-83-953882-5-5, s. 254-262
95.	Ostolska Magdalena: Warsztaty emisji głosu jako droga ku aktywnemu uczestnictwu w życiu kulturalnym, W: Kultura w Polsce w XXI wieku. Konteksty społeczne, kulturowe i medialne / Dąbrowska-Prokopowska Ewa, Goryń Patrycja, Zaniewska Martyna Faustyna (red.), 2020, Uniwersytet w Białymstoku, ISBN 978-83-7431-655-2, s. 343-358

96.	Panecki Tadeusz: Miejsce i rola stowarzyszenia historyków wojskowości w badaniach historycznowojskowych, W: Polska historiografia wojskowa. Stan badań i perspektywy / Ćwiek Henryk, Siewier Malwina (red.), 2022, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. Jana Długosza w Częstochowie, ISBN 978-83-66536-68-5, s. 9-18
97.	Prot-Klinger Katarzyna, Szwajca Krzysztof: Czy można przepracować Zagładę? Doświadczenie pracy grupowej, W: Czy powrót wypartego? Psychoanaliza i dziedzictwo totalitaryzmów / Kobylińska-Dehe Ewa (red.), 2020, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, ISBN 978-83-242-3633-6, s. 161-193
98.	Prot-Klinger Katarzyna, Herczyńska Grażyna , Moskalewicz Jacek: Has the spirit of Basaglia affected Polish psychiatry?, W: Basaglia's International Legacy : From Asylum to Community / Burns Tom , Foot John (red.), 2020, Oxford University Press, ISBN 978-01-98-84101-2, s. 245-256, DOI:10.1093/med/9780198841012.003.0015
99.	Prot-Klinger Katarzyna, Szwajca Krzysztof: Kann man die Shoah verarbeiten? Erfahrungen aus der Gruppenarbeit, W: Wiederkehr des Verdrängten? Psychoanalyse und das Erbe der Totalitarismen / Kobylińska-Dehe Ewa, Dybel Paweł, Hermanns Ludger M. (red.), 2020, Psychosozial-Verlag, ISBN 978-3-8379-2938-6, s. 133-154
100.	Prot-Klinger Katarzyna: Myślenie grupowo-analityczne w pracy z pacjentami psychotycznymi, W: Jak Feniks z popiołów? O odradzaniu się psychoanalizy w powojennej i dzisiejszej Polsce / Kobylińska-Dehe Ewa , Prot-Klinger Katarzyna (red.), 2021, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, ISBN 978-83-242-3744-9, s. 481-500
101.	Prot-Klinger Katarzyna, Szwajca Krzysztof: Późne skutki wczesnej traumy : psychoterapia ocalałych z Holokaustu, W: Psychoanaliza w cieniu wojny i Zagłady / Kobylińska-Dehe Ewa (red.), 2020, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, ISBN 978-83-242-3634-3, s. 301-323
102.	Prot-Klinger Katarzyna: Psychoanaliza i opera, W: Jak Feniks z popiołów? O odradzaniu się psychoanalizy w powojennej i dzisiejszej Polsce / Kobylińska-Dehe Ewa , Prot-Klinger Katarzyna (red.), 2021, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas, ISBN 978-83-242-3744-9, s. 427-444
103.	Prot-Klinger Katarzyna: Reakcja na katastrofę. Postępowanie psychoanalityczne, W: Interwencja kryzysowa: wybrane zagadnienia / Kluczyńska Sylwia, Czabała Jan Czesław (red.), Współczesne wyzwania psychologii, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-26-3, s. 33-53
104.	Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Kohut Svitlana, Łukasiewicz-Wieleba Joanna: Studenci wobec kryzysowej edukacji zdalnej. Polsko-ukraińskie badania porównawcze, W: Cyfrowy tubylec w szkole-diagnozy i otwarcia. T. 4. Edukacja zdalna w cieniu pandemii - wielość akademicki / Nowicka Marzenna, Dziekońska Joanna (red.), 2021, Wydawnictwo Adam Marszałek, ISBN 978-83-8180-558-2, s. 48-67
105.	Sędzicki Mieczysław: O potrzebie poszanowania (respektowania) „godności” w placówkach wsparcia dla osób z zaburzeniami poznawczymi, W: Wsparcie i aktywizacja osób z zaburzeniami poznawczymi / Korycki Arkadiusz (red.), 2022, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, ISBN 978-83-7934-606-6, s. 61-69
106.	Stanek Katarzyna: Ośrodek pomocy społecznej jako środowiskowa forma wsparcia osób starszych z zaburzeniami poznawczymi, W: Wsparcie i aktywizacja osób z zaburzeniami poznawczymi / Korycki Arkadiusz (red.), 2022, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, ISBN 978-83-7934-606-6, s. 35-45
107.	Szurowska Beata: Anoreksja i bulimia. Działania szkoły w zakresie profilaktyki oraz wspierania chorych w powrocie do zdrowia , W: Szkoła w sytuacji trudnej : zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 217-237
108.	Szurowska Beata, Michalski Jarosław: Beata Szurowska i Jarosław Michalski wierszem, W: Konwaliowe dzwonki. I Pedeutologiczna Wiosna Poezji APS 2019 / Michalski Jarosław, Szurowska Beata (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-48-2, s. 49-58
109.	Szurowska Beata: Dziecko jako uczestnik badań naukowych – specyfika prowadzenia badań z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, W: Badanie - dojrzewanie - rozwój : trafność i rzetelność

	badan naukowych / Szlosek Franciszek (red.), 2023, Sieć Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji, ISBN 978-83-7789-717-1, s. 229-241
110.	Szurowska Beata: Edukacja włączająca. Jak szkoła może wspierać rozwój dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, W: Szkoła w sytuacji trudnej : zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 318-342
111.	Szurowska Beata: Literatura i zabawy literackie jako ważne elementy wspomagania rozwoju małych dzieci, W: Żłobek: wychowanie i edukacja / Jegier Aneta (red.), 2021, Difin, ISBN 978-83-66491-90-8, s. 150 -180
112.	Szurowska Beata: Mały uczeń w szkole – wybrane sytuacje trudne, W: Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 14-43
113.	Szurowska Beata: Twórczość w perspektywie konkursu poetyckiego „Pedeutologiczna Wiosna Poezji”, W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 491-504
114.	Szurowska Beata: Wstęp, W: Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 9-13
115.	Szurowska Beata: Zaburzenia karmienia i odżywiania w okresie dzieciństwa – profilaktyka oraz wsparcie w rodzinie, przedszkolu i szkole, W: Rozwój w okresie dzieciństwa. Wsparcie pedagogiczne / Bieńkowska Agnieszka, Danielewicz Dorota (red.), 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-98-0, s. 159-186
116.	Szymański Mirosław Józef: Gwałtowna zmiana społeczna a zmiana edukacyjna, W: Szkoła i nauczyciel w obliczu zmian społecznych i edukacyjnych / Łukasik Joanna Małgorzata, Nowosad Inetta, Szymański Mirosław Józef (red.), 2021, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-948-4, s. 15-26
117.	Szymański Mirosław Józef: Nauczyciel wobec nierówności społecznych, W: Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w teorii i praktyce szkolnej / Cieśleńska Beata, Wiśniewska Ewa (red.), 2020, Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku, ISBN 978-83-66277-07-6, s. 23-34
118.	Szymański Mirosław Józef: Nawroczynski o nauczycielu, wykształceniu i człowieku wykształconym, W: Bogdan Nawroczynski - inspiracje dla współczesności / Śliwerski Bogusław, Walancik Marek (red.), 2020, Akademia WSB, ISBN 978-83-65621-68-9, s. 23-34
119.	Szymański Mirosław Józef: Nierówności społeczne w polskim szkolnictwie, W: Współczesne problemy pedagogiki: w kierunku integracji teorii z praktyką / Kwiatkowski Stefan M. (red.), 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-28-7, s. 235-246
120.	Szymański Mirosław Józef: Szkoła jako instytucja tworząca kapitał społeczny, W: O tożsamości, kondycji i powinnościach pedagogiki - tradycja i współczesność: księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Lewowickiemu z okazji 80. urodzin / Ogrodzka-Mazur Ewa[in.] (red.), 2022, Wydawnictwo Adam Marszałek, ISBN 978-83-8180-631-2, s. 238-247
121.	Szymański Mirosław Józef: Zmiana społeczna a edukacja przyszłości, W: Edukacja w przestrzeni społecznej – paradygmaty zmian / Karpińska Anna, Borawska-Kalbarczyk Katarzyna, Szwarc Alina (red.), 2021, Uniwersytet w Białymstoku, ISBN 978-83-7431-660-6, s. 21-37
122.	Tanaś Maciej, Galanciak Sylwia: A child in a web of threats – risky online behaviours of youth as a challenge for education, W: Education – Relationships – Play. Multifaceted aspects of the Internet and child and youth online safety / Wrońska Agnieszka, Lew-Starowicz Rafał, Rywczyńska Anna (red.), Seria Naukowa - Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, vol. 6, 2020, Wydawnictwo Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, ISBN 978-83-66515-08-6, s. 38-62
123.	Tanaś Maciej: Kształcenie komplementarne (po pandemii), W: Zdalne kształcenie akademickie dorosłych w czasie pandemii / Czarkowski Jakub Jerzy[in.](red.), 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0120-8, s. 277-297
124.	Tanaś Maciej: Między wolnością a zniewoleniem człowieka w przestrzeni mediów cyfrowych. Primum non nocere – po pierwsze nie szkodzić, W: Humanistyczne ambiwalencje globalizacji: zbiór studiów / Piejka Agnieszka, Wojnar Irena (red.), 2021, Polska Akademia Nauk, ISBN 978-83-66847-04-0, s. 93-106

125.	Tanaś Maciej: O potrzebie pedagogicznych pytań o technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji – zadanie współczesnej polityki edukacyjnej, W: Technologie informacyjno-komunikacyjne w edukacji. 10 pytań do ludzi nauki / Tanaś Maciej (red.), 2020, Wydawnictwo DiG, ISBN 978-83-286-0149-9, s. 11-31
126.	Tanaś Maciej: O rzetelności i trafności badań naukowych w pedagogice, W: Badanie – dojrzewanie – rozwój: trafność i rzetelność badań naukowych / Szlosek Franciszek (red.), 2023, Sieć Łukasiewicz - Instytut Technologii Eksploatacji, ISBN 978-83-7789-717-1, s. 25-35
127.	Tanaś Maciej: Otwarte zasoby edukacyjne – o potrzebie nowego paradygmatu dydaktycznego, W: Cyberprzestrzeń-Człowiek-Edukacja. T. 5, Otwarte zasoby edukacyjne w perspektywie pedagogicznej / Tanaś Maciej, Galanciak Sylwia (red.), 2020, Oficyna Wydawnicza Impuls, ISBN 978-83-8095-423-6, s. 15-49
128.	Tanaś Maciej: Otwierając skarbiec filozofii antropocentryzmu, W: Człowiek wobec wyzwań cywilizacyjnych: Od przeszłości do przyszłości / Kremień Wasyl[<i>i in.</i>], Biblioteka Instytutu Spraw Społecznych Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, 2022, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, ISBN 978-83-7789-682-2, s. 307-314
129.	Tanaś Maciej: Profesor Bronisław Siemieniecki – twórca szkoły toruńskiej w zakresie pedagogiki mediów i pedagogiki kognitywistycznej, W: Teoretyczne i praktyczne aspekty pedagogiki medialnej / Siemieniecka Dorota, Majewska Kamila (red.), 2021, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, ISBN 978-83-231-4551-6, s. 43-49
130.	Tanaś Maciej, Siemieniecki Bronisław: Wychowanie a media, W: Pedagogika medialna / Siemieniecki Bronisław (red.), 2021, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-21947-5, s. 125-139
131.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra: Gotowość do agresji uczniów – sprawców, ofiar i świadków przemocy rówieśniczej, W: Psychospołeczne konteksty badań nad agresją interpersonalną / Poraj Grażyna, Poraj-Weder Magdalena (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-67721-01-1, s. 169-187
132.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra: Kultura szkoły, W: Kalejdoskop. Współczesne pojęcia pedagogiczne / Czerepaniak-Walczak Maria, Iwasiów Sławomir (red.), 2021, Zachodniopomorskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli, ISBN 978-83-89882-47-9, s. 103-109
133.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra, Czyżewska Monika: Ocenianie kształtujące z perspektywy uczniów i nauczycieli. Studium trzech szkół, W: Rola społeczna diagnostyki edukacyjnej / Niemierko Bolesław, Szmigel Maria Krystyna (red.), 2020, Grupa Tomami, ISBN 978-83-63873-99-8, s. 485-487
134.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra: Poczucie własnej skuteczności nauczyciela w kontekście problemu przemocy rówieśniczej wśród uczniów, W: Obszary (nie)pełności w pracy współczesnego nauczyciela / Białożył-Wielonek Katarzyna, Pękala Ludwika Joanna (red.), 2021, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 9788323550952, s. 121-134
135.	Trzcińska-Król Maria Magdalena: Narzędziownik rodzica i ucznia: aplikacje graficzne, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej "Korona" Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 145-148
136.	Trzcińska-Król Maria Magdalena: Narzędziownik rodzica i ucznia: aplikacje wspomagające naukę, W: By nie zgasić w dziecku ciekawości świata. Poradnik dla rodziców, nauczycieli, wychowawców / Lewandowska Ilona, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa (red.), 2020, Forum Przedsiębiorczości Polskiej "Korona" Kurier Wileński, ISBN 978-609-96180-1-2, s. 142-144
137.	Trzcińska-Król Maria Magdalena, Wiśniewska Justyna, Łukasiewicz-Wieleba Joanna: Nauczyciel w drodze. Od kompetencji do mistrzostwa, W: Na drodze do twórczości i mistrzostwa / Łaszczyk Jan (red.), 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-43-0, s. 87-110
138.	Trzcińska-Król Maria Magdalena: Postawa twórcza studentów kierunków pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej, W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 377-393

139.	Trzcińska-Król Maria Magdalena, Wiśniewska Justyna: Specyfika edukacji zdalnej oraz warunki rozwoju uzdolnień dzieci w czasie izolacji społecznej spowodowanej pandemią COVID-19 w świetle badań sondażowych rodziców uczniów zdolnych, W: Zdolności i twórczość. Koncepcje. Badania. Praktyka / Romaniuk Miłosz Wawrzyniec, Jabłonowska Małgorzata (red.), 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-85-0, s. 193-214
140.	Uryga Danuta, Wiatr Marta: School Space as Teaching and Learning Technology – Social World Perspective , W: Education – Multiplicity of Meanings, Commonality of Goals / Pitula Beata, Nowosad Inetta (red.), 2022, Vandenhoeck & Ruprecht unipress, ISBN 978-3-8471-1422-2, s. 61-77
141.	Weremczuk Ewa: Przekonania związane z naturą zdolności poznawczych i kreatywnym postrzeganiem siebie - w kierunku syntezy, W: Psychologiczne i edukacyjne konteksty transgresji / Mróz Justyna, Bernacka Ryszarda Ewa, Tsirigotis Konstantinos (red.), 2021, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ISBN 978-83-7133-980-6, s. 115-121
142.	Wiak Katrzyna, Zasepa Ewa: Jakość życia osób chorujących na nieswoiste zapalenie jelit, W: Jakość życia człowieka w zdrowiu i w chorobie / Zasepa Ewa (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-66491-16-8, s. 261-274
143.	Wiatr Marta: Dyskursywne konstruowanie refleksyjnej matki – na przykładzie analizy przypadku, W: Rodzicielstwo - wybrane aspekty funkcjonowania / Brągiel Józefa, Górnicka Beata (red.), 2021, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, ISBN 978-83-7395-917-0, s. 43-51
144.	Wiśniewska Jolanta: Czytelnictwo seniorów, W: Biblioterapia i arteterapia / Chatzipentidis Kiriakos (red.), 2021, Uniwersytet Wrocławski, ISBN 978-83-962640-1-5, s. 90-99
145.	Wiśniewska Jolanta: Od edukacji do pracy zawodowej osób z lekką niepełnosprawnością intelektualną, W: Jednostka, edukacja, organizacja wobec przemian rynku pracy / Kwiatkowski Stefan M., Piorunek Magdalena (red.), 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-49-9, s. 76-85
146.	Wolan-Nowakowska Mariola, Rudzińska Aleksandra: Employer branding jako narzędzie budowania wizerunku przedsiębiorstwa, W: Praca i polityka społeczna w zmieniającej się rzeczywistości / Uścińska Gertruda, Sadowska-Snarska Cecylia (red.), 2022, Wydawnictwo Adam Marszałek, ISBN 978-83-8180-694-7, s. 29-40
147.	Wolan-Nowakowska Mariola: Osoby z niepełnosprawnościami jako klienci publicznych służb zatrudnienia. Dobre praktyki Działu Obsługi Osób Niepełnosprawnych Urzędu Pracy m.st. Warszawy, W: Jednostka, edukacja, organizacja wobec przemian rynku pracy / Kwiatkowski Stefan M., Piorunek Magdalena (red.), 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-49-9, s. 86-95
148.	Zagrodzka Alicja: Rodzice w kryzysie małżeńskim na warsztatach umiejętności wychowawczych – szanse i zagrożenia, W: Pedagogika i edukacja wobec kryzysu zaufania, wspólnotowości i autonomii / Madalińska-Michalak Joanna, Wiłkomirska Anna (red.), 2020, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, ISBN 978-83-235-4295-7, s. 346-379
149.	Zasepa Ewa: Dorosłość osoby z niepełnosprawnością intelektualną, W: Niepełnosprawność intelektualna. Poznawanie i wspieranie / Zasepa Ewa (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-86-4, s. 144-157
150.	Zasepa Ewa: Niepełnosprawność intelektualna, W: Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży / Grzegorzewska Iwona, Cierpiatkowska Lidia, Borkowska Aneta Rita (red.), 2020, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-20768-7, s. 283-293
151.	Zasepa Ewa: Niepełnosprawność intelektualna/zaburzenie rozwoju intelektualnego, W: Psychiatria dzieci i młodzieży. T. 1 / Janas-Kozik Małgorzata, Wolańczyk Tomasz (red.), 2021, Warszawa, ISBN 978-83-200-6446-9, s. 235-246
152.	Zasepa Ewa, Trzaska Aleksandra: Poczucie sensu życia i satysfakcja z życia osób chorych na schizofrenię, W: Jakość życia człowieka w zdrowiu i w chorobie / Zasepa Ewa (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-66491-16-8, s. 136-156
153.	Zasepa Ewa, Kietczewska Angelika: Postawy wobec czasu a poczucie sensu życia w różnych grupach wiekowych, W: Doświadczenia człowieka w zdrowiu i w chorobie / Zasepa Ewa (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-66491-15-1, s. 70-93

154.	Zasępa Ewa: Rodzina z dzieckiem z zaburzeniami rozwoju, W: Psychologia kliniczna dzieci i młodzieży / Grzegorzewska Iwona, Cierpiątkowska Lidia, Borkowska Aneta Rita (red.), 2020, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-20768-7, s. 657-664
155.	Zasępa Ewa: Wokół istnienia i godności osoby z niepełnosprawnością intelektualną, W: Niepełnosprawność intelektualna. Poznawanie i wspieranie / Zasępa Ewa (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-86-4, s. 29-42
156.	Zasępa Ewa: Znaczenie religijnych sposobów radzenia sobie u osób przewlekle chorych somatycznie, W: Doświadczenia człowieka w zdrowiu i w chorobie / Zasępa Ewa (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-66491-15-1, s. 120-141
Artykuły z czasopism	
1.	Baum Alicja Maria, Łukasiewicz-Wieleba Joanna: Działania instytucji i trenerów na rzecz rozwoju uzdolnień sportowych dzieci w czasie izolacji społecznej spowodowanej pandemią covid-19. Perspektywa rodzicielska, Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne, vol. 39, nr 2, 2021
2.	Baum Alicja Maria: Kobiety w szachach. Problemy związane z rodziną w procesie rozwoju talentu, Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne, nr 1 (16), 2023, s. 126-143, DOI:10.18778/2450-4491.16.08
3.	Baum Alicja Maria, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Oddziaływania rodzicielskie w rozwijaniu uzdolnień sportowych dzieci w czasie izolacji społecznej spowodowanej pandemią COVID-19, Horyzonty Wychowania, vol. 20, nr 53, 2021, s. 11-24, DOI:10.35765/hw.1967
4.	Baum Alicja Maria: Women in Chess. Education-related problems during talent development process, Multidisciplinary Journal of School Education, Jesuit University Ignatianum, vol. 11, nr 22, 2022, s. 49-74, DOI:10.35765/mjse.2022.1122.03
5.	Boyle Andrew, Abdulla Sam, Odrowąż-Coates Anna , Tah Jude, Kiss Julien, Grung Rolf Magnus, Ahlström Margareta, Marsh Lynne : Supporting the social inclusion of children and young adults with IDD and psychiatric comorbidities: Autobiographical narratives of practitioners and academics from Europe, Society Register, vol. 7, nr 2, 2023, 33–48, DOI:10.14746/sr.2023.7.2.03
6.	Buchholz Aleksandra, Czerwińska Kornelia, Wolan-Nowakowska Mariola: Rezyliencja matek dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 13, nr 1, 2023, s. 17-30, DOI:10.21697/fp.2023.1.02
7.	Buchholz Aleksandra, Wolan-Nowakowska Mariola: Wzrost potraumatycznej jako czynnik dobrostanu psychicznego rodziców dzieci z autyzmem, Problemy Opiekuńczo Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. LX(588), nr 3, 2020, s. 26-37, DOI:10.5604/01.3001.0013.9123
8.	Cannito Maddalena, Odrowąż-Coates Anna: Fatherhood and the nexus of gendered attitudes towards domestic violence amongst future teachers in Poland, Kwartalnik Pedagogiczny, vol. 66, nr 2(260), 2021, s. 104-134, DOI:10.31338/2657-6007.kp.2021-2.6
9.	Ciążela Andrzej: Uszkolnienie marksizmu. Edukacja a zmiana społeczna, Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia Politologica, vol. 24, 2020, s. 50-63, DOI:10.24917/20813333.24.4
10.	Copeland William E., Ivanova Masha Y., Achenbach Thomas M., Turner Lori V., Tong Guangyu, Ahmeti-Pronaj Adelina, Au Alma, Bellina Monica, Carlos Caldas J., Zasępa Ewa: Cultural contributions to adults' self-rated mental health problems and strengths: 7 culture clusters, 28 societies, 16 906 adults, Psychological Medicine, nr May, 2023, s. 1-10, DOI:10.1017/S0033291723001332, łączna liczba autorów: 37
11.	Czarnecka Iwona: Charlotte Mason i jej poglądy na wychowanie domowe, Acta Universitatis Nicolai Copernici Pedagogika, vol. 42, nr 2, 2021, s. 117-133
12.	Czarnecka Iwona: Opinie na temat przygotowania nauczycieli historii prezentowane na łamach „Wiadomości Historyczno-Dydaktycznych” (1933-1939), Studia z Teorii Wychowania, vol. 13, nr 1(38), 2022, s. 141-150, DOI:10.5604/01.3001.0015.8499

13.	Czarnecka Iwona: Organizacja kształcenia specjalnego w Polsce w okresie międzywojennym. Plany, osiągnięcia, braki w systemie edukacji specjalnej, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, vol. 58, nr 4, 2022, s. 85-96, DOI:10.5604/01.3001.0053.4186
14.	Czarnecka Iwona: Polski Związek Głuchych w okresie stanu wojennego, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 11, nr 2, 2021, s. 239-255, DOI:10.21697/fp.2021.2.17
15.	Czarnecka Iwona: Program nauczania historii liceów ogólnokształcących po reformie 1932 roku na łamach „Wiadomości Historyczno-Dydaktycznych” (1933-1939), Studia z Teorii Wychowania, vol. 12, nr 4(37), 2021, s. 183-197, DOI:10.5604/01.3001.0015.6066
16.	Czarnecka Iwona: Programy nauczania historii gimnazjów ogólnokształcących po reformie 1932 roku na łamach „Wiadomości Historyczno-Dydaktycznych” (1933-1939), Studia z Teorii Wychowania, vol. 12, nr 3(36), 2021, s. 291-310, DOI:10.5604/01.3001.0015.4816
17.	Czarnecka Iwona: Sprawozdanie z konferencji naukowej „Twórcy polskiej historii oświaty i wychowania w latach 1945–2021”, Kraków 30–31 marca 2022 r, Studia Paedagogica Ignatiana, Akademia Ignatianum, vol. 25, nr 2, 2022, s. 157-161
18.	Czyżewska Monika, Duda Ewa, Perkowska-Klejman Anna, Zawadzka Edyta: Competences of academic tutors – research among participants of the project „Masters of Didactics”, Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio, vol. 50, nr 2, 2022, s. 50-61, DOI:10.34766/fetr.v50i2.966
19.	Danielewicz Dorota : Dorośli w spektrum autyzmu – specyfika funkcjonowania, potrzeby, ograniczenia, możliwości, Psychologia Wychowawcza, vol. 66, nr 24, 2022, s. 23-35, DOI:10.5604/01.3001.0016.0962
20.	Demińska-Krajewska D., Prot-Klinger Katarzyna , Kalita L., Groth J.: Enduring the chaos. Psychoanalytical psychotherapy in Poland, Psychoanalytic Psychotherapy, Brunner - Routledge (US), vol. 35, nr 2, 2021, s. 141-159, DOI:10.1080/02668734.2021.1901134
21.	Dernowska Urszula: Aleksandra Tłuściak-Deliowska, Monika Czyżewska: Tu chodzi o wspieranie mojego ucznia... czyli studium teoretyczno-empiryczne o ocenianiu kształtującym i klimacie szkoły. Warszawa: Wydawnictwo APS, ss. 355 [recenzja], Przegląd Pedagogiczny, nr 1, 2021, s. 375-380, DOI:10.34767/PP.2021.01.21
22.	Dernowska Urszula, Tłuściak-Deliowska Aleksandra , Markowska-Manista Urszula: Kontakt z Innym w – „innym” niż dotychczasowy – czasie pandemii. Rozważania o inkluzyjnej kulturze szkoły , Edukacja Międzykulturowa, nr 2 (17), 2022, s. 149-160
23.	Dernowska Urszula: Misja szkoły jako element społeczno-ekologicznego modelu rozwijania poczucia przynależności szkolnej uczniów, Problemy Opiekuńczo Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 599, nr 4, 2021, s. 41-56, DOI:10.5604/01.3001.0014.8504
24.	Dernowska Urszula: Mission statements as a basis for reflection on the priorities of the general secondary school , Seminare. Poszukiwania naukowe, vol. 41, nr 4, 2020, s. 113-128, DOI:10.21852/sem.2020.4.10
25.	Dernowska Urszula, Tłuściak-Deliowska Aleksandra : Sprawozdanie z konferencji ECER 2022 Education in a Changing World: The impact of global realities on the prospects and experiences of educational research. Erywań, 23–25 sierpnia 2022 r, Psychologia Wychowawcza, vol. 66, nr 24, 2022, s. 101-107, DOI:10.5604/01.3001.0016.0968
26.	Duda Ewa: Access to Higher Education: the Adult Learners' Perspective, Journal of Modern Science, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide de Gasperi Jozefowie, vol. 47, nr 2, 2021, 61–76, DOI:10.13166/jms/142905
27.	Duda Ewa: Edukacja dla zrównoważonego rozwoju w ujęciu systemowym, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 608, nr 3, 2022, s. 21-34, DOI:10.5604/01.3001.0015.8141

Artykuły z czasopism	
1.	Duda Ewa: Participation in the miniLogia Computing Competition – Trends Emerging from the Long-Run Experience, <i>Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne</i> , nr 39, 2021, s. 185-206, DOI:10.25951/4810
2.	Forthmann Boris, Jankowska (Dziedziewicz) Dorota Maria , Karwowski Maciej: How reliable and valid are frequency-based originality scores? Evidence from a sample of children and adolescents, <i>Thinking Skills and Creativity</i> , vol. 41, nr September, 2021, Numer artykułu: 100851, s. 1-15, DOI:10.1016/j.tsc.2021.100851
3.	Gajda Aleksandra, Omelańczuk Iwona , Wołowicz Agnieszka: Qualitative content analysis of school textbooks based on European Gender Equality Index, <i>European Educational Research Journal</i> , nr April, 2023, s. 1-10, DOI:10.1177/14749041231167985
4.	Gara Jarosław: Agatologiczny horyzont Tischnerowskiej filozofii wychowania jako horyzont „ziemi obiecanej” i/lub „ziemi odmowy” , <i>Studia z Teorii Wychowania</i> , vol. 13, nr 1(38), 2022, s. 31-50, DOI:10.5604/01.3001.0015.8493
5.	Gara Jarosław: Initial Reflections on Man in the COVID-19 Pandemic. The Reality That Is and Is Not the Same Reality, <i>Phainomena</i> , Phenomenological Society of Ljubljana, nr 30, 2021, s. 61-78, DOI:10.32022/PHI30.2021.116-117.4
6.	Gara Jarosław: Metafora granicy i heurystyka doświadczeń (po)granicznych oraz ich znaczenie dla myślenia i działania pedagogicznego, <i>Studia z Teorii Wychowania</i> , vol. XIII, nr 2 (39), 2022, s. 27-53, DOI:10.5604/01.3001.0015.9258
7.	Górak-Sosnowska Katarzyna, Odrowąż-Coates Anna: Strategies of teachers towards Muslim students in Polish schools, <i>Studia z Teorii Wychowania, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie</i> , vol. XIV, nr 3 (44), 2023, s. 115-123, DOI:10.5604/01.3001.0053.9199
8.	Gralewski Jacek, Jankowska (Dziedziewicz) Dorota Maria: Do parenting styles matter? Perceived dimensions of parenting styles, creative abilities and creative self-beliefs in adolescents, <i>Thinking Skills and Creativity</i> , vol. 38, nr December, 2020, Numer artykułu: 100709, s. 1-12, DOI:10.1016/j.tsc.2020.100709
9.	Groyecka Agata, Gajda Aleksandra Barbara, Jankowska (Dziedziewicz) Dorota Maria , Sorokowski Piotr, Karwowski Maciej: On the benefits of thinking creatively: Why does creativity training strengthen intercultural sensitivity among children, <i>Thinking Skills and Creativity</i> , vol. 37, 2020, Numer artykułu: 100693, s. 1-8, DOI:10.1016/j.tsc.2020.100693
10.	Grung R.M., Brown M., Abdulla S., Kiss Julien-Ferencz, Orțan F., Odrowąż-Coates Anna , Surfraz M., Tah J., Marsh L.: Social inclusion for people with intellectual disabilities in seven European countries, <i>Learning Disability Practice</i> , RCN PUBLISHING, vol. 23, nr 6, 2020, Numer artykułu: 10 December 2020, s. 1-10, DOI:10.7748/ldp.2020.e2120
11.	Grung Rolf Magnus, Odrowąż-Coates Anna , Tah Jude, Maloret Paul, Kiss Julien, Orțan Florica : The response to challenging behavior as a barrier to social inclusion Erasmus+ project participants' perspectives on policy and practice, <i>Society Register</i> , vol. 5, nr 3, 2021, s. 37-62, DOI:10.14746/sr.2021.5.3.03
12.	Hryniewicka Anna: 100-lecie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, <i>Szkoła Specjalna</i> , nr 1, 2023, s. 5-18, DOI:10.5604/01.3001.0016.3306
13.	Hryniewicka Anna: Charakterystyka spuścizny Marii Grzegorzewskiej w Muzeum im. Marii Grzegorzewskiej w Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, <i>Szkoła Specjalna</i> , vol. LXXXIII, nr 5, 2022, s. 325-335, DOI:10.5604/01.3001.0016.2080
14.	Hryniewicka Anna: Hart ducha i kreatywność Marii Grzegorzewskiej w pokonywaniu barier stojących na drodze do jej edukacji, <i>Szkoła Specjalna</i> , nr 2, 2022, s. 85-95, DOI:10.5604/01.3001.0015.8520
15.	Hryniewicka Anna: Pogański anioł - refleksje nt. postawy religijnej Marii Grzegorzewskiej, <i>Szkoła Specjalna</i> , nr 4, 2022, s. 245-255, DOI:10.5604/01.3001.0016.1025
16.	Hryniewicka Anna: Praca doktorska Marii Grzegorzewskiej w kontekście ówczesnego rozwoju nauk psychologicznych oraz niektórych aspektów jej biografii, <i>Szkoła Specjalna</i> , nr 1, 2022, s. 5-19, DOI:10.5604/01.3001.0015.7697

17.	Hryniewicka Anna: Profesor Tadeusz Stanisław Gałkowski (1936-2020) : człowiek i psycholog, Szkoła Specjalna, vol. LXXXI, nr 4, 2020, s. 298-308, DOI:10.5604/01.3001.0014.4737
18.	Hryniewicka Anna: Szkic biograficzny Marii Grzegorzewskiej – patronki roku 2022 w Polsce, Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae, vol. XXII, nr 3, 2023, s. 130-138, DOI:10.54937/ssf.2023.22.3.130-138
19.	Hryniewicka Anna: Warszawskimi śladami Marii Grzegorzewskiej, Szkoła Specjalna, vol. 83, nr 3, 2022, s. 165-177, DOI:10.5604/01.3001.0015.9192
20.	Hryniewicka Anna: Wspomnienie Profesora Adama Frączka (1935-2020), Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 50, nr 4, 2020, s. 5-11
21.	Ivanova Masha Y. , Achenbach Thomas M., Rescorla Leslie A., Turner Lori V., Dumas Julie A., Almeida Vera, Anafarta-Sendag Meltem, Carlos Caldas J., Chen Yi-Chuen, Zasępa Ewa: The generalizability of empirically derived syndromes of collateral-reported elder psychopathology across 11 societies, Research in Nursing & Health, nr May, 2021, Numer artykułu: online first, s. 1-11, DOI:10.1002/nur.22161, łączna liczba autorów: 24
22.	Ivanova Masha Y. , Achenbach Thomas M., Rescorla Leslie A., Turner Lori V., Dumas Julie A., Almeida Vera, Anafarta-Sendag Meltem, Bite Ieva, Boomsma Dorret I., Zasępa Ewa: The generalizability of Older Adult Self-Report (OASR) syndromes of psychopathology across 20 societies, International Journal of Geriatric Psychiatry, vol. 35, nr 5, 2020, s. 525-536, DOI:10.1002/gps.5268, łączna liczba autorów: 39
23.	Jabłonowska Małgorzata, Wiśniewska Justyna: Europejskie ramy kompetencji cyfrowych nauczycieli – kluczowe obszary badania poziomu umiejętności i ich implikacje , Edukacja Ustawiczna Dorosłych, nr 1(112), 2021, s. 49-61, DOI:10.34866/nb0c-2e79
24.	Jabłonowska Małgorzata, Wiśniewska Justyna: Rodzinna zabawa w kodowanie, czyli o roli rodziców w rozwijaniu zainteresowań i predyspozycji dzieci, Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne, vol. 1, nr 16, 2023, 220–237
25.	Jabłonowska Małgorzata, Wiśniewska Justyna: Sprawozdanie z X Zjazdu Pedagogicznego, Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne, vol. 35, 2020, s. 303- 311, DOI:10.25951/4170
26.	Jabłonowska Małgorzata, Wiśniewska Justyna: W poszukiwaniu modelu wczesnoszkolnej edukacji zdalnej w dobie pandemii. Z doświadczeń nauczycieli, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J, Paedagogia-Psychologia, vol. 35, nr 2, 2022, s. 29-50, DOI:10.17951/j.2022.35.2.29-50
27.	Jabłońska Karolina: Przemoc i wykorzystywanie seksualne dzieci w praktyce zawodowej ratowników medycznych, Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka., vol. 19, nr 1, 2020, s. 76-92
28.	Jankowska Dorota Maria, Omelańczuk Iwona, Pisula Ewa, Karwowski Maciej: Evaluation of the Polish Version of the Parenting Sense of Competence Scale in Parents of Typically Developing Children and Children with Autism Spectrum Disorders, Child: Care, Health and Development, vol. 48, nr 3, 2022, s. 443-454, DOI:10.1111/cch.12945
29.	Jankowska Dorota Maria, Karwowski Maciej: How Vivid Is Your Mental Imagery? , Psychological Assessment, nr July, 2022, Numer artykułu: online first, s. 1-12, DOI:10.1027/1015-5759/a000721
30.	Jankowska Dorota Maria, Gralewski Jacek: The familial context of children’s creativity: Parenting styles and the climate for creativity in parent-child relationship, Creativity Studies, Taylor & Francis, vol. 15, nr 1, 2022, s. 1-24
31.	Karwowski Maciej, Zielińska Aleksandra, Jankowska Dorota Maria, Strutyńska Elżbieta, Omelańczuk Iwona, Lebuda Izabela: Creative lockdown? A daily diary study of creative activity during pandemics, Frontiers in Psychology, vol. 12, nr February, 2021, Numer artykułu: 600076, s. 1-8, DOI:10.3389/fpsyg.2021.600076
32.	Karwowski Maciej, Jankowska (Dziedziewicz) Dorota Maria, Brzeski Arkadiusz, Czerwonka Marta , Gajda Aleksandra Barbara, Lebuda Izabela, Beghetto Ronald A.: Delving into creativity and learning, Creativity Research Journal, vol. 32, nr 1, 2020, s. 4-16, DOI:10.1080/10400419.2020.1712165

33.	Karwowski Maciej, Zielińska Aleksandra, Jankowska Dorota Maria : Democratizing Creativity by Enhancing Imagery and Agency: A Review and Meta-Analysis , Review of Research in Education, vol. 46, nr 1, 2022, 229–263, DOI:10.3102/0091732x221084337
34.	Karwowski Maciej, Jankowska (Dziedziejcz) Dorota Maria, Lebuda Izabela , Czerwonka Marta : Do parents and children perceive creativity similarly? A dyadic study of creative mindsets, Psychology of Aesthetics Creativity and the Arts, nr 16 (2), 2022, 233–241, DOI:10.1037/aca0000358
35.	Kasperkiewicz-Morlewska Katarzyna : Metoda przekładu intersemiotycznego na zajęciach akademickich , Konteksty Pedagogiczne., vol. 2, nr 15, 2020, s. 403-415, DOI:10.19265/kp.2020.2.15.289
36.	Kasperkiewicz-Morlewska Katarzyna : Rozwijanie kreatywności przyszłych nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej - projekt edukacyjny z wykorzystaniem tekstów folkloru dziecięcego, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, nr 9 (614), 2022, s. 13-23
37.	Korczak Jarosław , Zawadzka Edyta : Edukacja studentów zagranicznych na kierunkach społecznych – konteksty teoretyczne, stan i perspektywy, Colloquium, vol. 14, nr 4, 2022, s. 65-81
38.	Korczak Jarosław : Sytuacja osób z niepełnosprawnością w Australii i Polsce, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, vol. 51, nr 1, 2021, s. 63-81
39.	Korczak Jarosław : Umędzynarodowienie uczelni wyższych w Polsce z uwzględnieniem kierunków pedagogicznych, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 12, nr 1, 2022, s. 273-287 , DOI:10.21697/fp.2022.1.18
40.	Korko Małgorzata , Coulson Mark, Jones Alexander, de Mornay Davies Paul: The many facets of inhibitory control and their role in syntactic selection, Language and Cognition, nr september, 2023, s. 1-27, DOI:10.1017/langcog.2023.44
41.	Korko Małgorzata , Coulson Mark, Jones Alexander, de Mornay Davies Paul: Types of interference and their resolution in monolingual word production, Acta Psychologica, vol. 214, nr March, 2021, Numer artykułu: 103251, s. 1-15, DOI:10.1016/j.actpsy.2021.103251
42.	Kowal Jolanta, Duda Ewa , Dunaj Karolina, Klebaniuk Jarosław, Mäkiö Juho, Pańka Ewa, Soja Piotr: Digital Innovations for Sustainable Development in the Time of Crisis, International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies, nr 9 (2), 2022, s. 2-20, DOI:10.5604/01.3001.0016.3210
43.	Kulbaka Jacek : Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej - najstarsza uczelnia pedagogiczna w Polsce, Kronika Sejmowa, Wydawnictwo Sejmowe, vol. 942, nr 37 (wydanie specjalne), 2022, s. 154-162
44.	Kulbaka Jacek : Goals and values in education and upbringing: historical contexts , Ruch Filozoficzny, vol. 77, nr 4, 2021, s. 57-72, DOI:10.12775/RF.2021.036
45.	Kulbaka Jacek : Kierunki rozwoju resocjalizacji (przełom XVIII i XIX wieku), Przyjaciel Dziecka, nr 1-6 (742-747), 2021, s. 20-22
46.	Kulbaka Jacek : Leczenie osób z zespołem Downa - uwarunkowania historyczne, Bardziej Kochani, Stowarzyszenie Rodzin i Opiekunów Osób z Zespołem Downa „Bardziej Kochani”, nr numer specjalny, 2022, s. 245-265
47.	Kulbaka Jacek : Maria Grzegorzewska - pionierka polskiej pedagogiki specjalnej, Kronika Sejmowa, Wydawnictwo Sejmowe, vol. 942, nr 37 wydanie specjalne, 2022, s. 145-153
48.	Kulbaka Jacek : Powstanie i organizacja Akademii Pedagogiki Specjalnej (1922-2022), Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae, vol. XXII, nr 3, 2023, s. 139-152, DOI:10.54937/ssf.2023.22.3.139-152
49.	Kulbaka Jacek : Stulecie Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, Przyjaciel Dziecka, nr 7-12, 2022, s. 29-30
50.	Kulbaka Jacek , Dudek Mieczysław: Szkice z dziejów kształcenia specjalnego. Skala i konsekwencje zbrodniczych ideologii względem niepełnosprawności w XX wieku, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 12, nr 1, 2022, s. 71-86
51.	Kulbaka Jacek : Szkice z dziejów resocjalizacji nieletnich w Polsce (od średniowiecza do XVIII w.), Przyjaciel Dziecka, nr 7-12, 2020, s. 10-11

52.	Kulbaka Jacek: Więziennictwo w Królestwie Polskim w I połowie XIX w. ze szczególnym uwzględnieniem Kodeksu Karzącego z 1818 roku, Resocjalizacja Polska, nr 22, 2021, s. 1-20, DOI:10.22432/rp.389
53.	Kulbaka Jacek: Wskazania Marii Grzegorzewskiej z 1918 r. w sprawie szkolnictwa specjalnego. Geneza i działalność Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej (1922–1976), Szkoła Specjalna, vol. LXXXIV, nr 2, 2023, s. 85-97, DOI:10.5604/01.3001.0053.7203
54.	Kulesza Marta, Odrowąż-Coates Anna, Perkowska-Klejman Anna: Suicide rates amongst adolescents. A mental health practitioner's perspective in Poland and a global, Big Data context, Resocjalizacja Polska, nr 21, 2021, s. 461-486, DOI:10.22432/pjsr.2021.21.26
55.	Kuruliszwili Sergio: Sztuczna inteligencja - nowe wyzwanie edukacyjne, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 605, nr 10, 2021, s. 28-40
56.	Kuruliszwili Sergio: The expectations of primary, high school and university students towards ICT education, Edukacja Ustawiczna Dorosłych, vol. 110, nr 3/2020, 2020, s. 43-56, DOI:10.34866/hdw9-wq76
57.	Kwiatkowski Stefan M.: Outline of the concept of the educational capital transfer, Studia z Teorii Wychowania, vol. XIII, nr 3 (40), 2022, s. 65-77, DOI:10.5604/01.3001.0016.1125
58.	Kwiatkowski Stefan M.: Personalny wymiar współpracy pedagogów z Ukrainy i Polski, Edukacja Ustawiczna Dorosłych, nr 1(116), 2022, s. 103-106
59.	Kwiatkowski Stefan M.: Profesijna škola majbutn'ogo, Profesijna osvita (Професійна освіта), Narodowa Akademia Nauk Pedagogicznych Ukrainy, nr 1(86), 2020, s. 12-17
60.	Kwiatkowski Stefan M.: Wyzwanie edukacyjne – kompetencyjny model edukacji. Kompetencje jako cel edukacji/efekt uczenia się na poziomie wyższym, Biuletyn Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Polskie Towarzystwo Ekonomiczne, nr 1(96), 2022, s. 102-105
61.	Lebuda Izabela, Sorokowski Piotr, Groyecka- Bernard Agata, Marczak Michalina, Gajda Aleksandra Barbara, Jankowska Dorota Maria, Karwowski Maciej: Creativity, Mating, and Reproductive Successes Outside the WEIRD World, Creativity Research Journal, nr January, 2021, Numer artykułu: first online, DOI:10.1080/10400419.2020.1870816
62.	Lebuda Izabela, Jankowska (Dziedziewicz) Dorota Maria, Karwowski Maciej: Parents' Creative Self-Concept and Creative Activity as Predictors of Family Lifestyle, International Journal of Environmental Research and Public Health, vol. 17, nr 24, 2020, s. 1-18, DOI:10.3390/ijerph17249558
63.	Lewandowska-Tarasiuk Ewa: Mądrość i nadzieja w słowach polskich dyplomatów, Tydzień Polski (Londyn), Polish Daily Publishers, nr 10, 2021, s. 8-8
64.	Lewandowska-Tarasiuk Ewa: Pozostało słowo, z jego bólem i pięknem, Tydzień Polski (Londyn), Polish Daily Publishers, nr 12, 2021, s. 8-8
65.	Łukasiewicz-Wieleba Joanna, Baum Alicja Maria: How do You picture a genius? Children's images of outstanding people, Multidisciplinary Journal of School Education, Jesuit University Ignatianum, vol. 11, nr 22, 2022, s. 27-48, DOI:10.35765/mjse.2022.1122.02
66.	Makaruk Anna Róża: Efekty uczestnictwa w interpersonalnym treningu twórczego myślenia – wstępne wyniki badań kompetencji interpersonalnych, Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne, vol. 36, 2020, s. 23-33
67.	Obracht-Prondzyńska Hanna, Duda Ewa, Anacka Helena, Kowal Jolanta: Greencoin as an AI-Based Solution Shaping Climate Awareness, International Journal of Environmental Research and Public Health, vol. 19, 2022, Numer artykułu: 11183, s. 1-25, DOI:10.3390/ijerph191811183
68.	Odrowąż-Coates Anna, Kostrzewska Dagmara: A retrospective on teenage pregnancy in Poland: Focussing on empowerment and support variables to challenge stereotyping in the context of social work, Child and Adolescent Social Work Journal, Kluwer Academic/Plenum Publishers, vol. 38, nr 2, 2021, s. 165-174, DOI:10.1007/s10560-020-00735-8
69.	Odrowąż-Coates Anna: Chaos theory and the neoliberal English-based dimension of the Polish higher education reforms 2018/2019, Education as Change, vol. 24, 2020, s. 1-19, DOI:10.25159/1947-9417/5913

70.	Odrowąż-Coates Anna: Childhood and children's rights between research and activism, edited by Rebecca Budde & Urszula Markowska-Manista, International Journal of Children's Rights, Martinus Nijhoff Publishers, vol. 28, nr 2, 2020, s. 434-437, DOI:10.1163/15718182-02802010
71.	Odrowąż-Coates Anna: Definitions of sustainability in the context of gender, Sustainability, vol. 13, nr 12, 2021, Numer artykułu: 6862, s. 1-12, DOI:10.3390/su13126862
72.	Odrowąż-Coates Anna: English: a neutral language of global communication? Sociopedagogical implications, Wychowanie w rodzinie, vol. 27, nr 2/2022, 2022, s. 157-165, DOI:10.34616/wwr.2022.2.157.165
73.	Odrowąż-Coates Anna, Kulbaka Jacek, Gondek Bartosz: Fading memories of the Second World War in a socio-educational and cultural perspective. A research report from Poland, Edukacja Międzykulturowa, nr 4(19), 2022, s. 27-47
74.	Odrowąż-Coates Anna: Janusz Korczak, Theatre and Performance in Education, Journal of Teacher Training and Education Research, University of Oradea, vol. 1, nr 1, 2020, s. 3-9
75.	Odrowąż-Coates Anna, Pawłowska Joanna: Nazwiska zamężnych kobiet a emancypacyjny charakter zmian społecznych, Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne, Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, vol. 40, 2022, s. 141-157
76.	Odrowąż-Coates Anna: O wzrastającym znaczeniu edukacji międzykulturowej w edukacji, pedagogice społecznej i pracy socjalnej, Edukacja Międzykulturowa, nr 2, 2023, s. 204-220
77.	Odrowąż-Coates Anna, Szostakowska Katarzyna: Social pedagogy vs social work in Poland, International Journal of Social Pedagogy, UCL Press, vol. 10, nr 1, 2021, s. 1-13, DOI:10.14324/111.444.ijsp.2021.v10.x.003
78.	Odrowąż-Coates Anna, Perkowska-Klejman Anna: The English language as a reflective judgement component in the intercultural Erasmus exchange to and from Poland, Edukacja Międzykulturowa, nr 1(14), 2021, s. 178-192
79.	Perényi Áron, Selvarajah Christopher, Janusz Tanas, Tučková Zuzanna, Odrowąż-Coates Anna, Tóth-Bozó Brigitta, Minarova Martina: Exploring ethical business in Central Europe: Leaders' values and perspectives on good practices, Sustainability, vol. 12, nr 2, 2020, s. 1-30, DOI:10.3390/su12020670
80.	Perkowska-Klejman Anna, Odrowąż-Coates Anna: Polish Perspective on the Reflective Judgement Level Amongst Students of the Erasmus Programme, Przegląd Badań Edukacyjnych, vol. 32, nr 1, 2021, s. 23-39, DOI:10.12775/PBE.2021.002
81.	Prot-Klinger Katarzyna : Czarna opera, Psychiatra : pismo dla praktyków, Mediadore, vol. 35, nr 4, 2021, s. 72-73
82.	Prot-Klinger Katarzyna : Duchy przodków, Psychiatra : pismo dla praktyków, Mediadore, vol. 33, nr 2, 2021, s. 104-106
83.	Prot-Klinger Katarzyna : Maurycy Bornsztajn i szpital na Czystem, Psychiatra, Mediadore, nr 1(32), 2021, s. 90-95
84.	Prot-Klinger Katarzyna , Szwejca Krzysztof, Zajenkowska Anna, Biedka Łukasz: Międzygeneracyjny przekaz traumy na przykładzie badań nad traumą Holokaustu, Psychiatria po Dyplomie, 2023, s. 14-20
85.	Prot-Klinger Katarzyna : O dokręcaniu śruby, Psychiatra : pismo dla praktyków, Mediadore, nr 4, 2022, s. 84-85
86.	Prot-Klinger Katarzyna : Odczytywanie archiwum ciała, Konteksty. Polska Sztuka Ludowa, Instytut Sztuki PAN, vol. 328-329, nr 1-2, 2020, s. 131-137
87.	Prot-Klinger Katarzyna , Tomalski Radosław: Perugia i Wrocław. Konferencje dotyczące psychologicznego i społecznego podejścia do psychoz, Psychiatra : pismo dla praktyków, Mediadore, nr 4(39), 2022, s. 54-55
88.	Prot-Klinger Katarzyna : Pogodny jesienny dzień. Ramy świadectwa Zagłady, Konteksty. Polska Sztuka Ludowa, Instytut Sztuki PAN, nr 1-2, 2021, s. 153-158
89.	Prot-Klinger Katarzyna , Smoleń Elżbieta: Praca terapeutyczna z traumatycznymi przekazami transgeneracyjnymi, Psychoterapia, nr 2, 2022, s. 5-18, DOI:10.12740/PT/159038

90.	Prot-Klinger Katarzyna : Przekłete życie Łucji, Psychiatra : pismo dla praktyków, Mediadore, nr 3, 2022, s. 98-99
91.	Prot-Klinger Katarzyna : Psychiatra w operze : Wozzeck, Psychiatra, Mediadore, vol. 28, nr 1, 2020, s. 76-77
92.	Prot-Klinger Katarzyna : Psychiatra w operze: Zaraza, Psychiatra, Mediadore, nr 1(32), 2021, s. 114-116
93.	Prot-Klinger Katarzyna : Psychiatra w operze. Halka męska, żeńska i zwierzęca, Psychiatra, Mediadore, vol. 29, nr 2, 2020, s. 82-84
94.	Prot-Klinger Katarzyna : Psychiatra w operze. Na granicy zła, Psychiatra, Mediadore, nr 34(3), 2021, s. 72-75
95.	Prot-Klinger Katarzyna : Psychiatra w operze. Sen Mozarta, Psychiatra, Mediadore, vol. 30, nr 3, 2020, s. 76-77
96.	Prot-Klinger Katarzyna : Psychiatra w operze. Siła kobiet, Psychiatra, Mediadore, vol. 31, nr 4, 2020, s. 62-63
97.	Prot-Klinger Katarzyna : Rigoletto jako kozioł ofiarny, Psychiatra : pismo dla praktyków, Mediadore, nr 1, 2022, s. 100-101
98.	Prot-Klinger Katarzyna : Świadek i jego ramy w psychoterapii, Konteksty. Polska Sztuka Ludowa, Instytut Sztuki PAN, nr 1-2, 2021, s. 201-206
99.	Prot-Klinger Katarzyna : Umierają ostatni świadkowie. O pamięci Holokaustu, Konteksty : polska sztuka ludowa : antropologia kultury, etnografia, sztuka, Instytut Sztuki PAN, vol. 76, nr 1-2, 2022, s. 95-100
100.	Rescorla L.A., Ivanova M.Y., Achenbach T.M., Almeida Vera, Anafarta-Sendag Meltem, Biteleva, Caldas J.C., Capps J.W., Chen Y.C., Zasępa Ewa : Older adult psychopathology: international comparisons of self-reports, collateral reports, and cross-informant agreement, International Psychogeriatrics, 2020, Numer artykułu: first published, s. 1-12, DOI:10.1017/S1041610220001532, łączna liczba autorów: 35
101.	Skrzypa Anna, Wolan-Nowakowska Mariola : Proces podwójnej tranzycji wyzwaniem dla rozwoju młodzieży z niepełnosprawnością, Acta Universitatis Lodzensis Folia Psychologica, nr 23, 2022, s. 21-36, DOI:10.18778/1427-969X.23.02
102.	Szczupał Bernadeta, Wiśniewska Jolanta : Everyday life of pedagogy students suffering from depression in the academic space, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, nr 31, 2020, s. 73-94
103.	Szczupał Bernadeta, Wiśniewska Jolanta : Funkcjonowanie osób chorujących na stwardnienie rozsiane w wymiarze ich aktywności zawodowej, Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej, vol. 34, 2022, s. 7-16
104.	Tanaś Maciej : A note from the Editor-in-Chief, International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies, vol. 7, nr 2, 2020, s. 1-1, DOI:10.5604/01.3001.0014.6850
105.	Tanaś Maciej : A note from the Editor-in-Chief, International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies, vol. 8, nr 1, 2021, DOI:10.5604/01.3001.0014.9129
106.	Tanaś Maciej : A note from the Editor-in-Chief, International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies, vol. 8, nr 2, 2021, DOI:10.5604/01.3001.0015.8285
107.	Tanaś Maciej : A note from the Editor-in-Chief, International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies, vol. 7, nr 1, 2020, s. 1-1, DOI:10.5604/01.3001.0014.4158
108.	Tanaś Maciej, Sahov Volodymyr : O POTRZEBIE KSZTAŁCENIA KOMPLEMENTARNEGO PO PANDEMII, Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія, Vinnickij Deržavnij Pedagogičnij Universitet im. M. Kocubinski (VSPU), vol. 66, 2021, s. 17-24
109.	Tanaś Maciej : Pedagogiczny testament Profesora Andrzeja Jaczewskiego, Kwartalnik Pedagogiczny, vol. 66, nr 1 (259), 2021, s. 213-225, DOI:10.31338/2657-6007.kp.2021-1.10

110.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra , Gubenko Alyona: 'What we give to others, come back to us'. The role of peer leadership in creating a positive school climate and bullying prevention, <i>International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies</i> , vol. 7, nr 2, 2020, s. 31-39, DOI:10.5604/01.3001.0014.6862
111.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra , Krawiec Michał: Edukacja domowa jako alternatywna forma realizacji obowiązku szkolnego. Stan polskich badań i perspektywy badawcze, <i>Przegląd Pedagogiczny</i> , nr 1, 2020, s. 191-202, DOI:10.34767/PP.2020.01.11
112.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra , Duda Ewa : Edukacja skupiona na karierze, czyli o roli edukacji formalnej i pozaformalnej w przygotowaniu do życia zawodowego , <i>Seminare. Poszukiwania naukowe</i> , vol. 43, nr 1, 2022, s. 67-78, DOI:10.21852/sem.2022.1.05
113.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra : Klimat klasy szkolnej jako kategoria pedagogiczna, <i>Studia z Teorii Wychowania</i> , vol. XIII, nr 4 (41), 2022, s. 93-107
114.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra : Natura przemocy rówieśniczej w szkole: spojrzenie z perspektywy psychoewolucyjnej i jego pedagogiczne implikacje, <i>Resocjalizacja Polska</i> , nr 25, 2023, s. 51-66, DOI:10.22432/pjsr.2023.25.04
115.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra , Czyżewska Monika : Poznacie po owocach, czyli ocenianie wspierające rozwój ucznia w kontekście kultury szkoły, <i>Meritum. Mazowiecki Kwartalnik Edukacyjny</i> , <i>Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli</i> , nr 1(60), 2021, s. 16-22
116.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra , Dernowska Urszula , Kosherbayeva Aigerim : School Culture as a Field of Analysis: Review of Research in Kazakhstan and Poland, <i>Lubelski Rocznik Pedagogiczny</i> , vol. 42, nr 1, 2023, s. 27-48, DOI:10.17951/lrp.2023.42.1.27-48
117.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra : Sense of Self-Efficacy and Helplessness Among Students of Higher Grades of Primary School During the COVID-19 Pandemic, <i>New Educational Review</i> , vol. 69, nr 3, 2022, s. 107-118
118.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra : Współpraca na rzecz zmiany, czyli o partycypacyjnych badaniach w działaniu w profilaktyce dręczenia rówieśniczego, <i>Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka.</i> , vol. 21, nr 4, 2022, s. 13-33
119.	Tłuściak-Deliowska Aleksandra : Wykorzystanie poważnych gier cyfrowych w profilaktyce przemocy rówieśniczej, <i>Problemy Opiekuńczo Wychowawcze</i> , Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 598, nr 3, 2021, s. 68-80, DOI:10.5604/01.3001.0014.8179
120.	Trzcńska-Król Maria Magdalena : Cooperation between teachers and parents of foreign students, <i>International Journal about Parents in Education</i> , <i>European Research Network about Parents in Education (ERNAPE)</i> , vol. 12, nr 1, 2020, s. 96-102
121.	Trzcńska-Król Maria Magdalena : Narzędziownik rodzica i ucznia: aplikacje graficzne, <i>Kurier Wileński</i> , <i>Kurier Wileński</i> , nr 35(100), 2020, s. 24-25
122.	Trzcńska-Król Maria Magdalena : Narzędziownik rodzica i ucznia: aplikacje wspomagające naukę, <i>Kurier Wileński</i> , <i>Kurier Wileński</i> , nr 36(103), 2020, s. 24-25
123.	Trzcńska-Król Maria Magdalena , Romaniuk Miłosz Wawrzyniec : Opportunities, Possibilities and Limitations of the Development of a Gifted Student During a Pandemic in the Opinion of Parents, <i>Multidisciplinary Journal of School Education</i> , <i>Jesuit University Ignatianum</i> , vol. 11, nr 22, 2022, s. 97-116, DOI:10.35765/mjse.2022.1122.05
124.	Trzcńska-Król Maria Magdalena : Students with special educational needs in distance learning during the COVID-19 pandemic – parents' opinions, <i>Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej</i> , Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, nr 29, 2020, s. 173-191, DOI:10.14746/ikps.2020.29.08
125.	Trzcńska-Król Maria Magdalena , Wiśniewska Justyna : Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w trakcie edukacji zdalnej w świetle badań sondażowych rodziców, <i>Lubelski Rocznik Pedagogiczny</i> , vol. 41, nr 4, 2022, s. 211-227, DOI:10.17951/lrp.2022.41.4.211-227
126.	Trzcńska-Król Maria Magdalena , Szejnicka Danuta , Łukasiewicz-Wieleba Joanna : Współpraca nauczycieli szkół polskich na Litwie ze środowiskiem lokalnym, <i>Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy</i> , vol. 21B, 2021

127.	Wiatr Marta: Przegląd badań nad zdalną edukacją prowadzoną w polskiej szkole podczas pierwszej fali pandemii covid-19 – o prymacie techniki i technologii nad refleksją pedagogiczną, <i>Colloquium</i> , vol. 14, nr 1(45), 2022, s. 135-165, DOI:10.34813/09coll2022
128.	Wiatr Marta: The Ambiguous Meanings of Parental Engagement in the Reflexive Modernization Era: Parental Educational Initiatives in Poland, <i>International Journal about Parents in Education</i> , European Research Network about Parents in Education (ERNAPE), vol. 12, nr 1, 2020, s. 1-12
129.	Wiśniewska Jolanta, Jurkiewicz Patrycja: Edukacja w dobie pandemii oczami nauczycieli współorganizujących proces kształcenia i rodziców dzieci ze spektrum autyzmu, <i>Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J, Paedagogia-Psychologia</i> , vol. XXXV, nr 4, 2022, s. 43-61, DOI:10.17951/j.2022.35.4.43-61
130.	Wiśniewska Jolanta, Mydłowska Beata: Etos zawodu nauczyciela z perspektywy studentów uczelni pedagogicznych i niepedagogicznych, <i>Kwartalnik Pedagogiczny</i> , vol. 256, nr 2, 2020, s. 125-140, DOI:10.31338/2657-6007.kp.2020-2.7
131.	Wiśniewska Jolanta, Jurkiewicz Patrycja: Specyfika organizacji i zarządzania szkołą w dobie zagrożenia epidemiologicznego, <i>Edukacja Ustawiczna Dorosłych</i> , nr 1, 2021, s. 107-120, DOI:10.34866/gkx7-y993
132.	Wiśniewska Justyna, Łukasiewicz-Wieleba Joanna Teresa: Budowanie i wzmacnianie relacji w edukacji zdalnej przez nauczycieli młodszych klas szkoły podstawowej, <i>e-mentor</i> , nr 1(88), 2021, s. 37-46, DOI:10.15219/em88.1501
133.	Wiśniewska Justyna: Coding@Home, czyli kodowanie w domu z mamą i tatą, <i>Kurier Wileński</i> , <i>Kurier Wileński</i> , nr 30(85), 2021, s. 24-25
134.	Wiśniewska Justyna: Rodzina w świecie rozszerzonej rzeczywistości, <i>Kurier Wileński</i> , <i>Kurier Wileński</i> , nr 29(82), 2021, s. 24-25
135.	Wiśniewska Justyna, Trzcńska-Król Maria Magdalena: SELFIE dla szkół – narzędzie ewaluacji wdrożenia technologii cyfrowych w szkołach, <i>Edukacja Ustawiczna Dorosłych</i> , nr 2, 2021, s. 151-164, DOI:10.34866/gr8c-9a72
136.	Wiśniewska Justyna: Speech therapy students' attitudes to the use of ICTs in speech therapy practice, <i>Interdyscyplinarne Konteksty Pedagogiki Specjalnej</i> , Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, nr 30/2020, 2020, s. 223-241, DOI:10.14746/ikps.2020.30.11
137.	Wolan-Nowakowska Mariola: Partnerstwo międzysektorowe jako narzędzie wdrażania idei społecznej odpowiedzialności biznesu, <i>Zarządzanie Zasobami Ludzkimi</i> , vol. 141, nr 4, 2021, s. 103-114, DOI:10.5604/01.3001.0015.2763
138.	Woynarowska-Sołdan Magdalena, Danielewicz Dorota : Health promoting special schools for children and young people with intellectual disabilities in Poland: development of standards and self-evaluation procedures, <i>International Journal of Special Education</i> , vol. 35, nr 2, 2020, s. 29-40, DOI:10.52291/ijse.2020.35.11
139.	Zagrodzka Alicja: Wokół roku 1420. Początki renesansowego szkolnictwa humanistycznego we Włoszech, <i>Biuletyn Historii Wychowania</i> , nr 43, 2020, s. 199-220
140.	Zajenkowska Anna, Duda Ewa, Lawrence Claire, Bodecka-Zych Marta: Attributional and attentional patterns in the perception of ambiguous harmful encounters involving peer and authority figures, <i>Current Issues in Personality Psychology</i> , nr September, 2023, s. 1-9, DOI:10.5114/cipp/166751
141.	Zajenkowska Anna, Bodecka Marta, Duda Ewa, Lawrence Claire: Reduced Attention Toward Faces, Intentionality and Blame Ascription in Violent Offenders and Community-based Adults: Evidence from an Eye Tracking Study, <i>Aggressive Behavior</i> , vol. 48, nr 2, 2022, s. 264-274, DOI:10.1002/ab.22018
142.	Zamarian Agnieszka, Karwowski Maciej, Strutyńska Elżbieta: Kwestionariusz Szkolnej Edukacji Tanatologicznej - założenia teoretyczne i właściwości psychometryczne, <i>Studia z Teorii Wychowania</i> , vol. XIII, nr 4 (41), 2022, s. 305-322
143.	Zamarian Agnieszka: O śmierci w szkole? Studenci kierunków pedagogicznych i nauczycielskich wobec humanistycznie zorientowanej edukacji tanatologicznej jako elementu edukacji szkolnej – nastawienie i wybrane czynniki różnicujące, <i>Studia z Teorii Wychowania</i> , vol. XI, nr 4, 2020, s. 285-303, DOI:10.5604/01.3001.0014.6568

144.	Zamarian Agnieszka: Wzorzec śmierci odwróconej : aspekty pastoralne, Rocznik Teologiczny ChAT, vol. 62, nr 1, 2020, s. 261-282, DOI:10.36124/rt.2020.12
145.	Zasępa Ewa: Doświadczenia religijne osób z niepełnosprawnością intelektualną, Acta Universitatis Lodzensis Folia Psychologica, nr 23, 2022, s. 37-50, DOI:10.18778/1427-969X.23.03
146.	Zasępa Ewa, Saad Dominika , Zębrowska Izabela: Efektywność zooterapii w usprawnianiu funkcjonowania osób z zespołem Downa, Terapia Specjalna Dzieci i Dorosłych, Forum Media Polska, nr XII, 2022, s. 32-38
147.	Zawieska Jakub, Obracht-Prondzyńska Hanna, Duda Ewa, Uryga Danuta , Romanowska Małgorzata: In search of the innovative digital solutions enhancing social pro-environmental engagement, Energies, vol. 15, nr 14, 2022, s. 1-18
148.	Zielińska Aleksandra, Lebuda Izabela, Jankowska (Dziedziewicz) Dorota Maria , Karwowski Maciej: Self-Regulation in Creative Learning: Agentic Perspective , Creat!vity, vol. 8, nr 1, 2021, s. 52-71, DOI:10.2478/ctra-2021-0005
149.	Zozula Jolanta: Zasada nierozdzielania rodzeństwa w polskim systemie prawa, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 615, nr 10, 2022, s. 3-16, DOI:10.5604/01.3001.0016.2190
Materiały konferencyjne	
1.	Duda Ewa: Attitudes towards environment and technology : preliminary investigation of associations, W: AMCIS 2022 Proceedings. 11, Minneapolis, USA, August, 2022 / Gordan Davis (red.), 2022, ISBN 978-0-9981331-3-3, s. 1-11
2.	Duda Ewa: Building the Learning Environment for Sustainable Development: a Co-creation approach, W: Proceedings of the ETHICOMP 2022 / Koskinen Jani <i>[i in.]</i> (red.), 2022, University of Turku, ISBN 978-951-29-8989-8, s. 63-77, DOI:10.48550/arXiv.2208.14151
3.	Duda Ewa: Exploring perceptions of pro-environmental educational mobile applications based on semantic field analysis, W: AMCIS 2023 Proceedings / Pavlou Paul (red.), Numer artykułu: 1297, 2023, Association for Information Systems, ISBN 978-1-958200-05-6
4.	Duda Ewa , Anacka Helena, Kowal Jolanta, Obracht-Prondzyńska Hanna: Participatory co-design approach for Greencoin educational tool shaping urban green behaviors, W: Proceedings of the 22nd IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies / Kinshuk Dr. (red.), 2022, IEEE, ISBN 978-1-6654-9519-6, s. 98-100, DOI:10.1109/ICALT55010.2022.00037
5.	Duda Ewa , Sawicka Agata: Tackling air pollution in cities with modelling and simulation: remote group model building as an educational tool supporting system dynamics modelling, W: Computational Science – ICCS 2022 : 22nd International Conference, London, UK, June 21–23, 2022 : proceedings. Part III / Groen Derek <i>[i in.]</i> (red.), Numer artykułu: 25, 2022, Springer, ISBN 978-3-031-08756-1, s. 285-297, DOI:10.1007/978-3-031-08757-8_25
6.	Jurkiewicz Patrycja , Szafrńska Karina: Effective family communication as a strong adolescent protecting factor, W: Innovation Management and Sustainable Economic Development in the Era of Global Pandemic. Proceedings of the 38th International Business Information Management Association Conference (IBIMA) / Soliman Khalid S. (red.), 2021, International Business Information Management Association (IBIMA), ISBN 978-0-9998551-7-1, s. 1923-1928
7.	Obracht-Prondzyńska Hanna, Anacka Helena, Duda Ewa , Radziszewski Kacper, Wereszko Kacper: Greencoin – educational information system for ecoinclusion and empowering urban adaptability, W: Proceedings of the 13th Annual AIS SIG GlobDev Pre-ICIS Workshop / Bailey Arlene <i>[i in.]</i> (red.), 2021, ISBN 978-1-958200-90-2, s. 1-28

Tabela 14 Wykaz publikacji pracowników realizujących zajęcia na kierunku pedagogika specjalna z Instytutu Edukacji Artystycznej

Lp	Opis bibliograficzny
Książki redagowane	
1.	Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria: (red.) Arteterapia indywidualna. Część 4, 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, 296 s.
Rozdziały z monografii	
1.	Bartosik Julia, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria: Studium przypadku 3. Arteterapia indywidualna pacjentów ze schizofrenią paranoidalną. Analiza porównawcza, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 165-191
2.	Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria, Łoza Bartosz: Arteterapia indywidualna – praktyczne wskazania do pracy klinicznej, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 11-17
3.	Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria, Łoza Bartosz, Mielniczuk Justyna, Pracka-Idźkowska Małgorzata: Studium przypadku 1. Arteterapia w procesie leczenia depresji, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 137-149
4.	Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria, Łoza Bartosz, Czarnocka-Baran Magdalena, Grabińska Anna: Studium przypadku 4.1. Superwizja w arteterapii indywidualnej, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 215-220
5.	Czarnocka-Baran Magdalena, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria: Studium przypadku 4. Malarstwo chińskie w arteterapii indywidualnej, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 191-214
6.	Hundsdorff Barbara, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria, Łoza Bartosz, Bartosik Julia: Studium przypadku 2. Arteterapia z pacjentem z diagnozą dysmorfofobii, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 149-165
7.	Maciejewicz Anna , Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria: Studium przypadku 3. Samopoznanie w arteterapii indywidualnej, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 107-125
8.	Pracka-Idźkowska Małgorzata, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria, Cyniak-Górnecka Katarzyna: Studium przypadku 5. Łagodzenie skutków epilepsji i traumy, W: Arteterapia indywidualna. Część 4 / Łoza Bartosz, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-972-2, s. 220-238
Artykuły z czasopism	
1.	Kompowska-Marek Radosława, Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria, Zielińska Anna: Arteterapia w psychiatrii – tożsamość indywidualna a tożsamość grupowa, Neuropsychiatria. Przegląd Kliniczny, vol. 13, nr 3-4, 2021, s. 57-62
2.	Chmielnicka-Plaskota Aleksandra Maria, Florczykiewicz Janina: Nowe media w arteterapii, Szkoła Specjalna, vol. 81, nr 1(302), 2020, s. 54-66, DOI:10.5604/01.3001.0013.9510

Tabela 15 Wykaz publikacji pracowników realizujących zajęcia na kierunku pedagogika specjalna z Instytutu Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji

Lp.	Opis bibliograficzny
Książki autorskie	
1.	Tuszyńska Ligia, Witkowska-Tomaszewska Anna: Zielona edukacja wczesnoszkolna. Wprowadzenie teoretyczne, vol. 1, 2023, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-67721-10-3, [e-book 978-83-67721-09-7], 116 s.
2.	Jedlińska Agnieszka Anna, Lipiec Dorota, Maliszewska-Barej Karina: Zrozumieć dziecko z ryzykiem dysleksji. Trudności w nauce czytania i pisania, 2022, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-67721-03-5, 148 s.
3.	Makiewicz Małgorzata: Math & art : wizualne drogi do reprezentacji symbolicznych pojęć matematycznych, 2022, Uniwersytet Szczeciński, ISBN 9788379725618, 28 s.
4.	Makiewicz Małgorzata: Środek do celu. Jak wspomagać edukację matematyczną, 2022, Fundacja mBanku, ISBN 978-83-965091-0-9, 53 s.
5.	Jauer-Niworowska Olga, Emiluta-Roza Danuta: Logopedyczne i psychologiczne aspekty diagnozowania zaburzeń mowy, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-15-7, [978-83-66879-16-4], 176 s.
6.	Jedlińska Agnieszka Anna, Bieńkowska Katarzyna Ita: Moc rozmowy : o słuchu seniorów w dobie cyfryzacji, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-90-1, [978-83-66010-91-8], 93 s.
7.	Kiepusa-Andrzejewska Aleksandra, Lorens Gabriela: Poczytaj mi... ładnie. Articulacja i interpretacja tekstów czytanych, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-34-8, 140 s.
8.	Więcek-Poborczyk Izabela, Lipiec Dorota, Mężyk Agata: Faza ustna połykania u dzieci w wieku przedszkolnym - perspektywa logopedyczna, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-23-2, 152 s.
9.	Żulewska-Wrzosek Justyna: Rozmowa bez porozumienia. O deficytach pragmatycznych w dysfunkcjach prawej półkuli mózgu, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-19-5, 124 s.
Książki redagowane	
1.	Kwasiborska-Dudek Joanna, Emiluta-Roza Danuta: (red.)Diagnoza i terapia logopedyczna małego dziecka z zaburzeniem ze spektrum autyzmu (ASD), 2020, Harmonia Universalis, ISBN 978-83-66010-45-1, [978-83-7744-194-7], 494 s.
2.	Makiewicz Małgorzata: (red.) Matematyka – nasza niedostrzegalna kultura, 2020, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, ISBN 978-83-7972-550-2, 191 s.
3.	Rola Beata: (red.) Jego wysokość dziecko, 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-309-6, 162 s.
4.	Więcek-Poborczyk Izabela, Żulewska-Wrzosek Justyna: (red.) Interdyscyplinarność w logopedii: konieczność czy nadmiar?, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-85-7, 263 s.
Rozdziały z monografii	
1.	Makiewicz Małgorzata: Language as a component of a student's mathematical culture. Dual coding of the path to understanding mathematical concepts using photography and text, W: Matematik in Sprachen Europas. Linguistische Zugänge und interdisziplinäre Perspektiven / Lisiecka-Czop Magdalena, Sztandarska Katarzyna (red.), 2023, Vandenhoeck & Ruprecht Verlag, ISBN 978-3-8471-1578-6, s. 255-270
2.	Falkowska Anna Sabrina: Edukacja ekologiczna w perspektywie studentów pedagogiki w ramach jubileuszowych obchodów APS, W: Edukacja wobec kryzysów / Chrzanowski Marcin M., Żeber-Dzikowska Ilona, Chmielewski Jarosław (red.), 2022, Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy, ISBN 978-83-961942-4-4, s. 48-58

3.	Falkowska Anna Sabrina: Edukacja ekologiczna z wykorzystaniem TIK jako forma zdobywania kompetencji cyfrowych przez nauczyciela, W: Kształtowanie kompetencji kluczowych w edukacji przyrodniczej od przedszkola po studia wyższe. Refleksje – aplikacje – inspiracje / Wójcik Anna Maria, Gajus-Lankamer Ewa, Żeber-Dzikowska Ilona (red.), 2022, Wydawnictwo UMCS, ISBN 978-83-227-9659-7, s. 257-271
4.	Jaros Kamil: Ryzyko i konsekwencje zaburzeń głosu występujących po chorobie COVID-19 oraz ich wpływ na pracę nauczyciela, W: Wybrane aspekty funkcjonowania rynku pracy w czasie pandemii COVID-19: inspiracje dla pedagogiki / Białożył-Wielonek Katarzyna (red.), 2022, Wydawnictwo "scriptum", ISBN 978-83-66812-83-3, s. 51-66
5.	Emiluta-Rozya Danuta, Lipiec Dorota: Zaburzenia artykulacji - przyczyny symptomatologia, klasyfikacje, W: Logopedia przedszkolna i wczesnoszkolna. Tom 1: Rozwój sprawności językowych. Podstawowe problemy logopedyczne / Domagała Aneta, Mirecka Urszula (red.), Logopedia XXI Wieku, 2021, Grupa Wydawnicza Harmonia (Harmonia Universalis), ISBN 978-83-7744-213-5, s. 330-363
6.	Falkowska Anna Sabrina: Edukacja ekologiczna jako potencjał społeczeństwa wiedzy, W: O ciekawości poznawczej w edukacji przyrodniczej / Krawczyk Józef, Żeber-Dzikowska Ilona, Łubocki Jakub Maciej (red.), 2021, Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, ISBN 978-83-7977-648-1, s. 321-334
7.	Falkowska Anna Sabrina: Mieszkańcy Warszawy jako sozolidy bioróżnorodności, W: Przyroda wyzwaniem dla kultury. Społeczności lokalne wobec obszarów chronionych / Sadowski Ryszard, Falencka-Jabłońska Małgorzata (red.), 2021, Instytut Badawczy Leśnictwa, ISBN 978-83-62830-87-9, s. 221-234
8.	Lipiec Dorota, Więcek-Poborczyk Izabela: Nienormatywne dźwiękowe realizacje fonemów języka polskiego u dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, W: Logopedia przedszkolna i wczesnoszkolna. Tom 1: Rozwój sprawności językowych. Podstawowe problemy logopedyczne / Domagała Aneta, Mirecka Urszula (red.), Logopedia XXI Wieku, 2021, Grupa Wydawnicza Harmonia (Harmonia Universalis), ISBN 978-83-7744-213-5, s. 88-121
9.	Tuszyńska Ligia, Klimski Marcin: Edukacja leśna wsparciem zrównoważonego rozwoju społeczeństwa Warszawy, W: Przyroda wyzwaniem dla kultury. Społeczności lokalne wobec obszarów chronionych / Sadowski Ryszard, Falencka-Jabłońska Małgorzata (red.), 2021, Instytut Badawczy Leśnictwa, ISBN 978-83-62830-87-9, s. 211-220
10.	Emiluta-Rozya Danuta, Lipiec Dorota, Więcek-Poborczyk Izabela: Komunikacja niewerbalna i werbalna dzieci z ASD oraz dzieci rozwijających się prawidłowo- uściślenia terminologiczne, W: Diagnostyka i terapia logopedyczna małego dziecka z zaburzeniem ze spektrum autyzmu (ASD) / Kwasiborska-Dudek Joanna, Emiluta-Rozya Danuta (red.), 2020, Harmonia Universalis, ISBN 978-83-66010-45-1, s. 33-50
11.	Emiluta-Rozya Danuta, Kwasiborska-Dudek Joanna: Opóźniony rozwój mowy czy zaburzony rozwój komunikacji werbalnej i niewerbalnej u dzieci z ASD- diagnozowanie i formy zaburzeń komunikacji w ASD, W: Diagnostyka i terapia logopedyczna małego dziecka z zaburzeniem ze spektrum autyzmu (ASD) / Kwasiborska-Dudek Joanna, Emiluta-Rozya Danuta (red.), 2020, Harmonia Universalis, ISBN 978-83-66010-45-1, s. 89-131
12.	Emiluta-Rozya Danuta, Lipiec Dorota, Więcek-Poborczyk Izabela: Zaburzenia komunikacji niewerbalnej i werbalnej u dzieci z ASD- porównanie z normatywnym rozwojem komunikacji społecznej, W: Diagnostyka i terapia logopedyczna małego dziecka z zaburzeniem ze spektrum autyzmu (ASD) / Kwasiborska-Dudek Joanna, Emiluta-Rozya Danuta (red.), 2020, Harmonia Universalis, ISBN 978-83-66010-45-1, s. 51-88
13.	Falkowska Anna Sabrina: Edukacja ekologiczna o fragmentacji środowiska jako potencjalnym zagrożeniu dla bioróżnorodności zoocenozy na przykładzie wybranych inwestycji drogowych w Polsce, W: Globalna odpowiedzialność człowieka. Między analizą zjawisk a prognozą etyczną / Łukaszewska Katarzyna (red.), 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-52-9, s. 183-205
14.	Makiewicz Małgorzata: Czym jest kultura matematyczna?, W: Matematyka - nasza niedostrzegalna kultura / Makiewicz Małgorzata (red.), 2020, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, ISBN 978-83-7972-550-2, s. 13-19
15.	Makiewicz Małgorzata: Fotografia dla kształtowania kultury matematycznej ucznia, W: Z teorii i praktyki edukacji wczesnoszkolnej ucznia zdolnego / Limont Wiesława, Łowkajtis Dominika (red.), 2020,

	Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku, ISBN 978-83-66277-06-9, s. 187-207, DOI:10.19251/9788366277069/2020.9
16.	Makiewicz Małgorzata: Uczeń schwytyany w sieć, W: Dziecko w sytuacjach stresowych / Cywińska Małgorzata (red.), Psychologia i Pedagogika - Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, nr 330, 2020, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, ISBN 978-83-232-3847-8, s. 261-271
17.	Rola Beata: Kompetencje opiekunów sprzyjające budowaniu relacji, W: Jego wysokość dziecko / Rola Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-309-6, s. 107-118
18.	Rola Beata: Środowisko wychowawcze a rozwój cech narcystycznych, W: Jego wysokość dziecko / Rola Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-309-6, s. 148-160
19.	Rola Beata: Technologie informacyjno-komunikacyjne jako zagrożenia i szanse dla rozwoju małego dziecka z dysfunkcjami, W: Dziecko - rozwój - media. O konsekwencjach obecności mediów w życiu dziecka / Bednarska Natalia (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-84-0, s. 159-179
20.	Rola Beata: Wstęp, W: Jego wysokość dziecko / Rola Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 978-83-8085-309-6, s. 7-11
21.	Zalewska Joanna: Wagary, niepowodzenia szkolne, niechęć do nauki. Jak szkoła może pomóc dziecku, W: Szkoła w sytuacji trudnej: zdążyć z pomocą / Szurowska Beata (red.), 2020, Difin, ISBN 9788380857476, s. 44-55
22.	Żulewska Justyna, Pożoga Karolina: Wypalenie zawodowe jako zagrożenie w pracy logopedycznej na oddziałach neurologii i rehabilitacji neurologicznej, W: Interdyscyplinarne aspekty diagnozy i terapii logopedycznej / Zajac Ewelina, Szurek Mateusz, 2020, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, ISBN 978-83-8220-226-7, s. 73-88
23.	Żulewska-Wrzosek Justyna, Mężyk Agata: Świadomość osób starszych na temat udaru mózgu, W: Interdyscyplinarność w logopedii : konieczność czy nadmiar? / Więcek-Poborczyk Izabela, Żulewska-Wrzosek Justyna (red.), 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-85-7, s. 251-263
Artykuły z czasopism	
1.	Potyrała Katarzyna, Tuszyńska Ligia, Makiewicz Małgorzata: Pedagogical students as ecological education animators, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 13, nr 1, 2023, s. 409-423, DOI:10.21697/fp.2023.1.28
2.	Handkiewicz Krzysztof, Drużbicki Mariusz, Guzik Agnieszka, Stachura Artur, Makiewicz Małgorzata: Perceptions of Polish and German physiotherapists about their professional education and development: a cross-sectional nonrandomized questionnaire cohort study , BMC Medical Education, nr 22, 2022, Numer artykułu: 549, s. 1-11, DOI:10.1186/s12909-022-03619-w
3.	Jaros Kamil: Zaburzenia głosu a trema przed występem. Skala samopoczucia dzieci i młodzieży przed występem – walidacja narzędzia badawczego, Logopaedica Lodziensia, nr 6, 2022, s. 83-95, DOI:10.18778/2544-7238.06.06
4.	Korwin-Szymanowska Adamina, Tuszyńska Ligia: Paradoksalne zachowania ekologiczne dostrzegane przez studentów pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce, vol. 17, nr 1(64), 2022, 39–51, DOI:10.35765/eetp.2022.1764.03
5.	Tuszyńska Ligia, Żeber-Dzikowska Ilona: Kalkulator śladu ekologicznego jako środek dydaktyczny w edukacji dla zrównoważonego rozwoju, Forum Pedagogiczne, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, vol. 12, nr 2, 2022, s. 165-176, DOI:10.21697/fp.2022.2.13
6.	Falkowska Anna Sabrina: Ogrody społecznościowe jako forma edukacji ekologicznej wśród inicjatyw lokalnych – unikalność łączenia pedagogiki z ekologią w ramach obchodów Jubileuszu APS, Facta Ficta : journal of theory, narrative and media, vol. 8, nr 2, 2021, s. 27-41
7.	Lorens Gabriela: Jedzenie zmysłami - autorski program Cibus Sanus, Forum Logopedy, nr 43, 2021, s. 34-36
8.	Lorens Gabriela: Zaburzenia karmienia i jedzenia w ASD - terapia w triadzie, Forum Logopedy, nr 43, 2021, s. 28-33

9.	Makiewicz Małgorzata , Michalak Konrad : Reflections on the Formation of a Child's Mathematical Culture at the Beginning of School Maturity, Journal Education Technology and Computer Science, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, vol. 12, nr 2(32), 2021, s. 34-44, DOI:10.15584/jetacomps.2021.2.4
10.	Makiewicz Małgorzata : Rozważania o dwóch strategiach badawczych pedagogiki. Indukcyjny i dedukcyjny tok wnioskowania na przykładzie badań z zakresu kultury medialnej nastolatków, Lubelski Rocznik Pedagogiczny, vol. 40, nr 3, 2021, s. 61-78, DOI:10.17951/lrp.2021.40.3.61-78
11.	Rola Beata : Edukacja dla wszystkich – kompetencje absolwentów szkół i metody pracy nauczycieli, Edukacja, nr 1(156), 2021, s. 21-30
12.	Żulewska-Wrzosek Justyna : Problemy chorych z afazją w kontekście psychospołecznym, Praca Socjalna, vol. 36, nr 1, 2021, s. 121-137, DOI:10.5604/01.3001.0014.7779
13.	Bieńkowska Katarzyna Ita , Babula Katarzyna, Lewczuk-Siliwoniuk Magdalena, Demiańczuk Małgorzata, Kasica Katarzyna, Kasica Barbara, Kolanowska Agnieszka, Bratumiła Gawłowska Maria, Mickiewicz Patrycja, Jedlińska Agnieszka Anna : Skuteczność zastosowania minimikrofonów wspomagających słyszenie w terapii dzieci z implantem ślimakowym-badania wielośrodkowe, Szkoła Specjalna, vol. 81, nr 1(302), 2020, s. 37-46, DOI:10.5604/01.3001.0013.9508
14.	Falkowska Anna Sabrina : Ecological Education as an Antidote to Degraded Nature, Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia ad Didacticam Biologiae Pertinentia., nr 10, 2020, s. 172-186
15.	Falkowska Anna Sabrina : Ochrona środowiska i zdrowia człowieka jako ważny aspekt edukacji ekologicznej, Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Biologica, Wydawnictwo Naukowe UP, nr 3, 2020, s. 16-24, DOI:10.24917/St.Biol.3.2
16.	Falkowska Anna Sabrina : Recenzja książki L. Tuszyńska: Pedagogika zrównoważonego rozwoju z przyrodą w tle. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2018, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, nr 3, 2020, s. 242-242
17.	Falkowska Anna Sabrina : Zielone miasta i koncepcja smart city - ważny element jakości życia, Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, nr 5, 2020, s. 391-395
18.	Falkowska Anna Sabrina : Zrównoważone życie w miastach jako forma edukacji ekologicznej. Ekorozwój – kluczowe zagadnienie zarządzania społeczeństwem w XXI wieku, Facta Ficta : journal of theory, narrative and media, vol. 1, nr 5, 2020, s. 135-147
19.	Jedlińska Agnieszka Anna : Communication behaviors of preschool children with and without hearing loss born in hearing families, Konteksty Pedagogiczne., vol. 1, nr 14, 2020, s. 83-102, DOI:10.19265/kp.2020.1.14.245
20.	Karwowska Aleksandra, Lorens Gabriela : Assessment of the use of @gora gestures in language communication therapy of a child with impaired speech development (a therapist's perspective), Konteksty Pedagogiczne., vol. 1, nr 14, 2020, s. 125-139, DOI:10.19265/kp.2020.1.14.247
21.	Lipiec Dorota, Więcek-Poborczyk Izabela : Ćwiczenia oddechowe jako element ćwiczeń wstępnych w metodyce pracy z dzieckiem z zaburzoną artykulacją, Forum Logopedy, nr 38 (lipiec/sierpień), 2020, s. 36-42
22.	Lipiec Dorota, Jedlińska Agnieszka Anna : Między wsparciem a pomocą – współpraca asystenta rodziny z logopedą, Praca Socjalna, vol. 35, nr 3, 2020, s. 5-23, DOI:10.5604/01.3001.0014.3133
23.	Mężyk Agata, Żulewska Justyna : Assessment of Communication Quality by People with Broca's Aphasia, Konteksty Pedagogiczne., nr 1(14), 2020, s. 181-197, DOI:10.19265/kp.2020.1.14.252
24.	Misiewicz-Brzozowska Ilona, Lorens Gabriela : Neurofizjologiczne usprawnianie dzieci z rzadkimi zespołami genetycznymi, Niepełnosprawność i Rehabilitacja, nr 3, 2020, s. 73-85
25.	Rola Beata : Inny nie znaczy gorszy: przeciwdziałanie dyskryminacji w szkole, Problemy Opiekuńczo Wychowawcze, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, vol. 591, nr 6, 2020, s. 25-36, DOI:10.5604/01.3001.0014.1534
26.	Zalewska Joanna : Strategie preferowane przez „małych nauczycieli” w trakcie uczenia „małych uczniów” rozwiązywania zadań matematycznych z treścią. Sprawozdanie z badań, Kultura i Wychowanie.

Międzynarodowe elektroniczne czasopismo naukowe, vol. 18, nr 2, 2020, s. 53-67, DOI:10.25312/2083-2923.18/2020_04jz

Tabela 16 Wykaz publikacji pracowników realizujących zajęcia na kierunku pedagogika specjalna z Instytutu Filozofii i Socjologii

Lp.	Opis bibliograficzny
Książki autorskie	
1.	Stachowska Iwona: Pomędzy. Problem wartościowania ciała w kulturze współczesnej , 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-49-2, 284 s.
2.	Wolman Wiktor: Godność dziecka jako kategoria antropologiczno-pedagogiczna, 2021, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66879-21-8, 188 s.
3.	Melonowska Justyna: Pisma machabejskie. Religia i walka, 2020, Fundacja Augusta hr. Cieszkowskiego, ISBN 978-83-65787-50-7, 451 s.
Rozdziały z monografii	
1.	Rosół Piotr Andrzej: Der Anfang einer neuen Interpretation des Endes?, W: Philosophisches Anfangen Reflexionen des Anfangs als Charakteristikum des neuzeitlichen und modernen Denkens / Rasmussen Jesper Lundsryd, Asmuth Christoph (red.), Kultur-System-Geschichte, vol. 20, 2023, Koenigshausen & Neumann, ISBN 978-3-8260-7577-3, s. 375-383
2.	Kucz Mateusz , Rosół Piotr Andrzej: Ekologiczne, ekonomiczne i etyczne wymiary troski o wspólny dom. Kilka uwag wokół refleksji filozoficznej Księdza Profesora Zbigniewa Łepki, W: Ku pokojowi z przyrodą, człowiekiem i Bogiem. Księga jubileuszowa dedykowana księdzu Zbigniewowi Łepce z okazji 70. rocznicy urodzin / Sadowski Ryszard, Wąsowicz Jarosław (red.), 2022, Wydawnictwo Naukowe UKSW, ISBN 978-83-8281-139-1, s. 267-273
3.	Rosół Piotr Andrzej: Filozofia wobec kryzysów. Relacja pomiędzy refleksją filozoficzną a dziejowymi kryzysami w ujęciu Aleksandra Ochockiego, W: Człowiek i historia : wokół myśli Aleksandra Ochockiego / Migasiński Jacek, Nikodem Jakub (red.), 2021, Wydawnictwo Naukowe Scholar, ISBN 978-83-66470-52-1, s. 88-98
4.	Rosół Piotr Andrzej: O (nie)odpowiedzialności techniki, W: Kultura (nie)odpowiedzialności : społeczne konteksty zaniechanej cnoty / Bogunia-Borowska Małgorzata (red.), 2021, Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-21743-3, s. 187-198
5.	Rosół Piotr Andrzej: Partikuläre Identitäten und universalistische Ethiken, W: Kosmopolitisch denken. Die weltbürgerliche Philosophie im deutschen Idealismus / Asmuth Christoph, Landenne Quentin (red.), Kultur-System-Geschichte, vol. 13, 2021, Königshausen & Neumann , ISBN 978-3-8260-6384-8, s. 223-232
6.	Rosół Piotr Andrzej: Polen, W: Hans Jonas - Handbuch: Leben, Werk, Wirkung / Bongardt Michael/[i in.]/(red.), 2021, Springer, ISBN 978-3-476-05722-8, s. 266-272
7.	Rosół Piotr Andrzej: Cel jako legitymizacja egzystencji w „Zasadzie odpowiedzialności” Hansa Jonasa, W: Globalna odpowiedzialność człowieka. Między analizą zjawisk a prognozą etyczną / Łukaszewska Katarzyna (red.), 2020, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie, ISBN 978-83-66010-52-9, s. 51-60
Artykuły z czasopism	
1.	Rosół Piotr Andrzej: Visibility and invisibility of violence in education, Studia z Teorii Wychowania, Chrześcijańska Akademia Teologiczna w Warszawie , vol. XIV, nr 2 (43), 2023, s. 187-198
2.	Melonowska Justyna: Ortodoksja katolicka i warunki jej rewizji w świetle krytycznej filozofii historii Henri-Irénée Marrou, Karto-Teka Gdańska, Pomorskie Towarzystwo Filozoficzno-Teologiczne, nr 1 (10), 2022, s. 29-50, DOI:10.26881/kg.2022.1.02
3.	Radzki Mateusz Marek: On the Methods of Constructing Hilbert-type Axiom Systems for Finite-valued Propositional Logics of Łukasiewicz, History and Philosophy of Logic, nr May, 2021, Numer artykułu: online first, s. 1-10, DOI:10.1080/01445340.2021.1899475

4.	Wolman Wiktor: Deontologiczne fundamenty bezinteresowności, <i>Praca Socjalna</i> , vol. 36, nr 4, 2021, s. 7-17, DOI:10.5604/01.3001.0015.3556
5.	Dziarnowska Wioletta: O rudymentach i pożytkach z filantropii w perspektywie badań kognitywistycznych, <i>Praca Socjalna</i> , vol. 35, nr 2, 2020, s. 143-166, DOI:10.5604/01.3001.0014.1494
6.	Kucz Mateusz , Rosół Piotr Andrzej: The ethical, political and economic challenges of effective altruism, <i>Ethics in Progress</i> , vol. 11, nr 1, 2020, s. 61-76, DOI:10.14746/eip.2020.1.3
7.	Radzki Mateusz Marek: On a Three-Valued Logic with Blamey's Interjunction for the Formal Description of Atomic Transactions, <i>Axiomathes</i> , Springer Netherlands, nr 30(2), 2020, s. 177-191, DOI:10.1007/s10516-019-09446-x
8.	Rosół Piotr Andrzej: The Notion of Power in Hans Jonas' Das Prinzip Verantwortung (The Imperative of Responsibility), <i>Revista de Filosofia: Aurora</i> , Pontificia Universidade Catolica Parana, vol. 32, nr 57, 2020, s. 653-664, DOI:10.7213/1980-5934.32.057.DS03

W kontekście aktywności publikacyjnej należy podkreślić, że Instytucie Pedagogiki Specjalnej wydawane są dwa czasopisma: Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo (40 punktów) oraz Szkoła Specjalna (40 punktów), która stanowi najstarsze czasopismo naukowe poświęcone tematyce pedagogiki specjalnej. Redaktorami tych czasopism są pracownicy Instytutu. Ten fakt pokazuje, że APS stanowi miejsce szczególnie ożywionego dyskursu w zakresie pedagogiki specjalnej, co nie pozostaje bez znaczenia dla kształcenia na tym kierunku.

Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna* realizują ważne projekty badawcze, a także badawczo rozwojowe. Projekty o zasięgu międzynarodowym w ostatnich latach prowadzili: np. prof. dr hab. Anna Odrowąż-Coates EMPATHY: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland oraz EDUCATORE End of Disaster: undoing Crisis. Active Tutors Open to Reflective Education, prof. dr hab. Tadeusz Panecki badania naukowe w Paryżu do tematu "Dzieje szkolnictwa polonijnego we Francji". Obecnie pracownicy ocenianego kierunku oraz nauczyciele prowadzący zajęcia realizują 34 projekty finansowane przez instytucje zewnętrzne.

Oto kilka przykładów realizowanych projektów:

- Digital Skills Development for 21st Century Special Education Needs Teachers,
- INCLU-AGEING Training of family members and guardians for inclusion of ageing adults with disabilities, Learning through Gameplaying-an inclusive approach! HABILITAS! Nauka poprzez gamifikację-podejście włączające! HABILITAS!
- EMPATHY: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland,
- Activate the University for Climate Change (ATTUNE),
- Projekt pt. „Trening orientacji przestrzennej dla osób niewidomych i słabowidzących (TOPON)” realizowany w ramach Osi Priorytetowej IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, 4.3 Współpraca ponadnarodowa Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, określony we wniosku o dofinansowanie projektu nr POWR.04.03.00-00-0072/20.P.

Należy zwrócić również uwagę na indywidualne projekty pracowników prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku. Tylko w 2023 realizują oni ponad 20 projektów finansowanych z subwencji Akademii. Wśród nich 6 projektów, stricte z obszaru pedagogiki specjalnej, prowadzą pracownicy IPS:

- Doświadczenia socjalizacyjne młodzieży nieprzystosowanej społecznie a ich kreatywność – kierownik: dr Joanna Moleda,
- Orientacje życiowe kobiet skazanych na kary długoterminowe w Republice Czeskiej – kierownik: dr Katarzyna Nawrocka,
- wydanie monografii – Postawy nauczycieli wobec uczniów z dysleksją rozwojową i ich wybrane uwarunkowania: dr Urszula Gosk, dr Izabella Kucharczyk,
- Wybrane zasoby osobiste a motywacja osiągnięć młodzieży z dysleksją rozwojową. Badania porównawcze – kierownik: dr Izabella Kucharczyk,

- Poziom kompetencji zdrowotnych (alfabetyzmu zdrowotnego) u młodych dorosłych osób z uszkodzeniami słuchu – kierownik: dr Joanna Rostkowska,
- Poczucie rodzicielskiej skuteczności a prężność psychiczna matek i ojców dzieci z niepełnosprawnością wzroku – kierownik: dr Kornelia Czerwińska.

W Instytucie Pedagogiki Specjalnej obecnie realizowane są też trzy projekty zespołowe:

- Identyfikacja możliwości wsparcia artystów z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce w sytuacji spowodowanej pandemią COVID-19 – kierownik dr Agnieszka Żabińska,
- Kapitał społeczny w procesie radzenia sobie z sytuacjami trudnymi – kierownik: dr hab. Irena Pospiszyl, prof. APS,
- Praktyki nauczycieli: wzmacnianie zaangażowania w uczenie się i/versus dyscyplinowanie uczniów? – kierownik: dr hab. Agnieszka Konieczna, prof. APS.

Kompetencje dydaktyczne kadry prowadzącej zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna* są systematycznie podnoszone, także poprzez celowe projekty, realizowane we współpracy z podmiotami zewnętrznymi, w znacznym stopniu nakierowane na doskonalenie dydaktyki.

Wśród nich:

- „Mistrzowie dydaktyki” – projekt pozakonkursowy o charakterze wdrożeniowym w ramach Działania 4.3. Współpraca ponadnarodowa określony we wniosku o dofinansowanie projektu POWR.04.03.00-00-0074/17. Realizowany na podstawie umów z MNiSW. Termin realizacji projektu: 01.12.2017 – 31.12.2023.

Głównym celem projektu jest wypracowanie i wdrożenie nowych rozwiązań w zakresie szkolenia tutorów oraz kształcenia w formie tutoringów we współpracy z wiodącymi uczelniami zagranicznymi (znajdującymi się w pierwszej setce rankingu szanghajskiego).

Z Instytutu Pedagogiki Specjalnej jako tutor uczestniczyła w projekcie dr Magda Lejzerowicz, jako tuucie udział wzięli Wiktoria Boryca, Szymon Barczyński, Aleksandra Sanecka, Paulina Surgiel, Monika Wróblewska, Paulina Salska. Pośród nauczycieli – uczestników programu Mistrzowie Dydaktyki, prowadzących zajęcia na kierunku *pedagogika specjalna* można wymienić: prof. dr hab. Annę Odrowąż-Coates oraz dr Łukasza Zaborka.

- „Doskonałość dydaktyczna uczelni” to projekt realizowany na podstawie umowy z Ministerstwem Edukacji i Nauki (umowa nr MEiN /2022/DIR/1821) w ramach Działania 3.4 Zarządzanie w instytucjach szkolnictwa wyższego nr POWR 03.04.00-00-P023/21 w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Członkini Zespołu projektowego z IPS dr Magda Lejzerowicz. Z IPS w projekcie przeszkolono 12 osób.

Celem projektu jest rozwój procesów dydaktycznych i oferty dydaktycznej w taki sposób, by lepiej uwzględniały czynniki zewnętrzne oraz zwiększały elastyczność środowiska uczenia się (zajęcia hybrydowe, uczenie się mieszane, tutoringówi rówieśnicze w społeczności akademickiej).

W projekcie powstało CDD (Centrum Doskonalenia Dydaktycznego) jako struktura, która w sposób zorganizowany zajmuje się budowaniem i rozwijaniem wspólnoty uczącej się.

Termin realizacji: 1.09.2022 do 31.08.2023

<http://www.aps.edu.pl/ksztalcenie/centrum-doskonalenia-dydaktycznego-aps/>

- End of Disaster: Undoing Crisis. Active Tutors Open to Reflective Education
Kierownik projektu: Prof. dr hab. Anna Odrowąż-Coates

Z Instytutu Pedagogiki Specjalnej uczestniczy w projekcie dr Magda Lejzerowicz

Konkurs: ERASMUS+. Czas trwania: 2021-2024

To projekt ukierunkowany na zdiagnozowanie potrzeb i wyzwań doświadczanych przez osoby pracujące z dzieckiem i młodzieżą w kontekstach edukacyjnych i socjalnych podczas pandemii COVID-19. Celem projektu jest wypracowanie dobrych praktyk w zakresie wzmacniania

refleksyjności i uważności dla osiągnięcia dobrostanu i rezyliencji obecnych i przyszłych nauczycieli, pedagogów, tutorów i pracowników socjalnych, a przez to także uczniów i studentów. W projekcie biorą udział akademicy i praktycy z 4 krajów: Belgii, Polski, Chorwacji i Rumunii.

– „W nowe 100-lecie APS nowe do100sowania”

Projekt realizowany na podstawie umowy z NCBIR nr POWER.03.05.00-00-A026/19, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

Kierownik projektu: Mariusz Fila

Termin realizacji: 01.01.2020r. – 31.10.2023 r.

Głównym celem projektu jest wdrożenie nowej strategii rozwiązywania problemów osób z niepełnosprawnościami. Realizacja projektu przyczyni się do osiągnięcia poprawy dostępności szkolnictwa wyższego, m.in. poprzez wprowadzenie nowych rozwiązań oraz rozszerzenie obecnych działań, poprzez doskonalenie procedury wspierania studentów z niepełnosprawnościami.

Działalność naukowa i aktywność projektowa kadry znajduje swój wyraz także w ruchu wymiany naukowej. Pracownicy aktywnie uczestniczą w konferencjach w Polsce i za granicą. W 2023 roku reprezentowali Instytut Pedagogiki Specjalnej m.in. podczas 9th International Conference on Education 2023 Equitable education in the post-pandemic world, 16-17.03.2023, Bangkok, Tajlandia, tytuł wystąpienia: Mental well-being of polish teachers during the COVID-19 pandemic (dr Iwona Konieczna, dr Milena Miałkowska- Kozaryna), International Higher Education and Faculty Development Conference, w dniach 15-17.09.2023 w University of Crete w Rethumnonie, tytuł wystąpienia: Tutoring at our University: students and teachers' perspectives (dr Magda Lejzerowicz). Zostały również zrealizowane wyjazdy naukowe w ramach współpracy z Uniwersytetem w Kioto (dr hab., Diana Aksamit, prof. APS, dr Izabella Kucharczyk, dr Joanna Kiliszek).

Warto podkreślić zaangażowanie pracowników IPS, szczególnie zaangażowanego w prowadzenie kierunku *pedagogika specjalna*, nie tylko w działalność dydaktyczną i naukową, ale również organizacyjną na rzecz Uczelni. Wśród członków Senatu znajduje się 7 przedstawicieli Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Nauczyciele pracują również w komisjach senackich, wchodząc w skład właściwie wszystkich działających komisji:

- Senacka Komisja ds. Finansów i Infrastruktury Akademii przewodnicząca: dr hab. Małgorzata Kupisiewicz, prof. APS,
- Senacka Komisja ds. Badań Naukowych i Działalności Artystycznej członkini: dr Katarzyna Ita Bieńkowska,
- Senacka Komisja ds. Kształcenia i Spraw Studenckich przewodnicząca: dr hab. Bernadeta Szczupał, prof. APS, członkini dr hab. Diana Aksamit, prof. APS,
- Senacka Komisja ds. Spraw Polityki Kadrowej i Oceny Nauczycieli Akademickich członkowie: dr hab. Ewa Kulesza, prof. APS, mgr Sebastian Smoleń,
- Senacka Komisja ds. Szkoły Doktorskiej i Doktorantów, członkini dr Milena Miałkowska-Kozaryna,
- Senacka Komisja ds. Etyki Badań Naukowych członkinie: dr Urszula Gosk- Sobańska, dr Izabela Kucharczyk, Senacka Komisja Statutowa: dr Tomasz Głowik.

Pracownicy również są zaangażowani w prace Komisji Uczelnianych:

- Uczelniana Komisja Dyscyplinarna dla Nauczycieli Akademickich: członkinie: dr hab. Małgorzata Walkiewicz-Krutak, prof. APS, dr hab. Diana Aksamit,
- Uczelniana Komisja Dyscyplinarna dla Studentów: członkinie: dr Kornelia Czerwińska, dr Justyna Gasik- Daszkiewicz,
- Uczelniana Odwoławcza Komisja Dyscyplinarna dla Studentów członkowie: dr Joanna Moleda, dr Kasper Sipowicz,

- Uczelniana Komisja Dyscyplinarna dla Doktorantów, członkini: dr hab. Irena Pospiszyl, prof. APS
- Uczelniany Zespół ds. Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia: dr Joanna Moleda, dr Katarzyna Nawrocka oraz mgr Aleksandra Mazurek.

4.2 Polityka kadrowa i dobór nauczycieli akademickich i innych osób prowadzących zajęcia oraz ewaluacja ich pracy

Podstawowym kryterium przy obsadzaniu zajęć dydaktycznych są: dorobek naukowy, kompetencje merytoryczne, dydaktyczne i komunikacyjne pracowników. Szczegółowo można wskazać:

- kwalifikacje w zakresie wykształcenia (dyscyplina naukowa, tytuł, stopień naukowy, tytuł zawodowy) w odniesieniu do planowanych zajęć dydaktycznych,
- kwalifikacje zawodowe oraz doświadczenie praktyczne (szczególnie przy planowaniu zajęć, które mają na celu kształtowanie umiejętności praktycznych),
- dodatkowe kwalifikacje, które zostały zdobyte podczas szkoleń, kursów czy pełnienia funkcji społecznych lub publicznych.

Realizacja zajęć dydaktycznych odbywa się w ramach umów o pracę oraz umów zlecenia. Ważne jest, aby uwzględnić powyższe kryteria. Tylko takie działanie pozwala na prawidłowy tok przebiegu studiów oraz pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się z zakresu wiedzy, umiejętności oraz kompetencji.

Realizując założone cele polityki kadrowej w odniesieniu do kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* położony jest duży nacisk na doświadczenie zawodowe. Pracownicy etatowi badawczo- dydaktyczni oraz dydaktyczni zatrudniani są na podstawie ogłaszanych konkursów według obowiązujących uregulowań prawnych. Główne kryteria, które brane są pod uwagę, to wymogi dotyczące wykształcenia oraz posiadania stopnia lub tytułu naukowego, ale także stażu pracy dydaktycznej, pracy zawodowej oraz doświadczenia praktycznego. Przy czym wymagany od kandydatów jest obszar doświadczenia zbieżny z danym zakresem tematycznym oraz rodzajem zajęć. Powyższe zasady dotyczą zarówno kandydatów na pracowników dydaktycznych, jak również badawczo-dydaktycznych. Zwraca się również uwagę na posiadanie dodatkowych kwalifikacji praktycznych, zawodowych lub dydaktycznych w danym obszarze tematycznym (np. prowadzenie zajęć w języku obcym) lub/i także doświadczenia w sferze działalności edukacyjnej lub oświatowej. Rekrutacja pracowników odbywa się także poprzez wybór kandydatów na podstawie złożonych przez nich aplikacji oraz rozmowy kwalifikacyjnej z władzami Zakładu i Uczelni. W przypadku rekrutowania osób do prowadzenia zajęć w ramach umowy zlecenia zatrudnienie odbywa się na podstawie rozmowy z kierownikiem Zakładu/ Katedry, w której ma prowadzić zajęcia. Po uzyskaniu pozytywnego wyniku po rozmowie Kierownik Zakładu/ Katedry rekomenduje zatrudnienie Dyrektorowi Instytutu. Z całą mocą należy podkreślić, że w odniesieniu do wszystkich osób (pracowników oraz współpracowników), z którymi Uczelnia współpracuje, przy obsadzie zajęć uwzględnia się także ich zainteresowania zawodowe, praktyczne i naukowe.

Kompetencje dydaktyczne oraz komunikacyjne w pracy ze studentami są systematycznie ewaluowane przez studentów. Każdorazowo po zakończonych zajęciach uczestnicy zajęć są proszeni o wypełnienie ankiety ewaluacyjnej. Ocena dotyczy wszystkich nauczycieli zarówno etatowych, jak i pracujących na umowę zlecenie. Analiza wyników oraz opinii z ankiet studenckich ma wpływ na obsadę zajęć. Wyniki ankiet służące ocenie jakości kształcenia – zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 293/2021 w sprawie zasad dokonywania oceny zajęć dydaktycznych – podlegają opracowaniu, są podawane do wiadomości nauczycielom akademickim, jak również ich przełożonym, tj. Dyrektorom Instytutów oraz kierownikom Katedr/Zakładów. Uczelniany Zespół ds. Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia przygotowuje szczegółowe raporty dotyczące oceny przez studentów stopnia wypełniania przez nauczycieli akademickich obowiązków związanych z jakością kształcenia, na podstawie ogólnouczelnianych badań ankietowych realizowanych w ramach zespołu. Analiza ocen wystawionych poszczególnym pracownikom prowadzącym zajęcia pokazuje, że studenci kierunku *pedagogika specjalna* oceniają bardzo wysoko swoich nauczycieli w zakresie realizacji przez nich poszczególnych obowiązków składających się na jakość kształcenia, zgodność prowadzonych zajęć

z sylabusem przedmiotu, punktualność i terminowość w realizacji zajęć. Każdego roku jest prowadzony ranking nauczycieli akademickich. W roku 2021/2022 pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej zostali wyróżnieni przez studentów w obszarze małego wykładu, zajmując pierwsze 3 miejsca spośród nauczycieli akademickich całej Uczelni: 1 miejsce dr Katarzyna Nawrocka, 2 miejsce dr Kamila Miler-Zdanowska oraz 3 miejsce dr Tomasz Głowik.

Nauczyciele akademicy, którzy są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, podlegają co trzy lata obowiązkowej okresowej ocenie. Ocena ta dotyczy trzech kategorii: rozwoju naukowego, działalności dydaktycznej i działalności organizacyjnej na rzecz uczelni. Można uzyskać ocenę: pozytywną, warunkową i negatywną. Szczegółowe zasady dokonywania oceny są określone w Regulaminie pracy w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej wprowadzonym Zarządzeniem nr 231/2019 z dnia 16 września 2019 roku, z późniejszymi zmianami (wprowadzonymi Zarządzeniem nr 372/2022 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 13 lipca 2022 roku w sprawie zmiany Regulaminu pracy w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej). Natomiast kryteria i tryb dokonywania oceny nauczycieli akademickich w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej reguluje Zarządzenie Nr 245/2021 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 września 2021 roku w sprawie zasad, trybu i kryteriów oceny okresowej nauczycieli akademickich w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Wyniki ewaluacji zarówno z ankiet studenckich, jak i oceny okresowej służą m.in. doskonaleniu procesu kształcenia, jak również umożliwiają weryfikację i dostosowanie założeń zajęć z przedmiotów.

Zajęcia prowadzone przez nauczycieli są również obowiązkowo poddawane hospitacjom. Kwestie hospitacji reguluje Zarządzenie Rektora 272/2019 w sprawie hospitacji zajęć dydaktycznych w ramach Wewnętrznego Systemu zapewniania Jakości Kształcenia. Harmonogram ustala Dyrektor Instytutu, o czym informuje Kierownika Katedry/Zakładu. Wyniki hospitacji oraz oceny studentów umożliwiają pracownikom wyznaczenie kierunków doskonalenia zarówno swoich umiejętności dydaktycznych, jak również umożliwiają weryfikację i dostosowanie założeń dotyczących zajęć z danego przedmiotu.

Należy podkreślić, że Akademia wspiera i motywuje pracowników do ciągłego rozwoju naukowego i badawczego. Pracownicy mogą ubiegać się o możliwość finansowania udziału w konferencjach naukowych i naukowo-dydaktycznych oraz finansowania publikacji prac naukowych. Nauczyciele publikujący artykuły w wysoko punktowanych czasopismach otrzymują dodatki naukowe – szczegółowo tę kwestię reguluje Zarządzenie nr 491/2023 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej z dnia 27 lipca 2023 w sprawie zasad przyznawania dodatku naukowego za publikacje wysoko punktowane w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Nauczyciele mogą być również nagradzani za działalność naukową oraz organizacyjną nagrodami Rektora APS.

Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie

5.1 Stan, nowoczesność, rozmiar i kompleksowość bazy dydaktyczno-naukowej

Kampus główny Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej (APS) zlokalizowany jest w Warszawie przy ul. Szczęśliwickiej 40. Bazę naukowo-dydaktyczną uczelni stanowi obiekt o powierzchni całkowitej 24 106,98 m², na który składają się poszczególne części kompleksu – budynek A (3 366,0 m²), budynek B (3 346,9 m²), budynek C (9 264,2 m²), budynek D (7 877,97 m²) i łącznik pomiędzy budynkami A i D (251,91 m²). Skrzydło „A”, posiadające trzy kondygnacje nadziemne i jedną kondygnację podziemną, jest najstarszą częścią budynku, która została oddana do użytku w 1959 r. jako pierwsza, nowa siedziba Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej (1922 r.). Pięciokondygnacyjny budynek „B” został oddany do eksploatacji w 1996 r. jako baza bibliotecznodydaktyczna Wyższej Szkoły Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej (1976 r.). Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej (2000 r.) wzbogaciła się w 2006 r. o nowoczesny siedmiokondygnacyjny obiekt dydaktyczny stanowiący część „C” całego kompleksu. Natomiast jubileusz 100-lecia powołania uczelni, który miał miejsce w 2022 r., został uświetniony oddaniem do użytku ostatniej, najnowszej części kampusu – budynku „D” (pięć kondygnacji nadziemnych; jedna

kondygnacja podziemna). Pierwsze zajęcia dydaktyczne w najnowszej części obiektu zostały zainaugurowane w roku akademickim 2022/2023.

Budynki Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej stanowią siedzibę dla sześciu instytutów (Instytut Pedagogiki Specjalnej, Instytut Pedagogiki, Instytut Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji, Instytut Filozofii i Socjologii, Instytut Psychologii, Instytut Edukacji Artystycznej) oraz jednej samodzielnej katedry (Katedra UNESCO im. J. Korczaka Pedagogiki Społecznej). Wymienionym instytutom podlega: dziesięć katedr, dwadzieścia sześć zakładów i cztery pracownie. Istotnymi jednostkami, korzystającymi z infrastruktury APS, są również: Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, Studium Wychowania Fizycznego i Sportu, Biblioteka Główna z Czytelnią, Fundacja im. Marii Grzegorzewskiej oraz jednostki organizacyjne Administracji.

Celom dydaktycznym w APS służy 6 888,85 m² powierzchni użytkowej budynków. Ze względu na centralne planowanie zajęć dydaktycznych, wszystkie podmioty naukowo-dydaktyczne, również Instytut Pedagogiki Specjalnej nadzorujący realizację pracy na kierunku *pedagogika specjalna*, mają w uczelni do dyspozycji (budynki: A, B, C) 60 sal dydaktycznych – 3 aule (aula „C” na 400 miejsc – wyłączona z użytku od semestru letniego 2022/2023 r., aule „A” i „B” na 200 miejsc każda), 10 sal na 20-30 osób każda, 24 sale na 30-40 osób każda, 13 sal na ponad 40 osób każda. Ponadto na terenie kompleksu znajdują się: sale gimnastyczne (aula gimnastyczna, siłownia, sala do zajęć z aerobiku), sala muzyczna, dwie sale plastyczne oraz sale do zajęć metodycznych z matematyki, przyrody oraz pierwszej pomocy przedmedycznej. Zajęcia informatyczne odbywają się w czterech salach komputerowych. Aule i wszystkie sale wykładowe/ćwiczeniowe są wyposażone w sprzęt audiowizualny i nagłośnienie. W salach budynków A, B i C znajdują się urządzenia tj.: projektory multimedialne, telewizory, panele projekcyjne, tablice interaktywne. Niektóre sale wyposażone są w komputery z dostępem do Internetu.

Oddany do użytku w roku akademickim 2022/2023 budynek D znacznie poprawił warunki infrastrukturalne uczelni, udostępniając dla pracowników i studentów 24 nowe sale: dwie aule (100 i 200 miejsc), 15 sal dydaktycznych (300 miejsc), cztery sale seminaryjne, dwa laboratoria z lustrami weneckimi, pracownię komputerową, dwie sale do odbywania zajęć w formie hybrydowej. Ponadto w najnowszej części kompleksu akademickiego znajduje się: czytelnia (wyposażenie: kabiny do cichej nauki, stanowiska komputerowe), Muzeum Prof. Marii Grzegorzewskiej (nowa ekspozycja zbiorów), strefa studenta, pokój dla rodzica z dzieckiem, sala Senatu, pokoje profesorskie i biurowe oraz Archiwum. W budynku D zastosowano najnowsze rozwiązania techniczne służące ergonomii pracy umysłowej. Aule zostały wykonane według najlepszych praktyk akustyki pomieszczeń (wykorzystanie specjalnych paneli akustycznych), a w całym budynku zastosowano automatykę oświetlenia (instalacja czujników ruchu, dopasowanie jasności światła do pory dnia). W przygotowaniu znajdują się „strefa coworkingowa” oraz przestrzeń bufetowo-jadalna na parterze budynku.

Akademia Pedagogiki Specjalnej i. Marii Grzegorzewskiej dysponuje również obiektem dydaktycznym usytuowanym w Warszawie przy ul. Spiskiej 16, który stanowił pierwszą siedzibę placówki po II wojnie światowej od 1948 r. Do czerwca 2006 r. budynek wykorzystywany był jako dom studenta. W 2007 r., po wykonaniu niezbędnych prac adaptacyjno-remontowych, stał się siedzibą Instytutu Edukacji Artystycznej, który do swej wyłącznej dyspozycji otrzymał sale wykładowe, ćwiczeniowe, pracownie, pomieszczenia do pracy naukowej i organizacyjnej o łącznej powierzchni całkowitej 1449,22 m² (sześć kondygnacji nadziemnych; jedna kondygnacja podziemna).

Każdy z działających w uczelni instytutów posiada własną bazę, na którą składają się pomieszczenia administracyjne, pokoje nauczycieli akademickich i sale badawcze. W strukturze Instytutu Pedagogiki Specjalnej znajdują się: Katedra Interdyscyplinarnych Studiów nad Niepełnosprawnością, Zakład Tyflopädagogiki, Zakład Edukacji i Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Zakład Surdopedagogiki, Zakład Psychopedagogiki Resocjalizacyjnej oraz Zakład Terapii Pedagogicznej. Wymienione zakłady i katedra znajdują się na piątym piętrze budynku C i zajmują powierzchnię użytkową 312,10 m². Każdy z wymienionych podmiotów dysponuje wyodrębnioną siedzibą wyposażoną w sprzęt biurowy i naukowo-badawczy. Instytut posiada wydzielony gabinet kierownictwa oraz sekretariat. W strukturze Instytutu Pedagogiki Specjalnej znajdują się również:

- Poradnia dla Dzieci ze Sprzężoną Niepełnosprawnością (znajduje się w fazie renowacji),

- Pracownia Audiologiczna użytkowana przez Zakład Surdopedagogiki,
- Gabinet Metodyczny zawierający księgozbiór podręczny (książki, czasopisma, pomoce multimedialne, podręczniki szkolne) i pomoce dydaktyczne,
- Wirtualne Muzeum prof. Marii Grzegorzewskiej (Strona internetowa: www.muzeum.aps.edu), które pozwala na dostęp do Repozytorium Cyfrowego zawierającego ponad 800 archiwalnych dokumentów i danych naukowych związanych z życiem i działalnością prof. Marii Grzegorzewskiej, a także odbycie „wirtualnego spaceru” po pokoju prof. Marii Grzegorzewskiej w celu obejrzenia kolekcji pamiątek pozostałych po Pani Profesor.

Władze uczelni przewidują, w miarę potrzeb i możliwości, powiększenie przestrzeni służącej realizacji zajęć dydaktycznych oraz działalności naukowej o nowy budynek i lokalizacje.

5.2 Dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnej

Dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnej w APS zabezpiecza Dział Informacyjno-Medialny, który czuwa nad zapewnieniem dostępu do komputerów stacjonarnych pracownikom i studentom. W uczelni znajduje się 448 stanowisk komputerowych, które zlokalizowane są w: pokojach pracowników – 298 sztuk; salach wykładowych – 14 sztuk; korytarzowych kioskach bibliotecznych – 5 sztuk; pracowniach informatycznych zapewniających dostęp do komputerów dla studentów (pracownie informatyczne w budynku C – 68 sztuk, pracownia informatyczna ul. Spiska – 16 sztuk; pracownia dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – 20 sztuk; pracownia ILAB – 10 sztuk; pracownia graficzna budynek D – 17 sztuk). Każdy z komputerów podłączony jest do sieci informatycznej APS (podłączenie kablowe/poprzez wewnętrzną sieć WiFi) opartej o rozwiązania domenowe Microsoft. Użytkownicy logują się do komputerów indywidualnym poświadczeniem opartym o nazwę użytkownika oraz hasło o odpowiedniej komplikacji. Większość komputerów działa w oparciu o system „Microsoft Windows 10”. W celu zapewnienia bezpieczeństwa, każdy z komputerów ma zainstalowany program antywirusowy. W zakresie dostępu do technologii informacyjno-komunikacyjnej Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej zapewnia:

- dostęp do pakietu „Microsoft Office 365” dla każdego pracownika i studenta,
- dostęp do poczty elektronicznej dla każdego pracownika i studenta,
- dostęp do Internetu na terenie uczelni poprzez łącze internetowe dla każdego pracownika/poprzez WiFi dla każdego pracownika i studenta,
- dostęp do wewnętrznej sieci Intranet dla pracowników,
- dostęp do cyfrowych baz bibliotecznych i naukowych (platforma księgozbioru elektronicznego IBUK Libra, baza publikacji naukowych EBSCO),
- prowadzenie elektronicznej rekrutacji na studia,
- prowadzenie elektronicznej obsługi studenta (System USOS),
- prowadzenie elektronicznego planowania zajęć,
- prowadzenie strony internetowej uczelni i podległych jej jednostek,
- możliwość cyfrowej publikacji materiałów dydaktycznych poprzez kanał YouTube,
- możliwość transmisji online zajęć/wydarzeń i uroczystości akademickich przez Internet,
- obsługę oprogramowania wspomagającego proces „distance learning” (MS Teams),
- obsługę platformy “Distance Learning 4System” z możliwością zdalnego egzaminowania,
- opiekę techniczną nad dedykowaną pracownią z oprogramowaniem graficznym „Adobe Reader”,
- opiekę techniczną nad dedykowaną pracownią dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- dostęp do programów komputerowych umożliwiających ilościową/jakościową analizę danych badawczych (Program SPSS; Program MAXQDA).

Wymóg związany z edukacją na odległość, w okresie pandemii COVID-19, spowodował konieczność rozwinięcia zdalnych form komunikacji. Pracownicy APS mają możliwość korzystania w tym zakresie z aplikacji MS Teams oraz Platformy e-learningowej. Uczelnia oferuje najnowszą wersję

platformy WBT Server, która jest „responsywna” tzn. rozmiar i układ treści dostosowuje się do wyświetlacza osoby uczącej się. Narzędzie można obsługiwać na urządzeniach stacjonarnych (tj. komputery, laptopy) oraz mobilnych (tj. tablety, smartfony).

Platforma e-learningowa jest zsynchronizowana z systemem USOS. Automatycznie pobiera dane o przedmiotach wspieranych kursami e-learningowymi i przypisanych do nich studentach oraz wykładowcach. Jest dostępna dla wszystkich, którzy mają aktywne konto w systemie USOS. Spełnia również wymogi dostępności cyfrowej dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi według standardu WCAG 2.1 na poziomie AA.

Platforma wykorzystywana jest głównie do udostępniania multimedialnych kursów utworzonych w standardzie SCORM, które są dodatkowymi modułami on-line do przedmiotów realizowanych stacjonarnie. Większość kursów została wyprodukowana przez specjalistyczną firmę według scenariuszy opracowanych przez wykładowców APS. Kursy są multimedialne i przekazują treści w sposób interaktywny i angażujący studentów. Zawierają dynamiczne zadania służące sprawdzaniu i ćwiczeniu nabytej wiedzy.

Pierwszym przedmiotem, który realizowano z wykorzystaniem Platformy e-learningowej, było Bezpieczeństwo i higiena pracy. Kolejne powstałe kursy e-learningowe to: Psychospołeczne aspekty niepełnosprawności, Socjologia wychowania, Filozofia, Pedagogika, Historia wychowania, Edukacja w perspektywie porównawczej, Uniwersalne projektowanie dla edukacji, Dysleksja, Podstawy badań ilościowych. Ponadto lektoraty z języka angielskiego na wszystkich poziomach wspierane są ćwiczeniami na Platformie e-learningowej opracowanymi przez lektorów zatrudnionych w APS.

Dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnej w APS jest możliwy dzięki wyposażeniu uczelni w sprzęt techniczny. Wszystkie instytuty, również Instytut Pedagogiki Specjalnej posiada sprzęt biurowy (17 stanowisk komputerowych, 9 drukarek HP, 3 kserokopiarki, 3 urządzenia wielofunkcyjne Toshiba i 1 urządzenie wielofunkcyjne HP). Wymienione urządzenia umożliwiają przygotowanie podstawowych materiałów dydaktycznych oraz dostęp do poczty elektronicznej, systemu USOS, aplikacji MS Teams, Intranetu, Internetu, Elektronicznego Portalu Pracownika (EPP). Pozwalają na pozyskiwanie informacji i elektroniczną obsługę studenta.

5.3 Udogodnienia w zakresie infrastruktury i wyposażenia dostosowanych do potrzeb studentów z niepełnosprawnością

Udogodnienia w zakresie infrastruktury, wyposażenia oraz usług dostosowanych do potrzeb studentów/studentek z niepełnosprawnością są projektowane i wdrażane na terenie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej przez Pełnomocnika Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnością. Instytut Pedagogiki Specjalnej, prowadzący kierunek studiów w zakresie wybranych subdyscyplin pedagogiki specjalnej, zajmuje szczególne miejsce na mapie edukacyjnej w obszarze promowania postaw poszanowania, zrozumienia, akceptacji i wsparcia dla osób z niepełnosprawnością i innymi specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, pokazując „niepełnosprawność” jako niezbywalny element ludzkiej kondycji oraz promując wiedzę na temat inkluzji osób z niepełnosprawnością w życie społeczeństwa na zasadzie równych praw. Nauczyciele Instytutu Pedagogiki Specjalnej podczas podejmowanej pracy dydaktycznej oraz studenci/studentki z niepełnosprawnością uczący się na kierunku *pedagogika specjalna* mogą korzystać z różnorodnych rozwiązań gwarantowanych przez uczelniany system wsparcia.

Do udogodnień infrastrukturalnych znoszących bariery architektoniczne i komunikacyjne zaliczyć można:

- przejścia między poszczególnymi skrzydłami gmachu uczelni, jak również przemieszczanie się pomiędzy piętrami budynku nie stanowią barier architektonicznych dzięki istniejącym podjazdom z poręczami, wodom, łącznikom;
- zamontowana platforma schodowa prowadząca do sali gimnastycznej i pomieszczeń Studium Wychowania Fizycznego i Sportu pomiędzy budynkami A i C;
- przebudowa tarasu na patio – zamontowana została specjalna winda, na schodach zamontowano poręcz, a przed schodami zainstalowano pola uwagi dla osób niewidomych;

- drzwi wejściowe wyposażone w mechanizm samodzielnego otwierania;
- toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością na każdym piętrze;
- miejsca parkingowe zarezerwowane dla pojazdów przewożących osoby z niepełnosprawnością;
- oznaczenie schodów specjalnymi antypoślizgowymi nakładkami w kontrastowym żółtym kolorze (budynki A, B, C) lub kontrastowymi płytkami bądź specjalnymi taśmami antypoślizgowymi (budynek D);
- instalacja 40 punktów znacznikowych systemu TOTUPOINT służących nawigacji dla osób niewidomych (budynki A, B, C, D);
- zastosowanie oznaczeń w systemie Braille’a do numeracji sal (budynki A, B, C); w budynku D zostały zastosowane tabliczki zawierające informacje o numerze i rodzaju pomieszczenia w systemie Braille’a, podane informacje zostały również zapisane w czarnodruku z zachowaniem kontrastowości oraz zakodowane za pomocą systemu NFC (możliwość odczytu przy użyciu smartfona);
- pętle indukcyjne zamontowane w aulach, Wypożyczalni i Czytelni, sali użytkowanej przez Zakład Surdopedagogiki.

Do udogodnień w zakresie wyposażenia zaliczyć można:

- dostęp do pomocy technicznych ułatwiających proces zdobywania wiedzy w formie wypożyczenia na okres studiów (tj. lupy elektroniczne, dyktafony, urządzenia lektorskie, urządzenia FM z pętlą indukcyjną, laptopy, słuchawki oraz czytniki e-book z opcją lektora); istnieje również możliwość zakupienia potrzebnego sprzętu na prośbę studenta i bezpłatne wypożyczenie;
- dostęp do pomocy technicznych oferowanych przez Bibliotekę Główną APS (tj. czytniki książek elektronicznych z funkcją lektora i powiększania czcionki – 10 sztuk; powiększalnik Compact 6HD; Czytacz 4 – odtwarzacz książek mówionych – 2 sztuki; OmniReader - urządzenie wielofunkcyjne (skaner, czytnik i powiększalnik);
- możliwość pobierania książek w dostosowanych formatach cyfrowych (tj. ePub, mp3) z Biblioteki ABC Uniwersytetu Warszawskiego;
- możliwość wypożyczania z Biblioteki APS części książek w wersji elektronicznej na czytniki e-book;
- możliwość wypożyczenia z Biblioteki APS audiobooków w formacie Daisy dla osób niewidomych i słabowidzących;
- wyposażenie Czytelni APS w szybki skaner książkowy oraz oprogramowanie wspomagające;
- wyposażenie pracowni komputerowych oraz Biblioteki Głównej APS w stanowiska komputerowe z biurkami regulowanymi elektrycznie (Informatorium – stół z regulacją dla osób poruszających się za pomocą wózka aktywnego i zestaw komputerowy wyposażony w klawiaturę z powiększoną czcionką oraz mysz komputerową Big Track; Czytelnia – stół z regulacją dla wózków aktywnych oraz powiększalnik Clear View); pracownia komputerowa dla studentów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (budynek C) posiada: drukarki brajlowskie, drukarkę 3D, powiększalnik, specjalne klawiatury i myszki dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością narządu ruchu;
- wyposażenie Studium Wychowania Fizycznego i Sportu w sprzęty dostosowane do ćwiczeń dla osób z niepełnosprawnością (tj. rower poziomy, bieżnia z poręczami, orbitrek i rower powietrzny);
- W budynkach A, B, C i D oraz w budynku przy ul. Spiskiej zamontowane zostały „krzesła ewakuacyjne” (11 sztuk); aby skorzystanie z urządzeń stało się łatwiejsze przygotowano instrukcję użytkowania ze zdjęciami. Załącznik do procedur ewakuacji zawiera zalecenia dotyczące ewakuacji osób ze specjalnymi potrzebami.

Do usług wspierających zaliczyć można:

- pomoc „asystenta wspierającego” (tj. zakres: orientacja i przemieszczanie się po terenie uczelni, korzystanie z usług Biblioteki i Czytelni APS, czynności związane z nauką); rolę „asystentów wspierających” pełnią bardzo często koledzy/koleżanki z grupy studenckiej;
- pomoc „tłumacza języka migowego” (tj. zakres: tłumaczenia symultaniczne stacjonarne/on-line poprzez aplikację MS Teams podczas zajęć dydaktycznych, egzaminów, czynności związanych z rekrutacją na studia, podczas uroczystości uczelnianych); każdy pracownik uczelni może połączyć się z tłumaczem języka migowego poprzez stronę internetową APS;
- pomoc „asystenta naukowo-metodycznego” (tj. zakres: student/studentka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi może otrzymać dodatkowe wsparcie w postaci konsultacji indywidualnych z wybranym wykładowcą prowadzącym zajęcia dydaktyczne/seminarium dyplomowe);
- odrębne lektoraty z języków obcych (tj. zakres: studenci/studentki z niepełnosprawnością narządu wzroku/słuchu/dysleksją rozwojową mogą uczestniczyć w lektoratach z języka angielskiego prowadzonych w 3-5-osobowych grupach w dostosowanej formie);
- dostosowania podczas procedur egzaminacyjnych (tj. zakres: studenci/studentki ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mogą uzyskać dostosowanie podczas procedur egzaminacyjnych w formie: wydłużenia czasu egzaminu, zmiany formy pisemnej na ustną, zmiany terminu egzaminu);
- pomoc psychologiczna (tj. zakres: Akademicka Poradnia Psychologiczna oferuje konsultacje i porady psychologiczne);
- propagowanie wiedzy na temat „specjalnych potrzeb edukacyjnych” (tj. zakres: opracowano i opublikowano na stronie internetowej APS „Poradnik dla Nauczycieli Akademickich” na temat specyfiki pracy dydaktycznej ze studentem o specjalnych potrzebach edukacyjnych).

5.4 Dostęp do materiałów dydaktycznych w celu wykonania przez studentów zadań wynikających z programu studiów

Instytut Pedagogiki Specjalnej zapewnia dostęp do księgozbioru podręcznego oraz materiałów dydaktycznych wykorzystywanych przez pracowników i studentów dzięki funkcjonowaniu Gabinetu Metodycznego, który został utworzony w 2020 r. i mieści się w budynku C (V piętro). Gabinet dysponuje: zbiorem książek i czasopism (460 pozycji; zakres tematyczny: *pedagogika specjalna*, pedagogika, psychologia, socjologia, metodologia badań ilościowych i jakościowych, literatura faktu), środkami multimedialnymi (31 pozycji; zakres zastosowania: filmy dydaktyczne, plansze interaktywne, metody pracy pedagogicznej, gry dydaktyczne), pomocami dydaktycznymi (100 różnych rodzajów; zakres zastosowania: edukacja matematyczna, edukacja polonistyczna, języki obce, terapia pedagogiczna, terapia logopedyczna, komunikacja alternatywna i wspomagająca, diagnoza pedagogiczna, pomoce dydaktyczne do pracy z uczniem niewidomym i słabowidzącym) oraz podręcznikami szkolnymi (ponad 50 pozycji).

Z Gabinetu Metodycznego mogą korzystać wszyscy pracownicy dydaktyczni i nie dydaktyczni APS. Korzystanie ze zbiorów odbywa się w formie „wolnego dostępu” do półek. Gabinet jest prowadzony przez pracownika naukowo-dydaktycznego Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Zbiory udostępniane są podczas jednogodzinnego dyżuru w tygodniu lub poprzez Sekretariat IPS. Oferta Gabinetu Metodycznego została przedstawiona na stronie internetowej APS (podstrona Instytutu Pedagogiki Specjalnej). Zbiory Gabinetu są uzupełniane w zależności od możliwości finansowych Instytutu.

5.5 System biblioteczno-informacyjny uczelni

Pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej oraz osoby studiujące na kierunku *pedagogika specjalna* w działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej i kształceniu się są wspierane przez ofertę Biblioteki Głównej APS, która w swej strukturze składa się z Wypożyczalni, Czytelni i Informatorium. Biblioteka Główna APS mieści się na trzecim piętrze budynku B (Wypożyczalnia, Informatorium) oraz

na trzecim piętrze budynku D (Czytelnia). Część zbiorów, gromadzona z myślą o studentach kierunku *edukacja artystyczna w zakresie sztuk plastycznych*, znajduje się przy ul. Spiskiej w siedzibie Instytutu Edukacji Artystycznej. Biblioteka Główna APS otwarta jest dla czytelników sześć dni w tygodniu.

Biblioteka Główna APS funkcjonuje w oparciu o elektroniczny zintegrowany system biblioteczny Patron. Informacja o zasobach biblioteki jest dostępna on-line poprzez katalog OPAC, który obejmuje 100% materiałów gromadzonych przez bibliotekę. Dzięki elektronicznemu katalogowi czytelnicy mogą wyszukiwać, zamawiać, rezerwować i dokonywać prolongat materiałów bibliotecznych.

W Czytelni użytkownicy korzystają z książek i czasopism naukowych w wolnym dostępie, a jest to ponad 5 tysięcy woluminów w wydzielonych działach, z których istotne miejsce zajmują sekcje: pedagogika, *pedagogika specjalna* oraz logopedia. Biblioteka posiada również „trezor biblioteczny” (tj. wrzutnię książek), która usytuowana jest na parterze budynku B przy wejściu od dziedzińca uczelni. Wrzutnia umożliwia zwracanie materiałów bibliotecznych poza godzinami pracy biblioteki oraz ułatwia zwrot książek osobom z niepełnosprawnością.

Do zasobów bibliotecznych, informacyjnych i edukacyjnych należy zaliczyć:

- książki w wersji papierowej – około 120 tysięcy woluminów ze szczególnym uwzględnieniem publikacji zalecanych w sylabusach; zasób z dyscypliny Pedagogika to ponad 15 tysięcy tytułów;
- prace dyplomowe – około 40 tysięcy prac licencjackich i magisterskich w wersji papierowej;
- prace dyplomowe w wersji elektronicznej – dostępne na dwóch stanowiskach komputerowych w Czytelni (źródło: Archiwum Prac Dyplomowych tj. system APD);
- czasopisma drukowane – około 100 tytułów czasopism polskich w bieżącej prenumeracie oraz 10 tytułów pozyskiwanych z innych źródeł;
- cyfrowa wypożyczalnia ACADEMICA – dostęp do międzybibliotecznej wypożyczalni książek i czasopism naukowych (jedno stanowisko w Czytelni); w bibliotece funkcjonuje również wypożyczalnia międzybiblioteczna tradycyjna;
- Wirtualna Biblioteka Nauki – dostęp do zagranicznych baz i czasopism naukowych w ramach krajowej licencji akademickiej finansowanej przez MNiSW;
- IBUK Libra PWN – dostęp do bazy pełnotekstowych książek w wersji elektronicznej z możliwością korzystania z dowolnego miejsca na dowolnym urządzeniu (obecnie około 3000 pozycji);
- dostęp do międzynarodowych naukowych baz danych – w ramach licencji krajowej zakupiony jest dla społeczności APS dostęp online do baz EBSCO: PsycINFO, PsycEXTRA, PsycTESTS, Education Source oraz do pełnych tekstów artykułów z kolekcji Social Science & Humanities Library wydawnictwa Taylor & Francis.

W ramach swoich usług Biblioteka Główna APS oferuje:

- dostęp do najnowszej literatury naukowej;
- pomoc przy wyszukiwaniu, zamawianiu książek;
- szkolenia biblioteczne dla użytkowników;
- pomoc przy korzystaniu z baz danych, szkolenia z korzystania z baz danych;
- serwis informacyjny dostępny online na temat e-zasobów, Bazy Wiedzy APS, Repozytorium APS, danych badawczych;
- tworzenie analiz bibliometrycznych;
- tworzenie zestawień tematycznych;
- stanowiska komputerowe w Czytelni i Informatorium;
- bezpłatny skaner w Czytelni;
- możliwość korzystania w Czytelni i Informatorium z programu SPSS;
- uczestnictwo w aktywnościach związanych z upowszechnianiem otwartego dostępu do zasobów edukacyjnych i naukowych, promocji czytelnictwa, wystawach i innych wydarzeniach edukacyjnych;

- w ramach Systemu Wypożyczeń Warszawskich (BiblioWawa) dostęp do zasobów innych bibliotek wyższych uczelni należących do SWW;
- możliwość zgłaszania książek do zakupów – pracownicy oraz studenci APS mogą zgłosić wybraną pozycję książkową do zakupu (formularz zgłoszeń jest dostępny on-line; informacja o nowościach bibliotecznych jest rozsyłana do całej społeczności uczelni co miesiąc);
- udogodnienia dla użytkowników z niepełnosprawnościami.

Biblioteka tworzy własne bazy danych dostępne online, a są nimi: baza bibliograficzna zawartości czasopism (ponad 35 500 opisów) oraz baza bibliograficzna publikacji naukowych pracowników APS (tj. Baza Wiedzy APS). Jest członkiem centralnego katalogu NUKAT prowadzonego przez Bibliotekę Uniwersytetu Warszawskiego, zawierającego informacje o zasobach bibliotek naukowych i akademickich. Funkcjonuje w Systemie Wypożyczeń Warszawskich (SWW BiblioWawa), który tworzą szkoły wyższe publiczne oraz inne publiczne instytucje, posiadające biblioteki naukowe z siedzibami w granicach administracyjnych miasta stołecznego Warszawy. Celem SWW jest zapewnienie społeczności akademickiej Warszawy szerokiego dostępu do zasobów bibliotecznych poprzez wzajemne wypożyczanie zbiorów drukowanych pracownikom i studentom szkół wyższych wchodzących w skład SWW. Do projektu należy siedem bibliotek:

- Biblioteka Główna Akademii Pedagogiki Specjalnej (APS),
- Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego (AWF),
- Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej (PW),
- Biblioteka Główna Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego (WUM),
- Biblioteka Główna Wojskowej Akademii Technicznej (WAT),
- Biblioteka Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW),
- Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (BUW) wraz z niektórymi bibliotekami wydziałowymi iinstytutowymi.

Z SWW BiblioWawa mogą skorzystać studenci studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych wszystkich stopni kształcenia (z wyłączeniem studentów studiujących w ramach programów wymiany międzyuczelnianej), doktoranci, słuchacze studiów podyplomowych oraz pracownicy uczelni zatrudnieni na umowę o pracę. Dostęp do usługi uruchamiany jest na prośbę użytkownika zgłoszoną w bibliotece uczelni macierzystej. Po zarejestrowaniu się w Systemie Rozliczeń SWW czytelnik może aktywować indywidualne konto w każdej bibliotece współuczestniczącej i od tego momentu wypożyczać materiały zgodnie z zapisami regulaminów poszczególnych bibliotek. Dzięki temu systemowi społeczność APS ma szeroki, dogodny i szybki dostęp do zasobów bibliotek naukowych warszawskich publicznych uczelni wyższych.

5.6 Sposób, częstość i zakres monitorowania, oceny i doskonalenia bazy dydaktycznej i naukowej

Monitoring i ocena bazy dydaktycznej oraz naukowej prowadzone są w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej przez Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia. Zasadniczym celem działania Wewnętrznego Systemu Jakości jest systematyczne podnoszenie jakości kształcenia akademickiego w łączności z procesem badań naukowych. Szczególnie istotnymi obszarami oddziaływań są:

- ewaluacja osiągniętych efektów kształcenia,
- badanie stopnia realizacji standardów jakości kształcenia (organizacja i warunki procesu kształcenia; standard przygotowania i zaangażowania kadry akademickiej; standard przygotowania i zaangażowania studentów w proces kształcenia; standard warunków rozwoju dla kadry akademickiej; standard przygotowania planów, programów studiów, form i metod kształcenia).

Zgodnie z harmonogramem działań, Uczelniany System Zarządzania Jakością Kształcenia prowadzi ocenę bazy dydaktycznej APS cyklicznie, które odnosiły się do jakości bazy materialnej,

warunków kształcenia oraz działania systemu USOS (rok akademicki: 2010/11, 2014/15, 2018/19, 2022/23)³.

W ramach rozwoju i doskonalenia infrastruktury w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej podejmowane są następujące działania:

- monitorowanie funkcjonowania sprzętu informatycznego w salach wykładowych i pomieszczeniach naukowo-biurowych,
- coroczny przegląd sprzętu biurowego, plan zakupu i wymiany,
- współpraca z firmami zewnętrznymi w zakresie konserwacji sprzętu informatycznego,
- podnoszenie jakości usług biblioteki na podstawie analizy ocen pochodzących z ankiet oceniających jej działalność, wypełnianych przez pracowników i studentów,
- cykliczne badania infrastruktury przez komisję do spraw jakości kształcenia.

Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku

6.1 Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym wynika z zadań Akademii, jakimi są m.in.:

- kształcenie studentów na wszystkich poziomach studiów w celu zdobywania i uzupełniania wiedzy oraz umiejętności niezbędnych w pracy zawodowej;
- wychowywanie studentów w poczuciu odpowiedzialności za państwo polskie, za umacnianie zasad demokracji i poszanowanie praw człowieka;
- kształcenie umiejętności w ramach systemu uczenia się przez całe życie w formie studiów podyplomowych, kursów, szkoleń, uniwersytetu trzeciego wieku;
- działanie na rzecz społeczności lokalnych i regionalnych;
- stwarzanie osobom z niepełnosprawnościami warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i w badaniach naukowych.⁴

Inicjowane i realizowane projekty, zadania w ramach pedagogiki specjalnej mają wpływ na proces dydaktyczny, bowiem umożliwiają realizację efektów uczenia się, w tym budowanie kompetencji zawodowych zgodnych z rzeczywistymi potrzebami rynku pracy, realizację i doskonalenie programu studiów oraz wpływ na rozwój kierunku oraz polityki edukacyjnej i społecznej.

Doświadczenie we współpracy z podmiotami społeczno-gospodarczymi oraz wprowadzane zmiany ustawodawcze i rozporządzenia dotyczące szczególnie wysokiej jakości edukacji, edukacji na rzecz wszystkich (edukacji włączającej), standardu pedagoga specjalnego oraz działań związanych z zapewnieniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej w placówkach ogólnodostępnych oraz nowego modelu wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i wsparcia rodziny wskazują na duże zapotrzebowanie na rynku pracy na absolwentów *pedagogiki specjalnej*, a tym samym adekwatne i kompetentne przygotowanie do wykonywania zawodów określanych mianem zawodów zaufania społecznego. Intencją i zadaniem APS jest wykształcenie świątliwych i twórczych profesjonalistów, dbających zarówno o rozwijanie własnej osobowości, zamiłowań naukowych i zawodowych

³Raport Uczelnianego Zespołu ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia dotyczący „*Jakości bazy materialnej, warunków kształcenia oraz działania systemu USOS za rok akademicki 2022/2023*” jest w trakcie przygotowania. Ostatnie gotowe opracowanie to „*Jakość infrastruktury materialnej i organizacyjnej procesu kształcenia. Ocena bazy materialnej, organizacji procesu kształcenia, jakości funkcjonowania systemu USOS oraz zaplecza i wsparcia socjalnego studentów*” z 2014/2015 r. (Strona internetowa: raport-na-senat-uzdswszjk-2014-2015.pdf (aps.edu.pl), data dostępu: 11.09.2023). Badaniami objęto 113 nauczycieli akademickich APS, 34 pracowników jednostek ogólnouczelnianych, 59 pracowników administracji i 1594 studentów.

⁴<http://www.aps.edu.pl/wspolpraca/>

umiejętności praktycznych, jak i troszczących się o wszechstronny rozwój osób i środowisk, na rzecz których będą pracować.

Działania na rzecz wyrównywania szans osób i środowisk wymagających wsparcia, zagrożonych wykluczeniem społecznym, wykluczonych społecznie, tworzenie rozwiązań na rzecz poprawy jakości życia, realizacja badań naukowych, inicjowanie i współpraca w realizacji projektów innowacyjno-wdrożeniowych mających wpływ na jakość edukacji, polityki społecznej mają charakter misyjny, stanowią rodzaj postannictwa, określonego przez patronkę Akademii, twórczynię Instytutu Pedagogiki Specjalnej Marię Grzegorzewską i Janusza Korczaka.

Współuczestniczenie w zespołach projektowo-badawczych i wdrożeniowych w ścisłej współpracy ze otoczeniem społeczno-gospodarczym ma fundamentalne znaczenie dziś, w okresie dynamicznych i ważnych zmian w społeczeństwie obywatelskim, w prawodawstwie, w resortach edukacji, rodziny i polityki społecznej, zdrowia i sprawiedliwości.

Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym jest ważnym elementem przyjętej strategii rozwoju Akademii, w której wśród działań wymienia się:

- rozwój i intensyfikację współpracy z władzami samorządowymi i interesariuszami instytucjonalnymi na rzecz rozwoju środowiska lokalnego;
- rozwijanie efektywnej współpracy z absolwentami oraz przyszłymi kandydatami do studiowania w APS;
- rozwój współpracy z partnerami zaangażowanymi w działalność edukacyjną, społeczną, kulturalną, artystyczną;
- wspieranie aktywizacji dzieci i dorosłych zagrożonych wykluczeniem społecznym w szczególności osób z niepełnosprawnościami, seniorów, osób w kryzysie psychicznym, okolicznych mieszkańców;
- rozwój współpracy międzyuczelnianej na wszystkich szczeblach i w różnych obszarach aktywności, m.in.: naukowej, publikacyjnej, konferencyjnej, dydaktycznej oraz artystycznej.

Platformą do wypracowywania założeń współpracy są:

- *Rada Konsultacyjna ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Uczelni*⁵ – została powołana w związku z wizją rozwoju APS jako nowoczesnej, odpowiedzialnej społecznie Uczelni, rozwijanej w sposób innowacyjny, zrównoważony i trwały, oparty na zasadach sprawiedliwości społecznej, poszanowania praw człowieka, promowania inkluzji społecznej oraz ochrony środowiska naturalnego i klimatu. Uczestnictwo w Radzie jest działaniem o charakterze społecznym. W Radzie zasiadają osoby reprezentujące wiele niezwykle ważnych instytucji, którym bliskie są Cele Zrównoważonego Rozwoju ONZ 2030. Rada posiada głos doradczy dla Kolegium Rektorskiego. Jest inicjatorem działań na rzecz współpracy z otoczeniem, formułuje wnioski, rekomendacje, kieruje apele, doradza w zakresie działań rozwojowych, promocyjnych, na rzecz współpracy. Rada będzie współpracować z Radą ds. Dostępności Uczelni jako integralnego elementu zrównoważonego rozwoju oraz innymi interesariuszami;
- *Rada Akademii Pedagogiki Specjalnej im Marii Grzegorzewskiej ds. Praktyk* – powołana z dniem 14 kwietnia 2021 r. Zarządzeniem Rektora Uczelni, która pełni funkcję doradczo-konsultacyjną.⁶ W skład Rady wchodzi przedstawicielki i przedstawiciele podmiotów publicznych i niepublicznych współpracujących w zakresie praktyk studenckich.

⁵<http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/rada-konsultacyjna-ds-zrownowazonego-rozwoju-i-spolecznej-odpowiedzialnosci/>

⁶ Więcej: <http://www.aps.edu.pl/wspolpraca/>

<http://www.aps.edu.pl/wspolpraca/wspolpraca-w-ramach-praktyk/rada-ds-praktyk-w-uczelni/?cookieInfo=1>

Obszar aktywności pracowników Instytutu Pedagogiki Specjalnej dotyczący współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym realizowany jest na kilku poziomach:

- 1) ministerialnym – jako pracy eksperckiej w projektowaniu zmian (umowy z Ministrem Edukacji i Nauki w ramach projektów przedstawianych niżej) i agend rządowych – w badaniu efektywności wdrażanych programów na rzecz jakości wsparcia osób od dzieciństwa do dorosłości (m.in. porozumienie o współpracy z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, umowy z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych);
- 2) komitetów naukowych i gremiów naukowo-badawczych – w działaniach zespołów eksperckich ;
- 3) samorządowym – w projektach mających na celu analizę potrzeb, zasobów i wdrażania innowacyjnych programów oraz organizacjami pozarządowymi, związkami pracodawców;
- 4) współpracy z placówkami oświatowymi, zdrowia, pomocy społecznej i sprawiedliwości w zakresie:
 - realizacji praktyk asystenckich (hospitacji) oraz praktyk specjalistycznych (projekt badawczy i staż) we współpracy z instytucjami z otoczenia społecznego,
 - udziału studentów w warsztatach organizowanych w ramach współpracy z zewnętrznymi podmiotami, w zespołach interdyscyplinarnych, kolach naukowych mających na celu wypracowanie konkretnych rozwiązań dla interesariuszy,
 - podejmowania inicjatyw badawczych i rozwojowych przez pracowników naukowo-dydaktycznych, dydaktycznych i studentów w konkretnych placówkach.

Wymienione zakresy współpracy egzemplifikują poniższe przykłady realizowanych tylko po 2020 roku projektów badawczo-wdrożeniowych i działań na rzecz rozwiązywania problemów i poprawy życia i edukacji osób wymagających wsparcia, prowadzonych we współpracy ze środowiskiem.

Ad 1)

- a) Realizacja zadania w dziedzinie nauczania „Opracowanie i pilotaż standardów w zakresie organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wspierania rodziny (WWRiWR)” na zlecenie MEiN – Umowa nr MEiN/2021/DWKL/80. (16.03.2021 – 30.12.2021)

Osoby realizujące zadanie z APS: dr hab. Małgorzata Walkiewicz-Krutak, prof. APS – koordynator (Instytut Pedagogiki Specjalnej), dr Radosław Piotrowicz (Instytut Pedagogiki Specjalnej), dr hab. prof. APS Diana Aksamit (Instytut Pedagogiki Specjalnej), dr Grażyna Walczak (Instytut Pedagogiki Specjalnej), dr Anna Mikler-Chwastek (Instytut Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji).

Głównym celem zadania było opracowaniu na zlecenie Ministra Edukacji i Nauki standardów w zakresie organizacji wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka rozumianych jako wytyczne do realizacji założeń *Nowego modelu wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci i wsparcia rodzin* w praktyce oraz wypracowanie rozwiązań, które będą służyły realizacji standardów WWR.

Efektami projektu były:

- standardy wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci i wsparcia rodziny zgodnie z założeniami Nowego modelu WWR – opracowano Standardy organizacji WWR, które następnie poddano weryfikacji podczas pilotażu przeprowadzonego w 12 reprezentatywnych powiatach. Następnie zmodyfikowano Standardy organizacji WWR zgodnie z wytycznymi zebranymi od uczestników pilotażu i zawartymi w Raporcie z przeprowadzenia pilotażu Standardów organizacji WWR;
- rekomendacje do zmian w Nowym modelu WWR;
- opracowane formularze: profili funkcjonalnych dzieci w wieku od narodzin do rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego zgodnie z wytycznymi zawartymi w Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), wywiadu opartego na rutynach, schematu przygotowania ekomapy rodziny, indywidualnego planu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcia rodziny, uwzględniającego ocenę postępów oraz

trudności w funkcjonowaniu dziecka/rodziny jako podstawy do modyfikowania udzielanego wsparcia;

- pilotaż Standardów organizacji WWR z udziałem 12 jednostek samorządu terytorialnego II poziomu (powiatów), w tym miast na prawach powiatu oraz 12 publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, które realizują wczesne wspomaganie rozwoju dziecka lub zadania wiodącego ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego, wskazanych przez zakwalifikowane powiaty;
- profil kompetencyjny specjalisty WWR, który stał się częścią Ramowego programu studiów podyplomowych dla specjalistów WWR;
- weryfikacja standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka (stanowiącego załącznik nr 3 do rozporządzenia z dnia 25 lipca 2019 r. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela (Dz.U. poz. 1450) – przygotowano wytyczne do uzupełnienia standardu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela prowadzącego zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w kontekście nowych zagadnień, które znalazły się w Nowym modelu WWR i Standardach organizacji WWR. Propozycje zmian zamieszczono w Ramowym programie studiów podyplomowych dla specjalistów WWR. Nowy program kształcenia został wdrożony w kolejnym projekcie (2022-2024) Ministerstwa Edukacji i Nauki jako standard przygotowania kadr WWR w ramach bezpłatnych studiów podyplomowych realizowanych w wybranych przez Ministra ośrodkach akademickich, w tym w Instytucie Pedagogiki Specjalnej 2 edycji studiów WWR – zadanie: *„Organizacja i realizacja czterosemestralnych studiów podyplomowych, kwalifikacyjnych – WCZESNE WSPOMAGANIE ROZWOJU DZIECKA I WSPARCIA RODZINY”, polegającego na organizacji i przeprowadzeniu kwalifikacyjnych studiów podyplomowych w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcia rodziny, mających na celu przygotowanie specjalistów do realizacji zadań w nowym międzysektorowym modelu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcia rodziny.* (2022/2023-MEiN/2022/DWEW/121 oraz 2023/2024-MEiN/2023/DWEW/1841) w sumie dla 100 słuchaczy.

W ramach tego zadania:

- przeprowadzono szkolenia dotyczące Nowego modelu WWR, Standardów organizacji WWR, zasad współpracy z rodziną dziecka objętego wsparciem w ramach WWR i oceny funkcjonalnej z zastosowaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF) w łącznym wymiarze 40 godzin oraz konsultacje dotyczące weryfikacji Standardów organizacji WWR oraz dokonano weryfikacji Standardów organizacji WWR i opracowano raport końcowy z realizacji pilotażu Standardów organizacji WWR;
- opracowano narzędzia do oceny funkcjonalnej – arkusze do badań przesiewowych dla dzieci w wieku od 6-8 miesięcy do 30-32 miesięcy oraz od 3 do 6 lat, które poddawane są obecnie walidacji we współpracy projektowej z Uniwersytetem Śląskim, które po konsultacji ze środowiskiem opiekunów żłobków i nauczycieli wychowawców przedszkolnych będą wdrożone do wykorzystania w placówkach;
- opracowano poradnik metodyczny dla kadr WWR pt. „Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci i wsparcie rodzin. Poradnik metodyczny” (2021);
- opracowano programy szkolenia oraz materiały szkoleniowe w zakresie zagadnień zawartych w Nowym modelu WWR i Standardach organizacji WWR: wdrażania Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF), oceny funkcjonalnej małego dziecka i jego rodziny w procesie WWR, Planu Wspomaganie Rozwoju Dziecka i Wsparcia Rodziny, pracy zespołu WWR w modelu transdyscyplinarnym.

- b) Projekt innowacyjno-wdrożeniowy „W zakresie oceny funkcjonalnej polegający na badaniu i opracowaniu modelowych rozwiązań na rzecz świadczonego lokalnie międzysektorowego wsparcia dla dzieci, uczniów i rodzin na podstawie metodyki oceny funkcjonalnej z wykorzystaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia – ICF” (2022-2023, w trakcie realizacji)⁷

Efektom realizowanego zadania i kontynuacją prac podjętych w 2021 roku jest obecnie realizowany na zlecenie Ministerstwa Edukacji i Nauki projekt innowacyjno-wdrożeniowy w zakresie oceny funkcjonalnej polegający na badaniu i opracowaniu modelowych rozwiązań na rzecz świadczonego lokalnie międzysektorowego wsparcia dla dzieci, uczniów i rodzin na podstawie metodyki oceny funkcjonalnej z wykorzystaniem Międzynarodowej Klasyfikacji Funkcjonowania Niepełnosprawności i Zdrowia – ICF (2022-2023).

Projekt międzyuczelniany, realizowany przez Uniwersytet Śląski we współpracy z Akademią Pedagogiki Specjalnej m. Marii Grzegorzewskiej, Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza, Uniwersytetem im. Marii Curie-Skłodowskiej, Katolickim Uniwersytetem Lubelskim. Z ramienia Akademii głównym obszarem działań jest wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcie rodziny (Nowy Model WWR). Osoby realizujące zadanie z APS (Instytut Pedagogiki Specjalnej): dr Radosław Piotrowicz (koordynator WWR, członek zespołu projektowego), dr hab. Małgorzata Walkiewicz-Krutak, prof. APS, dr hab. prof. APS Diana Aksamit, dr Katarzyna Wereszka, dr Anna Mikler-Chwastek, dr Aneta Jegier (Instytut Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji).

Realizowane zadanie ma na celu przeprowadzenie badań naukowych, na bazie których zostaną opracowane modele rozwiązań, które pozwolą na efektywne zarządzanie lokalnym wsparciem w wymiarze międzysektorowym. W wyniku realizacji zadania powstały konkretne narzędzia do wdrażania ww. celów oraz przygotowania kadr w tym zakresie. Wypracowane modele zostały poddane weryfikacji w 36 wybranych powiatach. Efektywność przygotowanych modeli oraz samego ich wdrażania jest jednocześnie poddawane badaniu naukowemu.

Głównym celem projektu jest podniesienie jakości i efektywności skoordynowanego, międzysektorowego wsparcia udzielanego dzieciom, uczniom i ich rodzinom oraz środowisku, w którym funkcjonują na poziomie lokalnym (powiatu). Projekt wdrożeniowy jest realizowany we współpracy z jednostkami samorządowymi w bezpośrednim zaangażowaniu w każdym z 36 powiatów: koordynatora wsparcia międzysektorowego, koordynatora Instytucji koordynującej, koordynatora WWR, koordynatora ds. badań uczniów oraz współpracujących placówek i ich pracowników.

W ramach projektu o szerokim zakresie konsultacji społecznych:

- dokonano analizy zasobów instytucjonalnych, form wsparcia środowiskowego oraz programów realizowanych przez jednostki samorządowe i organizacje pozarządowe w sektorze zdrowia, edukacji i pomocy społecznej;
- podjęto prace na rzecz zintegrowania działań wokół dziecka, ucznia i rodziny rozumianego jako połączenie w jeden instrument wsparcia wielu aktualnych form organizacyjnych wspierania rozwoju dzieci do czasu spełnienia obowiązku szkolnego oraz podczas jego realizacji oraz wdrożenia międzysektorową współpracę i koordynację działań, szczególnie w zakresie ochrony zdrowia, pomocy rodzinie i pomocy społecznej z oferowanymi formami wsparcia w systemie edukacji;
- uruchomiono zasoby wsparcia umiejscowione w środowisku dziecka, ucznia i rodziny;
- wdrożono proces personalizacji wsparcia poprzez dostosowanie rodzaju i zakresu pomocy do rzeczywistych potrzeb dziecka, ucznia, rodziny i środowiska pozarodzinnego na rzecz wybranych 360 rodzin w ramach WWR oraz 360 uczniów edukacji szkolnej i ich środowiska;
- opracowano w ramach konsultacji społecznych wytyczne do uzyskania dostępu do wsparcia;

⁷<https://mwm.us.edu.pl/index.php/zespol-projektowy/>

- podjęto działania na rzecz efektywnego wykorzystywania zasobów lokalnych, jak również podniesienia jakości świadczonej pomocy, dzięki spójności celów i zsynchronizowaniu oddziaływań pomocowych (efekt synergii);
 - udzielono wsparcia w procesie zmian w środowiskach lokalnych ze szczególnym uwzględnieniem zadań ról jednostek koordynujących (JST), wspierających (PPP, placówki I, II poziomu referencyjnego w ochronie zdrowia) oraz współpracujących (przedszkola, szkoły, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe);
 - przeprowadzono badania fokusowe z przedstawicielami zespołów projektowych w powiatach dot. możliwości wdrożenia zmian systemowych, konsultacji z ustawodawcą;
 - przeprowadzono weryfikację narzędzia do oceny funkcjonalnej – arkusze do badań przesiewowych Skринing Rozwojowy Małego Dziecka, badanie obejmowało 22 238 dzieci w wieku 0,6-6 lat w ponad 500 placówkach w 160 powiatach, w wyniku których realizowana jest walidacja narzędzia z uwzględnieniem uwag i doświadczenia osób badających.
- c) Zadanie w dziedzinie nauczania, dotyczące rozwijania kompetencji w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i wsparcia rodziny kadr jednostek systemu oświatowy, które – na podstawie zawartych porozumień z Ministerstwem Edukacji i Nauki oraz organami samorządu terytorialnego szczebla powiatowego – pełnią funkcję wiodących ośrodków koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczych, o których mowa w art. 90v ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2022 r. poz. 2230). (2023 w trakcie realizacji)⁸

Zadanie stanowi kontynuację współpracy z MEiN oraz jest efektem wcześniejszych projektów: Standardy WWR – Nowy Model WWR oraz Wsparcia Międzysektorowego. Jest również efektem zmian legislacyjnych w obszarze wczesnego wspomagania rozwoju w ramach programu „Za życiem”⁹.

Osoby realizujące zadanie z APS (Instytut Pedagogiki Specjalnej): dr hab. Małgorzata Walkiewicz-Krutak, prof. APS – koordynator (Instytut Pedagogiki Specjalnej), dr Radosław Piotrowicz, dr hab. prof. APS Diana Aksamit, dr Grażyna Walczak, dr Anna Mikler-Chwastek (Instytut Wspomagania Rozwoju Człowieka i Edukacji) oraz osoby współpracujące – przedstawiciele WOKRO w powiatach, Uniwersytetu Śląskiego.

Celem jest przygotowanie wszystkich 320 Ośrodków WOKRO do realizacji zadań wynikających z Nowego rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 6 września 2023 r. uwzględniającego:

- międzysektorowe wspomaganie rozwoju dziecka i wsparcie rodzin, rozumiane jako kompleksowe działania wspierające, skierowane do rodzin oczekujących narodzin lub wychowujących dziecko w wieku od urodzenia do momentu rozpoczęcia realizacji spełniania obowiązku szkolnego;
- wzmacnianie więzi rodzinnych i kompetencji wychowawczych rodzin, jak najbliższej miejsca zamieszkania;
- zapewnienie dostępu do zintegrowanego systemu wspomagania rozwoju dzieciom i ich rodzinom we współpracy trzech resortów: edukacji, zdrowia oraz rodziny i polityki społecznej;
- realizacja szerokiego zakresu wsparcia informacyjnego, emocjonalnego, społecznego, diagnostycznego, terapeutycznego z uwzględnieniem czynników środowiskowych i w oparciu o ocenę funkcjonowania dziecka.

Zadanie obejmuje:

- zorganizowanie konferencji online, dotyczącej upowszechnienia wiedzy w zakresie praktycznego stosowania przepisów wydanych na podstawie art.90v ust. 5 ustawy z dnia 7 września 1991 r.

⁸[https://konferencje.aps.edu.pl/wokro/;](https://konferencje.aps.edu.pl/wokro/)

[http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/pilotaz-standardow-organizacji-wczesnego-wspomagania-rozwoju-dziecka-i-wsparcia-rodzin/;](http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/pilotaz-standardow-organizacji-wczesnego-wspomagania-rozwoju-dziecka-i-wsparcia-rodzin/)

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/pilotaz-standardow-w-zakresie-organizacji-wczesnego-wspomagania-rozwoju-dziecka-i-wsparcia-rodzin>

⁹ Rozporządzenie MINISTRA EDUKACJI I NAUKI z dnia 30 sierpnia 2023 r. w sprawie szczegółowych zadań wiodących ośrodków koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczych

- o systemie oświaty dla wszystkich 360 podmiotów realizujących zadania WOKRO, przedstawiciele jednostek samorządowych, prowadzących WOKRO oraz przedstawiciele kuratoriów oświaty;
- zorganizowanie szkoleń online w zakresie pracy w nowym modelu WWR, w tym tworzenia planów i programów kompleksowego wsparcia dla min. 640 specjalistów;
 - uaktualnienie poradnika metodycznego pt. „Wczesne wspomaganie rozwoju dzieci i wsparcie rodzin”, opracowanego w 2021 r. w ramach projektu pn. „Opracowanie i pilotaż standardów w zakresie organizacji wczesnego wspomagania rozwoju dziecka i wsparcia rodziny finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki na podstawie umowy nr MEIN/2021/DWKI/80”;
 - broszury informacyjnej o założeniach WWR do wykorzystania w codziennej pracy przez nauczycieli oraz w wersji łatwej do czytania i zrozumienia;
 - konsultacji z udziałem przedstawicieli WOKRO dotyczących wdrażania procedur i zadań określonych wprowadzonym rozporządzeniem oraz wymogiem przygotowania kadr.
- d) Realizacja projektu „Trening orientacji przestrzennej dla osób niewidomych i słabowidzących (TOPON)” realizowanego w ramach Osi Priorytetowej IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, 4.3 Współpraca ponadnarodowa Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 określony we wniosku o dofinansowanie projektu nr POWR.04.03.00-00-0072/20. (1.06.2021 – 30.11.2023)¹⁰

Projekt „TOPON” realizowany na podstawie umowy partnerskiej nr 2021/05/234 z dnia 27.05.2021, którego liderem jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zaś partnerami Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Polski Związek Niewidomych, Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi Stowarzyszenie (Laski), Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego, Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS) – Dania, Kopenhaga.

Osobami realizującymi projekt z APS (Instytut Pedagogiki Specjalnej) są: dr Kamila Miler-Zdanowska, koordynator projektu z ramienia APS oraz eksperci: dr hab. Małgorzata Walkiewicz-Krutak, prof. APS, dr Kornelia Czerwińska, dr Małgorzata Paplińska.

Głównym celem projektu jest opracowanie, przetestowanie i wdrożenie nowego standardu kształcenia i dokształcania nauczycieli/instruktorów orientacji przestrzennej oraz programu szkolenia osób niewidomych i słabowidzących w zakresie orientacji przestrzennej.

W efekcie projektu:

- opracowano standard nauczania i program kształcenia w zakresie orientacji przestrzennej w odniesieniu do instruktorów orientacji przestrzennej i mobilności oraz w odniesieniu do osób nauczanych – osób niewidomych i słabowidzących w wieku od okresu przedszkolnego do późnej dorosłości. Standard został przetestowany w procesie kształcenia nowych instruktorów orientacji przestrzennej. Pracownicy APS uczestniczyli w opracowaniu standardu nauczania i programu kształcenia;

¹⁰ Źródło: <http://www.aps.edu.pl/instituty/instytut-pedagogiki-specjalnej/aktualnosci/topon/>
<http://www.aps.edu.pl/nauka/biuro-ds-projektow/projekty-badawcze-i-rozwojowe/finansowane-przez-instytucje-zewnetrzne/centrum-projektow-europejskich/trening-orientacji-przestrzennej-dla-osob-niewidomych-i-slabowidzacych-topon/>
<http://www.aps.edu.pl/nauka/biuro-ds-projektow/projekty-badawcze-i-rozwojowe/finansowane-przez-instytucje-zewnetrzne/centrum-projektow-europejskich/trening-orientacji-przestrzennej-dla-osob-niewidomych-i-slabowidzacych-topon/>
<http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/szkolenie-na-instruktora-orientacji-przestrzennej-i-mobilnosci/>
<http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/nabor-osob-z-niepelnosprawnoscia-wzroku-do-udzial-w-treningu-orientacji-przestrzennej-i-mobilnosci/>
<https://topon.pfron.org.pl/informacje-o-projekcie/>
<https://pzn.org.pl/trening-orientacji-przestrzennej-dla-osob-niewidomych-i-slabowidzacych-topon/>
<https://firr.org.pl/trening-orientacji-przestrzennej-dla-osob-niewidomych-i-slabowidzacych-topon/>

- wykształcono 16 nowych instruktorów orientacji przestrzennej i mobilności – kurs dla nowych instruktorów został zrealizowany w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Kurs zawierał 311 godzin dydaktycznych oraz 40 godzin praktyki asystencko-pedagogicznej;
- umożliwiono uzupełnienie kompetencji 96 instruktorów orientacji przestrzennej z różnych rejonów Polski w odniesieniu do opracowanego standardu nauczania w zakresie orientacji przestrzennej i mobilności (zdobycie kompetencji w zakresie nauczania echolokacji, korzystania z aplikacji mobilnych ułatwiających orientowanie się w przestrzeni, nauczania orientacji przestrzennej małych dzieci (wiek poniemowlęcy i przedszkolny) oraz nauczania dzieci niewidomych z niepełnosprawnością sprzężoną. Pracownicy APS prowadzili szkolenia;
- rozwinięto kompetencje w zakresie orientacji przestrzennej 200 osób z niepełnosprawnością wzroku z terenu całego kraju. Podczas nauczania osób niewidomych i słabowidzących w różnym wieku testowano standard nauczania osób z niepełnosprawnością wzroku. Obecnie, po zakończeniu szkoleń, standard nauczania i program kształcenia w zakresie rozwijania orientacji przestrzennej i mobilności osób z niepełnosprawnością wzroku jest weryfikowany;
- zweryfikowano nabycie nowych kompetencji instruktorów orientacji przestrzennej i mobilności w procesie walidacji – walidacje są prowadzone od stycznia do października 2023 r. z udziałem ekspertów z APS;
- w trakcie realizacji jest wpis zawodu instruktora orientacji przestrzennej i mobilności do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Opracowane standardy i programy nauczania będą obowiązywały w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, która jest liderem w Polsce w zakresie kształcenia nauczycieli/instruktorów orientacji przestrzennej oraz w innych instytucjach, które podejmą się szkolenia instruktorów. Realizacja Projektu przyczyniła się do osiągnięcia celu szczegółowego POWER – Wdrożenie nowych rozwiązań, w szczególności z zakresu aktywizacji zawodowej, kształcenia przez całe życie i tworzenia oraz realizacji polityk publicznych, dzięki współpracy z partnerem zagranicznym (PP). Dzięki realizacji projektu możliwy był transfer, zaadoptowanie i wdrożenie we współpracy z Partnerem Ponadnarodowym nowego rozwiązania: modelu kształcenia specjalistów w zakresie nauczania orientacji przestrzennej osób z niepełnosprawnością wzroku. Realizacja projektu przyczyniła się również do wymiany informacji i budowania współpracy pomiędzy partnerami polskimi i PP, co sprzyja wzmocnieniu potencjału instytucji biorących udział w projekcie.

- e) Realizacja projektu „Mistrzowie dydaktyki” – projekt pozakonkursowy o charakterze wdrożeniowym w ramach Działania 4.3. Współpraca ponadnarodowa określony we wniosku o dofinansowanie projektu POWR.04.03.00-00-0074/17 na podstawie umów z MNiSW (01.12.2017 – 31.12.2022)¹¹

Osoby realizujące projekt z APS (Instytut Pedagogiki Specjalnej) – jako tutor dr Magda Lejzerowicz, jako tuucie udział wzięli Wiktoria Boryca, Szymon Barczyński, Aleksandra Sanecka, Paulina Surgiel, Monika Wróblewska, Paulina Salska.

Efektom współpracy jest wypracowanie i wdrożenie nowych rozwiązań w zakresie kształcenia metodą tutoring, co nastąpiło we współpracy z wiodącymi uczelniami zagranicznymi University College London, Aarhus University, University of Groningen, University of Gent, Oslo University. Wykładowczyni dr Magda Lejzerowicz odbyła wizytę studyjną w ramach programu „Mistrzowie dydaktyki” w Aarhus University.

W ramach projektu tutor odbywał indywidualne zajęcia tutorskie ze studentami w wymiarze 100 godzin w semestrze, mogli z nich skorzystać studenci z wybitnymi wynikami w nauce. Dzięki udziałowi w projekcie nauczyciele akademicy podnieśli swoje kompetencje, jak również do programu studiów wprowadzono dodatkowy przedmiot tutoring.

¹¹<http://www.aps.edu.pl/nauka/biuro-ds-projektow/projekty-badawcze-i-rozwojowe/finansowane-przez-instytucje-zewntrzne/ministerstwo-edukacji-i-nauki/mistrzowie-dydaktyki>

- f) Projekt „Doskonałość dydaktyczna uczelni” realizowany na podstawie umowy z Ministerstwem Edukacji i Nauki (umowa nr MEiN /2022/DIR/1821) w ramach Działania 3.4 Zarządzanie w instytucjach szkolnictwa wyższego nr POWR 03.04.00-00-P023/21 w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (1.09.2022 do 31.08.2023)¹²

Osoba realizująca projekt z APS (Instytut Pedagogiki Specjalnej): dr Magda Lejzerowicz – członkini zespołu projektowego.

Celem projektu był rozwój procesów dydaktycznych i oferty dydaktycznej w taki sposób, by lepiej uwzględniały czynniki zewnętrzne oraz zwiększały elastyczność środowiska uczenia się (zajęcia hybrydowe, uczenie się mieszane, tutoringi rówieśnicze w społeczności akademickiej).

Efektom projektu jest utworzenie Centrum Doskonalenia Dydaktycznego (CDD) jako struktury, która w sposób zorganizowany zajmuje się budowaniem i rozwijaniem wspólnoty uczącej się. Współpraca obejmowała udział interesariuszy wewnętrznych, wykorzystano pomysły i sugestie pracowników akademickich, administracyjnych i studentów w procesie opracowania szkoleń dotyczących podniesienia jakości kształcenia i jego doskonalenia.

- g) Project End of Disaster: Undoing Crisis. Active Tutors Open to Reflective Education (2021-2024) w ramach konkursu: ERASMUS+.¹³

Osoby realizujące projekt z APS: dr hab. Anna Odrowąż-Coates, prof. APS (kierownik projektu), dr Magda Lejzerowicz (Instytut Pedagogiki Specjalnej) oraz studenci Aleksandra Sanecka, Szymon Barczyński, Weronika Bielecka.

Jest to projekt ukierunkowany na zdiagnozowanie potrzeb i wyzwań doświadczanych przez osoby pracujące z dzieckiem i młodzieżą w kontekstach edukacyjnych i społecznych podczas pandemii COVID-19. Celem projektu jest wypracowanie dobrych praktyk w zakresie wzmacniania refleksyjności i uważności dla osiągnięcia dobrostanu i rezyliencji obecnych i przyszłych nauczycieli, pedagogów, tutorów i pracowników społecznych, a przez to także uczniów i studentów.

W projekcie biorą udział akademicy i praktycy z czterech krajów: Belgii, Polski, Chorwacji i Rumunii. Wypracowano dobre praktyki w zakresie wzmacniania refleksyjności i uważności dla osiągnięcia dobrostanu i rezyliencji obecnych i przyszłych nauczycieli, pedagogów, tutorów i pracowników społecznych, a przez to także uczniów i studentów.

- h) Projekt „W nowe 100-lecie APS nowe do100sowania”, realizowany na podstawie umowy z NCBIR nr POWER.03.05.00-00-A026/19 współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (01.01.2020 r. – 31.10.2023)¹⁴

Osoby realizujące: mgr Mariusz Fila (kierownik projektu) oraz z Instytutu Pedagogiki Specjalnej dr Magda Lejzerowicz, dr Katarzyna Wereszka, dr Urszula Gosk-Sobańska, dr Grażyna Walczak.

Głównym celem projektu jest wdrożenie nowej strategii rozwiązywania problemów osób z niepełnosprawnościami. Realizacja projektu przyczyniła się do osiągnięcia poprawy dostępności szkolnictwa wyższego, szczególnie z zakresu pedagogiki specjalnej m.in. poprzez wprowadzenie nowych rozwiązań oraz rozszerzenie obecnych działań, poprzez doskonalenie procedury wspierania studentów z niepełnosprawnościami.

Projekt swoim zakresem objął działania dotyczące wprowadzania, udoskonalania dokumentacji i procedur wspierania studentów z niepełnosprawnościami, poprzez niwelowanie barier architektonicznych, technicznych oraz przez wprowadzanie lub poszerzanie dostosowanej oferty dydaktycznej dla studentów z niepełnosprawnościami. Dodatkowo cykl szkoleń i warsztatów

¹²<http://www.aps.edu.pl/ksztalcenie/centrum-doskonalenia-dydaktycznego-aps/>

¹³<http://www.aps.edu.pl/uczelnia/katedra-unesco/projekty-miedzynarodowe/>

¹⁴<http://www.aps.edu.pl/nauka/biuro-ds-projektow/projekty-badawcze-i-rozwojowe/finansowane-przez-instytucje-zewnetrzne/narodowe-centrum-badan-i-rozwoju/w-nowe-100-lecie-aps-nowe-do100sowania/>

dla pracowników naukowo-dydaktycznych, administracyjnych i studentów wspierał politykę antidyskryminacyjną i wyrównywania szans oraz kreował właściwe postawy wobec osób z niepełnosprawnościami.

W ramach projektu studenci z niepełnosprawnościami mogli skorzystać ze wsparcia asystenta metodycznego. W ramach projektu dr Magda Lejzerowicz wraz z interesariuszami wewnętrznymi – studentami z koła naukowego Disability studies przygotowała film „Osoba w spektrum – jeden dzień na uczelni”.

- i) Zespół ds. ekologii i zrównoważonego rozwoju w ramach współpracy z Radą Konsultacyjną ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Uczelni¹⁵

Osoby realizujące zadanie to dr hab. Ligia Tuszyńska prof. APS (Przewodnicząca), dr Magda Lejzerowicz (Instytut Pedagogiki Specjalnej).

Do zadań Zespołu należy w szczególności:

- opracowanie propozycji działań proekologicznych, służących szerzeniu świadomości ekologicznej wśród studentów, pracowników i społeczności akademickiej APS;
- przystosowanie narzędzi uzyskiwania danych dotyczących działań proekologicznych;
- inicjowanie, monitorowanie, sprawozdawanie, przygotowanie raportów na temat realizowanych zadań;
- współpraca z Radą Konsultacyjną ds. Zrównoważonego Rozwoju i Społecznej Odpowiedzialności Uczelni i Kolegium Rektorskim w zakresie realizowanych zadań;
- gromadzenie danych o aktywności publikacyjnej, naukowej i dydaktycznej pracowników;
- redakcja informacji na stronę internetową APS dotyczących realizowanych zadań;
- poszukiwanie strategicznych inicjatyw związanych z wdrożeniem zasad zrównoważonego rozwoju;
- przygotowywanie rozwiązań naprawczych w obszarach wymagających działań interwencyjnych, w ramach realizowanych zadań.

Efektom prac Zespołu jest przygotowywanie rozwiązania naprawczego w obszarach wymagających działań interwencyjnych, np. udostępnienie patia do zajęć ze studentami, strefa studenta, wprowadzono elementy zrównoważonego rozwoju w treści programowe zajęć prowadzonych na APS.

Ad 2)

Pracownicy naukowcy i dydaktyczni z dziedziny pedagogiki specjalnej biorą udział i są aktywnymi członkami komitetów naukowych i gremiów naukowo-badawczych, zespołów eksperckich.

- a) Centrum Koordynujące w ramach projektu: „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)” (2023) Ośrodek Rozwoju Edukacji nr POWR.02.10.00-IP.02-00-002/19¹⁶

Osoby realizujące zadanie: dr hab. Małgorzata Walkiewicz, prof. APS (ekspert), dr hab. Agnieszka Olechowska, prof. APS (ekspert), dr Radosław Piotrowicz (ekspert).

Zespół Ekspertów zewnętrznych Centrum Koordynującego SCWEW stanowili pracownicy naukowcy ośrodków akademickich: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Uniwersytet Śląski, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej, Uniwersytet Gdański, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej oraz dyrektorzy – przedstawiciele wybranych ośrodków SCWEW, przedstawiciele ORE.

Zadaniem zespołu ekspertów zewnętrznych w projekcie była analiza założeń Modelu SCWEW, jako nowe zadanie dla placówek kształcenia specjalnego oraz weryfikacja działań na podstawie

¹⁵<http://www.aps.edu.pl/aktualnosci/w-akademii-rozpoczal-dzialalnosc-zespol-ds-ekologii/>

¹⁶<https://www.ore.edu.pl/category/projekty-po-wer/opracowanie-modelu-scwew/opracowanie-modelu-scwew-aktualnosci/>

działalności 28 pilotażowych placówek w Polsce. Celem powołanego w ramach projektu Centrum Koordynacyjnego było wypracowanie kierunków weryfikacji założeń Modelu funkcjonowania SCWEW, wskazanie kierunku rozwoju SCWEW jako nowego ogniwa w systemie edukacji, projektowania zmian dotyczących organizacji i zapewnienia jakości wsparcia; analiza badawcza zasobów, potrzeb i jakości wsparcia dziecka, ucznia, rodziny i środowiska w edukacji włączającej, działań na rzecz projektowania uniwersalnego (UD) i projektowania uniwersalnego w edukacji (UDL), podejmowanie działań promujących i aktywny udział w społecznym budowaniu edukacji włączającej, zaangażowanie ekspertów CK w działania kryzysowe, pomoc w rozwiązywaniu sytuacji wyjątkowo trudnych, nietypowych.

Efektem pracy ekspertów z Akademii było w sumie opracowanie 6 recenzji, 6 rekomendacji oraz opracowanie z pozostałymi ekspertami Rekomendacji w zakresie założeń i organizacji Nowego Modelu SCWEW.

b) Towarzystwo Kultury Języka (TKJ)

Zakład Logopedii i Lingwistyki Edukacyjnej współpracuje z Towarzystwem Kultury Języka (stowarzyszenie o charakterze naukowym, opierające swoją działalność na pracy społecznej ogółu członków, ukierunkowane na szerzenie wiedzy o poprawności języka polskiego). Jednym z oddziałów/sekcji TKJ jest Sekcja Logopedyczna (SLog), jej przewodniczącą jest dr Danuta Emiluta-Roza. SLog zajmuje się popularyzowaniem wiedzy o rozwoju mowy oraz zaburzeniach w komunikacji werbalnej i niewerbalnej, upowszechnianiem wyników logopedycznych badań naukowych i treści praktycznych, zarówno w swoim środowisku, jak i wśród pedagogów specjalnych. SLog TKJ wspólnie z Zakładem Logopedii i Lingwistyki Edukacyjnej APS oraz Zakładem Logopedii i Emisji Głosu UW organizuje co 2 lata konferencje naukowo-szkoleniowe: ostatnie – w okresie ocenianym przez PKA – w latach 2019 i 2021 (w konferencjach uczestniczyli także studenci – sesja plenarna „Logopedia z perspektywy młodych praktyków” i np. referat Edukacja akademicka a pierwsze kroki w zawodzie logopedy). Kolejna konferencja odbędzie się 2-3 grudnia 2023 r. Organizujemy także wykłady i warsztaty szkoleniowe dla członków SLog oraz studentów logopedii (kierunek *pedagogika specjalna*). Zarówno konferencje, jak i spotkania warsztatowe umożliwiają prowadzenie dyskusji dotyczącej programów kształcenia pedagogów specjalnych-logopedów.

c) Konsultant krajowy w dziedzinie neurologopedii przy Ministerstwie Zdrowia

Od 2016 roku dr Justyna Żulewska-Wrzosek pełni funkcję krajowego konsultanta w dziedzinie neurologopedii przy Ministerstwie Zdrowia. Od 2015 roku dr Justyna Żulewska-Wrzosek jest członkiem Komisji Egzaminacyjnej na Państwowym Egzaminie Specjalizacyjnym w zakresie neurologopedii przy Centrum Egzaminów Medycznych. Od 2018 roku dr Danuta Emiluta-Roza oraz dr Justyna Żulewska-Wrzosek są członkami Zespołu Ekspertów do akredytacji podmiotów ubiegających się o prowadzenie specjalizacji w dziedzinie neurologopedii przy Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego. Od 2018 roku dr Justyna Żulewska-Wrzosek jest przewodniczącą Zespołu Ekspertów do opracowania i aktualizacji programu specjalizacji w dziedzinie neurologopedii przy Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego, którego Pani Doktor Danuta Emiluta-Roza jest członkiem. Funkcja konsultanta krajowego w dziedzinie neurologopedii oraz udział w Zespołach Ekspertów przy CMKP wpłynęły na doskonalenie programów i treści kształcenia na specjalności logopedia na kierunku *pedagogika specjalna*.

d) Zespół ekspertów ds. opiniowania wniosków jednostek ubiegających się o akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego z zakresu surdologopedii powołanego przez Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego

W latach 2019-2022 dr Katarzyna Ita Bieńkowska była członkiem zespołu kierowanego przez dr hab. Ewę Domagałę-Zyśk, prof. KUL. Zespół na zlecenie Ośrodka Badań Edukacyjnych (ORE) pracował nad dostosowaniem zestawu narzędzi diagnostycznych TROS-KA (do badania obszaru emocjonalno-społecznego dla uczniów w wieku od 9 do 13 lat) do potrzeb uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym, o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Rezultatem pracy zespołu

były publikacje oraz wdrożenie nowych narzędzi do diagnozy uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Od 2020 r. dr Katarzyna Ita Bieńkowska jest członkiem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej w dziedzinie surdologopedii, powołanym przez Dyrektora Centrum Egzaminów Medycznych w Łodzi. Od 2021 r. jest ona członkiem zespołu ekspertów ds. opiniowania wniosków jednostek ubiegających się o akredytację do prowadzenia szkolenia specjalizacyjnego z zakresu surdologopedii powołanego przez Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego. Od 2022 r. jest członkiem zespołu ekspertów ds. opracowania i aktualizacji programu specjalizacji z surdologopedii powołanego przez Centrum Medyczne Kształcenia Podyplomowego. Od 09. 2022 do 03.2023 r. była członkiem zespołu ekspertów przygotowującego pod kierownictwem dr. hab. Wojciecha Otrębskiego, prof. KUL, standardy przebiegu oceny funkcjonalnej oraz planowania wsparcia edukacyjno-specjalistycznego w przypadku występowania następujących trudności: uszkodzenie słuchu, dysfunkcja wzroku, specyficzne zaburzenia uczenia się, zaburzenia rozwoju mowy i język, zaburzenia rozwoju intelektualnego, zaburzenia ze spektrum autyzmu, zaburzenia zachowania i emocji. Wymienione działalności wpłynęły na doskonalenie programów i treści kształcenia na specjalności logopedia na kierunku *pedagogika specjalna*.

Ad. 3)

Instytut Pedagogiki Specjalnej aktywnie współpracuje z jednostkami samorządu oraz licznymi organizacjami pozarządowymi: m.in.

- Stowarzyszenie Rodzin i Opiekunów Osób z Zespołem Downa Bardziej Kochani,
- Fundacja Avalon, ul. Domaniewska 50A 02-672 Warszawa,
- Zespół Badań nad Zmianą Społeczną i Tradycją, Instytut Filozofii i Socjologii, Polska Akademia Nauk,
- Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA,
- Instytut Gospodarstwa Społecznego SGH,
- Fundacja na Rzecz Centrum Edukacyjnego dla Uczniów Niewidomych i Słabowidzących CEDUNIS Fundacja „Praca dla Niewidomych”,
- Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących „Tęcza”,
- Fundacja Polskich Niewidomych i Słabowidzących „Trakt”,
- Polski Związek Niewidomych,
- Towarzystwo Absolwentów i Przyjaciół Akademii Pedagogiki Specjalnej,
- CEVI - International Council for Education and Rehabilitation of People with Visual Impairment. icevi-europe.org,
- Zarząd Główny Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną,
- Polish Academy Of Childhood Disability.

Pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej pełnią również ważne funkcje w organizacjach pozarządowych, tworząc przestrzeń do współpracy i wymiany doświadczeń oraz inicjowania wielu zadań i przedsięwzięć o charakterze społecznym: dr Małgorzata Paplińska – wiceprezes Fundacji Na rzecz Centrum Edukacyjnego dla Uczniów Niewidomych i Słabowidzących Cedunis, dr Radosław Piotrowicz – Wiceprezes Zarządu Głównego Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, dr hab. Diana Aksamit – Prezes Zarządu Fundacji im. Marii Grzegorzewskiej, dr hab. Małgorzata Walkiewicz-Krutak – ekspert Stowarzyszenia Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących „Tęcza”, dr Kornelia Czerwińska – członek Rady Fundacji „Praca dla Niewidomych”.

Ad. 4)

Działania na poziomie współpracy z organizacjami pozarządowymi, związkami pracodawców oraz bezpośredniej współpracy z placówkami oświatowymi, zdrowia, pomocy społecznej i sprawiedliwości w zakresie realizacji praktyk studenckich, podejmowania inicjatyw badawczych i rozwojowych w konkretnych placówkach to:

- szereg inicjatyw podejmowanych przez jednostki organizacyjne Instytutu Pedagogiki Specjalnej (Akademii), pracowników naukowo-dydaktycznych i dydaktycznych, kół naukowych i studentów adresowanych do dzieci, młodzieży, rodzin, seniorów, opiekunów żłobków i klubów dziecięcych, nauczycieli, terapeutów w zakresie współorganizowania wydarzeń szkoleniowo-informacyjnych, kulturalnych, okolicznościowych, integracyjnych;
- upowszechnianie informacji o możliwości realizacji badań i wykorzystania wyników badań w praktyce poprzez sformalizowanie współpracy z podmiotami otoczenia społecznego; transfer informacji do poszczególnych instytucji, placówek, organizacji pozarządowych;
- wymiana doświadczeń, wiedzy i umiejętności pomiędzy potencjalnymi pracodawcami a Akademią (pracownikami, opiekunami praktyk, studentami) odnośnie do realiów funkcjonowania poszczególnych instytucji edukacyjnych, opiekuńczych, pomocowych, resocjalizacyjnych i zapotrzebowania na określony profil kompetencji przyszłego pracownika w roli pedagoga specjalnego, terapeuty, opiekuna, nauczyciela, asystenta osoby z niepełnosprawnością, adekwatnie do zajmowanego stanowiska pracy;
- konsultacje w sprawie zapotrzebowania społecznego na określone treści i formy kształcenia i doksztalcania, włączanie podmiotów otoczenia społecznego do działań dydaktycznych (praktyki studenckie, uczestnictwo przedstawicieli poszczególnych instytucji w wybranych zajęciach itd.); upowszechnianie wiedzy i wyników badań edukacyjnych służących praktyce społecznej;
- organizowanie konferencji, seminariów, warsztatów z przedstawicielami podmiotów współpracujących z otoczeniem, na terenie Akademii, on-line oraz w środowisku społecznym jako platformy wymiany doświadczeń, podejmowania inicjatyw na rzecz budowania środowiska włączającego, analizy i weryfikacji treści programowych z uwzględnieniem zmian społecznych i zapotrzebowania rynku pracy, wymiany informacji o przygotowanych kadrach w określonych specjalnościach oraz liczbie absolwentów, studentów gotowych do wsparcia podmiotów w formie wolontariatu.

Podejmowane działania ze środowiskiem społecznym skutkują pojawianiem się innowacyjnych rozwiązań z pogranicza nauki i praktyki, studiowania w działaniu. Najlepszym przykładem takiej dobrej praktyki może być Klub dyskusyjny użytkowników AAC. Klub dyskusyjny dla dorosłych użytkowników AAC (komunikacji wspomagającej i alternatywnej, ang. Augmentative and Alternative Communication) to innowacja rozwijana w ramach projektu „Innowacje na ludzką miarę 2”, finansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego – moderato mgr Gabriela Lorens. Klub dyskusyjny to grupa osób, która spotyka się, aby porozmawiać przy użyciu metod AAC. Zwykle spotkania mają na celu pogłębianie wiedzy członków klubu na jakiś konkretny temat oraz jego popularyzację. Celem działalności klubu dyskusyjnego dla dorosłych użytkowników AAC jest zebranie możliwie największej liczby użytkowników zainteresowanych spotkaniami, a także ułatwienie im wspólnego uczestniczenia w dyskusji i rozmowie. Wszyscy użytkownicy AAC, którzy uczestniczą w klubie, są dorosłymi osobami z niepełnosprawnością ruchową lub sprzężoną, głównie z mózgowym porażeniem dziecięcym, pochodzą z różnych części Polski, w różnym stopniu są aktywni społecznie i zawodowo. Spotkania klubu dyskusyjnego są praktycznym sposobem na przećwiczenie sprawności w konwersacji oraz utrwaleniem umiejętności, które użytkownicy AAC nabyli w czasie terapii z zakresu komunikacji AAC, a także z doświadczeń wynikających z wieloletniego porozumiewania się tymi metodami. Klub odbywa się raz w miesiącu na żywo lub w formie spotkań online na platformie Zoom. W czasie trwania spotkań Klubu studenci *pedagogiki specjalnej* specjalności logopedii z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie w ramach warsztatów z przedmiotu Komunikacja osób z niepełnosprawnością sprzężoną (AAC) wchodzili w rolę partnera komunikacyjnego. Wszyscy przeszli przeszkolenie teoretyczne i praktyczne. Klub wspierany był przez Stowarzyszenie Mówić bez Słów. Efektem współpracy jest opracowany Poradnik Klubu dorosłych użytkowników AAC, nawiązanie współpracy ze Stowarzyszeniem Mówić bez Słów oraz przeprowadzenie 10 spotkań klubu.

Wykaz podejmowanych inicjatyw, działań i form współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym określonych w *załączniku 1* oraz wynikające z nich doświadczenia, w tym rozmowy

z pracodawcami i analiza rynku pracy, są stale brane pod uwagę przy konstruowaniu i nowelizowaniu programów studiów, w tym praktyk zawodowych. Są ważnym, kluczowym elementem weryfikacji efektów uczenia się w zakresie dostosowania studentów do rynku pracy. Jest to możliwe dzięki budowaniu i rozwijaniu relacji i współpracy z instytucjami rządowymi, samorządowymi, placówkami oświatowymi, organizacjami społecznymi i pozarządowymi, które pozwalają uzyskać informację zwrotną i weryfikację przystosowania absolwentów do wymagań na stanowiskach pracy poprzez zawieranie umów o współpracy oraz zajęcia praktyczne – hospitacje, praktyki studenckie, forum pedagogiki specjalnej, media społecznościowe.

Ocena wpływu otoczenia społeczno-gospodarczego na program i jego realizację (w tym ocena studencka) oraz wykorzystywanie jej w działaniach doskonalących.

Zakrojona na szeroką skalę współpraca ze środowiskiem społeczno-gospodarczym przyczynia się do poprawy jakości kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna*. Do działań doskonalących program kształcenia oraz sposób jego realizacji, które wynikają bezpośrednio ze współpracy ze środowiskiem zaliczyć należy:

- włączanie do prowadzenia zajęć dydaktycznych praktyków spoza Akademii, pozyskanych w trakcie realizacji wspólnych projektów, którzy dzielą się ze studentami aktualną wiedzą i umiejętnościami w zakresie swoich specjalizacji;
- poszerzanie treści kształcenia o elementy wynikające z sugestii współpracujących z Akademią specjalistów;
- oferowanie studentom zajęć fakultatywnych uzupełniających efekty kształcenia w zakresach wynikających ze współpracy ze środowiskiem społeczno-gospodarczym;
- włączanie specjalistów spoza Uczelni do konsultowania metod i form oddziaływań dydaktycznych stosowanych podczas zajęć przez nauczycieli akademickich, czego wynikiem jest skuteczniejsze osiągnięcie efektów kształcenia przez studentów;
- poszerzenie oferty miejsc, w których studenci będą mogli realizować praktyki zawodowe o placówki modelowe;
- pozyskanie w wyniku współpracy ze środowiskiem społeczno-gospodarczym kolejnych placówek do realizacji hospitacji, umożliwiających studentom poznanie środowiska, w którym w przyszłości realizować będą swoje zadania zawodowe;
- coraz większe zaangażowanie studentów w działalność wolontariacką na rzecz osób z niepełnosprawnościami, co z jednej strony służy wsparciu osób potrzebujących pomocy, a z drugiej strony pomaga studentom rozwijać ich osobisty warsztat pracy;
- podjęcie decyzji o wyodrębnieniu logopedii i pedagogiki resocjalizacyjnej z grona specjalności *pedagogiki specjalnej* i uruchomienie kształcenia na dwóch wspomnianych kierunkach, opracowanie nowych rozszerzonych programów kształcenia, dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy;
- oferowanie przez Akademię studiów podyplomowych oraz szkoleń, dzięki którym absolwenci kierunku *pedagogika specjalna* mogą uzupełnić swoje wykształcenie, pozyskać dodatkowe kwalifikacje i już na etapie studiów planować swój rozwój zawodowy po uzyskaniu tytułu magistra.

Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku

7.1 Umiędzynarodowienie w koncepcji i procesie kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna*

Koncepcja kształcenia pedagogów specjalnych już u swoich źródeł, tj. od 1922 roku, czerpała z najlepszych wzorców zagranicznych, zwłaszcza europejskich, modyfikowanych, rozwijanych i wdrażanych w proces przygotowania specjalistów przez Marię Grzegorzewską. Obecnie umiędzynarodowienie procesu kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* (profil ogólnoakademicki) w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej stanowi jeden z kluczowych aspektów oraz jest cechą wyróżniającą koncepcję kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* na tle innych programów kształcenia. Umiędzynarodowienie kształcenia ma charakter dwutorowy: pierwszy to (formalna i nieformalna) współpraca pracowników Instytutu Pedagogiki Specjalnej (IPS) z naukowcami z zagranicznych ośrodków, drugi zaś to stworzenie warunków dla studentów do jak najpełniejszego uczestniczenia w procesie umiędzynarodowienia.

Pracownicy IPS od wielu lat współpracują z wykładowcami z Australii, Belgii, Bośni i Hercegowiny, Brazylii, Chorwacji, Francji, Holandii, Irlandii, Islandii, Indonezji, Kanady, Kazachstanu, Niemiec, Nowej Zelandii, Słowenii, Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Tajwanu, Ukrainy, Węgier. Należy wspomnieć chociażby o kooperacji wykładowców IPS z Katedry Interdyscyplinarnych studiów nad niepełnosprawnością (zwłaszcza prof. Joanny Głodkowskiej) z krajami z całego globu nad rozwojem wieloaspektowego, wielodyscyplinarnego badania niepełnosprawności i teorią „autorstwa życia osób z niepełnosprawnością”, a także współpracę dr hab. Ewy M. Kuleszy (IPS, Zakład Terapii Pedagogicznej) z krajami azjatyckimi (Japonia, Kazachstan, Tajwan) dotyczącą problematyki edukacji uczniów o zróżnicowanych potrzebach oraz ich postrzegania przez rówieśników.

Niewątpliwie, wymiana idei, poznanie nowatorskich rozwiązań, dzielenie się najlepszymi praktykami związanymi z budowaniem programów studiów i organizacją procesu kształcenia jest możliwe dzięki cyklicznym międzynarodowym konferencjom OSOBA, które od wielu lat organizuje IPS. Do tej pory odbyło się 11 takich wydarzeń. W latach 2019 – 2022 miały miejsce dwie międzynarodowe konferencje z cyklu OSOBA w języku polskim i angielskim jako wiodącym języku obcym. Pierwsza z nich (2019) o tematyce edukacji inkluzyjnej prowadzona była w formule stacjonarnej (sesje plenarne transmitowane były online), druga zaś (2022) o problematyce interdyscyplinarnych wyzwań w tworzeniu społeczeństwa dla wszystkich prowadzona była w formule hybrydowej (z wykorzystaniem platformy ClickMeeting). Jedynie w tych dwóch konferencjach udział wzięło 42 prelegentów z zagranicy, w tym z Ameryki, Australii, Azji, Europy. Ponadto w 2020 roku – jako pokłosie wymiany doświadczeń międzynarodowych w trakcie obrad konferencyjnych w 2019 roku – powstała publikacja w języku angielskim pod red. Joanny Głodkowskiej, ukazująca tendencje edukacji inkluzyjnej na świecie pt. *Inclusive Education. Unity in diversity*, wpływająca w sposób istotny na nasze myślenie o dalszym rozwoju kierunku *pedagogika specjalna*.

(http://www.aps.edu.pl/media/2393471/inclusive_education_internet.pdf).

Efektom dotychczasowej współpracy międzynarodowej jest doskonalenie koncepcji kształcenia na kierunku, wzbogacanie programów poszczególnych specjalności oraz wdrażanie innowacyjnych rozwiązań dydaktycznych. Można przytoczyć następujące przykłady bezpośredniego wpływu doświadczeń zagranicznych na proces kształcenia:

- rozszerzenie kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* o treści związane z edukacją inkluzyjną dzięki współpracy z ekspertami z uniwersytetów w USA (Uniwersytet Floryda, Uniwersytet Północna Floryda);
- wdrożenie metody werbotonalnej do programu specjalności Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością wzrokową i Wczesne wspomaganie rozwoju – uzyskanie certyfikatu w wyniku szkoleń w Chorwacji, Belgii, Francji;
- wzbogacenie kompetencji dydaktycznych z zakresu tutoringów i objęcie tą formą wsparcia studentów IPS o zróżnicowanych potrzebach. Przeszkolonych zostało 26 nauczycieli akademickich. Szkolenia prowadzone były przez wiodących zagranicznych ekspertów

(University College London, Aarhus University, University of Groningen, University of Gent, Oslo University) w ramach projektu „Mistrzowie dydaktyki” 2017-2022 (4.3 Współpraca ponadnarodowa, POWR.04.03.00-00-0074/17) (<http://www.aps.edu.pl/nauka/biuro-ds-projektow/projekty-badawcze-i-rozwojowe/finansowane-przez-instytucje-zewnetrzne/ministerstwo-edukacji-i-nauki/mistrzowie-dydaktyki/>);

- zwiększenie kompetencji wykładowców związanych z elastycznością działania w środowisku uczenia się, m.in. prowadzenia zajęć hybrydowych i tutoringów rówieśniczych w społeczności akademickiej. Szkolenia prowadzone przez ekspertów Aarhus University (Dania) w ramach projektu „Doskonałość dydaktyczna uczelni” (umowa nr MEiN /2022/DIR/1821, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego), przeszkolonych zostało 17 wykładowców (<http://www.aps.edu.pl/ksztalcenie/centrum-doskonalenia-dydaktycznego-aps/>).

7.2 Aspekty programu studiów i jego realizacji, które służą umiędzynarodowieniu, kształcenie w językach obcych

Podstawą włączania studentów kierunku *pedagogika specjalna* w światowy dorobek nauk społecznych jest dobra znajomość języków obcych, dlatego też przywiązujemy do tego dużą wagę. Priorytetem jest zapewnienie przez Uczelnię dobrego przygotowania do uczenia się w językach obcych, udział w zajęciach w językach obcych oraz stworzenie możliwości do mobilności i wymiany międzynarodowej.

Umiędzynarodowieniu studiów na kierunku *pedagogika specjalna* sprzyjają:

- lektoraty z języka angielskiego, niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego;
- stałe zajęcia prowadzone w językach obcych (język angielski, rosyjski i język niemiecki) i konwersatoria w językach obcych;
- wyjazdy w ramach programów międzynarodowej wymiany;
- udział w międzynarodowych programach badawczych;
- prelekcje w językach obcych profesorów z zagranicy.

Kompetencje językowe studentów są rozwijane w trakcie lektoratów obejmujących na I i II roku 4 semestry nauki po 30 godzin – razem 120 godzin ćwiczeń zgodnie ze standardem kształcenia. Lektoraty pogłębiają znajomości struktur gramatycznych, wzbogacają słownictwo, a przede wszystkim wprowadzają w terminologię obcojęzyczną z zakresu dyscypliny pedagogiki, zwłaszcza z obszaru pedagogiki specjalnej. Lektoraty prowadzone są dla studentów *pedagogiki specjalnej* przez kompetentnych pracowników Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, będącego jednostką ogólnouczelnianą, odpowiedzialną za realizację lektoratów z języka obcego (angielski, niemiecki, rosyjski i francuski) na poziomach B2 i C1.

Uczelnia dba o warunki sprzyjające doskonaleniu umiejętności językowych studentów. Zapewnia je mała liczba studentów w grupach, reguluje to Zarządzenie nr 393/2022 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 września 2022 roku. Zgodnie z Zarządzeniem grupa liczy co najmniej 14, ale nie więcej niż 20 osób, dzięki temu osiągane są przez studentów zamierzone efekty uczenia się. Potwierdzają to dane przytaczane przez mgr Elżbietę Grabińską, Dyrektorkę Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, które wskazują na wyraźny wzrost kompetencji językowych studentów kierunku *pedagogika specjalna*.

Studenci jednolitych studiów stacjonarnych i niestacjonarnych IPS mogą wybierać interesującą ich problematykę w językach obcych z szerokiej oferty konwersatoriów. Na przykład w roku akademickim 2022/2023 w VII i VIII semestrach odbyło się ogółem 24 konwersatoriów w językach obcych (30 godz. dla każdego studenta – po 15 godzin w każdym semestrze), w tym 22 konwersatoria w języku angielskim i 2 w języku rosyjskim (Załącznik 2: Tabela 26). Na podkreślenie zasługuje bogactwo tematyczne konwersatoriów. Umiędzynarodowieniu sprzyjało również to, że konwersatoria w językach obcych prowadzone były w głównej mierze przez profesorów wizytujących z zagranicy (7 profesorów uczelni zagranicznych), w tym Camile Brandt – USA, Mark Bernheim – USA, Seran

Demiral – Turcja, Larysa Lukjanowa – Ukraina, Swietłana Łoboda – Ukraina, Moshe Shner – Izrael, Adriana Višnjić-Jevtić – Chorwacja).

Ważne dla nas było zapewnienie możliwości udziału studentów w zajęciach prowadzonych przez profesorów z zagranicy także w trakcie pandemii Covid-19 (2020/2021/2022). Instytut zaprosił wykładowców, którzy prowadzili zajęcia online na uczelnianej platformie MS Teams. Byli to m.in. prof. Su-Jan Lin z National Kaohsiung Normal University (Tajwan) i prof. Mojca Lipec Stopar z Ljubljana University (Słowenia). W sposób elastyczny szybko dostosowaliśmy proces kształcenia do trudnej, kryzysowej sytuacji tak, aby studenci mogli w sposób bezpieczny osiągać efekty kształcenia.

Ponadto studentom kierunku *pedagogika specjalna* gwarantujemy warunki do aktywnego praktykowania języków obcych poprzez:

- udział w międzynarodowych projektach wdrożeniowych i badaniach prowadzonych przez pracowników IPS [(„Mistrzowie dydaktyki” (2017-2022), polsko-tajwańsko-indonezyjski projekt dydaktyczno-badawczy (2020-2021));
- zagraniczne wyjazdy studentów organizowane przez Zakład Psychopedagogiki Resocjalizacyjnej - jednostkę IPS (Niemcy: 2018, 2022, 2023);
- prelekcje gości z zagranicy regularnie zapraszanych przez Uczelnię (Tajwan, Indonezja, Ukraina);
- udział w zajęciach praktycznych studentów/doktorantów z zagranicy (Tajwan, Kazachstan).

Zachęcamy studentów do uczestniczenia w badaniach międzynarodowych, w których językiem komunikacji jest angielski. Dla zobrazowania można przytoczyć projekt polsko-indonezyjsko-tajwański koordynowany przez dr Milenę Miałkowską-Kozaryna w latach 2020-2021, celem którego było rozpoznanie sytuacji edukacyjnej uczniów ze SPE w czasie pandemii. W projekcie brali udział studenci IPS (Koło Naukowe Terapii Pedagogicznej – dr Urszula Gosk, studenci Zakładu Edukacji i rehabilitacji osób z niepełnosprawnością intelektualną – dr Grażyna Walczak).

Nauczyciele akademicki IPS w swojej działalności naukowo-dydaktycznej korzystają z nieformalnych kontaktów międzynarodowych, które często przekształcają się w bardziej sformalizowaną współpracę, wzbogacając tym samym kształcenie na kierunku *pedagogika specjalna*. Znakomitym tego przykładem jest aktywność pracowników Zakładu Psychopedagogiki Resocjalizacyjnej (jednostka IPS), którzy od 2018 roku współpracują z Hochschule für angewandte Wissenschaft und Kunst Hildesheim/Holzminden/Göttingen Fakultät Management, Soziale Arbeit w Holzminden. Dotychczas zorganizowali oni dwie wizyty studyjne studentów i wykładowców APS w Evangelische Akademie w Loccum w Niemczech. Miały one formę wymiany doświadczeń i konferencyjną. W trakcie ich trwania wspólnie ze studentami z Niemiec nasi studenci mogli zapoznać się z systemem resocjalizacji w Niemczech, z różnymi formami leczenia odwykowego, pracą z uchodźcami. Konferencyjne wykłady dotyczyły tematów z obszaru pedagogiki resocjalizacyjnej. Środki na wyjazdy pozyskiwane były z projektu pisanego przez dr Susanne Benzler, która jest pracownikiem Evangelische Akademie Loccum, z Fundacji Polsko-Niemieckiej oraz korzystano z dofinansowania Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Studenci z Niemiec wraz z opiekunami – prof. Stephanie Deibel i dr Maike Schmieta – byli w APS w 2020 roku i przyjadą w tym roku w terminie od 16 do 19.10.2023 r. Każdorazowo uczestniczy w takim spotkaniu ok. 12 studentów z Polski i z Niemiec oraz wykładowcy z Polski i Niemiec (dwie do czterech osób).

Umiejętności językowe oraz wiedzę studentów IPS wzbogacają także zapraszani prelegenci (zazwyczaj profesorzy) z zagranicy. Na przykład w latach 2020-2023 byli to: S. Sujarwanto i Rofiah Khofidotur z Universitas Negeri Surabaya (Indonezja) (online) – 2020, prof. Chiu-Hsia Huang z National Pingtung University (Tajwan) (online) – 2021, Nataliia Klishevych, Iryna Muzychenko, Olena Martynchuk i Tetiana Skrypnyk (Grinchenko University, Kijów, Ukraina) (stacjonarnie) – 2023.

7.3 Międzynarodowa aktywność nauczycieli akademickich i studentów związana z kształceniem na kierunku, mobilność wirtualna nauczycieli akademickich i studentów

Erasmus+

Studenci i pracownicy mogą realizować część programu kształcenia w ramach programu Erasmus Plus w uczelniach zagranicznych, z którymi Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej zawarła porozumienia. Takich uczelni jest 44 (<http://www.aps.edu.pl/media/eymhiicz/erasmus-uczelnie-partnerskie-22-23.pdf>). Z oferty mobilności w ramach programu Erasmus+ dla studentów i nauczycieli akademickich skorzystało czterech studentów i jeden pracownik IPS.

Ważnym wskaźnikiem umiędzynarodowienia kształcenia jest liczba studentów zagranicznych oraz wykładowców w ramach mobilności Erasmus+. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej jest coraz chętniej wybierana jako docelowa destynacja studentów z uczelni europejskich. W latach 2020-2023 program studiów realizowało 59 studentów z całej Europy (dane liczbowe zawarte są w Tabeli 17) oraz doktorantka z Ankara University (z wolnej stopy). W semestrze zimowym 2023/2024 chęć przyjazdu zgłosiło już 16 osób.

Tabela 17 Przyjazdy studentów w ramach programu Erasmus w latach 2020/2024

Nazwa uczelni i kraj	rok akademicki 2020/2021		rok akademicki 2021/2022		rok akademicki 2022/2023		rok akademicki 2023/2024	
	semestr zimowy	semestr letni	semestr zimowy	semestr letni	semestr zimowy	semestr letni	semestr zimowy	semestr letni
UNIVERSIDAD DE ALMERÍA, Hiszpania		1					1	
UNIVERSITÄT LEIPZIG, Niemcy		1			1		2	
JOSIP JURAJ STROSSMAYER UNIVERSITY of OSIJEK-UNIOS, Chorwacja		3		1				
UNIVERSIDAD DE ALICANTE, Hiszpania		1		2		2		
EÖTVÖS LORÁND UNIVERSITY (ELTE), Węgry		1	1					
ARISTOTLE UNIVERSITY OF THESSALONIKI, Grecja		1	2		2			
UNIVERSITY OF PATRAS, Grecja		1	1					
UNIVERSITY of LJUBLJANA, Słowenia			2			1		
UNIVERSITY of PALERMO, Włochy			2	2 – przedłużenie mobilności z sem. zimowego	4	2	4	
UNIVERSIDAD DE MURCIA, Hiszpania			2		2		3	

Nazwa uczelni i kraj	rok akademicki 2020/2021		rok akademicki 2021/2022		rok akademicki 2022/2023		rok akademicki 2023/2024	
	semestr zimowy	semestr letni	semestr zimowy	semestr letni	semestr zimowy	semestr letni	semestr zimowy	semestr letni
UNIVERSIDAD DE BARCELONA, Hiszpania			2	1	1		1	
UNIVERSIDAD DE SEVILLA, Hiszpania			3			1	3	
UNIVERSITY OF LIMERICK, Irlandia			1		2		1	
UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI TORINO, Włochy				1	2	1		
UNIVERSITÄT BIELEFELD, Niemcy				1		1		
TECHNISCHE UNIVERSITÄT DORTMUND, Niemcy				1				
UNIVERSIDAD DE LA LAGUNA, Hiszpania				1		1	1	
ISPA-INSTITUTO UNIVERSITARIO DE CIENCIAS PSICOLOGICAS, SOCIAIS DE VIDA, Portugalia				1				
Alexandru Ioan Cuza University of Iasi, Rumunia						2		

Obecnie na kierunku *pedagogika specjalna* mamy ośmiu studentów zagranicznych (w tym jeden dopiero rozpocznie studia w 2023/2024). Wszyscy znają język polski, który jest językiem wykładowym na kierunku, w stopniu pozwalającym im na zrozumienie przekazywanych treści. W przypadku jakichkolwiek trudności studenci cudzoziemcy mogą zawsze liczyć na pomoc ze strony pracowników APS i indywidualną z nimi pracę.

Instytut chętnie przyjmuje wykładowców z innych uczelni zagranicznych w ramach mobilności kadry akademickiej Erasmus+. W 2023 roku w IPS prelekcje wygłosiło czterech nauczycieli akademickich z Borys Grinchenko University z Kijowa. Były to:

- Nataliia Klishevych, Dean of the Faculty of Psychology, Social Work and Special Education,
- Iryna Muzychenko, Vice Dean of the Faculty of Psychology, Social Work and Special Education,
- Olena Martynchuk, Head of the Department of Special and Inclusive Education,
- Tetiana Skrypyuk, Professor of the Department of Special and Inclusive Education.

Mobilność wykładowców, studentów, doktorantów w kontekście umiędzynarodowienia

W okresie od 2019 r. do 2023 r. Instytut Pedagogiki Specjalnej, oprócz wspomnianych wcześniej 12 niemieckich studentów i wykładowców – projekt Zakładu Psychopedagogiki Resocjalizacyjnej, gościł wielu zagranicznych wykładowców i studentów w ramach umów bilateralnych pomiędzy uczelniami, w tym prof. Chihying Yang Dziekana NPU i prof. Yang i Chiu-Hsia Huang oraz studentów (łącznie 15 osób) z Tajwanu z National Pingtung University, 12 studentek studiów magisterskich z Kazakh National Women's Teacher Training University w Almaty oraz 51 doktorantów z Kazakh National Pedagogical University named after Abai in Almaty, w tym w 2019/2020 – 13 osób (grudzień 2019 – stacjonarnie), 2019/2020 – 8 osób (online); 2020/2021 – 9 osób (online), 2022 – 14 osób, 2023 – 7 osób. W programach pobytu zawarte były spotkania ze studentami i wykładowcami IPS oraz wspólne zajęcia praktyczne. Studenci Instytutu włączani byli w opiekę nad gośćmi. Wszystkie te działania to szansa na rozwijanie wiedzy, doświadczeń i kompetencji językowych zarówno studentów, jak i pracowników IPS.

Wykładowcy IPS zapraszani są przez uczelnie zagraniczne z wizytami studyjnymi bądź w charakterze profesorów wizytujących. Takie oferty kierowane są najczęściej przez uniwersytety, z którymi APS ma podpisane umowy o bilateralnej współpracy (28 takich umów, w tym jedna zawieszona z Rosją) (<http://www.aps.edu.pl/university/international-agreements/>).

Na naukowy staż do USA (University of Kansas) w 2022 roku wyjechała jedna osoba (dr hab. Diana Aksamit). Konsultacje doktoranckie w Almaty na the Abai Kazakh National Pedagogical University w 2019 roku poprowadziła dr hab. Ewa M. Kulesza.

W 2020 roku w lutym (tuż przed pandemią) wizytę studyjną na Uniwersytecie Ritsumeikan w Kyoto odbyły dwie osoby: dr hab. Barbara Marcinkowska, prof. APS i dr hab. Ewa M. Kulesza, prof. APS.

W czasie pandemii obecność pracowników IPS w uczelniach zagranicznych w charakterze profesorów wizytujących odbywała się wirtualnie z wykorzystaniem MS Teams. Z tej formy skorzystała dr hab. Diana Aksamit, prof. APS (2020) i dr hab. Ewa M. Kulesza, prof. APS (2021). Poprowadziły one cykl zajęć dla studentów studiów magisterskich w the Abai Kazakh National Pedagogical University w Almaty.

W 2021 roku w semestrze letnim odbywały się wykłady i ćwiczenia praktyczne w języku angielskim dla studentów kazachskich o tematyce edukacji inkluzyjnej. Było to ogółem 60 godzin na platformie MS Teams, które realizowali wykładowcy IPS, w tym m.in. dr Urszula Gosk-Sobańska, dr Izabella Kucharczyk, dr Barbara Trochimiak, dr Magda Lejzerowicz, dr Ewa Wapiennik-Kuczbajska, mgr Katarzyna Kruś-Kubaszewska, dr Iwona Konieczna, dr hab. Małgorzata Kupisiewicz, prof. APS, dr Małgorzata Paplińska, dr hab. Małgorzata Walkiewicz-Krutak, prof. APS.

W latach 2020-2021 z wirtualnej mobilności (staże naukowe) skorzystało 17 doktorantów Kazakh National Pedagogical University named after Abai. Konsultacje naukowe tychże doktorantów odbywały się na platformie MS Teams w języku angielskim i rosyjskim, a zaangażowanych w nie było kilkunastu profesorów i doktorów IPS.

W okresie od sierpnia 2021 r. do stycznia 2022 r. również z wykorzystaniem platformy MS Teams staż odbyła dr Natalii Babych (Borys Girnchenko Kyiv University, Institute of Human Sciences, Ukraina) finansowany z grantu "Early birdies – communication practices for premature babies" ("Ранние птнички – коммуникативные практики для преждевременно родившихся детей", House of Europe Opportunities 2020/2021). Opiekunką stażu była dr hab. Ewa M. Kulesza, prof. APS.

Platforma internetowa posłużyła do kontaktów trójstronnych w projekcie polsko-tajwańsko-indonezyjskim zainicjowanym i koordynowanym przez IPS w latach 2020-2021.

Mobilność wirtualną kontynuowano w odniesieniu do profesorów wizytujących zaproszonych przez Instytut w roku 2022/2023. Prowadzili oni konwersatoria w językach obcych (7 osób) na platformie MS Teams. Z możliwości kontaktów online chętnie korzystają wykładowcy IPS. Na przykład w ramach bilateralnej umowy z Ritsumeikan University pracownicy Zakładu Terapii Pedagogicznej (jednostka IPS) od dwóch lat (2021/2022 i 2022/2023) prowadzą cykl wykładów

dla studentów japońskich w Kyoto (dr Urszula Gosk-Sobańska, dr Izabella Kucharczyk, dr hab. Ewa M. Kulesza, prof. APS).

7.4. Projekty we współpracy międzynarodowej oraz udział pracowników IPS w międzynarodowych projektach badawczych

Projekty z elementami współpracy międzynarodowej

Pracownicy Instytutu biorą udział w międzynarodowych projektach badawczych o różnym stopniu umiędzynarodowienia i intensywności współpracy. Ich aktywność pozwala im na wejście w międzynarodowe sieci naukowe.

a) „Trening orientacji przestrzennej dla osób niewidomych i słabowidzących (TOPON)”

Projekt realizowany na podstawie umowy Partnerstwa nr 2021/05/234 z dnia 27.05.2021 POWR.04.03.00-00-0072/20 w ramach Osi Priorytetowej IV. *Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa, 4.3 Współpraca ponadnarodowa* Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020. <http://topon.pfron.org.pl/>

Głównym celem projektu jest opracowanie, przetestowanie i wdrożenie nowego standardu kształcenia i dokształcania nauczycieli/instruktorów orientacji przestrzennej oraz programu szkolenia osób niewidomych i słabowidzących w zakresie orientacji przestrzennej. Projekt realizowany w okresie 1.06.2021 do 30.11.2023 r. w partnerstwie z Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON), Akademią Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (APS), Fundacją Instytut Rozwoju Regionalnego (FIRR), Polskim Związkiem Niewidomych (PZN), Towarzystwem Opieki nad Ociemniałymi w Laskach (TOnOS), partnerem duńskim Institutet for Blinde og Svagsynede (IBOS). Koordynatorem projektu jest dr Kamila Miler-Zdanowska (APS). Projekt realizują pracownicy Zakładu Tyflopädagogiki (APS): dr hab. prof. APS Małgorzata Walkiewicz-Krutak, dr Kamila Miler-Zdanowska, dr Kornelia Czerwińska, dr Małgorzata Paplińska.

b) „Mistrzowie Dydaktyki”

Mistrzowie Dydaktyki to projekt pozakonkursowy Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego o charakterze wdrożeniowym w ramach Działania 4.3. *Współpraca ponadnarodowa* określony we wniosku o dofinansowanie projektu POWR.04.03.00-00-0074/1701 (12.2017 – 31.12.2023). Głównym celem projektu jest wypracowanie i wdrożenie nowych rozwiązań w zakresie szkolenia tutorów oraz kształcenia w formie tutoringu we współpracy z wiodącymi uczelniami zagranicznymi (znajdującymi się w pierwszej setce rankingu szanghajskiego). Szkoleniowa część projektu w doskonaleniu umiejętności stosowania metody tutoringu wynosi 100 godzin. Po ukończeniu szkolenia jego uczestnicy są zobowiązani do prowadzenia zajęć ze studentami metodą tutoringu przez okres jednego semestru akademickiego. Szkolenia dla 26 pracowników APS (tutorów), w tym pracowników IPS, odbywały się na University College London, University of Groningen, University of Gandawa, University of Oslo. Jako tutee udział wzięli studenci, między innymi Wiktoria Boryca, Szymon Barczyński, Aleksandra Sanecka, Paulina Surgiel, Monika Wróblewska, Paulina Salska.

c) „Spotkanie z niepełnosprawnym rówieśnikiem w rysunkach dziecięcych – perspektywa międzykulturowa”

Projekt finansowany przez APS i National Pingtung University (Tajwan) w ramach umowy o współpracy.

Kierownik projektu: dr hab. Ewa M. Kulesza, prof. APS (APS)

Realizacja projektu na Tajwanie w Pingtung (2018). Efekt projektu: publikacja wyników badań

Na uwagę zasługuje też udział kadry w wielośrodkowych międzynarodowych projektach badawczych:

- a) "I_AM: Inclusive education using Animation and Multimedia" (621502-EPP-1-2020-1-EL-EPPKA3-IPI-SOC-IN) <https://inclusiveeducation.eu/pl/strona-glowna/>

Projekt I_AM: „Edukacja włączająca z pomocą animacji i multimediiów” ma na celu wspieranie edukacji włączającej dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE) poprzez interdyscyplinarne i innowacyjne podejście skoncentrowane na osobie oraz oparte na sztuce, realizowane przez the CMT Prooptiki (Greece), the Open University of Cyprus, the Institute of General and Special Education Studies and Research (Greece), the Greek non-governmental organization PLATFORMA-Urban Culture Co and the Hungarian Hand in Hand Foundation na Cyprze, a także Akademię Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Projekt wykorzystuje zasoby multimedialne, a zwłaszcza animację, w celu budowania przyjaznego środowiska dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach ogólnodostępnych. Z IPS udział w projekcie wzięły dr Katarzyna Smolińska i dr hab. Ewa M. Kulesza w charakterze członkini Advisory Board Committee.

- b) "End of Disaster: Undoing Crisis. Active Tutors Open to Reflective Education" <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects/search/details/2021-1-PL01-KA220-HED-000022919>

To projekt realizowany w okresie 2021-2024 i ukierunkowany na zdiagnozowanie potrzeb i wyzwań doświadczanych przez osoby pracujące z dzieckiem i młodzieżą w kontekstach edukacyjnych i społecznych podczas pandemii COVID-19. Celem projektu jest wypracowanie dobrych praktyk w zakresie wzmacniania refleksyjności i uważności dla osiągnięcia dobrostanu i rezyliencji obecnych i przyszłych nauczycieli, pedagogów, tutorów i pracowników społecznych, a przez to także uczniów i studentów. W projekcie biorą udział akademicy i praktycy z 4 krajów: Belgii, Polski, Chorwacji i Rumunii. Z Instytutu Pedagogiki Specjalnej uczestniczy w projekcie dr Magda Lejzerowicz i studenci IPS: Aleksandra Sanecka, Szymon Barczyński, Weronika Bielecka.

- c) "Removal of barriers to social inclusion and social participation for children and young adults with intellectual and developmental disabilities" SIIDD Cooperation for innovation and the exchange of good practices KA203 - Strategic Partnerships for higher education- Erasmus+ 2019-1-SE01-KA203-060425

Instytucje biorące udział w projekcie: Stockholm University (Leader), Szwecja; The University of Hertfordshire Higher Education, Wielka Brytania; Universitatea Din Oradea, Rumunia; Edinburgh Napier University, Wielka Brytania; Oslomet – Storbyuniversitetet, Norwegia; The Queen's University Of Belfast, Wielka Brytania; Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, Polska.

Celem projektu jest zmierzenie efektywności innowacyjnych treści szkolenia dotyczącego znoszenia barier w integracji społecznej. Udział w szkoleniu bierze 70 studentów z 7 europejskich uczelni przygotowujących się do zawodów nauczycielskich, pielęgniarstwa, pracy socjalnej, pedagogiki specjalnej, w tym 10 studentów APS. Zajęcia z zakresu inkluzji społecznej prowadzą wykładowcy z Edinburgh Napier University, Queens Belfast University, University of Heartfordshire, University of Oradea, Stockholm University, Oslo Metropolitan oraz wykładowcy APS, w tym dr Magda Lejzerowicz.

- d) „Overview Teaching with the Pandemic: Lessons Learned from Indonesia, Poland and Taiwan” (2020-2021) (wykorzystanie platformy MS Teams)

To projekt międzynarodowy (trójstronny) zainicjowany i koordynowany przez Instytut Pedagogiki Specjalnej, który składał się z dwóch części: wkladowej i badawczej. Wygłoszono trzy wykłady eksperckie, których celem było przybliżenie systemu edukacji w poszczególnych krajach oraz specyfiki pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wykład inauguracyjny odbył się 4 grudnia 2020 r. i został wygłoszony przez prof. Ewę Kuleszę (APS) oraz dr Milenę Miałkowską-Kozarynę (APS). Następnie, 18 grudnia 2020 r., wysłuchano wykładu prof. Sujarwanto i dr Rofiah

Khofidotur z Universitas Negeri Surabaya (Indonezja). Cykl wprowadzający w problematykę zakończył 15 stycznia 2021 r. wykład Prof. Chiu-Hsia Huang z National Pingtung University (Tajwan). Część badawcza projektu zakłada sprawdzenie, jak w obliczu pandemii radzą sobie nauczyciele, zwłaszcza ci, pracujący z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Z jakimi trudnościami natury psychicznej, emocjonalnej, ale także zawodowej muszą się mierzyć. Badania zostały zakończone w czerwcu 2021 r. Wyniki opracowano i opublikowano w języku angielskim na Universitas Negeri Surabaya (Indonezja).

Zewnętrzne projekty międzynarodowe z udziałem pracowników Instytutu, z ostatnich 3 lat to także:

- a) "A global investigation into the personal narrative skills of children and adolescents" (GU Ref No: 2020/942)

Okres realizacji: 2021–2025.

Kierownik projektu: Prof. Marleen Westerveld (Griffith University).

Badacz w projekcie: dr Agnieszka Dłużniewska (APS, IPS)

- b) „Управление процессом оценки учебных достижений обучающихся с особыми образовательными потребностями” AP5130202 (<http://is.ncste.kz/object/view/30202>) Grant Kazachstańskiego Ministerstwa Nauki.

Celem projektu było rozpoznanie systemów oceny osiągnięć edukacyjnych uczniów ze specjalnymi potrzebami. Projekt realizowany w latach 2018-2020.

Kierownik projektu: prof. Autayeva Akbota N. (Kazachski Narodowy Pedagogiczny Uniwersytet im. Abaya)

Badacz w projekcie: dr hab. Ewa M. Kulesza (APS, IPS). Efekt: publikacja wyników badań

7.5 Inne aktywności pracowników Instytutu w obszarze umiędzynarodowienia kierunku *pedagogika specjalna*

Wykładowcy Instytutu Pedagogiki Specjalnej swój dorobek naukowy upowszechniają na forum międzynarodowym poprzez udział w międzynarodowych konferencjach i publikacje w językach obcych w krajowych i międzynarodowych wydawnictwach.

W latach 2019-2023 ukazało się 114 obcojęzycznych tekstów ich autorstwa, w tym 64 artykuły i 42 rozdziały.

Wśród ważnych publikacji należy wymienić książki w języku angielskim: Sujarwanto M., Vrisaba N. A., **Miałkowska-Kozaryna Milena**, Huang Chiu-Hsia: *Teaching within the pandemic: lessons learned from Indonesia, Poland, Taiwan*, 2022, Cipta Media Nusantara (CMN), ISBN 978-623-5647-59-3, 97 s.; **Kulesza Ewa Maria**, Butabayeva Laura: *Social attractiveness of children with disabilities in the opinion of nondisabled first-grade elementary school students and their parents in Kazakhstan*, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-54-3, 235 s.; Głodkowska Joanna: (red.) *Inclusive education: unity in diversity*, 2020, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, ISBN 978-83-66010-74-1, 283 s.

Pracownicy IPS swoje teksty publikowali w naukowych polskich i zagranicznych anglojęzycznych czasopismach, np. *Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio*, *European Journal of Special Needs Education*, *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *Multidisciplinary Journal of School Education*.

Promowaniu uczelni na forum międzynarodowym, w tym pośrednio umiędzynarodowieniu kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna*, służy projekt wirtualnego Muzeum Marii Grzegorzewskiej, który ma swoją wersję angielską. Koordynatorką tego projektu była wykładowczyni IPS - dr hab. Ewa M. Kulesza, prof. APS (www.muzeum.aps.edu.pl)

7.6 Okresowe oceny stopnia umiędzynarodowienia kształcenia i ich implikacje dla realizacji programu studiów

Działalność naukowa, w tym m. in. umiędzynarodowienie w obszarze publikacyjnym, jest systematycznie monitorowana i wspierana przez Prorektora APS ds. Nauki. Prorektor regularnie (co najmniej raz na 6 miesięcy) przesyła do Dyrektora Instytutu raport z Bazy wiedzy (wszyscy pracownicy mają obowiązek umieszczania tam swoich osiągnięć naukowych). Najpierw raport analizowany jest na poziomie Biura Prorektora, następnie wnioski z rozpoznania przesyłane są do Dyrektora Instytutu Pedagogiki Specjalnej. Z kolei Dyrektor Instytutu poprzez Sekretariat przesyła raport do kierowników poszczególnych jednostek i zaprasza ich na spotkanie, na którym informuje o stanie umiędzynarodowienia dorobku publikacyjnego pracowników. Wspólnie, bazując na zasobach Instytutu, ustalają strategię wsparcia potrzebną dla pracowników. Kierownicy poszczególnych jednostek z każdym pracownikiem omawiają dalsze kroki służące np. przygotowaniu publikacji w jęz. obcym.

Regularnie monitorowana jest liczba studentów wyjeżdżających i przyjeżdżających w ramach mobilności Erasmus+. Z danych za ostatnie lata widoczna jest tendencja wzrostowa, zwłaszcza dużo chętnych zarejestrowało się w 2023/2024. Zjawisko to jest pokłosiem polityki uczelni wobec studentów z zagranicy. Na przykład: wdrożona została Aplikacja ERASMUS+ App – nowa Karta ERASMUSa na lata 2021-2027. Jej celem jest ułatwienie studentom procedur związanych z udziałem w programie. Nie bez znaczenia jest inicjatywa „Buddies”, w którą angażują się studenci APS. Sprzyja to tworzeniu przyjaznej atmosfery i buduje markę Uczelni za granicą.

Systematycznie odbywa się przegląd porozumień z uczelniami przyjmującymi studentów i wykładowców w ramach programów wymiany. Ich liczba w 2023 roku wzrosła i mamy obecnie podpisane 44 bilateralne umowy. Szczególną wagę przykładana jest do treści sylabusów poszczególnych przedmiotów. Na początku każdego semestru prowadzący mają obowiązek wzbogacenia sylabusu o najnowsze źródła, w tym obcojęzyczne. W każdej jednostce wyznaczona jest osoba – koordynator ds. sylabusów, który dba o przestrzeganie terminów ich nowelizacji. Podstawą modyfikacji treści kształcenia poszczególnych przedmiotów jest doświadczenie międzynarodowe kadry, wynikające z kontaktów z licznymi ośrodkami zagranicznymi oraz kompetencje językowe pozwalające na rekomendowanie i wykorzystanie literatury obcojęzycznej na zajęciach.

W IPS dokonywana była ocena zajęć w językach obcych dla studentów kierunku *pedagogika specjalna* na wygasłych już studiach 3- i 2-letnich. Jej rezultaty prowadzą do wniosku, że umiędzynarodowieniu na studiach jednolitych będą służyć mało liczne grupy konwersatoryjne prowadzone przez naszych pracowników i przez profesorów wizytujących. W 2022/2023 udało się nam pozyskać siedmiu zagranicznych profesorów wizytujących i zaproponować studentom bogatą tematycznie ofertę 24 konwersatoriów.

Poziom znajomości języków obcych studentów IPS monitorowany jest przez Studium Języków Obcych. Odbywa się to poprzez test początkowy, cząstkowe testy i test końcowy. Wyniki testów są podstawą modyfikowania programu rozwijania języka obcego. W 2022/2023 Dyrektor Studiów odnotowała wzrost kompetencji językowych studentów IPS w porównaniu do poprzednich roczników, co pozwala im na lepsze funkcjonowanie w środowisku obcojęzycznym i pełniejsze skorzystanie z oferty edukacyjnej na kierunku *pedagogika specjalna*.

Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia

8.1. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym i wejściu na rynek pracy

8.1.1 Studenci pedagogiki specjalnej we wspólnocie Akademii

Wsparcie studentów kierunku *pedagogika specjalnej* odbywa się na kilku poziomach. Akademia wspiera swoich studentów w rozwoju naukowym, osobistym oraz rozwijaniu kompetencji związanych z uczestnictwem w praktycznych działaniach pedagogicznych. Najważniejszą rolę odgrywa

tu budowanie bezpośrednich, opartych na zaufaniu i współpracy relacji student – nauczyciel akademicki oraz uwzględnianie zróżnicowanych potrzeb studentów.

Wspieraniu motywacji studentów do osiągania bardzo dobrych wyników w nauce służą następujące inicjatywy:

- system stypendiów naukowych dla studentów osiągających wysokie wyniki w nauce,
- konkurs Rektora na najlepszą pracę dyplomową,
- możliwość podjęcia studiów w systemie indywidualnego programu kształcenia dla studentów osiągających wysokie wyniki w nauce, pragnących w sposób zindywidualizowany rozwijać i poszerzać swoje kompetencje,
- możliwość podjęcia studiów w systemie indywidualnej organizacji studiów.

Oprócz opieki merytorycznej, działań motywacyjnych, inspiracji rozwojowych organizowanych w trakcie studiowania studenci kierunku *pedagogika specjalna* mogą korzystać z dostępności nauczycieli akademickich – ze wsparcia wykładowców w trakcie dyżurów (konsultacji) odbywających się minimum 2 razy w tygodniu dla studentów stacjonarnych oraz 2 razy w czasie semestru dla studentów niestacjonarnych (dyżury weekendowe). Możliwość kontaktu z wykładowcami zapewnia studentom także platforma USOS. Do dyspozycji studentów są też służbowe adresy e-mail (w domenie aps.edu.pl), o których informacja znajduje się na stronach APS, jak również jest przekazywana studentom przez poszczególnych wykładowców podczas zajęć.

Studenci *pedagogiki specjalnej* studiów stacjonarnych oraz niestacjonarnych mogą skorzystać również z pomocy Doradców Studentów (obecnie funkcję tę sprawuje dziesięciu pracowników Instytutu, po dwie osoby na każdą formę studiów). Doradcy powoływani są z grona wykładowców¹⁷ na początku każdego roku akademickiego zgodnie z *Zarządzeniem Rektora APS w sprawie szczegółowej organizacji roku akademickiego (dany rok) na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych*¹⁸. Szczegółowe zadania doradców studentów zawarte są *Zarządzenie nr 396/2022 w sprawie zakresu działalności doradców studentów na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej*¹⁹. Działalność doradców ma charakter zarówno informacyjny, jak również wspierający. Studenci uzyskują od doradców pomoc i wsparcie w rozwiązywaniu problemów pojawiających się na bieżąco w trakcie studiowania. Powołany dla pierwszego roku doradca pełni tę funkcję w kolejnych latach studiowania tegoż rocznika. Takie rozwiązanie stwarza szansę na zbudowanie korzystnego klimatu relacji i wsparcia Studenta APS. Doradcy dostępni są zarówno podczas dyżurów, jak również jeśli student zgłasza taką potrzebę służą wsparciem w innych godzinach, by w miarę możliwości na bieżąco pomagać studentowi w rozwiązywaniu spraw. Oprócz kontaktu bezpośredniego z doradcą możliwy jest też kontakt telefoniczny (np. poprzez aplikację MS Teams/ czy telefon stacjonarny APS) oraz drogą elektroniczną.

Samorząd studentów, który tworzą wszyscy studenci Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej stanowi niezależną reprezentację społeczności akademickiej i jej interesów na terenie Uczelni. Do zadań Samorządu należy między innymi²⁰:

- reprezentowanie interesów studentów w Akademii jak i na zewnątrz Akademii,
- obrona praw studentów Akademii,
- popieranie i realizacja naukowych, kulturalnych, sportowych, turystycznych i innych inicjatyw studenckich,
- uczestniczenie w podejmowaniu decyzji w zakresie spraw Akademii,
- współdecydowanie z Władzami Akademii w sprawach związanych z pomocą materialną dla studentów, procesem kształcenia i wychowywania w Akademii.

¹⁷[Akademia Pedagogiki Specjalnej - Doradcy studentów \(aps.edu.pl\)](https://aps.edu.pl)

¹⁸ Obecnie obowiązuje: *Zarządzenie nr 391/2022 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 września 2022 r. w sprawie szczegółowej organizacji roku akademickiego 2022/2023 na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych*[Zarządzenie_391_2022\(1\).pdf](#)

¹⁹[Zarządzenie_396_2022\(2\).pdf](#)

²⁰[REGULAMIN SAMORZĄDU STUDENTÓW \(aps.edu.pl\)](https://aps.edu.pl)

Organami Samorządu Studentów APS są: Rada Studentów; Zarząd Samorządu Studentów; Komisja Regulaminowa; Komisja Wyborcza, Sąd Koleżeński i Odwoławczy Sąd Koleżeński.

W ramach Samorządu Studentów APS działa 6 komisji programowych:

- Komisja Dydaktyczna (do jej zadań należy między innymi: dbałość o zapewnienie wysokiej jakości kształcenia w Akademii, reprezentowanie i promowanie edukacyjnych potrzeb studentów, dbanie o przestrzeganie praw studenckich);
- Komisja Kultury (do jej zadań należy między innymi: inicjowanie przedsięwzięć mających na celu propagowanie kultury wśród studentów; organizowanie przedsięwzięć o charakterze kulturalnym, sportowym, rekreacyjnym i rozrywkowym);
- Komisja Informacji i Promocji (do jej zadań należy między innymi: pozyskiwanie partnerów, sponsorów i patronów medialnych; współpraca z Biurem ds. Promocji, Rekrutacji i Karier Zawodowych APS);
- Komisja ds. Osób z Niepełnosprawnością – (do jej zadań należy między innymi: organizacja pomocy studentom APS z niepełnosprawnością, proponowanie zmian i rozwiązań w dostosowaniu architektury i infrastruktury APS do potrzeb osób z niepełnosprawnością; kształtowanie właściwych postaw wobec osób z niepełnosprawnością);
- Komisja Socjalno-Bytowa (do jej zadań należy między innymi: udział w podziale środków Funduszu Pomocy Materialnej na poszczególne świadczenia pomocy materialnej; udział w przydzielaniu miejsc w akademikach, upowszechnianie informacji na temat świadczeń pomocy materialnej wśród studentów Akademii);
- Komisja ds. Uczelnianych Organizacji Studenckich (do jej zadań należy między innymi: koordynowanie działalności Uczelnianych Organizacji Studenckich, reprezentowanie organizacji wobec władz Uczelni, opiniowanie i przedstawianie Radzie wniosków na temat przydziału funduszy na statutową działalność Uczelnianych Organizacji Studenckich).

Senatorowie studenci zasiadają w Senacie Akademii, Komisjach Senackich, Komisjach Dyscyplinarnych oraz w Radzie Bibliotecznej, reprezentując w nich interesy studentów APS i dbając o ich prawa.

8.1.2 Wsparcie studentów z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami

Od początku swojej działalności Uczelnia szczególną opieką w procesie dydaktyki jak również wspierania rozwoju zawodowego obejmuje studentów z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami. Wszelkie wsparcie oferowane przez Akademię ma na celu wyrównanie szans edukacyjnych studentów z niepełnosprawnościami lub innymi szczególnymi potrzebami i umożliwienie im pełnego uczestnictwa w zajęciach.

Zapisy dotyczące osób z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami uwzględnione zostały w paragrafie 14, 24 oraz 32 obowiązującego *Regulaminu studiowania w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej* (Załącznik nr 1 do uchwały nr 542/2023 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 19 kwietnia 2023 r.)²¹ Ponadto wsparcie studentom z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami jest udzielane zgodnie z obowiązującym w Uczelni *REGULAMINEM stwarzania studentom z niepełnosprawnościami lub ze szczególnymi potrzebami warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i w badaniach naukowych*²² (Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 377/2022 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 września 2022 r.)

W procesie kształcenia studenci z niepełnosprawnościami i szczególnymi potrzebami są wspierani przez Pełnomocnika Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami²³. Pełnomocnik dostępny jest dla studentów od poniedziałku do piątku w bezpośrednim kontakcie w APS, jak również istnieje możliwość kontaktu drogą mailową, telefoniczną oraz zdalnie poprzez aplikację MS Teams. Podejście do studentów ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami jest indywidualne,

²¹[Załącznik 1 Uchwała 542 2023 \(aps.edu.pl\)](#)

²²[Załącznik nr 1 do zarządzenia 377 2022 \(3\).pdf](#)

²³[Akademia Pedagogiki Specjalnej - Osoby z niepełnosprawnościami \(aps.edu.pl\)](#)

a wsparcie dobierane do szczególnych potrzeb każdej zgłaszającej się do Pełnomocnika (i zarejestrowanej w biurze) Osoby.

Studenci będący osobami z niepełnosprawnościami i ze szczególnymi potrzebami mogą ubiegać się o dostosowanie warunków odbywania studiów do ich szczególnych potrzeb w tym rodzaju niepełnosprawności, w szczególności o możliwość:

- nagrywania zajęć (po złożeniu przez studenta deklaracji o wykorzystaniu zarejestrowanego materiału wyłącznie na użytek własny, na podstawie której otrzymuje stosowne pozwolenie na rejestrację zajęć);
- otrzymania w formie pisemnej lub elektronicznej materiałów dydaktycznych od prowadzącego zajęcia, uzyskania wsparcia asystenta w zajęciach dydaktycznych (działania regulowane odrębnymi przepisami²⁴);
- uzyskanie pomocy asystenta naukowo-metodycznego (działanie regulowane odrębnymi przepisami);
- wsparcia tłumacza języka migowego;
- dostosowania form zaliczeń do potrzeb i możliwości studenta (np. zmiana formy zaliczenia z pisemnej na ustną, czy z grupowej na indywidualną);
- indywidualnej organizacji studiów, korzystanie z będącego w dyspozycji uczelni sprzętu specjalistycznego ułatwiającego dostęp do informacji i zajęć;
- korzystania z urządzeń wspomagających własnych lub wypożyczonych z APS zgodnie z regulaminem wypożyczalni sprzętu specjalistycznego dla osób z niepełnosprawnościami;
- inną niezbędną i racjonalną pomoc zapewniającą wyrównywanie szans edukacyjnych.

Studenci będący osobami z niepełnosprawnościami mogą również ubiegać się o inne wsparcie, w szczególności:

- pomoc w zdobywaniu materiałów dydaktycznych niezbędnych do studiowania,
- stypendium specjalne dla osób z niepełnosprawnościami (stypendium dla osób niepełnosprawnych w rozumieniu Ustawy) po spełnieniu warunków wymaganych dla przyznania tego stypendium.

W Tabeli 18 zamieszczonej poniżej przedstawiono informacje o liczbie studentów z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności studiujących w APS.

Tabela 18 Liczba studentów IPS z aktualnym orzeczeniem o niepełnosprawności studiujących w APS

Rok akademicki	Liczba studentów	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne	Asystenci	Asystenci naukowo-metodyczni	Tłumacze PJM
2019/2020	8	6	2	3	-	
2020/2021	15	14	1	5	-	2
2021/2022	24	23	1	4	4	2
2022/2023	34	30	4	7	4	3
2023/2024	brak danych					

Akademia stara się podejmować różne działania na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami. Jednym z takich działań jest realizacja projektu *W nowe 100-lecie APS nowe do100sowania*, którego celem jest zwiększenie dostępności Uczelni dla osób ze szczególnymi potrzebami. W ramach projektu powołano Radę ds. dostępności, w skład której wchodzi aż trzech pracowników Instytutu Pedagogiki Specjalnej: dr Grażyna Walczak, dr Katarzyna Wereszka, dr Urszula Gosk-Sobańska. Oprócz działań pracowników Rady oraz Pełnomocnika Rektora ds. osób z niepełnosprawnościami w rozpoznaniu potrzeb przestrzeni Akademii włączono również samych studentów. W tym celu, w roku akademickim 2022/2023 Rada ds. dostępności opracowała

²⁴[regulamin-wspierania-studentów-z-niepełnosprawnością-przez-asystentów-2020.pdf \(aps.edu.pl\)](#)

ankietę skierowaną do wszystkich studentów, by wsłuchać się w ich opinię oraz sugestie odnośnie dostępności Akademii w zakresach: architektonicznym, cyfrowym, informacyjno-komunikacyjnym. Efektem jest systematyczne dostosowywanie przestrzeni Akademii, wzbogacenie jej wyposażenia oraz dostosowanie warunków studiowania do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami.

W ramach projektu *W nowe 100-lecie APS nowe do100sowania* wprowadzona została także funkcja asystenta naukowo-metodycznego do wsparcia procesu dydaktycznego wpływająca na poszerzenie oferty wsparcia studenta ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami w Akademii. Funkcję tę może pełnić pracownik Akademii posiadający wiedzę i kompetencje z zakresu zgłoszonego do konsultacji przez studenta. Działanie asystenta naukowo-metodycznego regulowane są odrębnym Regulaminem – *Załącznik nr 1 Zarządzenia Rektora APS nr 133/2021 z dnia 27 stycznia 2021r.*²⁵). Informacje o możliwości wsparcia w postaci asystenta naukowo-metodycznego uzyskują studenci podczas spotkania z Pełnomocnikiem Rektora ds. Osób z Niepełnosprawnościami, podczas spotkań z doradcami studentów. Informacje o tej możliwości wsparcia zawarte są również na stronie Uczelni (www.aps.edu.pl) w zakładce Studenci – Wsparcie dla osób z niepełnosprawnościami.

Podczas spotkań Instytutu Pedagogiki Specjalnej pracownicy są uwrażliwiani na metodykę pracy dydaktycznej ze studentami ze szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnością. Działania takowe podejmowane są zarówno przez Pełnomocnika Rektora ds. Osób Niepełnosprawnych, jak również Radę ds. Dostępności. Ponadto pracownicy Instytutu (a także innych jednostek Akademii) w roku akademickim 2022/2023 mogli uczestniczyć w serii szkoleń poświęconych tematyce dostosowania (m.in. „Komunikacja z osobami z niepełnosprawnościami”, „Dostosowanie materiałów dydaktycznych do potrzeb osób z niepełnosprawnością”).

Pracownicy mogli również poszerzać swoją wiedzę na temat pracy ze studentem z różnego rodzaju szczególnymi potrzebami, w tym z niepełnosprawnościami, poprzez uczestnictwo w projekcie „Doskonałość dydaktyczna uczelni” realizowanym na podstawie umowy z Ministerstwem Edukacji i Nauki (umowa nr MEiN /2022/DIR/1821). Część warsztatów w ramach tego projektu poświęconych była poszerzaniu świadomości wykładowców na temat pracy ze studentem z niepełnosprawnościami, by umożliwić im pełne uczestnictwo w zajęciach. Na podkreślenie należy fakt, iż część ta została zrealizowana przy współudziale studentek posiadających doświadczenie zawodowe w pracy z wybranymi grupami osób ze szczególnymi potrzebami. Spotkanie te były bardzo wartościowe z perspektywy uczestników, ponieważ mogli oni poznać perspektywę osób studiujących, a jednocześnie poszerzyć własną świadomość na temat pracy ze studentem ze szczególnymi potrzebami. Spotkania te stanowiły również przestrzeń do wymiany doświadczeń wykładowców z różnych Instytutów Akademii, co jest również stanowi ważną składową budowania skutecznego systemu wsparcia studentów ze szczególnymi potrzebami.

8.1.3 Wsparcie materialne i bytowe

Studenci posiadający trudną sytuację materialną mogą liczyć na wsparcie rzeczowe ze strony Uczelni w postaci stypendiów oraz zapomóg. W zamieszczonej poniżej Tabeli 19 zaprezentowano liczbę studentów kierunku *pedagogika specjalna*, którym przyznano poszczególne rodzaje stypendiów oraz zapomóg w latach 2019-2023.

²⁵[Zarządzenie nr 133/2021 - Zarządzenia - Biuletyn Informacji Publicznej Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej \(\[aps.edu.pl\]\(http://aps.edu.pl\)\)](#)

Tabela 19 Liczba przyznanych stypendiów i zapomóg – pedagogika specjalna – jednolite studia magisterskie

L.p.	Rok akademicki	Stypendia socjalne	Stypendium dla osób niepełnosprawnych	Stypendium rektora	Zapomogi
1.	2019/2020	39	8	0	6
2.	2020/2021	57	15	4	11
3.	2021/2022	91	16	76	11
4.	2022/2023	90	32	89	38
5.	2023/2024	brak danych			

Stypendia z funduszy pomocy materialnej

W Uczelni funkcjonuje Biuro Pomocy Materialnej i Absolwentów, które organizuje m. in. wsparcie w obszarze udzielania studentom stypendiów. Studentów obowiązuje Regulamin ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów (Zarządzenie Nr 397 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 września 2022 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej oraz trybu i kryteriów ich przyznawania dla studentów Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej)²⁶. Pomoc materialną może otrzymać student, który spełnia warunki określone w Ustawie i Regulaminie. Z Funduszu student może ubiegać się o przyznanie następujących świadczeń: a) stypendium socjalnego; b) stypendium dla osób niepełnosprawnych; c) stypendium rektora i d) zapomogi (Regulamin i niezbędne informacje dostępne na stronie Uczelni www.aps.edu.pl w zakładce Studenci > Wsparcie dla studentów).

Stypendium Rektora

Studenci o wybitnych osiągnięciach naukowych, sportowych czy artystycznych oraz mający wysoką średnią ocen, mogą ubiegać się o stypendium rektora. Zasady przyznawania stypendium określa Regulamin ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej oraz trybu i kryteriów ich przyznawania dla studentów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 397/2022 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 września 2022r.) i Zarządzenie Nr 55/2020 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 28 października 2020 r. w sprawie kryteriów oceny działalności naukowej, artystycznej i sportowej studenta uprawniających do ubiegania się o przyznanie stypendium rektora (Dokumenty i niezbędne informacje dostępne są na stronie Uczelni www.aps.edu.pl w Zakładce Studenci > Wsparcie dla studentów).

Stypendium Ministra

Stypendium Ministerstwa Edukacji i Nauki może otrzymać student wykazujący się znaczącymi osiągnięciami naukowymi lub artystycznymi związanymi ze studiami lub znaczącymi osiągnięciami sportowymi. Warunki ubiegania się o stypendium ministra regulują przepisy ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym (niezbędne informacje dostępne są na stronie Uczelni www.aps.edu.pl w Zakładce Studenci > Wsparcie dla studentów).

²⁶[Zarządzenie 397 2022 \(4\).pdf](#)

Akademiki

Za pośrednictwem Biura Pomocy Materialnej i Absolwentów studenci mają możliwość ubiegania się o zakwaterowanie w Domu Studenta. Pierwszeństwo przyznania miejsca w DS przysługuje studentowi, któremu codzienny dojazd do Akademii uniemożliwiłby lub w znacznym stopniu utrudniał studiowanie i który znajduje się w trudnej sytuacji materialnej (niezbędne informacje dostępne są na stronie Uczelni www.aps.edu.pl w zakładce Studenci > Wsparcie dla studentów).

8.1.4 Wsparcie studentów w procesie studiowania

Wsparcie studentów kierunku *pedagogika specjalna* nakierowane jest przede wszystkim na rozwijanie kompetencji i zaangażowania zawodowego, a także rozwój osobowości i gotowości do uczenia się i doskonalenia, dążenia do profesjonalizmu w obszarach niezbędnych do wykonywania zawodu pedagoga specjalnego (jak również zawodu zgodnego z wybraną specjalnością). Stosowanie na zajęciach praktycznych metod pracy, typu *casestudy*, symulacja, projekty, warsztaty, spotkania z praktykami, wizytacje w placówkach sprzyjają rozwojowi osobistemu studentów oraz przygotowaniu ich do sprawnego funkcjonowania na rynku pracy bezpośrednio po ukończeniu studiów.

Wsparcie dostosowane jest do różnych potrzeb studentów, zostało wprowadzone przez *Uchwałę nr 542/2023 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 19 kwietnia 2023 roku w sprawie przyjęcia Regulaminu studiów w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej*²⁷. Zawarte są w nim informacje dotyczące m.in. organizacji studiów, praw, obowiązków i odpowiedzialności studenta, warunków i trybu odbywania zajęć dydaktycznych, w tym studiów według Indywidualnego Programu Studiów (IPS) i Indywidualnej Organizacji Studiów (IOS), zaliczania zajęć, trybu i zasad udzielania urlopów i usprawiedliwiania nieobecności na zajęciach, pomocy dla studentów ze szczególnymi potrzebami, prowadzenia prac dyplomowych, zasad przeprowadzania egzaminów dyplomowych oraz przyznawania nagród i wyróżnień (dostępny dla studentów na stronie www.aps.edu.pl w zakładce Studenci).

Najważniejsze rozwiązania służące wspieraniu studentów w procesie uczenia się obejmują:

Indywidualny Program Studiów (IPS)

Studiowanie według IPS (§ 13 Regulaminu studiów APS) polega na rozszerzeniu efektów uczenia się w ramach studiowanego kierunku bądź w wyniku udziału studenta w projektach badawczych. Jest to możliwość skierowana do studentów o wysokiej średniej, chcących w sposób indywidualny, pod opieką samodzielnego pracownika naukowego będącego opiekunem naukowym studenta, realizować program studiów uzupełniony o wybrane przedmioty fakultatywne poszerzające efekty uczenia się i/lub udział w projektach badawczych.

Indywidualna Organizacja Studiów (IOS)

Zgodnie z Regulaminem studiów APS (§ 14), student może ubiegać się o indywidualną organizację studiów. Przyznaje się go studentowi, który nie może realizować zajęć według obowiązującego planu zajęć z powodu: realizacji różnic programowych, powtarzania przedmiotów, realizacji części zajęć na innej uczelni, w tym zagranicznej, podjęcia studiów na drugim kierunku lub specjalności; przyjęcia na studia w wyniku potwierdzania efektów uczenia się, ważnych wydarzeń życiowych, szczególnych potrzeb, w tym niepełnosprawności lub choroby przewlekłej lub innej potrzeby określonej w Ustawie o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z dnia 19 lipca 2019 r. (Dz. U. z 2020 r. poz.1062). Student dostaje wówczas pozwolenie na realizację przedmiotów wymaganych programem studiów według indywidualnego planu (najczęściej w różnych grupach). Akademia jest otwarta na indywidualizowanie procesu kształcenia dla studentów znajdujących się w nowych sytuacjach życiowych, np. w przypadku rodzicielstwa, studiujących młodych matek, studentów odczuwających następstwa zdrowotne pandemii.

²⁷Załącznik 1 Uchwała 542 2023 (aps.edu.pl)

Programy mobilności międzynarodowej Erasmus+

Program edukacyjnej wymiany międzynarodowej Erasmus+ skierowany jest do studentów APS, którzy spełniają wymogi określone w programie. Program jest prowadzony przez Uczelnię zgodnie z Zarządzeniem nr 454/2023 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 6 kwietnia 2023r. w sprawie warunków i trybu naboru studentów, doktorantów, uczestników szkoły doktorskiej, absolwentów i pracowników Akademii Pedagogiki Specjalnej do Programu ERASMUS+ szkolnictwo wyższe /mobilność edukacyjna/ oraz powołania Komisji Kwalifikacyjnych ds. naboru studentów, doktorantów, uczestników szkoły doktorskiej, absolwentów i pracowników Akademii Pedagogiki Specjalnej do Programu Erasmus²⁸. Głównym celem programu jest podniesienie kompetencji zawodowych i kluczowych studentów poprzez zrealizowanie części programu kształcenia w zagranicznej uczelni. Szczegółowe informacje dotyczące kryteriów, harmonogramu, formularzy, listy uczelni partnerskich i rekrutacji do programu znajdują się na stronie uczelni (www.aps.edu.pl w zakładce Studenci > Erasmus+studenci APS).

W zbliżającym się roku akademickim 2023/2024 w grupie zakwalifikowanych do wyjazdu w ramach Programu Erasmus+ jest 8 studentów pedagogiki specjalnej (instytucje goszczące: Associazione Piombini-Sensini, Włochy; MASARYK UNIVERSITY, Czechy; EÖTVÖS LORÁND UNIVERSITY (ELTE) – Węgry; AEVA, Portugalia; TECHNISCHE UNIVERSITÄT DORTMUND, Niemcy; HUMBOLDT UNIVERSITÄT ZU BERLIN, Niemcy).

8.1.5 Wsparcie działalności naukowej studentów w ramach kół naukowych

Do ważnych elementów wspierających rozwój naukowy i osobisty studentów kierunku *pedagogika specjalna* należy zaliczyć również ich udział w studenckich kołach naukowych. Obecnie w Instytucie Pedagogiki Specjalnej działa pięć takich kół: Koło Naukowe Edukacji i Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną IDEM, Koło Naukowe Wczesnego Wspomagania Rozwoju „PROGRESSUS”, Koło Naukowe Resocjalizacji, Koło Naukowe „Disability Studies”, Koło Naukowe Surdopedagogiki.

Opiekunem Koła Naukowego Edukacji i Rehabilitacji Osób z Niepełnosprawnością IDEM od 2021r. jest mgr Klaudia Majewska-Bielska. Poniżej przedstawiono najważniejsze działania Koła²⁹:

- projekt „APS – Akademia Promuje Self-Adwokaturę”. Cykl spotkań z dorosłymi osobami z niepełnosprawnością intelektualną (15.02.2022 r. – integracja; 2.03 – komunikacja; 16.03 – związki/ relacje; 30.03 – seksualność – warsztaty prowadzone przez koło seksuologii; 20.04 – Bezpieczeństwo w Internecie; 27.04 – warsztaty o wystąpieniach publicznych ; 11.05 – warsztaty jak pisać teksty łatwe do czytania i zrozumienia – p. Barbara Abramowska);
- współorganizowanie Międzyuczelnianej Studenckiej Olimpiady Naukowej „Śladami Marii Grzegorzewskiej” wraz z Fundacją im. Marii Grzegorzewskiej w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (maj, 2022 r.);
- oprowadzenie delegacji z Zespołu Szkół nr 3 im. Marii Grzegorzewskiej we Włocławku. Wspólne odwiedzenie i złożenie wieńca na grobie Marii Grzegorzewskiej na Warszawskich Powązkach (24.05.2022 r.);
- współorganizowanie z Uniwersytetem Rzeszowskim sympozjum naukowego o Marii Grzegorzewskiej (27.05.2022 r.);
- udział w Jubileuszu 20-lecia Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Marii Grzegorzewskiej (9.06.2022 r.);
- animacje podczas pikniku w Kurzeszynie zorganizowanego z okazji roku Marii Grzegorzewskiej (10.06.2022 r.),

²⁸Zarządzenie nr 454/2023 - Zarządzenia - Biuletyn Informacji Publicznej Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (aps.edu.pl)

²⁹Koło Naukowe IDEM przy Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie | Warsaw | [Facebook](#)

- organizacja konferencji naukowej 3 grudnia 2022 z okazji Międzynarodowego Dnia Osób z Niepełnosprawnościami;
- rozpoczęcie drugiej edycji „APS – Akademia Promuje Self-adwokaturę”. Celem projektu jest zorganizowanie cyklu warsztatów dla osób z niepełnosprawnością intelektualną na temat samorzecznictwa w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie (2022/23);
- wizyta z uczestniczkami i uczestnikami projektu "APS: Akademia Promuje Self-adwokaturę" u Rzecznika Praw Obywatelskich (styczeń, 2023 r.);
- przeprowadzenie podczas rady wyjazdowej Samorządu Studentów przez Wiceprzewodniczącą Koła dwudniowego szkolenia "Z niepełnosprawnością na Ty!";
- ścisła współpraca z Fundacją im. Marii Grzegorzewskiej.

Kolejne Koło prężnie działające w Akademii to Koło Naukowe „Disability Studies”. Opiekunem koła od 2019 r. jest dr Magdalena Lejzerowicz. Działalność koła „Disability Studies” skoncentrowana jest wokół interdyscyplinarnych badań nad niepełnosprawnością. Członkowie i członkinie koła rozwijają swoje zainteresowania, pogłębiają wiedzę oraz zdobywają nowe umiejętności poprzez uczestnictwo w konferencjach naukowych, pisanie artykułów naukowych oraz prowadzenie warsztatów takich jak np. warsztaty z malowania intuicyjnego, warsztaty pracy z ciałem czy warsztaty związane z samodzielnością osób z zaburzeniami Ośrodkowego Układu Nerwowego. Poniżej wskazano najważniejsze osiągnięcia organizacyjne i naukowe Koła.

Jako efekt współpracy członków Koła w roku akademickim 2019/20 został przygotowany artykuł: Ciechomska Marta, Gruczek Justyna, Khisamutdinova Venera [i in.], DISABILITY STUDIES: Perspektywa interdyscyplinarna i kierunek studiów, Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo, 2021, vol. 51, nr 1, s.121-144³⁰.

- przeprowadzenie warsztatów „Prawopółkulowe malowanie intuicyjne” przez członkini koła Venera Khisamutdinova dla innych studentów i osób zainteresowanych z kadry dydaktycznej (styczeń, 2020);
- w roku akademickim 2020/21 opracowano artykuł: Ewa Bargieł, Wiktoria Boryca, Magda Lejzerowicz, Aneta Posielężna, Aleksandra Sanecka, Kultura a osoby z niepełnosprawnościami, monografia Disability studies, 2023 (w druku),
- współpraca z Fundacją Avalon przy realizacji projektu SEKSON, a w szczególności jego części Movie-my ma głos - cykl pokazów filmowych o tematyce niepełnosprawności, seksualności, rodzicielstwa, praw człowieka w muzeum Polin, 2022³¹ (roku akad. 2021/2022);
- w roku akademickim 2022/2023 koło naukowe włączyło się w organizację Żywej biblioteki we współpracy z fundacją Rubin, Kobiety Wędrownie, Biblioteka APS, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Podczas tegoż wydarzenia Koło zorganizowało dwa spotkania przy stoliku inkluzji i różnorodności w dniu 28 maja 2023 r.,³²
- w styczniu 2023 roku Koło zorganizowało również warsztaty Tai-chi³³.

Ponadto członkinie Koła wraz z opiekunem zostały zaproszone przez oddolną inicjatywę młodzieży Gadka Senacka jako ekspertki w panelu dyskusyjnym „Uskrzydleni, nie uziemieni”, który odbył się 21.04.2023 r. w Senacie RP na zaproszenie marszałka Tomasza Grodzkiego³⁴.

³⁰<https://cns.aps.edu.pl/media/fr5fu2vd/cns1-51.pdf>

³¹<https://www.facebook.com/SKN.DisabilityStudies/posts/pfbid0FiohmXtQFJvx7E2tDz7oNscAUik5b4hrmfw6KJGMb4tHMZUUtEE7Xm7Szbk2uF9Kl>

³²<https://www.facebook.com/magda.lejzerowicz/posts/pfbid0EKfNuiUkdWWvJuef9w2muMcNuBrh1ep8cATR7HKtANQ2iq8Zu4ZX8Jhcfjo1x27rl>

³³<https://www.facebook.com/SKN.DisabilityStudies/posts/pfbid033vvuhywMw4uhzeaKWgbUVjMVUBFpNQ8YPoMcaHEsUJEZdmxkzAysjSCpLwPDTipl>

³⁴<https://www.facebook.com/profile/100071171933419/search/?q=gadka%20senacka>

W ramach projektu „W nowe 100-lecie APS nowe do100sowania” dr Magda Lejzerowicz wraz z interesariuszami wewnętrznymi – studentami z koła naukowego Disability studies przygotowały film *Osoba w spektrum – jeden dzień na uczelni*.

Zespół badawczy *Inclusion Lab* zajmuje się badaniem inkluzji w ujęciu interdyscyplinarnym. Prowadzi badania nad efektywnością kształcenia pedagogów specjalnych oraz edukacją włączającą. Kierownik zespołu: dr Magda Lejzerowicz, członkowie Katarzyna Podstawka, Ewa Stoecker, Tomasz Biduś – Fundacja BoBezO, Wiktor Boryca, Aleksandra Stanecka, Paulina Surgiel. Efekte, współpracy było przygotowanie publikacji: Lejzerowicz M., Boryca W., Podstawka K., Salska P., Stanecka A., Surgiel P., Westfal-Kuczyńska A., Wróblewska M., *Moje doświadczenia edukacji osób z niepełnosprawnością. Autoetnografia*, [w:] *Niepełnosprawność i edukacja*, G. Całek, J. Niedbalski, M. Raćław, M. Sałkowska, J. Sztobryn-Giercuszkiwicz, D. Żuchowska-Skiba (red.), WUŁ, Łódź 2023.³⁵

W Instytucie Pedagogiki Specjalnej działa też Koło naukowe Wczesnego Wspomagania Rozwoju „PROGRESSUS”, którego opiekunem jest dr Radosław Piotrowicz. Koło PROGRESSUS to organizacja studencka zrzeszająca osoby zainteresowane problematyką wspierania rozwoju małego dziecka. Fundamentalnym celem działalności jest poszerzanie wiedzy i umiejętności z zakresu wieloprofilowego, transdyscyplinarnego wspomagania rozwoju małego dziecka, w tym dziecka zagrożonego dysfunkcją rozwojową lub z niepełnosprawnością oraz wsparcia rodziny. Działania swoje Koło opiera na czterech filarach: obszarze naukowym, charytatywno-pomocowym, warsztatowo-szkoleniowym oraz organizacyjnym³⁶. Wśród najważniejszych działań Koła wymienić należy:

- zaplanowanie i zorganizowanie strefy dziecka i rodzica w APS (inicjatywa studentów specjalności WWR). Zabawki, pomoce to wkład całej społeczności APS;
- organizacja we współpracy z Miejskimi Żłobkami w Warszawie pikników z okazji Dnia Dziecka;
- prowadzenie kampanii w mediach społecznościowych: Poznanie i zrozumienie niepełnosprawności – Temat miesiąca m.in. wcześniactwo, zespół Downa, autyzm;
- organizacja spotkań: Poznajmy się spotkania tematyczne z rodzicami dzieci o szczególnych potrzebach rozwojowych m.in. piecza zastępcza, dziecko z zespołem Downa, dziecko ze spektrum autyzmu;
- współorganizacja zbiórek na rzecz dzieci w Ukrainie;
- współpraca z Ogólnopolskim Stowarzyszeniem Żłobków i Klubów Dziecięcych w zakresie współorganizowania zajęć animacyjnych i kreatywności.

Kolejne Koło prężnie działające w Instytucie Pedagogiki Specjalnej to Koło Naukowe Resocjalizacji. Opiekunem Koła jest dr Katarzyna Nawrocka. W roku akademickim 2022/2023 Koło naukowe resocjalizacji podejmowała następujące aktywności organizacyjne i naukowe:

- spotkanie z funkcjonariuszką Aresztu Śledczego Warszawa Grochów w murach Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w celu zapoznania się z praktycznymi formami pracy służby więziennej (12.2021 r.);
- zbiórka książek oraz podręczników dla placówek resocjalizacyjnych (zebrano łącznie ponad 700 książek) (styczeń-marzec 2022 r.);
- rozpoczęcie cyklu informacyjnego na temat uzależnienia na social mediach Koła Naukowego pod nazwą „Uzależnienie to zniewolenie” (styczeń 2022 r.);
- hospitable w Ośrodku Readaptacyjno-Rehabilitacyjnym w Karczewie, zapoznanie się z implikacjami praktycznymi leczenia uzależnień, metodami oraz formami terapii (luty, 2022 r.);
- spotkanie z członkami wspólnoty Anonimowych Alkoholików w murach APS w celu poznania specyfiki wspólnoty oraz choroby uzależnieniowej (marzec 2022 r.);
- spotkanie z przedstawicielami ABW (ABW – polska służba kontrwywiadowcza; 15.03.2023 r.);

³⁵<https://doi.org/10.18778/8331-115-9.07>

³⁶<https://www.facebook.com/KNWWRProgressus/>

- wywiad z sekretarzem Koła Naukowego Resocjalizacji w Radiu „Czwórka” na temat specjalności pedagogika resocjalizacyjna w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (5.04.2022 r.);
- hospitacja w Warszawskim Ośrodku Interwencji Kryzysowej, hospitacja w ZK Grudziądz, hospitacja w Lublinie i Opolu Lubelskim, hospitacja w Areszcie Śledczym Warszawa Grochów;
- cykl warsztatów w Areszcie Śledczym Warszawa Grochów dla osadzonych kobiet we współpracy z Fundacją Dom Kultury (kwiecień-maj 2022);
- rozpoczęcie cyklu „okiem eksperta” w social mediach Koła Naukowego w celu pokazania jak wygląda praca praktyczna z zakresu pedagogiki resocjalizacyjnej (kwiecień – czerwiec 2022 r.);
- hospitacja w ośrodku terapii uzależnień dla młodzieży katolickiego ruchu antynarkotycznego Stowarzyszenie Karan celem poznania metod, form pracy z młodzieżą z chorobą uzależnieniową (maj, 2022 r.);
- hospitacja w Areszcie Śledczym Warszawa Służewiec, poznanie od środka struktury zamkniętych placówek penitencjarnych, pracy służby więziennej (maj, 2022 r.);
- wolontariat w fundacji Dziełna Matka, wolontariat w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym przy ul. Barskiej w Warszawie;
- współpraca w organizacji szkolenia przeciwdziałania handlowi ludźmi Fundacji Czas Wolności;
- przedstawienie posteru pt. „Konsekwencje doświadczanej przez ucznia traumy widoczne w funkcjonowaniu w sferze relacji” przez członkinię Koła p. Wiktorie Borycę na Konferencji Naukowej „Polski System Edukacji wobec wyzwań związanych z migracją” organizowane przez Stowarzyszenie Naukowe Doktorantów i Studentów Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (10.09.2022r.);
- wyjazd do Loccum w Niemczech – wizyta studyjna nauczycieli akademickich i studentów (głównie z Koła naukowego Resocjalizacji) (17-21.10.2022 r.);
- spotkanie z przedstawicielką Policji: „Poznaj tajniki naszej pracy” (17 maja 2023 r.);
- spotkanie ze studentką pedagogiki resocjalizacyjnej (p. Małgorzatą Kuchtą), która przez rok była wolontariuszką w Zambii, tytuł spotkania: „Misja miłość – wśród zambijskich dzieci ulicy”.

Koło naukowe Surdopedagogiki rozpoczęło swoją działalność w roku akademickim 2022/23 pod opieką dr Joanny Rostkowskiej. Koło prowadziło aktywnie badania słucho na terenie uczelni dla studentów i pracowników, zorganizowało spotkanie z dyrektorem placówki dla dzieci niesłyszących (temat: Surdopedagog w szkole dla dzieci głuchych – specyfika pracy) oraz spotkanie z nauczycielkami szkoły dla dzieci niedosłyszących (temat: Surdopedagog w szkole dla dzieci niedosłyszących – specyfika pracy).

Koła funkcjonujące w Instytucie Pedagogiki Specjalnej działają bardzo aktywnie, zarówno w zakresie organizacyjnym, jak i naukowym.

Należy również wspomnieć, że w okresie objętym sprawozdaniem w Instytucie Pedagogiki Specjalnej, do 2020 roku w Akademii prężnie działało również Koło Naukowe Terapii Pedagogicznej TER PE 4D³⁷. Opiekunkami Koła były dr Urszula Gosk-Sobańska oraz dr Izabella Kucharczyk. Wśród najważniejszych działań Koła wskazać należy:

- udział w Europejskim Tygodniu Świadomości Dysleksji. W tych dniach członkowie koła publikowali informacje dotyczące dysleksji na facebook’u Koła Naukowego Terapii Pedagogicznej – tematem publikacji było „Fakty i mity o dysleksji” (październik 2020 r.);
- zorganizowanie kącika dyskusji i wymiany doświadczeń w pracy z osobami z dysleksją (w ramach Tygodnia Świadomości Dysleksji; październik 2019 r.);
- przeprowadzenie warsztatów z zakresu Terapii Pedagogicznej dla przyszłych maturzystów z Zespołu Szkół nr 1 im. Bohaterów Westerplatte (Garwolin);
- pomoc przy organizacji konferencji *OSOBA – jedność w różnorodności – idea i rzeczywistość. 30 lat edukacji integracyjnej w Polsce* zorganizowanej na terenie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej (listopad, 2019 r.);

³⁷[Koło Naukowe Terapii Pedagogicznej | Warsaw | Facebook](#)

- pomoc przy organizacji: Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej *Wolontariusz pokolenia Y* (listopad, 2019 r.);
- zorganizowanie zbiórki artykułów dla dzieci z Domu Dziecka nr 16 w Warszawie (grudzień, 2019 r.);
- organizacja spotkania z Panem Grzegorzem Staroniem na temat „Życie z dysleksją” (zdalnie, z wykorzystaniem platformy Teams, 14.10.2020 r.);
- nagrania słuchowiska „100 bajek” dla dzieci z hospicjów dziecięcych (Fundacja Domowe Hospicjum Dziecięce "Promyczek" w Otwocku oraz Fundacja Warszawskie Hospicjum dla Dzieci). Bajki czytane były zarówno przez studentów, jak i chętnych nauczycieli akademickich. Akcja miała zasięg uczelniany oraz pozauczelniany (listopad-grudzień 2020 r.);
- przeprowadzenie warsztatów dla młodzieży w Zamościu prezentujące między innymi narzędzia potrzebne do pracy terapeuty oraz wykorzystywane ćwiczenia, a także przedstawiono licealistom i licealistkom kierunki nauczania oraz specjalności APS (z naciskiem na: terapię pedagogiczną i wczesne wspomaganie rozwoju dziecka) (luty, 2020 r.);
- organizacja spotkania online poszerzającego wiedzę z zakresu zdalnego prowadzenia terapii pedagogicznej (15.05.2020 r.);
- zorganizowanie cyklu spotkań z Panią Barbarą Piast na temat „Bajkowa Matma”. Spotkanie odbyło się na platformie Teams i miało charakter wykładowo-ćwiczeniowy (marzec, 2021 r.);
- uczestnictwo w I Konferencji Naukowo-Szkoleniowej pt. "Zaburzenia ze spektrum autyzmu – w teorii i w praktyce". Koło Naukowe Terapii Pedagogicznej objęło patronat nad wydarzeniem. (kwiecień, 2021 r.);
- uczestnictwo w spotkaniu z terapeutami pedagogicznymi Fundacji ADYS pt. „Szkola na miarę ucznia z trudnościami w nauce” (kwiecień, 2021 r.);
- udział w wydarzeniu „Dzień godności osób z niepełnosprawnością intelektualną” (maj, 2021 r.);
- uczestnictwo w spotkaniach ze studentami pierwszego roku *pedagogiki specjalnej* studiów stacjonarnych i niestacjonarnych – by umożliwić studentom poznanie działalności Koła;
- zorganizowanie zbiórki „Kredkowanie” na terenie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie w dniach 09.03. – 30.03.2022 r. dla ukraińskich dzieci, przybywających z rodzinami w naszym kraju, z racji aktualnej sytuacji politycznej na obszarze Ukrainy.

W roku akademickim 2023/2024 dr Urszula Gosk-Sobańska i dr Izabella Kucharczyk rozpoczęły działania celem reaktywacji działalności Koła TER PE 4D.

8.1.6 Inne formy wsparcia studentów APS

Studenci w trudnej sytuacji życiowej mogą korzystać ze wsparcia psychologicznego oraz bezpłatnych porad prawnych w zorganizowanych przez Akademię poradniach:

Akademicka Poradnia Psychologiczna

Od 2015 roku w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie działa Akademicka Poradnia Psychologiczna (APP). Pracownicy Poradni udzielają bezpłatnej pomocy psychologicznej studentkom i studentom wszystkich kierunków studiów stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych APS w postaci konsultacji psychologicznych, poradnictwa psychologicznego, interwencji kryzysowej, warsztatów psychoedukacyjnych, psychoterapii indywidualnej, psychoterapii grupowej. Porady udzielane są pięć razy w tygodniu, a w okresie wakacyjnym Poradnia pracuje zdalnie. Dodatkowo, w czasie zagrożenia epidemicznego Poradnia prowadziła raz w tygodniu na platformie MS TEAMS warsztaty relaksacyjne dla wszystkich osób pracujących i studiujących w Akademii. Na stronie Poradni dostępne są także materiały edukacyjne dla zainteresowanych (artykuły naukowe, teksty, porady). Poradnią kieruje dr Lidia Zabłocka-Żytka (niezbędne informacje dostępne są na stronie Uczelni www.aps.edu.pl w zakładce Studenci > Wsparcie dla studentów).

Akademicka Poradnia Prawna dla Studentek i Studentów

Studenci APS, którzy ze względu na swoją sytuację materialną nie są w stanie skorzystać z odpłatnej pomocy prawnej adwokata lub radcy prawnego, mogą uzyskać profesjonalne porady prawne w Akademickiej Poradni Prawnej dla studentek i studentów APS. Poradnia świadczy konsultacje prawne, prowadzi wykłady akademickie, udostępnia materiały oraz angażuje studentki i studentów do aktywnego zaangażowania się w problematykę prawną poprzez ogłaszane konkursy. Poradnictwo prawne świadczone jest tam przez dwóch prawników – nauczycieli akademickich zatrudnionych w Akademii, posiadających wykształcenie oraz umiejętności niezbędne do oferowania poradnictwa prawnego. Terminy dyżurów oraz kontakt podane są na stronie Uczelni (www.aps.edu.pl w zakładce Studenci > Wsparcie dla studentów).

8.1.7 Wsparcie w kontynuowaniu kształcenia i wchodzeniu na rynek pracy

Studenci *pedagogiki specjalnej* mogą kontynuować kształcenie na studiach podyplomowych, jak również – po spełnieniu odpowiednich wymagań – w Szkole Doktorskiej.

Pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej wspierają studentów w działalności zawodowej, tworząc przestrzeń podczas zajęć dydaktycznych oraz pozadydaktycznych do kontaktu z praktykami (podczas zajęć w ramach programów poszczególnych specjalnościach).

We wchodzeniu na rynek pracy szczególnie przydatne są praktyki zawodowe. Zasady odbywania praktyk określone są w „Regulaminie praktyk studenckich” (Regulamin oraz inne niezbędne dokumenty dla studentów i pracowników w obszarze praktyk dostępne są na stronie Uczelni www.aps.edu.pl w zakładce Studenci > Przebieg studiów > Praktyki). Oferta praktyk jest rozwijana poprzez podpisywanie porozumień w sprawie realizacji praktyk. W uczelni działa Biuro Praktyk, które umożliwia studentom nawiązanie kontaktu z instytucjami. Studenci mają przydzielonego Opiekuna praktyk do każdego rodzaju praktyki.

Zdarza się, że w czasie realizacji praktyki studenci nawiązują relacje z pracodawcami i znajdują zatrudnienie. Spotkania z dyrektorami szkół, przedszkoli, Poradni PPP pokazują, że absolwenci kierunku *pedagogika specjalna* są poszukiwanymi pracownikami, oraz dobrze radzą sobie na rynku pracy.

8.1.8 Różne rodzaje aktywności studentów

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie jest uczelnią sprzyjającą realizowaniu przez studentów różnych rodzajów aktywności, odpowiadających ich potrzebom sportowym, artystycznym czy organizacyjnym.

Od wielu lat działa w uczelni Akademicki Związek Sportowy, w ramach którego studenci i studentki mogą uczestniczyć w spotkaniach sekcji: piłki siatkowej kobiet, piłki koszykowej kobiet, piłki ręcznej kobiet oraz futsalu mężczyzn. Obowiązkowe zajęcia na I roku z wychowania fizycznego pozwalają studentom na wybór określonej formy zajęć: aerobik, siłownia czy gry zespołowe. Nasi studenci uczestniczą w różnych rozgrywkach i zawodach, zdobywając nagrody drużynowe i indywidualne. Od kilku lat, w trakcie święta uczelni w maju, organizowany jest w Parku Szczyliwickim bieg im. Marii Grzegorzewskiej, w którym tłumnie uczestniczą nie tylko studenci, ale także pracownicy APS.

Studenci *pedagogiki specjalnej* angażowani są również w akcje informacyjne oraz promujące Akademię Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie między innymi poprzez udział w nowatorskim programie AMBASADORSKI PROGRAM STUDENTEK ORAZ STUDENTÓW AKADEMII PEDAGOGIKI SPECJALNEJ IM. MARIII GRZEGORZEWSKIEJ (pomysłodawczyni: dr hab. Diana Aksamić, prof. APS; Instytut Pedagogiki Specjalnej). Zgodnie z założeniami programu z każdego kierunku wyłoniono po 4-5 studentów, których przeszkolono w zakresie prezentacji Uczelni (poszczególne kierunki, specjalności, zasady rekrutacji (terminy), życie Uczelni (koła naukowe, możliwości wyjazdu w ramach programu Erasmus+, stowarzyszenia). Następnie ambasadorzy nawiązywali kontakt z wybranymi liceami w celu dokonania prezentacji Uczelni w formie spotkania z kandydatami na studia (klasy maturalne, ewentualnie klasy będące rok przed maturą). Łącznie w Programie wzięło udział

34 studentów APS (4 z Instytutu Pedagogiki Specjalnej). Pierwsza edycja programu była realizowana w roku akademickim 2022/23. Należy podkreślić fakt, iż było duże zainteresowanie wśród studentów pełnieniem funkcji Ambadora. Program będzie kontynuowany w kolejnych latach.

8.2 Dostęp do wykwalifikowanej kadry administracyjnej

8.2.1 Organizacja prowadzenia kształcenia i obsługi administracyjnej

Sprawami kształcenia w APS zajmuje się Prorektor ds. Kształcenia³⁸. Do zadań Prorektora ds. Kształcenia należy w szczególności nadzór w zakresie organizacji studiów, planów i programów studiów, procesu zapewniania jakości kształcenia, praktyk zawodowych studentów, tworzenia nowych kierunków studiów i specjalności, studiów podyplomowych, oraz kursów dokształcających i szkoleń, działalności studiów podyplomowych oraz kursów dokształcających i szkoleń w Akademii, obsady zajęć i obciążeń dydaktycznych nauczycieli akademickich; rozpatrywanie odwołań i wydawanie decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach studentów związanych z tokiem studiów na poziomie drugiej instancji, w oparciu o stosowne upoważnienie zgodne z wymogami Kodeksu postępowania administracyjnego otrzymane od Rektora; współpraca z jednostkami pozauczelnianymi w zakresie kształcenia oraz zapewniania jakości kształcenia; współpraca z Senacką Komisją ds. Kształcenia i Spraw Studenckich; współpraca z dyrektorami kierunków i Kwestorem w zakresie ustalania opłat za studia i zajęcia dydaktyczne; dysponowanie, we współpracy z Samorządem Studenckim, funduszem materialnym i własnym funduszem stypendialnym Akademii oraz rozpatrywanie odwołań studentów od decyzji Komisji Stypendialnej w oparciu o stosowne upoważnienie zgodne z wymogami Kodeksu postępowania administracyjnego otrzymane od Rektora; współpraca z Zarządem Samorządu Studenckiego w zakresie określonym w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym oraz regulacjach wewnętrznych; rejestracja organizacji studenckich; przyjmowanie rocznych sprawozdań z działalności organizacji studenckich.

Kadra administracyjna wspierająca studentów w procesie kształcenia składa się z pracowników z wykształceniem wyższym i średnim, z wieloletnim doświadczeniem, którzy w swojej pracy nieustająco podnoszą kwalifikacje i służą pomocą nie tylko studentom, ale także młodszym, mniej doświadczonym pracownikom. Zakres zadań i odpowiedzialności jednostek administracyjnych oraz ich pracowników reguluje Regulamin organizacyjny APS (załącznik nr 2 do Zarządzenia Rektora APS Nr 239/2019 z dnia 30 września 2019 roku). System obsługi administracyjnej studentów znajduje się w pionie organizacyjnym Prorektora ds. kształcenia i składa się z następujących jednostek:

Biuro Spraw Studenckich (BSS) – do zadań należy w szczególności³⁹: współpraca z dyrektorami studiów w zakresie spraw związanych z przebiegiem studiów (m.in. seminaria, fakultety, nostryfikacje); przyjęcie z Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej kompletu dokumentów osób przyjętych w wyniku rekrutacji na I rok studiów w danym roku akademickim; sprawdzanie kompletności dokumentów przyjętych od Uczelnianej Komisji Rekrutacyjnej; transport danych kandydatów z systemu IRK do systemu USOS i nadanie numerów albumów; zlecenie wydruku ELS i przedłużanie ważności ELS; prowadzenie dokumentacji przebiegu studiów w formie papierowej i elektronicznej zgodnie z obowiązującymi przepisami; przygotowanie i wydanie studentom różnego rodzaju zaświadczeń; prowadzenie korespondencji ze studentami w sprawach dotyczących przebiegu studiów; monitorowanie i kontrola wnoszenia opłat za studia (zgodnie z procedurą obsługi modułu opłat za usługi edukacyjne w USOS); sporządzanie obowiązujących statystyk i sprawozdawczości w zakresie organizacji i przebiegu studiów (w tym w systemie POL-on); przygotowanie akt i niezbędnej dokumentacji do egzaminu dyplomowego; prowadzenie spraw związanych z praktykami studenckimi i hospicjami we współpracy z koordynatorem praktyk oraz opiekunami i kierownikami praktyk; przekazanie do archiwum akt studentów skreślonych. Biuro Spraw Studenckich prowadzi obsługę sekretarską dyrektorów studiów.

³⁸[21383 Zarządzenie nr 33 2020.pdf](#)

³⁹[Zarządzenie Rektora 2019-239 zal 2.pdf](#)

Biuro Organizacji Kształcenia – do jego zadań należy: wsparcie dyrektorów studiów w zakresie: opracowywania programów studiów, materiałów do suplementów, wzorów dyplomów studiów wyższych, materiałów informacyjnych dla promocji i rekrutacji, aktów prawnych dotyczących procesu kształcenia, sprawdzenia poprawności obsad; współpraca z właściwymi jednostkami organizacyjnymi w zakresie opracowywania wzorów decyzji administracyjnych, projektów regulaminów, zarządzeń i innych aktów regulujących rekrutację i przebieg studiów wyższych, a także wsparcie działań mających na celu zwiększenie elektronizacji obsługi procesu kształcenia; bieżące monitorowanie zmian w ustawodawstwie dotyczących kształcenia i spraw studenckich oraz przekazywanie informacji do kierowników jednostek organizacyjnych; aktualizacja strony internetowej i IRK, BIP w zakresie informacji dotyczących kształcenia i związanych z nim aktów prawnych; udzielanie informacji kandydatom na studia wyższe poza okresem rekrutacji; koordynacja sprawozdawczości dotyczącej spraw studenckich, m.in. POL-on, GUS, WKU, raporty dotyczące jakości kształcenia. Sporządzanie zestawień na potrzeby kierownictwa Akademii; prowadzenie rejestru i przyjmowanie sprawozdawczości organizacji studenckich; współpraca z komisją rekrutacyjną w zakresie przyjmowania na studia wyższe kandydatów z zagranicy; współpraca z Biurem Spraw Studenckich w zakresie weryfikacji dokumentów studentów cudzoziemców; współpraca z uczelnianym koordynatorem Erasmus+ w zakresie obsługi studentów w ramach europejskich programów wymiany studenckiej; prowadzenie dokumentacji i sprawozdawczości w zakresie obsługi studentów cudzoziemców i studentów europejskich programów wymiany (w USOS, POL-on, NAWA).

Biuro Pomocy Materialnej i Absolwentów – do jego zadań należy: obsługa stypendiów dla studentów i doktorantów z funduszu pomocy materialnej: przygotowanie projektów aktów normatywnych dotyczących pomocy materialnej, gromadzenie dokumentacji, sprawdzanie poprawności złożonych dokumentów oraz obliczanie wysokości dochodu, sporządzanie list wypłat stypendiów dla studentów i doktorantów, przygotowanie i wydawanie decyzji administracyjnych, prowadzenie rejestrów decyzji administracyjnych; obsługa stypendiów doktoranckich: przygotowanie projektów aktów normatywnych dotyczących stypendiów doktoranckich, gromadzenie dokumentacji, sporządzanie list wypłat stypendiów, przygotowanie decyzji administracyjnych, prowadzenie rejestrów decyzji administracyjnych, obsługa Programu Stypendialnego dla Polonii w ramach Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej: rozdział stypendiów na podstawie skierowań z NAWA, sporządzanie list wypłat stypendiów, sporządzanie semestralnych sprawozdań dla NAWA; obsługa studenta kończącego studia: przygotowanie projektów aktów normatywnych dotyczących absolwentów, wprowadzanie danych dotyczących egzaminu dyplomowego/magisterskiego do dyplomu i suplementu, drukowanie i wydawanie dyplomów i suplementów, prowadzenie księgi dyplomów, przekazywanie dokumentacji absolwentów do archiwizacji; a ponadto: prowadzenie spraw związanych z przyznawaniem miejsc w domach studenckich, sporządzanie obowiązujących statystyk i sprawozdawczości w zakresie stypendiów i absolwentów, bieżąca obsługa absolwentów, prowadzenie ewidencji i gospodarki drukami ścisłego zarachowania pobieranych z magazynu Akademii, aktualizacja informacji dotyczących stypendiów i absolwentów na stronie internetowej Akademii.

Biuro Planowania Kształcenia – do jego zadań należy: planowanie kształcenia: przygotowywanie obsady pedagogicznej dla poszczególnych lat studiów we współpracy z dyrektorami instytutów, kierownikami katedr, zakładów oraz pracowni, przygotowywanie kart obciążeń dydaktycznych dla nauczycieli akademickich, opracowywanie semestralnych/rocznych rozkładów zajęć dydaktycznych dla studiów I i II stopnia, jednolitych studiów magisterskich, studiów III stopnia/szkoły doktorskie (z wyłączeniem studiów podyplomowych) z uwzględnieniem podziału na grupy wykładowe, ćwiczeniowe oraz wykorzystanie pomieszczeń dydaktycznych; organizacja kształcenia: bieżące uaktualnianie obsady oraz zmiany w planach, współpraca z nauczycielami akademickimi w sprawie ustalania zajęć, hospitacji, seminariów, przygotowywanie wykazu obciążeń sal dydaktycznych, zamieszczenie na stronie internetowej Akademii rozkładów zajęć, wykazów odwołanych zajęć oraz innych informacji związanych z tokiem kształcenia, umieszczanie rozkładów zajęć w USOS i ich bieżąca aktualizacja dla studiów stacjonarnych, doktoranckich i niestacjonarnych, przyjmowanie oraz przechowywanie dokumentacji osobowej (podanie o zatrudnienie, kopie dyplomów, CV) nauczycieli akademickich zatrudnianych na umowy cywilnoprawne, sporządzanie

i rozliczanie umów cywilnoprawnych na przeprowadzenie zajęć dydaktycznych na studiach stacjonarnych, niestacjonarnych i doktoranckich/szkołach doktorskich, wydawanie zaświadczeń o przebiegu i okresie zatrudnienia pracowników zatrudnianych na umowy cywilnoprawne; a ponadto: rezerwacja sal dla studiów podyplomowych, na konferencje, na zebrania kół naukowych oraz przekazywanie informacji w tym zakresie do Działu Administracyjnego i Działu Informatyczno-Medialnego, sporządzanie zestawień dla potrzeb kierownictwa Akademii oraz sprawozdawczości w zakresie obciążeń dydaktycznych, gromadzenie składanych na koniec roku akademickiego indywidualnych kart zrealizowanego obciążenia dydaktycznego oraz kart obciążenia dydaktycznego na następny rok akademicki, rozliczanie pensum pracowników badawczo-dydaktycznych Akademii, przygotowywanie listy wynagrodzeń godzin ponadwymiarowych pracownikom dydaktycznym i badawczo-dydaktycznym Akademii, rozliczanie zajęć realizowanych przez uczestników studiów doktoranckich Akademii w ramach praktyk doktoranckich, archiwizacja dokumentów.

Koordinator praktyk – do zadań uczelnianego koordynatora praktyk należy: współtworzenie strategii realizacji praktyk studenckich w Uczelni oraz sprawowanie merytorycznego nadzoru nad ich przebiegiem, nadzór nad przestrzeganiem procedury składania programów praktyk (syllabusów) przez opiekunów praktyk z ramienia Uczelni oraz ocena merytoryczna tych programów, współdziałanie z opiekunami praktyk z ramienia Uczelni w zakresie kontroli przebiegu realizacji praktyk poszczególnych specjalności, nadzór nad kompletowaniem dokumentacji niezbędnej do opracowania sprawozdania dla rozliczeń finansowych wszystkich praktyk za dany rok akademicki, współpraca z dyrektorami/kierownikami placówek przyjmujących studentów na praktyki, Studenckim Biurem Wolontariatu APS i innymi jednostkami, jak też nawiązywanie współpracy z placówkami zgłaszającymi swoje zainteresowanie przyjmowaniem studentów na praktyki, przygotowywanie wzorów i treści porozumień lub umów zawieranych z placówkami, w których odbywają się praktyki (zakładami pracy).

Biuro Aplikacji Komputerowych – do jego zadań należy m.in.: administrowanie systemem USOS oraz aplikacjami powiązаныmi, wdrażanie nowych aplikacji oraz modułów funkcjonalnych w ramach projektu USOS; administrowanie aplikacjami wspierającymi obsługę toku studiów; współpraca z Działem Informatyczno-Medialnym w zakresie integracji uczelnianych systemów informatycznych; zarządzanie uprawnieniami użytkowników uczelnianych systemów informatycznych obsługiwanych przez Biuro; zapewnienie wsparcia użytkownikom uczelnianych systemów informatycznych, w tym szkolenia dla użytkowników; promowanie oraz wdrażanie nowych rozwiązań informatycznych wspierających funkcjonowanie Akademii; monitorowanie bezpieczeństwa eksploatowanych oraz wdrażanych rozwiązań teleinformatycznych; przygotowywanie uczelnianych rejestracji dla studentów i nadzór techniczny nad ich przebiegiem; wprowadzanie do systemu USOS nowych planów: kodowanie przedmiotów, definiowanie etapów kształcenia, aktualizacja słowników (dla studiów pierwszego i drugiego stopnia, jednolitych studiów magisterskich); generowanie protokołów zaliczeń i egzaminów, w tym egzaminów poprawkowych (dla studiów pierwszego i drugiego stopnia, jednolitych studiów magisterskich); współpraca z innymi jednostkami w zakresie obsługi oraz rozwoju aplikacji komputerowych.

8.2.2 Sposoby rozstrzygnięcia skarg i rozpatrywania wniosków zgłaszanych przez studentów

Studenci APS mogą złożyć podanie i wnioski na odpowiednich, dostępnych na stronie uczelni formularzach do Biura Spraw Studenckich (BSS). Mogą je złożyć osobiście w biurze (BSS) lub elektronicznie – poprzez system USOS. Po opisanu otrzymanego podania przez pracowników BSS, wszelkie podania czy wnioski studentów przekazywane są do rozpatrzenia do Dyrektorek Studiów. W praktyce bywa również tak, że studenci wnioski i skargi składają bezpośrednio do Doradcy studentów, czy Dyrektora Instytutu. Wówczas również sprawa jest przekazywana do rozpatrzenia przez Dyrektorów Studiów. W przypadku, gdy student nie byłby usatysfakcjonowany rozwiązaniem, może zgodnie z regulacjami wewnętrznymi odwołać się do Rektora.

Przedstawiciele studentów – członkowie zarządu Samorządu Studentów uczestniczą w posiedzeniach uczelnianych gremiów: Senatu, komisjach senackich, w tym spotykającej się raz w miesiącu Komisji Kształcenia. Uczestnictwo ich w obradach stwarza także okazję do zgłaszania wszelkich uwag dotyczących studiowania.

Możliwość składania skarg i wniosków daje również przeprowadzana raz w każdym semestrze ankietyzacja. W zamieszczonych w systemie USOS ankietach dotyczących zajęć jest miejsce na wpisywanie komentarzy. Wyniki ankietyzacji są później przedmiotem analiz zarówno w Instytucie Pedagogiki Specjalnej (na poziomie kierownika Zakładu oraz Dyrektora Instytutu), jak i na szczeblu Prorektora ds. Kształcenia. W przypadku negatywnych ocen kierownik zakładu zobligowany jest do podjęcia rozmowy z pracownikiem w celu wyjaśnienia sytuacji i rozwiązania problemu.

W przypadku, gdy skargi studentów dotyczą prowadzenia zajęć możliwe jest również przeprowadzenie hospitacji w trybie interwencyjnym, zakończonej przygotowaniem protokołu z uwagami, komentarzami i zaleceniami dla prowadzącego. W przypadku gdyby doszło, zgodnie z wewnętrznymi regulacjami prawnymi, do rażącego naruszenia zasad prowadzenia zajęć nauczyciel niezwłocznie odsuwany jest od ich prowadzenia.

8.2.3 Działania informacyjne i edukacyjne dotyczące bezpieczeństwa studentów

W Uczelni podejmowane są działania informacyjne i edukacyjne dotyczące bezpieczeństwa studentów, studenci mają obowiązkowe zajęcia z Bezpieczeństwa i higieny pracy. W każdym semestrze uczelnia przeprowadza alarm przeciwpożarowy, mający na celu przeciwdziałanie procedur zarządzających sytuacją kryzysową. Procedura przeciwdziałania mobbingowi i dyskryminacji opisana jest w Zarządzeniu Nr 232/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 20 września 2019 r. w sprawie zasad przeciwdziałania mobbingowi i dyskryminacji w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej. Na jej mocy powołana jest Komisja ds. Przeciwdziałania Mobbingowi i Dyskryminacji w APS, która zajmuje się zgłaszanymi przez pracowników i studentów sprawami dotyczącym dyskryminacji i mobbingu. Studenci, ofiary mobbingu i/lub dyskryminacji mogą szukać pomocy w Akademickiej Poradni Psychologicznej oraz w Poradni Prawnej.

Kodeks Etyki Studenta Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie (Załącznik do Uchwały Nr 178/11-12 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 20 czerwca 2012r.⁴⁰), umieszczony na stronie uczelni (www.aps.edu.pl zakładka Studenci > Kodeks etyki studentów) określa wskazane zachowania studentów wyrażające się szacunkiem wobec każdego człowieka, co wpisane jest również w misję uczelni.

8.2.4 Sposoby, częstotliwości i zakresu monitorowania, oceny i doskonalenia systemu wsparcia

Różnorodne formy wsparcia studentów są przedmiotem cyklicznych analiz prowadzonych w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Raporty zawierające diagnozę stanu obecnego i zalecenia dotyczące doskonalenia systemu wsparcia zamieszczane są na stronie internetowej APS w zakładce Kształcenie – Jakość kształcenia. Raporty powstają co 4 lata (2012, 2016, 2020) w oparciu o opinie nauczycieli akademickich, pracowników administracji i studentów. Interesariusze oceniają w nich różne aspekty funkcjonowania procesu kształcenia w przestrzeni akademickiej APS, w tym politykę wspierania i motywowania studentów. Rekomendacje stanowią podstawę do wdrażania nowych rozwiązań w tych zakresach, za co odpowiadają Dyrektorki Studiów oraz Prorektor ds. Kształcenia.

APS stara się również reagować na bieżąco na sugestie płynące od studentów, jak również dba o wprowadzanie w systemie wsparcia zmian związanych z modyfikacją obowiązującego prawa.

Wszelkie informacje dotyczące wsparcia studentów APS zawarte są na stronie internetowej uczelni (www.aps.edu.pl zakładka Studenci).

⁴⁰http://www.aps.edu.pl/media/ap4doy0z/8841_zalacznik_kodeks_etyki_studenta_nr_178_11_12.pdf

Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach

Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej realizuje politykę informacyjną z uwzględnieniem zasady transparentności i pełnego dostępu do informacji wszystkich zainteresowanych – zarówno społeczności akademickiej, podmiotów zewnętrznych, jak i przyszłych studentów i studentek. Wszelkie informacje na temat programów studiów, warunków ich realizacji, osiągniętych rezultatów i prowadzonej działalności spełniają kryterium dostępności dla osób o szczególnych potrzebach, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami (Dz. U z 2019 r., poz. 1696).

Realizacji polityki informacyjnej służy funkcjonowanie strony internetowej Uczelni (www.aps.edu.pl), systemu USOS (<https://usosweb.aps.edu.pl/>), Internetowej Rekrutacji Kandydatów (IRK) (<https://rekrutacja.aps.edu.pl/pl/>), Biuletynu Informacji Publicznej (<http://bip.aps.edu.pl/>) oraz wewnętrznej sieci intranetowej (<http://www.aps.edu.pl/pracownicy/intranet/>).

Uczelnia realizuje obowiązki wynikające z ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji (Dz. U z 2001 r., Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.). Ważną rolę w zakresie polityki informacyjnej prowadzonej przez Uczelnię odgrywa współpraca z mediami oraz aktywność w mediach społecznościowych. Informacje o rekrutacji, programie i procesie kształcenia na ocenianym kierunku oraz jego wynikach są w pełni dostępne i sprofilowane zgodnie z potrzebami określonych grup odbiorców, np. aktualnych i przyszłych studentek i studentów.

Zasady rekrutacji, wymogi rekrutacyjne oraz zestaw efektów kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* udostępniany jest kandydatom w systemie IRK oraz jest zamieszczony na stronie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w zakładce: <http://www.aps.edu.pl/rekrutacja/pedagogika-specjalna/>

W zakładce: <http://www.aps.edu.pl/rekrutacja/pedagogika-specjalna/studia-stacjonarne-jednolite-magisterskie/> znajdują się informacje o specjalnościach realizowanych w ramach studiów stacjonarnych, natomiast w zakładce: <http://www.aps.edu.pl/rekrutacja/pedagogika-specjalna/studia-niestacjonarne-jednolite-magisterskie/> zamieszczone są informacje o specjalnościach realizowanych w ramach studiów niestacjonarnych na kierunku pedagogika.

Z kolei w zakładce: Studenci: <http://www.aps.edu.pl/studenci/> znajdują się informacje dla obecnych studentów i studentek. Informacje te obejmują m. in. program kształcenia, bieżące plany zajęć, możliwości rozwoju i wsparcia, informacje o praktykach studenckich, wymianie międzynarodowej, samorządzie studentów, kołach naukowych i inne. Informacje te są na bieżąco aktualizowane i poprawiane zgodnie z potrzebami obecnych studentów i studentek przez Biuro ds. Promocji.

Studenci i studentki wszystkich kierunków, w tym *pedagogiki specjalnej* oraz pracownicy Uczelni korzystają z systemu USOS. W zakładkach systemu USOS dedykowanych poszczególnym przedmiotom znajdują się sylabusy zawierające szczegółowy spis efektów kształcenia oraz planowanych metod ich weryfikacji, opis przedmiotu wraz z problematyką zajęć oraz listą lektur. W latach akademickich 2019/2020, 2020/2021 oraz 2021/2022 w sylabusach szczegółowo uwzględniono zasady prowadzenia zajęć oraz zasady zaliczania przedmiotów w formie zdalnej, z wykorzystaniem m.in. MS Teams, umieszczono linki do poszczególnych zespołów utworzonych przez osoby prowadzące poszczególne zajęcia.

Z kolei w internetowym systemie Archiwum Prac Dyplomowych (APD) – zakładka: <https://apd.aps.edu.pl/> znajdują się dane dotyczące prac dyplomowych, pliki prac, raporty z systemu antyplagiatowego, recenzje prac, protokoły z obron. Studenci mają dostęp do szczegółowych informacji odnośnie przygotowanych przez nich prac.

Pracownicy Uczelni korzystają z Intranetu APS <http://www.aps.edu.pl/pracownicy/intranet/> jako bazy publikującej stanowione w Akademii prawo wewnętrzne, opisy procedur działania organów statutowych Akademii, instrukcje i druki wewnętrzne oraz rozsyłane elektronicznie do poszczególnych pracowników newslettery i inne wiadomości tekstowe na konta pocztowe.

Pracownicy oraz studenci i studentki otrzymują na bieżąco informacje na temat korzystania z aktualizowanych aplikacji i narzędzi internetowych, m.in. za pośrednictwem poczty elektronicznej. W latach akademickich 2019/2020 oraz 2022/2023 przeprowadzono we wszystkich instytutach Uczelni szkolenie z Zarządzania bezpieczeństwem informacji w APS.

Strona internetowa uczelni posiada funkcjonalne zakładki ułatwiające dostęp do wybranych informacji, co umożliwia wszystkim interesariuszom wewnętrznym, jak i zewnętrznym dostęp do przejrzystych i wyczerpujących danych. W roku akademickim 2019/2020 wprowadzono zmiany na stronie internetowej APS wynikające ze zmiany struktury uczelni na skutek ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U z 2018 r., poz. 1668 z późn. zm.).

W zakładce Instytut Pedagogiki Specjalnej: <http://www.aps.edu.pl/instytuty/instytut-pedagogiki-specjalnej/> znajdują się szczegółowe informacje charakteryzujące Instytut prowadzący studia z *pedagogiki specjalnej*: sylwetki naukowe pracowników Instytutu, listy instytucji i placówek z którymi współpracują Katedra Interdyscyplinarnych Studiów nad Niepełnosprawnością i poszczególne Zakłady wchodzące w skład IPS, projekty realizowane przez pracowników IPS, informacje o kołach naukowych działających w ramach Instytutu i inne. Informacje te są regularnie aktualizowane. Ponadto, informacje o osiągnięciach i działalności Instytutu Pedagogiki Specjalnej są zamieszczane na profilu FB Uczelni.

Wszystkie uchwały i zarządzenia wydawane w Uczelni, również te odnoszące się do aktualnych programów studiów, regulaminu studiów publikowane są również w Biuletynie Informacji Publicznej Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej <http://bip.aps.edu.pl/>

Na temat funkcjonowania polityki informacyjnej APS interesariusze wewnętrzni mogą wypowiadać się w trakcie prowadzonych badań ewaluacyjnych, a także mogą przysyłać wszelkie uwagi, skargi, wnioski, refleksje oraz propozycje doskonalenia tejże polityki na skrzynkę kontaktową jakosc@aps.edu.pl. O tej możliwości przypominają cyklicznie powtarzane akcje plakatowe oraz informacje na stronie internetowej Uczelni. Co ważne, w latach akademickich 2019/2020, 2020/2021 oraz 2021/2022 na stronie Uczelni w zakładce Covid-19 publikowane były zarówno Zasady bezpieczeństwa związane z zapobieganiem rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2, jak i wszystkie akty prawa wewnętrznego dotyczące organizacji kształcenia w warunkach zapobiegania Covid-19, ustanowione przez Uczelnię. Podobnie, w zakładce <http://www.aps.edu.pl/studenci/ksztalcenie-zdalne/> znajdują się informacje na temat aktywacji konta Office 365 w Uczelni oraz szczegółowa instrukcja MS Teams, ułatwiająca studentom i studentkom korzystanie z niej.

Kierunek *pedagogika specjalna* i poszczególne specjalności realizowane w ramach tego kierunku w APS promowane są poprzez filmy zamieszczone na stronie internetowej Uczelni w zakładce Rekrutacja: <http://www.aps.edu.pl/rekrutacja/pedagogika-specjalna/>.

Podsumowując, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej zapewnia publiczny dostęp do aktualnej, kompleksowej, zrozumiałej i zgodnej z potrzebami różnych grup odbiorców informacji o programie studiów i realizacji procesu nauczania i uczenia się na kierunku *pedagogika specjalna* oraz uzyskiwanych kwalifikacjach, warunkach przyjęcia na studia i możliwościach dalszego kształcenia, a także o zatrudnieniu absolwentów. Zakres przedmiotowy i jakość informacji o studiach podlegają systematycznym ocenom, w których uczestniczą studenci i studentki oraz inni odbiorcy informacji, a wyniki tych ocen podlegają analizie i są wykorzystywane w działaniach doskonalących.

Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów

10.1 Polityka jakości, sposoby i zakres bieżącego monitorowania oraz okresowego przeglądu programu studiów i źródła informacji wykorzystywanych w tych procesach

Zasadniczym celem budowania i skutecznego realizowania polityki jakości w APS jest systematyczne doskonalenie jakości kształcenia akademickiego. Osiągnięciu tego celu służy Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia (WSZJK) wprowadzony w 2010 roku Uchwałą nr 88/09-10 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 15 września.

W związku ze zmianami organizacyjnymi w Uczelni (zniesienie funkcjonowania wydziałów) konieczne było znowelizowanie zasad funkcjonowania i organizacji WSZJK. Nowe zasady wprowadzono w życie Zarządzeniem nr 240/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 października 2019 roku. Kolejne zmiany doskonalące i obecnie obowiązujące zasady działania oraz organizacji Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia wprowadzono Zarządzeniem nr 474/2023 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 czerwca 2023 r. (Na podstawie § 15 ust. 2 pkt. 13 oraz § 73 ust. 2 pkt. 2 Statutu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej, stanowiącego załącznik do uchwały Senatu APS nr 167/2019 z dnia 16 maja 2019 r., oraz § 1 ust. 3 oraz § 2 ust. 4 Uchwały nr 88/09-10 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z 15 października 2010 roku.

Wewnętrzny System Zapewniania Jakości Kształcenia obejmuje stały monitoring, systematyczną ocenę stanu rzeczy, działania doskonalące i innowacyjne w zakresie następujących obszarów:

- 1) organizacji i warunków materialnych procesu kształcenia;
- 2) planów i programów kształcenia w wymiarze koncepcyjnym i realizacyjnym (prowadzonego procesu kształcenia i oceny jego efektów);
- 3) potencjału osób uczestniczących w procesie kształcenia, w tym jakości naukowo-dydaktycznej nauczycieli akademickich, kompetencji pracowników administracji i obsługi zaangażowanych w proces kształcenia, potencjału studentów oraz jakości relacji społecznych;
- 4) dostosowania programu kształcenia, w tym kierunkowych efektów uczenia się i planów studiów do aktualnych obowiązujących aktów prawnych;
- 5) spójności kształcenia i uzyskiwanych kwalifikacji zawodowych z potrzebami rynku pracy.

Ad. 1) Ocena i monitoring organizacji i warunków materialnych procesu kształcenia obejmuje:

- bazę materialną, a w szczególności: infrastrukturę dydaktyczną; bazę lokalową i wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych we wspomaganiu dydaktyki; stan zasobów i dostępność pomocy naukowych (w tym zasobów bibliotecznych), informatycznych, audiowizualnych; stan zaplecza socjalnego;
- organizację zajęć dydaktycznych i konsultacji: struktura planów zajęć; liczebność grup wykładowych, ćwiczeniowych i seminaryjnych;
- proporcje w zakresie liczby nauczycieli akademickich do liczby studentów;
- dostępność kontaktów z nauczycielami akademickimi, władzami i obsługą administracyjną procesu kształcenia;
- system gromadzenia i wykorzystywania informacji o procesie kształcenia: USOS – funkcjonalność USOS i sposób wykorzystywania jego możliwości komunikacyjnych; umiejętność korzystania z systemu USOS – studentów, kadry.

Ad. 2) Ocena i monitoring planów i programów kształcenia obejmuje:

- konstrukcję planów i programów nauczania rozpatrywaną w kontekście ich spójności z sylwetką absolwenta oraz deskryptorami efektów uczenia się;
- procedurę budowania, zatwierdzania, modyfikowania planów i programów studiów;
- realizację procedur dotyczących planów i programów kształcenia;
- ocenę wartości realizowanych zajęć dokonywaną przez studentów w kontekście ich efektywności dla rozwoju zawodowego i osobistego;
- dobór metod dydaktycznych;
- zasady oceniania studentów i obiektywizacji egzaminów;
- jakość prac dyplomowych i kryteriów ich oceny;
- sposoby prowadzenia i dokumentowania weryfikacji efektów uczenia się.

Ad. 3) Ocena i monitoring rozwoju potencjału osób uczestniczących w procesie kształcenia obejmuje:

- jakość naukowo-dydaktyczną kadry i sposoby doskonalenia;
- satysfakcję zawodową kadry naukowo-dydaktycznej i administracyjnej;
- oczekiwania i zadowolenie ze studiów studentów;

- relacje interpersonalne (oczekiwane i realnie istniejące) pomiędzy nauczycielami akademickimi, studentami i pracownikami administracji zaangażowanymi w proces kształcenia.

Ad. 4) Ocena i monitoring spójności kształcenia i uzyskiwanych kwalifikacji zawodowych z potrzebami rynku pracy obejmuje:

- przygotowanie praktyczne studentów w trakcie studiów (w miejscu praktyk);
- udział pracodawców w kształtowaniu koncepcji kształcenia i dostosowywanie kwalifikacji absolwenta do oczekiwań rynku pracy;
- badanie ocen osiągniętego przygotowania zawodowego absolwentów i ich losów zawodowych.

Zgodnie z Zarządzeniem nr 474/2023 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 1 czerwca 2023 r. §2 do realizacji zadań Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia zobowiązane są:

- 1) Uczelniany Zespół ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Zespół powołuje Rektor wg zasady reprezentacji każdego Instytutu oraz każdej grupy interesariuszy wewnętrznych tj. nauczycieli akademickich, pracowników administracji, studentów i doktorantów. Instytuty zatrudniające powyżej 50 pracowników mają prawo do dwóch reprezentantów;
- 2) Instytutowe Zespoły ds. Jakości Kształcenia powoływane przez Dyrektora Instytutu;
- 3) Centrum Doskonalenia Dydaktycznego powołane przez Rektora.

Ad. 1)

Do zadań Uczelnianego Zespołu ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia należy: określanie strategii zapewniania jakości kształcenia w APS i przedstawianie jej Rektorowi; określenie zadań planowanych w danym roku akademickim; określanie formy corocznego raportu samooceny; gromadzenie i analizowanie informacji na temat stanu jakości kształcenia w Uczelni; opracowanie na podstawie zebranych informacji – raportu zawierającego wnioski, wskazania i zalecenia dotyczące zapewniania jakości kształcenia oraz rekomendacji dla Rektora (coroczne raporty danych ilościowych i wskaźników jakości kształcenia w APS, w tym także np. w okresie pandemii COVID-19 Raport: *Zdalna edukacja kryzysowa w APS w okresie pandemii COVID-19*); udostępnienie wyników oraz wskazań i zaleceń społeczności APS (raporty podawane do wiadomości publicznej w wersji elektronicznej na stronie APS w zakładce Kształcenie – Jakość Kształcenia (raporty są też corocznie przedstawiane i dyskutowane podczas zebrań Instytutu, a także posiedzeń Senatu APS); sprawdzanie stopnia realizacji wskazań i zaleceń raportu oraz przedstawianie wyników kontroli Rektorowi.

Ad. 2)

Do zadań Instytutowego Zespołu ds. Jakości Kształcenia należy: wspieranie działań pro jakościowych podejmowanych przez Dyrektora Instytutu; współpraca z Uczelnianym Zespołem ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia w gromadzeniu informacji na temat stanu jakości kształcenia w Instytucie; przeprowadzanie audytu wewnętrznego, którego przedmiotem jest obecność nauczycieli akademickich i studentów na zajęciach dydaktycznych.

Ad. 3)

Do zadań Centrum Doskonalenia Dydaktycznego należy: zdobywanie i współdzielenie się wiedzą, doświadczeniami i kompetencjami; budowanie, rozwijanie i podtrzymywanie wspólnoty uczącej się; poszukiwanie nowych obszarów dla dzielenia się wiedzą, także poza Akademią.

Za Koordynację działań Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia odpowiedzialny jest Pełnomocnik Rektora ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Współpracuje on z Przewodniczącym Uczelnianego Zespołu ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia (w funkcji Pełnomocnika Rektora ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia); Koordynatorem Centrum Doskonalenia Dydaktycznego (w funkcji Pełnomocnika Rektora ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia).

Powołane zespoły ds. jakości kształcenia w swych działaniach kierują się zasadą wyzwalaania mechanizmów samoewaluacyjnych i doskonalących proces kształcenia w APS. W ramach WSZJK

zapewniony jest zatem nie tylko okresowy, ale również bieżący monitoring jakości kształcenia m.in. w postaci:

- przeprowadzania hospitacji zajęć, w szczególności prowadzonych przez doktorantów, młodszych lub dopiero rozpoczynających pracę nauczycieli (zgodność prowadzonych zajęć z celami, formami, metodami i spodziewanymi efektami określonymi w sylabusie przedmiotu) Plany planowych hospitacji składane są na początku semestru przez dyrektorów instytutów do Pełnomocnika Rektora ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Po przeprowadzeniu planowej hospitacji osoba hospitująca zobowiązana jest do sporządzenia Protokołu hospitacji. Wzór protokołu określony jest w Zarządzeniu nr 272/2019 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 29 października 2019 roku w sprawie hospitacji zajęć dydaktycznych w ramach Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. W protokole odnotowywane są rozmaite uwagi i obserwacje dotyczące sposobu prowadzenia zajęć oraz realizacji efektów uczenia się. Szczególną wagę mają zawarte w protokole wskazówki i zalecenia dla prowadzącego zajęcia.
- Sprawozdań Doradców Studentów ze współpracy ze studentami. Doradcy Studentów zobowiązani są do składania raz do roku do Pełnomocnika Rektora ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia sprawozdań ze współpracy ze studentami. W sprawozdaniach doradcy odnotowują problemy, z jakimi zgłaszali się studenci oraz zgłaszane przez nich postulaty.
- Oceny ankietowej zajęć dokonywanej przez Studentów na koniec każdego semestru. Ankietyzacja dotycząca zrealizowanych zajęć ma na celu poznanie opinii studentów na temat jakości realizacji przedmiotów umieszczonych w planie studiów.
- Nadzór nad jakością kształcenia zdalnego i hybrydowego w okresie pandemii COVID. Weryfikacja i realizacja sylabusów i dostosowania metod i form pracy oraz metod i form oceny i stopień osiągnięcia efektów uczenia się nabywanych przez studentów w wyniku kształcenia z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, weryfikacja literatury przedmiotu i dostosowanie do wymogów kształcenia zdalnego; odbywanie praktyk zawodowych, w tym realizowanych z wykorzystaniem narzędzi pracy zdalnej.

10.2 Sposoby sprawowania nadzoru merytorycznego, organizacyjnego i administracyjnego nad kierunkiem studiów, kompetencji i zakresu odpowiedzialności osób odpowiedzialnych za kierunek

W Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej program studiów dla kierunku zatwierdzany jest przez Senat na podstawie projektu przygotowanego przez Dyrektora studiów, po zasięgnięciu opinii Samorządu Studenckiego oraz Senackiej Komisji ds. Kształcenia i Spraw Studenckich.

Obecnie nadzór nad kierunkiem studiów jest sprawowany przez Rektora, Prorektora ds. Kształcenia, Dyrektora Studiów oraz Dyrektora Instytutu.

Zgodnie ze Statutem Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie (Załącznik do uchwały nr 216/2021 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 30 czerwca 2021 r.) do zadań Rektora w analizowanym obszarze należy:

- tworzenie studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu;
- sprawowanie nadzoru nad wdrożeniem i doskonaleniem wewnętrznego systemu doskonalenia jakości kształcenia (§ 15);
- w zakresie wskazanym przez Rektora za proces kształcenia w Uczelni odpowiedzialny jest Dyrektor Studiów.

Dyrektor Studiów w ramach swoich kompetencji:

- nadzoruje proces kształcenia i odpowiada za okresowy przegląd programu studiów i jego doskonalenie (§31),
- ustala szczegółową organizację roku na kierunkach, w tym *pedagogika specjalna*, (terminy realizacji kolejnych etapów procedur związanych z rejestracją na specjalności, seminaria

dyplomowe, zajęcia fakultatywne, jak również terminy składania dokumentów i wykonywania czynności związanych z procesem kształcenia);

- na podstawie wyników rejestracji w systemie USOS podejmuje decyzje dotyczące uruchomienia specjalności na kierunku *pedagogika specjalna*, zajęć fakultatywnych z oferty przedstawionej przez pracowników Instytutu;
- podejmuje decyzje w indywidualnych sprawach studentów, w tym wydaje decyzje administracyjne związane z tokiem studiów w zakresie powierzonych mu kompetencji;
- przygotowuje roczne sprawozdanie z realizacji procesu kształcenia na kierunku.

Dyrektor studiów bierze udział w pracach związanych z przygotowaniem projektów regulaminów, zarządzeń Rektora i uchwał Senatu dotyczących procesu kształcenia w APS.

Na poziomie Instytutu nadzór merytoryczny nad kierunkiem studiów sprawuje Dyrektor Instytutu oraz, powoływane doraźnie spośród pracowników Instytutu, zespoły: analizujące na bieżąco programy studiów w celu zaproponowania ewentualnych zmian, a także zespoły analizujące poziom osiągania zakładanych efektów uczenia się. Dyskusje dotyczące merytorycznej zawartości programów studiów odbywają się również podczas zebrań zakładów i katedr, zebrań kierowników zakładów i katedr oraz zebrań Instytutu.

Nadzór organizacyjny nad kierunkiem studiów w Instytucie Pedagogiki Specjalnej należy do kompetencji Wicedyrektora Instytutu. Osoba pełniąca tę funkcję jest odpowiedzialna przede wszystkim za obsady dydaktyczne, przygotowanie oferty zajęć fakultatywnych oraz seminariów dyplomowych dla studentów kierunku *pedagogika specjalna*.

Jakość kształcenia w ramach prowadzonych na kierunku specjalności monitorują Kierownicy Specjalności (sprawdzanie aktualności opisów specjalności, oraz sylabusów zamieszczonych w USOS, weryfikacja zagadnień specjalnościowych na egzamin dyplomowy, hospitacja zajęć i nadzór nad planowanym ich przebiegiem; współpraca z opiekunem praktyk oraz uczelnianym koordynatorem praktyk w zakresie założeń merytorycznych programów praktyk studenckich i zakładanych efektów kształcenia w ramach realizacji praktyki studenckiej przypisanej do specjalności, nadzór nad prawidłowością zapisów w Programie praktyk).

Dyrektorzy studiów, Dyrektorzy Instytutów i Prorektor ds. Kształcenia spotykają się systematycznie w każdym minimum raz w miesiącu na posiedzeniach Komisji Kształcenia, gdzie omawiane są problemy związane z realizacją studiów, jak również przedstawiane są propozycje nowych rozwiązań.

Sprawna organizacja procesu kształcenia możliwa jest dzięki wsparciu administracyjnemu. Na poziomie Instytutu Pedagogiki Specjalnej jest to sekretariat Instytutu, zapewniający Dyrektorowi i Wicedyrektorowi Instytutu pomoc w pracy o charakterze biurowym oraz pośredniczący w przekazywaniu informacji i dokumentów. Na poziomie Uczelni wsparcie administracyjne zapewnia:

- Biuro Planowania Kształcenia (przygotowanie planów zajęć na kierunku na podstawie obsady przygotowanej w Instytucie);
- Biuro Spraw Studenckich (podpinanie grup studentów pod konkretne zajęcia);
- Sekcja Praktyk (przygotowanie dokumentów związanych z praktykami, np. skierowań na praktyki);
- Biuro Aplikacji Komputerowych (przygotowanie rejestracji dla studentów w systemie USOS);
- Biuro Organizacji Kształcenia (wsparcie Dyrektorów studiów w procesie przygotowania dokumentów związanych z procesem kształcenia studentów).

Współpraca na płaszczyźnie merytorycznej, organizacyjnej i administracyjnej zapewnia realizację procesu kształcenia na najwyższym poziomie.

W APS za całość procesu kształcenia, nadzór merytoryczny i organizacyjny, jak również za zapewnienie wsparcia administracyjnego w tym procesie, ostatecznie odpowiedzialny jest Prorektor ds. Kształcenia.

10.3 Zasady projektowania, dokonywania zmian i zatwierdzania programu studiów, przegląd programów studiów

Zasadniczym celem działań podejmowanych w ramach konstruowania, dokonywania zmian i zatwierdzania programu studiów jest zapewnienie jednolitego sposobu modyfikacji, monitorowania i okresowego przeglądu programu studiów, a także weryfikacja realizacji efektów uczenia się studenta. Zasady projektowania, dokonywania zmian i zatwierdzania programu studiów zawarte są w Uchwale nr 201/2021 z dnia 30 czerwca 2021 roku Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej nr 201/2021 z dnia 30 czerwca 2021 r. w sprawie wytycznych do projektowania programów studiów na studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, (z późniejszymi zmianami w 2022 roku), której tekst jednolity stanowi załącznik do Uchwały nr 312/2022 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 23 lutego 2022 r.

Zawarte rekomendacje precyzyjnie określają formalno-merytoryczne zasady konstruowania nowych i zmieniania starych programów oraz sposób opisu (elementy składowe dokumentacji) programu studiów. Znajdują się tam regulacje odnoszące się np. do konieczności uwzględniania w programach studiów efektów uczenia się dotyczących krytycznego korzystania ze źródeł informacyjnych, działań antydyskryminacyjnych, działań na rzecz środowisk społecznych, działań na rzecz samorozwoju i podnoszenia kultury osobistej, ochrony własności intelektualnej, a w programach studiów o profilu ogólnoakademickim dodatkowo efekty z zakresu analizy tekstów naukowych, pisarstwa akademickiego, metodologii badań. Są też ustalenia odnoszące się do maksymalnej liczby godzin kontaktowych w semestrze i ogólnej liczby godzin kontaktowych realizowanych na danym poziomie i w danej formie studiów, jak również spis przedmiotów realizowanych na wszystkich kierunkach w APS (z określeniem wymiaru godzinowego i liczby ECTS oraz formy zajęć).

Prace nad tworzeniem programu studiów przebiegają następująco:

- 1) Spośród pracowników Instytutu Pedagogiki Specjalnej powoływany jest zespół, którego głównym zadaniem jest określenie merytorycznej zawartości programu studiów oraz ustalenie planów studiów dla formy stacjonarnej i niestacjonarnej. Zespoły powoływane są przez Rektora (do roku 2019 po konsultacji z Dziekanem Wydziału Nauk Pedagogicznych, a po zniesieniu funkcjonowania wydziałów w wyniku zmian organizacyjnych w Uczelni, po konsultacji z Dyrektorem studiów). Zespół analizuje zawartość merytoryczną programu z punktu widzenia: nowych trendów i osiągnięć w rozwoju nauki, zgłaszanych przez studentów oczekiwań oraz potrzeby doskonalenia ich kompetencji (interesariuszy wewnętrznych), potrzeby odpowiedzi na sugestie zgłaszane przez rynek pracy, przede wszystkim od opiekunów praktyk w Uczelni i opiekunów w miejscu odbywania praktyk (interesariuszy zewnętrznych). Jeśli propozycje programowe związane są z otwieraniem nowych ścieżek kształcenia specjalnościowego, może je wnieść jednostka, zespół bądź nauczyciel akademicki poprzez zgłoszenie jej do Rektora wraz z uzasadnieniem oraz udokumentowaniem potrzeby dokonania zmiany. Ostateczną decyzję w sprawie utworzenia specjalności na kierunku studiów *pedagogika specjalna* podejmuje Senat APS.
- 2) Wersję programu studiów, wypracowaną przez instytutowy zespół, analizuje pod względem formalnym Dyrektor studiów. W szczególności sprawdza zgodność programu z wytycznymi zawartymi w Uchwale Senatu. Na tym etapie Dyrektor studiów korzysta ze wsparcia administracyjnego Biura Organizacji Kształcenia.
- 3) Wersja programu studiów uznana przez Dyrektora studiów, na tym etapie, za ostateczną kierowana jest do zaopiniowania przez senacką Komisję Kształcenia i Spraw Studenckich. Komisja opiniuje i formułuje uwagi i zalecenia mające na celu udoskonalenie projektu programu. Zespół merytoryczny powołany w Instytucie Pedagogiki Specjalnej jest zobligowany do wprowadzenia zmian zgodnie ze wskazówkami Komisji.
- 4) Program studiów w jego ostatecznej postaci zatwierdza Senat APS. Uchwały Senatu w sprawie programów studiów realizowanych od kolejnego roku akademickiego, w tym ich zmiany,

są podejmowane nie później niż w lutym roku akademickiego poprzedzającego wprowadzanie zmian.

10.4 Ocena osiągnięcia efektów uczenia się przez studentów ocenianego kierunku, przydatność efektów uczenia się na rynku pracy lub w dalszej edukacji i wykorzystania wyników tej oceny w doskonaleniu programu studiów

Ocena stopnia osiągnięcia efektów uczenia się przez studentów dokonywana jest przez nauczycieli akademickich w czasie trwania i na koniec zajęć dydaktycznych zawartych w programach studiów, a kończących się zaliczeniem, zaliczeniem z oceną bądź egzaminem. Nauczyciele akademicy oceniają wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne studentów w sześciostopniowej skali ocen (ocena niedostateczna, dostateczna, dostateczna plus, dobra, dobra plus, bardzo dobra) oraz w dwustopniowej skali zaliczeń (niezaliczone, zaliczone). Podstawą oceny jest precyzyjnie opisany w sylabusie sposób i kryteria dokonywania oceny osiągniętych efektów uczenia się oraz dokonanie tej oceny w oparciu o wskazane kryteria. Najczęściej wykorzystywane przez nauczycieli na kierunku *pedagogika specjalna* sposoby weryfikacji zdobytej wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych podczas seminariów, ćwiczeń, fakultetów, warsztatów to: kolokwia, prace pisemne, analizy przypadków, prezentacje, referaty, zajęcia praktyczne realizowane w placówkach zewnętrznych. Dla wykładu sposobem weryfikacji efektów uczenia się jest egzamin w formie pisemnej (w tym testy z pytaniami zamkniętymi i/lub otwartymi) lub egzamin w formie ustnej.

Warto zwrócić również uwagę na proces weryfikacji efektów uczenia się uzyskanych w wyniku odbycia praktyk. Student, odbywając praktyki zgodnie z programem praktyk, według Regulaminu Praktyk Studenckich, wprowadzonego Zarządzeniem nr 243/20921 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 27 września 2021 roku, ma dwóch opiekunów praktyk – uczelnianego oraz opiekuna w miejscu praktyki (na kierunku *pedagogika specjalna* dotyczy to praktyk w placówkach edukacyjnych, w placówkach wspomagania rozwoju człowieka, w placówkach opiekuńczych, wychowawczych, terapeutycznych). Obaj opiekunowie praktyk są odpowiedzialni za przeprowadzenie praktyk według ustalonych w Regulaminie zasad. Podstawą zaliczenia praktyki przez uczelnianego opiekuna praktyk jest stwierdzenie osiągnięcia efektów uczenia się przez opiekuna praktyk w placówce.

Ostatnim etapem weryfikacji efektów uczenia się jest proces dyplomowania. Standard pracy dyplomowej określa Regulamin seminariów dyplomowych i uzyskiwania tytułu zawodowego w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej przyjęty Zarządzeniem nr 127/2021 Rektora Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 20 stycznia 2021 r. Zapisy Regulaminu wspierają dążenie Uczelni do zapewnienia wysokiej jakości prac dyplomowych i egzaminów dyplomowych. Podnoszeniu jakości prac dyplomowych służy opieka promotorska, obecnie sprawowana nad grupą seminaryjną liczącą od 8 do 12 studentów. Elementem działań związanych z zapewnieniem wysokiej jakości prac jest również procedura sprawdzania oryginalności tekstu, obecnie z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego (JSW). Pozytywny wynik sprawdzenia pracy z wykorzystaniem JSW jest warunkiem zaliczenia przez promotora ostatniej części seminarium dyplomowego.

Praca dyplomowa wprowadzana jest do systemu Archiwum Prac Dyplomowych (APD) przez studenta i potem w nim przechowywana. System APD wykorzystywany jest także w procesie recenzowania pracy (recenzje sporządzane są i przechowywane z wykorzystaniem tego systemu). Każda praca jest recenzowana przez promotora i recenzenta.

Zwieńczeniem procesu kształcenia i ostatecznym potwierdzeniem osiągnięcia efektów uczenia się jest egzamin dyplomowy. Student przygotowuje się do egzaminu dyplomowego, znając listę zagadnień kierunkowych i specjalnościowych (dostępnych na stronie internetowej APS w zakładce Studenci). Podczas egzaminu student odpowiada na pytania związane z wylosowanym przez siebie zagadnieniem kierunkowym, związane z wylosowanym przez siebie zagadnieniem specjalnościowym, a także na pytania promotora oraz recenzenta.

W Instytucie Pedagogiki Specjalnej systematycznie odbywają się zebrania zespołu pracowników, podczas których dokonuje się analizy realizacji założonych efektów uczenia się i wydaje

zalecenia w celu zapewnienia możliwie najwyższego standardu nauczania i związanych z nim efektów kształcenia.

Adekwatność efektów uczenia się do wymogów rynku pracy ukazana jest m.in. w raportach badających losy absolwentów. Monitoring losów absolwentów dokonywany jest co dwa lata przez Uczelniany Zespół ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Wynika z niego, że osiągnięte przez absolwentów efekty uczenia się są przydatne na rynku pracy. Wielu studentów po uzyskaniu dyplomu ukończenia studiów na kierunku *pedagogika specjalna* znalazło zatrudnienie zgodnie z uzyskanymi kwalifikacjami.

10.5 Zakres, formy udziału i wpływ interesariuszy wewnętrznych, w tym studentów, i interesariuszy zewnętrznych na doskonalenie i realizację programu studiów

Proces kształcenia na kierunku *pedagogika specjalna* zakłada stałe i bezpośrednie uczestnictwo w nim interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. W ujęciu systemowym doskonalenie planowania i realizacji programów kształcenia skupione jest na następujących działaniach i interesariuszach:

1) Uwzględnianie opinii studentów

Student, poprzez anonimowe semestralne ankiety ewaluacyjne, wypełniane drogą internetową, ma prawo dobrowolnie wyrazić opinię na temat realizowanych przez niego zajęć prowadzonych przez konkretnego wykładowcę.

W 2018/2019 roku wprowadzono innowację w postaci aplikacji USOS na smartfony, która umożliwia szybki dostęp do ankiet ewaluacyjnych. Wyniki ankiet są poufne i dostępne ocenianemu wykładowcy, który jest zobowiązanych do przekazania ich kierownikowi zakładu w odpowiednim czasie każdego roku akademickiego (Uchwała nr 90/14-15 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 15 października 2014 roku w sprawie zasad dokonywania oceny zajęć dydaktycznych, znowelizowana w 2022 roku).

Dyrektor Instytutu Pedagogiki Specjalnej oraz kierownicy podległych mu jednostek mają obowiązek systematycznego analizowania wyników studenckiej oceny zajęć i informowania Prorektora ds. kształcenia o działaniach w związku z nimi podejmowanych. Informacje na temat osiągnięć kadry, także jej jakości pracy dydaktycznej, brane są pod uwagę w systemie nagradzania (Uchwała nr 154/15-16 Senatu Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej z dnia 16 marca 2016 roku w sprawie przyjęcia Regulaminu przyznawania nagród rektora dla nauczycieli akademickich, znowelizowana w 2023 roku). Natomiast oceny studentów stanowią podstawę ogłaszanego co roku rankingu zajęć dydaktycznych (organizowanego zgodnie z aktualnym regulaminem tworzenia rankingu nauczycieli akademickich z 2021 roku).

Rankingi są finalnym rezultatem ocen przyznawanych przez studentów poszczególnym zajęciom oraz nauczycielom prowadzącym je w danym roku akademickim i są źródłem informacji udostępnianym całej społeczności akademickiej. Rankingi najlepiej ocenianych zajęć dydaktycznych, w poszczególnych latach akademickich, są publikowane na stronie internetowej APS w zakładce Kształcenie – Jakość kształcenia.

W ramach prac zespołu WSZJK cyklicznie, w każdym roku akademickim, prowadzone są badania samoewaluacyjne, których tematyka powtarza się co 4 lata. Grupę badawczą stanowią: pracownicy, studenci oraz absolwenci Uczelni. Od 2019 roku analizowane są obszary dotyczące jakości procesu dydaktycznego i oceny jego efektów, przygotowania zawodowego i dostosowania kwalifikacji do potrzeb rynku pracy kadry naukowo-dydaktycznej, administracyjnej i studentów, bazy materialnej, warunków kształcenia oraz działania systemu USOS.

Aktywnie działającym w obszarze współpracy dla podnoszenia jakości kształcenia organem jest Zarząd Samorządu Studentów. Studenci w nim pracujący są członkami zespołów jakościowych działających w Uczelni, uczestniczą w pracach przygotowujących i opiniujących wszelkie rozwiązania systemowe wprowadzane w APS. Zdanie studentów jest asumptem do podejmowania konkretnych działań w obszarach dotyczących nauczania zdalnego, kadry nauczycielskiej, infrastruktury technicznej, procesu kształcenia.

2) Uwzględnianie opinii nauczycieli akademickich i pracowników administracji

W Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej na kierunku *pedagogika specjalna* prowadzone są co roku - wyżej wspomniane badania samoewaluacyjne – za każdym razem ich celem jest pozyskanie opinii, na określony temat, nauczycieli akademickich i pracowników administracji. Zdanie pracowników Akademii skutkuje podejmowaniem konkretnych działań w obszarach infrastruktury technicznej (w tym informatyzacji, nowoczesnej technologii edukacyjnej, metod i technik kształcenia na odległość, które są uwzględnione w projektowaniu programu studiów), poprawy (ułatwienia) funkcjonowania procesów administracyjnych, podnoszenia kwalifikacji poprzez kursy i szkolenia.

3) Uwzględnianie opinii pracodawców

Kształcenie na kierunku *pedagogika specjalna* zakłada stałe uczestnictwo w nim interesariuszy zewnętrznych w osobach opiekunów praktyk w miejscach ich odbywania, kierowników, dyrektorów i personelu instytucji partnerskich. Ich opinie o kompetencjach posiadanych przez studentów oraz o programie kształcenia w APS wyrażane w czasie praktyk pedagogicznych studentów w placówkach, szkoleń dla pracowników instytucji partnerskich, konferencji i spotkań roboczych są systematycznie zbierane i uwzględniane w projektowaniu i realizacji programów kształcenia.

Obecnie obowiązująca koncepcja organizowania praktyk studenckich i współpracy z pracodawcami i środowiskiem społecznym zawarta jest w regulaminie praktyk (Załącznik nr 1 do Zarządzenia Rektora APS Nr 243/2021 z dnia 27 września 2021).

4) Działania doskonaląco-kontrolne podnoszące jakość i dyscyplinę zajęć

Na kierunku *pedagogika specjalna* przeprowadzane są cyklicznie, planowane na początku roku akademickiego i realizowane w ciągu jego trwania, hospitacje zajęć dydaktycznych. Szczególną wagę przywiązuje się do hospitacji zajęć prowadzonych przez młodszych pracowników naukowo-dydaktycznych, doktorantów i pracowników realizujących zajęcia w trybie prac zleconych. Ponadto przeprowadzane są hospitacje koleżeńskie, które dają możliwość zasięgnięcia zewnętrznej opinii doświadczonego wykładowcy na temat swojego warsztatu dydaktycznego.

Przynajmniej raz w roku akademickim przeprowadzane są audyty dotyczące odbywania się zajęć dydaktycznych oraz sprawdzające studencką frekwencję. Losowo wybrany termin audytu umożliwia rzetelne sprawdzenie obecności na zajęciach tak nauczycieli akademickich, jak i studentów czy słuchaczy studiów podyplomowych. W sprawozdaniach z audytów znajdują się dane umożliwiające śledzenie i analizę frekwencji rok do roku w różnych grupach pod kątem różnych zajęć oraz zawierają, ważne dla ewaluacji, podsumowania, rekomendacje i wskazówki do przeprowadzenia postępowań wyjaśniających. Sprawozdania z audytów są dostępne na stronie internetowej Uczelni.

Organizowane są działania szkoleniowe z przedstawicielami instytucji zewnętrznych, których celem jest podnoszenie jakości dydaktyki akademickiej oraz wyzwalania aktywnego uczestnictwa studentów w procesie kształcenia. Pracownicy Instytutu Pedagogiki Specjalnej brali udział w wyjazdach sesyjnych w ramach programu MNIŚW „Mistrzowie Dydaktyki”. Głównym celem projektu było wypracowanie i wdrożenie nowych rozwiązań w zakresie szkolenia tutorów oraz kształcenia w formie tutoringów we współpracy z wiodącymi uczelniami zagranicznymi.

W ramach projektu „Doskonałość Dydaktyczna” Uczelni realizowanego w latach 2022-2023 na podstawie umowy z Ministerstwem Edukacji i Nauki (umowa nr MEiN /2022/DIR/1821) powołano w APS Centrum Doskonalenia Dydaktycznego. W pierwszym roku działalności Centrum zorganizowano cykl szkoleń oraz Seminaria doskonalące dla kadry akademickiej związane z:

- zarządzaniem procesem dydaktycznym,
- podnoszeniem kompetencji merytorycznych pracowników w zakresie realizacji procesów dydaktycznych,
- wdrażaniem programów rozwojowych dla pracowników dydaktycznych.

Informacje na temat funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia, podejmowanych działań i ich efektów, publikowane są na stronie internetowej APS (zakładka: Jakość Kształcenia). Tam też zgłaszane są uwagi i postulaty dotyczące podnoszenia jakości kształcenia.

10.6 Sposoby wykorzystania wyników zewnętrznych ocen jakości kształcenia i sformułowanych zaleceń w doskonaleniu programu studiów na ocenianym kierunku

Z uwagi na pozytywną ocenę Polskiej Komisji Akredytacyjnej, która miała miejsce w 2017 r. skoncentrowano się na podtrzymaniu dotychczasowych dobrych praktyk: dbałości o podtrzymywanie wysokiej jakości kształcenia oraz monitorowanie poziomu osiągania przez studentów założonych efektów uczenia (analiza i raportowanie wyników egzaminów i zaliczeń, wyników praktyk, treści prac dyplomowych i recenzji, śledzenie osiągnięć studentów kierunku *pedagogika specjalna*). Skuteczność wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia wzmocniono poprzez systematyczność i cykliczność analiz wybranych obszarów badań, w tym ze szczególnym zwróceniem uwagi na doskonalenie programu studiów na kierunku *pedagogika specjalna* oraz harmonijne wpisywanie się działań systemu w organizację pracy na wydziale oraz jego „oddolność”, poprzez angażowanie środowiska akademickiego nauczycieli akademickich i studentów, wynikające z namacalności działań naprawczych. Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie podejmuje nadal trwale wysiłki, mające na celu podniesienie jakości pracy i studiowania, także związane z infrastrukturą i wyposażeniem sal.

Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów

Analiza SWOT programu studiów na ocenianym kierunku i jego realizacji, z uwzględnieniem szczegółowych kryteriów oceny programowej

	POZYTYWNE	NEGATYWNE
Czynniki wewnętrzne	– Rozpoznawalność Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej jako uczelni będącej miejscem powstania i rozwoju pedagogiki specjalnej – ponad 100 letnia tradycja i marka. – Bogaty, interdyscyplinarny program kształcenia, wykorzystujący najnowsze osiągnięcia nauk, zawierający specjalności unikatowe w skali kraju. – Silne umocowanie programu kształcenia w regulacjach prawnych ogólnokrajowych i uczelnianych. – Stabilna kadra dydaktyczna o dużym potencjale naukowym i dydaktycznym oraz grono współpracowników o wysokospecjalistycznych kompetencjach zawodowych. – Dynamiczny rozwój prowadzonych badań naukowych, realizowanie projektów badawczych we współpracy z przedstawicielami zagranicznych ośrodków badawczych. – Wydawanie w Instytucie Pedagogiki Specjalnej dwóch czasopism naukowych – punktowanych i	– Nie w pełni zadawalające zaangażowanie studentów w proces oceny prowadzonych zajęć – niska responsywność i niereprezentacyjne (skrajne) oceny uniemożliwiające trafną diagnozę. – Opóźnienia w uzyskiwaniu stopni i tytułów naukowych wynikające z dużego zaangażowania w pracę dydaktyczną, organizacyjną i społeczną. – Niewielka liczba interdyscyplinarnych zespołów naukowych, wspólnie tworzących i realizujących projekty badawcze. – Nierównomierne zainteresowanie oferowanymi na kierunku specjalnościami, co wiąże się z brakiem możliwości uruchomienia wszystkich specjalności i nierównym obciążeniem dydaktycznym pracowników Instytutu. – Kłopoty kadrowe w grupie pracowników administracyjnych wpływające na brak wystarczającego wsparcia w obszarze projektowania i wnioskowania o granty zewnętrzne.

	indeksowanych. – Działanie na rzecz środowiska społeczno-gospodarczego, współpraca z instytucjami rządowymi, samorządowymi oraz placówkami edukacyjnymi, rehabilitacyjnymi, resocjalizacyjnymi i terapeutycznymi. – Rozbudowana infrastruktura uczelni, nowy budynek D, nowe sale dydaktyczne i sale dla pracowników.	
Czynniki zewnętrzne	Szanse – Aktywny udział w Zespole Pedagogiki Specjalnej Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN oraz zespołów eksperckich MEiN, możliwość współpracy i wymiany doświadczeń między przedstawicielami różnych środowisk akademickich związanych z kierunkiem <i>pedagogika specjalna</i>. – Program kształcenia realizowany w wyniku współpracy z ośrodkami akademickimi polskimi i zagranicznymi, międzynarodowymi autorytetami w zakresie pedagogiki specjalnej i innych dyscyplin nauk społecznych. – Uczestnictwo nauczycieli akademickich kierunku <i>pedagogika specjalna</i> w radach redakcyjnych czasopism naukowych polskich i zagranicznych, w organizacjach naukowych polskich i zagranicznych. – Stałe zapotrzebowanie rynku na dobrze przygotowanych do pracy pedagogów specjalnych o różnej specjalizacji w zakresie edukacji, rehabilitacji, resocjalizacji, terapii, wyraźna konkurencyjność studentów na rynku pracy – wysoka ocena kompetencji absolwentów.	Zagrożenia – Niezadawalający poziom dojrzałości do studiowania absolwentów liceów (niski poziom wiedzy, obycia kulturalnego i nawyku czytania, utrudniający odwołanie się do wniesionej erudycji i zmuszający nauczycieli akademickich do modyfikacji formy realizowanych aktywności). – Mała stabilność ram prawno-organizacyjnych, zbyt liczne formalne zmiany utrudniają doskonalenie samego procesu kierowania studiowaniem. – Utrudnienia w realizacji praktyk, brak dostatecznych środków na wynagrodzenia dla opiekunów praktyk. – Trudności w pozyskiwaniu miejsc, w których można przeprowadzać badania, powodowane licznymi formalnościami, brak sprzyjających mechanizmów i procedur. – Zwykle słabo i średnio płatne zawody, do których przygotowuje kierunek <i>pedagogika specjalna</i>, przy jednocześnie dużej odpowiedzialności i zaangażowaniu w pracę.

(Pieczęć uczelni)

.....

(podpis Dziekana/Kierownika jednostki)

.....

(podpis Rektora)

....., dnia

(miejscowość)

**Akademia
Pedagogiki
Specjalnej**
im. Marii Grzegorzewskiej
rok założenia 1922

